T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1950 İLE 1980 YILLARI ARASINDA TASARLANAN HÜKÜMET KONAKLARININ MİMARİLERİNİN BÖLGESELCİLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Mine ÖZOVACI KILIÇ

DOKTORA TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Danışman

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Aralık, 2025

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1950 İLE 1980 YILLARI ARASINDA TASARLANAN HÜKÜMET KONAKLARININ MİMARİLERİNİN BÖLGESELCİLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Mine ÖZOVACI KILIÇ tarafından hazırlanan tez çalışması 11.12.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Ezgi KORKMAZ, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Uzay YERGÜN, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Doç. Dr. Özge GÜNDEM, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi _____

Danışmanım Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU sorumluluğunda tarafımca hazırlanan "1950 ile 1980 Yılları Arasında Tasarlanan Hükümet Konaklarının Mimarilerinin Bölgeselcilik Bağlamında Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Mine ÖZOVACI KILIÇ

İmza

Biricik kızım İpek Duru'ya

ve

eşime

TEŞEKKÜR

"Bir devleti, Anadolu'nun her bir köşesinde temsil eden hükümet konakları acaba nasıl tasarlanıp inşa edildi?" sorusuyla başlayan doktora tezi sürecim zaman içinde şekillenip bugünkü halini aldı. Bu yolculukta Türkiye'nin her bir bölgesinden pek çok kıymetli meslektaşımla ve valilik çalışanıyla tanışma şansım oldu. Bu tez çalışmasında yardımlarını esirgemeyen kişi ve kurumları burada anmak ve teşekkür etmek isterim. Başta, bana arşivlerini açan Ankara Mimarlar Odası Merkezi çalışanlarına, Çanakkale Hükümet Konağı'na ait arşivlerini benimle paylaşan Çanakkale Valiliği İdare Hizmetler Şube Müdürlüğü müdür ve çalışanlarına, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne, Tokat Valiliği İdari Hizmetler Şube Müdürlüğü'ne, Niğde İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü'nden Enver ÖZDEMİR'e, Prof. Dr. İlkay GÜVEN'e, Arş. Gör. Hatice ÖZLER'e, Yüksek Mimar Selma TUFAN'a, mimar Melike ÇELEBİ'ye ve meslektaş adayım Nehar Kılıç'a çok teşekkür ederim.

Tez yolculuğumda yoluma ismi gibi ışık olan, desteğini, ilgisini ve yönlendirmelerini esirgemeyen çok sevgili danışmanım Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU'na en içten minnetlerimi sunarım. Tez sürecimin başından bu yana yanımda olan, yapıcı yorumlarıyla ve katkılarıyla bakış açımı ve tez çalışmamı geliştiren değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ ve Dr. Öğr. Üyesi Uzay YERGÜN'e yürekten teşekkür ederim. Tez savunma jüri üyesi hocalarıma, kıymetli katkıları ve katılımları için teşekkürlerimi sunarım.

Bu meşakkatli yolda her türlü desteğini, sevgisini esirgemeyen ve hep yanımda olan sevgili eşim Dr. Dyt. Enes Bahadır KILIÇ'a ve kimi zaman ondan çaldığım zamanlarla, doktora tezimle birlikte büyüttüğüm en değerli varlığım, canım kızım İpek Duru'ya minnettarım. Annem Ayşe Yıldız ÖZOVACI, babam Mehmet Celal ÖZOVACI, kardeşim Ahmet ÖZOVACI ve ablalarım Tuba BARIŞ ile Arzu ÖZOVACI'ya, doktora eğitimim boyunca sağladıkları destek ve yardımlar için teşekkürü borç bilirim.

Karşılaştığım zorluklarda, yıldığım anlarda yanımda olan ve beni hep destekleyen sevgili çalışma arkadaşlarım Beyza Berfin ASLAN, Elif Nur MUŞTU ve Merve USKAN DEMİR'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Beni yüreklendiren tavırları ve manevi destekleri için Dr. Öğr. Üyesi Feyza KUYUCU, Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜRBÜZ YILDIRIM ve Öğr. Gör. Dr. Zeynep ATAŞ başta olmak üzere Gaziantep Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim elemanlarına da teşekkür ederim. Son olarak, doktora eğitimimi ve tez sürecimi, pandemi, annelik ve büyük bir deprem başta olmak üzere türlü zorluklara rağmen pes etmeyip yürütebildiğim için kendime teşekkür ederim.

Mine ÖZOVACI KILIÇ

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ viii

ŞEKİL LİSTESİ ix

TABLO LİSTESİ xxi

ÖZET xxiii

ABSTRACT xxv

1 GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1

1.2 Tezin Amacı, Kapsamı ve Yöntemi 6

2 MİMARLIKTA ULUSLARARASILAŞMA VE BÖLGESELCİLİK 10

2.1 Modernizm ve Uluslararası Üslup 10

2.2 Yer, Yerin Ruhu ve Bölgeselcilik Kavramları 15

2.3 Mimarlıkta Bölgeselcilik Yaklaşımları 18

3 1950-1980 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE MİMARLIK ORTAMI 28

3.1 1950-1960 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları 32

3.2 1960-1970 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları 37

3.3 1970-1980 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları 45

4 HÜKÜMET KONAĞI YAPILARININ TARİHÇESİ VE 1950-1980 DÖNEMİ HÜKÜMET KONAKLARI 50

4.1 Hükümet Konağı Yapılarının Tarihi ve Mimari Gelişimi 50

4.1.1 Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümet Konağı Yapılarının Ortaya Çıkışı ve Mimari Gelişimi 50

4.1.2 Erken Cumhuriyet Döneminde İnşa Edilen Hükümet Konaklarının Tarihi ve Mimari Gelişimi 56

4.1.3 1950-1980 Döneminde İnşa Edilen Hükümet Konaklarının Tarihi ve Mimari Gelişimi 61

4.2 1950-1980 Yılları Arasında Tasarlanan Hükümet Konağı Yapılarının Kataloğu 66

5 1950-1980 YILLARI ARASINDA TASARLANAN HÜKÜMET KONAKLARININ MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN BÖLGESELCİLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 224

5.1 Akdeniz Bölgesi 224
5.2 Doğu Anadolu Bölgesi 231
5.3 Ege Bölgesi 247
5.4 Güneydoğu Anadolu Bölgesi 256
5.5 İç Anadolu Bölgesi 264
5.6 Karadeniz Bölgesi 275
5.7 Marmara Bölgesi 292
6 SONUÇ **311**
KAYNAKÇA **324**
A1 1923-1950 ARASINDA İNŞASINA BAŞLANAN HÜKÜMET KONAKLARIYLA İLGİLİ TABLOLAR **348**
TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR **352**

KISALTMA LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BCA	Başkanlık Cumhuriyet Arşivi
BOA	Başkanlık Osmanlı Arşivi
CIAM	Congrès Internationaux d'Architecture Moderne
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
H.K.	Hükümet Konağı
İMÇ	İstanbul Manifaturacılar Çarşısı
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
Yy	Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Villa Savoye **12**
Şekil 2.2 Bauhaus Dessau **13**
Şekil 2.3 Solda Crown Hall, sağda Illinois Teknoloji Enstitüsü'nün kampüsü **14**
Şekil 2.4 Farnsworth Evi **15**
Şekil 2.5 Yeni Gurna Köyü **19**
Şekil 2.6 Darül İslam Medresesi **19**
Şekil 2.7 Demir Tatil Köyü **21**
Şekil 2.8 Port Santa Maria'daki Konut Topluluğu, Cadix, İspanya **21**
Şekil 2.9 Hasan Kafija Pruščak Anıtı, Prusac, Bosna Hersek **22**
Şekil 2.10 Aalto tarafından çizilen özgün çizimler **27**
Şekil 2.11 Säynätsalo Belediye Binası **27**
Şekil 3.1 II. TBMM Binası, 1924 ..... **29**
Şekil 3.2 İş Bankası Genel Müdürlük Binası, 1929 ..... **29**
Şekil 3.3 Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1937–1940 ..... **30**
Şekil 3.4 Ankara İller Bankası, 1935-1937 ..... **30**
Şekil 3.5 Solda, Taşlık Kahvesi, 1948; sağda, İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Binası, 1942–1952 ..... **31**
Şekil 3.6 İstanbul Belediye Sarayı **34**
Şekil 3.7 İstanbul Hilton Otel **35**
Şekil 3.8 Türk Tarih Kurumu Binası **35**
Şekil 3.9 Emek İşhanı **36**
Şekil 3.10 Vakko Turistik Elişi, Eşarp ve Konfeksiyon Fabrikası **39**
Şekil 3.11 Hukukçular Sitesi **39**
Şekil 3.12 Hukukçular Sitesi "A", "B", "C" tip planlar ve şematik kesit **40**
Şekil 3.13 ODTÜ Kampüsü **41**
Şekil 3.14 Solda, ODTÜ Mimarlık Fakültesi zemin kat planı, Sağda binanın içinden bir fotoğraf **41**
Şekil 3.15 MSB Tandoğan Öğrenci Yurdu **42**
Şekil 3.16 ODTÜ Üçlü Amfi **42**
Şekil 3.17 Zeyrek SSK Binası **43**
Şekil 3.18 Suna Kıraç Yalısı ve birinci kat planı, 1965 ..... **43**
Şekil 3.19 İMÇ vaziyet planı **44**

Şekil 3.20 Solda İMÇ genel görünüm; sağda,İMÇ cephe detayları **44**
Şekil 3.21 İTÜ Ayazağa Kampüs planı **47**
Şekil 3.22 Bodrum Ak Tur Tatil Sitesi **48**
Şekil 3.23 Solda Ankara Sabancı Öğrenci Yurdu, ortada İş Bankası Kulesi,sağda Odakule **49**
Şekil 4.1 Ankara kent planında hükümet konağı ve eski kent merkezi ilişkisi **51**
Şekil 4.2 Konya kent planında hükümet konağının konumu **52**
Şekil 4.3 Ankara Hükümet Konağı ana koridorlu plan şeması **53**
Şekil 4.4 Solda İzmir Hükümet Konağı plan şeması, sağda Konya Hükümet Konağı plan şeması **53**
Şekil 4.5 Üçgen alınlıklı Erzincan Hükümet Konağı **54**
Şekil 4.6 Barok karakterde kıvrımlı alınlıklı Beyrut Hükümet Konağı **54**
Şekil 4.7 Solda, Selanik Hükümet Konağı; sağda, Adana Hükümet Konağı **55**
Şekil 4.8 Manisa Hükümet Konağı **56**
Şekil 4.9 Trabzon Hükümet Konağı **57**
Şekil 4.10 Aydın Hükümet Konağı, 1930'lar **58**
Şekil 4.11 Isparta Hükümet Konağı **58**
Şekil 4.12 Muğla Hükümet Konağı **59**
Şekil 4.13 Eskişehir Hükümet Konağı **59**
Şekil 4.14 Solda Akseki Hükümet Konağı, sağda Zile Hükümet Konağı **60**
Şekil 4.15 Solda Muğla Hükümet Konağı planı, 1938; sağda Edirne Hükümet Konağı planı, 1964 ..... **64**
Şekil 4.16 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2024 ..... **69**
Şekil 4.17 Hükümet konağı maketi **69**
Şekil 4.18 Maket fotoğrafı **70**
Şekil 4.19 Hükümet konağının fotoğrafı, 2020 ..... **70**
Şekil 4.20 Alan içindeki Hatay Tarihi Hükümet Konağı, 1927 ..... **71**
Şekil 4.21 9.30 ve 10.40 kotları planı **71**
Şekil 4.22 Cephe illüstrasyonu **71**
Şekil 4.23 Proje alanı gösterir plan ve alanın plankotesi **74**
Şekil 4.24 Üstte maket fotoğrafları, altta yapının ön cephe fotoğrafı **74**
Şekil 4.25 Konak ve önündeki korunan yeşil alanın genel görünümü **75**
Şekil 4.26 Girişin görünümü **75**
Şekil 4.27 Solda, Kuzey cephe fotoğrafı; sağda, Avluhan fotoğrafı **75**
Şekil 4.28 Zemin kat planı **76**
Şekil 4.29 Birinci kat planı **76**

Şekil 4.30 İkinci kat planı **76**
Şekil 4.31 AA Kesiti **77**
Şekil 4.32 Güney Görünüşü **77**
Şekil 4.33 Vaziyet Planı **80**
Şekil 4.34 Zemin kat planı **80**
Şekil 4.35 Birinci kat planı **81**
Şekil 4.36 İkinci kat planı **81**
Şekil 4.37 Üçüncü kat planı **81**
Şekil 4.38 Bodrum kat planı **81**
Şekil 4.39 Hükümet konağı ön cephe **82**
Şekil 4.40 Doğu cephe **82**
Şekil 4.41 Kuzey cephe **82**
Şekil 4.42 Güney cephe **82**
Şekil 4.43 Hükümet konağı galeriden boyuna kesit **83**
Şekil 4.44 Hükümet konağı ağır ceza salonundan kesit **83**
Şekil 4.45 Hükümet konağı perspektifi **83**
Şekil 4.46 Vaziyet Planı **86**
Şekil 4.47 Kars Valiliği uydu görüntüsü, 2023 ..... **86**
Şekil 4.48 Hükümet konağının valilik girişi köşesi, 2009 ..... **86**
Şekil 4.49 Arazinin güney köşesinden konağın fotoğrafı, 2025 ..... **87**
Şekil 4.50 Hükümet konağının kuzeydoğu cephesi, 2019 ..... **87**
Şekil 4.51 Hükümet konağı güneybatı cephesi, 2004 ..... **87**
Şekil 4.52 Zemin kat planı **88**
Şekil 4.53 Ara kat planı **88**
Şekil 4.54 1. kat planı **89**
Şekil 4.55 Kuzeybatı görünüşü **89**
Şekil 4.56 B-B kesiti **89**
Şekil 4.57 Maket fotoğrafı **92**
Şekil 4.58 Uydu görüntüsü, 2020 ..... **92**
Şekil 4.59 Yıkımı başladıktan sonra hükümet konağı, 2022 ..... **92**
Şekil 4.60 Hükümet konağı fotoğrafı, 2017 ..... **92**
Şekil 4.61 Zemin kat planı ve AA kesiti **93**
Şekil 4.62 1. Kat planı **93**
Şekil 4.63 2 ve 3. Kat planları **94**
Şekil 4.64 Vaziyet planı **97**

Şekil 4.65 Hükümet Konağının uydu görüntüsü **97**
Şekil 4.66 Hükümet konağının fotoğrafı **97**
Şekil 4.67 Hükümet konağının doğu cephesi, 2025 ..... **98**
Şekil 4.68 Hükümet konağının batı cephesi, 2025 ..... **98**
Şekil 4.69 Hükümet konağının güney cephesi, 2025 ..... **98**
Şekil 4.70 Hükümet konağının kuzey cephesi, 2025 ..... **99**
Şekil 4.71 Arazinin güneybatı köşesinden kapalı otopark girişi, 2025 ..... **99**
Şekil 4.72 Solda iç avlu doğu cephesi, sağda kuzey cephede girişteki eklentiler 2025 ..... **99**
Şekil 4.73 Zemin kat planı **100**
Şekil 4.74 -1. katı planı **100**
Şekil 4.75 BB kesiti **100**
Şekil 4.76 Vaziyet planı, 1956 ..... **103**
Şekil 4.77 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2025 ..... **103**
Şekil 4.78 Konağın ilk ilk yapıldığı yıllarda ön cephe bir fotoğrafı **103**
Şekil 4.79 Valiliğin doğu (giriş) cephesi güncel fotoğrafı, 2025 ..... **104**
Şekil 4.80 Konağın kuzeydoğusundan çekilmiş fotoğraf **104**
Şekil 4.81 Yapıldığı yıllarda konağın giriş cephesi **104**
Şekil 4.82 Konağın güncel batı (arka) cephesi **105**
Şekil 4.83 Konağın güney köşesinden güncel durumu, 2025 ..... **105**
Şekil 4.84 Zemin kat planı **106**
Şekil 4.85 Birinci kat planı **106**
Şekil 4.86 İkinci kat planı **106**
Şekil 4.87 Ön cephe (Doğu cephesi) görünüşü **107**
Şekil 4.88 Arka cephe (Batı cephesi) görünüşü **107**
Şekil 4.89 Kuzey cephe görünüşü **107**
Şekil 4.90 Proje alanının imar planı **110**
Şekil 4.91 Vaziyet planı **110**
Şekil 4.92 Uydu görüntüsü, 2019 ..... **110**
Şekil 4.93 Kartpostalda hükümet konağı blokları, 1980'ler **111**
Şekil 4.94 Konağın kavşaktan fotoğrafı **111**
Şekil 4.95 Konağın yıkılmadan önceki fotoğrafı **111**
Şekil 4.96 Üst giriş kat planı **112**
Şekil 4.97 Alt giriş kat planı **112**
Şekil 4.98 1.kat planı **112**

Şekil 4.99 2. kat planı **113**
Şekil 4.100 3. kat planı **113**
Şekil 4.101 Güneydoğu cephesi **113**
Şekil 4.102 Kuzeybatı cephesi **113**
Şekil 4.103 Kesitler **114**
Şekil 4.104 Sistem detayları **114**
Şekil 4.105 Proje alanı halihazır planı **117**
Şekil 4.106 Vaziyet planı **117**
Şekil 4.107 Uydu görüntüsü, 2013 ..... **117**
Şekil 4.108 Maket fotoğrafı **118**
Şekil 4.109 Konağın fotoğrafı, 2012 ..... **118**
Şekil 4.110 Kuzey köşesi, 2012 ..... **118**
Şekil 4.111 Kuzeydoğu cephesi, 2012 ..... **119**
Şekil 4.112 Güneydoğu cephesi, 2012 ..... **119**
Şekil 4.113 Valilik girişi, 2012 ..... **119**
Şekil 4.114 Zemin kat planı **120**
Şekil 4.115 AA kesiti **120**
Şekil 4.116 Hükümet Konağı ön cephe görünüşü **120**
Şekil 4.117 Proje alanının silueti **120**
Şekil 4.118 Solda, uydu görüntüsü, 2023 ..... **123**
Şekil 4.119 Solda Gaziantep Hükümet konağı, 1962 ..... **123**
Şekil 4.120 Hükümet konağı kuzey ve güney cepheleri **123**
Şekil 4.121 İkinci Bodrum Kat Restitüsyon Planı **124**
Şekil 4.122 Birinci Bodrum Kat Restitüsyon Planı **124**
Şekil 4.123 Zemin Kat Restitüsyon Planı **124**
Şekil 4.124 Birinci Kat Restitüsyon Planı **125**
Şekil 4.125 A Blok Kuzey Cephe Restitüsyonu **125**
Şekil 4.126 B Blok Doğu Cephe Restitüsyonu **125**
Şekil 4.127 C Blok Güney Cephe Restitüsyonu **125**
Şekil 4.128 Solda , vaziyet planı,1958; sağda yapıların fotoğrafı, 1960'lar **128**
Şekil 4.129 Solda, Şanlıurfa Hükümet Konağı'nın uydu görüntüsü, 2006; sağda, hükümet konağı binalarının fotoğrafı, 1970'ler **128**
Şekil 4.130 Zemin ve 1. kat planları **129**
Şekil 4.131 2. Kat planı **129**
Şekil 4.132 3. Kat planı **129**

Şekil 4.133 Meydan cephesi **130**
Şekil 4.134 Hükümet konağı perspektifi 1 ..... **130**
Şekil 4.135 Hükümet konağı perspektifi 2 ..... **130**
Şekil 4.136 Adıyaman Hükümet Konağı uydu görüntüsü, 2019 ..... **133**
Şekil 4.137 Adıyaman Hükümet Konağının ilk yapıldığı dönem fotoğrafları **133**
Şekil 4.138 Hükümet konağı genel fotoğrafı; sağda, Hükümet konağı ön cephe, 2020 ..... **133**
Şekil 4.139 Zemin kat planı **134**
Şekil 4.140 1. Kat planı **134**
Şekil 4.141 Konağın uydu görüntüsü, 2011 ..... **137**
Şekil 4.142 Hükümet Konağı kent içi fotoğrafı (ortada), 1962 ..... **137**
Şekil 4.143 Hükümet konağı ön cephesi ve meydan,1960'lar **138**
Şekil 4.144 Hükümet konağı ön cephe **138**
Şekil 4.145 Hükümet konağı arka cephe **138**
Şekil 4.146 Zemin kat planı **139**
Şekil 4.147 1. Kat planı **139**
Şekil 4.148 Konağın uydu görüntüsü, 2023 ..... **142**
Şekil 4.149 Hükümet konağı vaziyet planı **142**
Şekil 4.150 Konağın bitme aşamasındaki hali, 1960'lar **143**
Şekil 4.151 Solda, hükümet konağının eski dönemlerinden fotoğrafı; sağda, konağın 2010'lardaki durumu **143**
Şekil 4.152 Hükümet konağı genel görünüm **143**
Şekil 4.153 Zemin kat planı **144**
Şekil 4.154 1. ve 2. kat planları **144**
Şekil 4.155 AA Kesiti **144**
Şekil 4.156 BB Kesiti **145**
Şekil 4.157 GG Kesiti-Görünüşü **145**
Şekil 4.158 CC Kesiti-Görünüşü **145**
Şekil 4.159 DD Görünüşü **145**
Şekil 4.160 A ve B Blokları kuzey ve güney cepheleri **145**
Şekil 4.161 Hükümet konağının hava fotoğrafı **148**
Şekil 4.162 Vaziyet planı **148**
Şekil 4.163 Maket fotoğrafları **148**
Şekil 4.164 Hükümet Konağı kısmi batı cephesi fotoğrafı, 2000'lerin başları **149**
Şekil 4.165 Sivas Hükümet Konağı, 2010'lar **149**
Şekil 4.166 Hükümet konağının fotoğrafı **149**

Şekil 4.167 Zemin kat planı **150**
Şekil 4.168 1. kat planı **150**
Şekil 4.169 2. kat planı **150**
Şekil 4.170 I-I kesiti **151**
Şekil 4.171 II-II kesiti **151**
Şekil 4.172 Doğu görünüşü **151**
Şekil 4.173 Vaziyet planı **154**
Şekil 4.174 Maket fotoğrafı **154**
Şekil 4.175 Zemin kat planı **155**
Şekil 4.176 1. kat planı **155**
Şekil 4.177 2. kat planı **155**
Şekil 4.178 3. kat planı **156**
Şekil 4.179 4. kat planı **156**
Şekil 4.180 5. kat planı **156**
Şekil 4.181 1 ve 2. Bodrum kat planları **157**
Şekil 4.182 B-B kesiti **157**
Şekil 4.183 A-A kesiti **157**
Şekil 4.184 Kuzey görünüşü **158**
Şekil 4.185 Güney görünüşü **158**
Şekil 4.186 Batı ve Doğu görünüşleri **158**
Şekil 4.187 Çorum Hükümet Konağı uydu görüntüsü, 2004 ..... **161**
Şekil 4.188 Hava fotoğrafında konağın yeri, 1950'ler **161**
Şekil 4.189 Hükümet konağı genel görünüm 2011 ..... **161**
Şekil 4.190 Çorum Hükümet Konağı **162**
Şekil 4.191 Batı tarafına yapılan ek bina, 2017 ..... **162**
Şekil 4.192 Ek bina ile konağın bağlantısı, 2024; sağda, konağın arka cephesindeki klima üniteleri **162**
Şekil 4.193 Konağın yıkılmadan önceki uydu görüntüsü, 2024 ..... **165**
Şekil 4.194 Hükümet konağı vaziyet planı **165**
Şekil 4.195 Hükümet Konağı fotoğrafı **165**
Şekil 4.196 Hükümet Konağı fotoğrafı **166**
Şekil 4.197 Konağın batı cephesi **166**
Şekil 4.198 Konağın solda, güney ve sağda kuzey cepheleri **166**
Şekil 4.199 Konağın zemin kat planı **167**
Şekil 4.200 Konağın bodrum kat planı **167**

Şekil 4.201 Konağın birinci kat planı **168**
Şekil 4.202 Konağın ikinci kat planı **168**
Şekil 4.203 Solda, vaziyet planı; sağda, uydu görüntüsü, 2021 ..... **171**
Şekil 4.204 Projenin yapılacağı alanın inşaattan önceki fotoğrafı; sağda, maket fotoğrafı **171**
Şekil 4.205 Maket fotoğrafı **171**
Şekil 4.206 Hükümet Konağı'nın havadan genel görünüşü **172**
Şekil 4.207 İnönü Caddesi'nden hükümet konağının görünüşü, 2015 ..... **172**
Şekil 4.208 Konağın meydan cephesinden görünümü, 2021 ..... **172**
Şekil 4.209 Cumhuriyet Caddesi tarafından konağın arka girişi, 2025 ..... **173**
Şekil 4.210 Konağın kuzeybatı cephesinden bir görünüş, 2015 ..... **173**
Şekil 4.211 Konağın iç mekanı, 2015 ..... **173**
Şekil 4.212 Kat planları **174**
Şekil 4.213 Kuzeybatı cephesi **174**
Şekil 4.214 Güneydoğu cephesi **174**
Şekil 4.215 Kesitler **175**
Şekil 4.216 Solda, vaziyet planı; sağda, Valilik uydu görüntüsü, 2024 ..... **178**
Şekil 4.217 Maket Fotoğrafı **178**
Şekil 4.218 Hükümet konağı güncel fotoğrafı **178**
Şekil 4.219 Hükümet konağı ön cephe fotoğrafı, 2020 ..... **179**
Şekil 4.220 Meydanın güneydoğusundan konağın görünümü, 2021 ..... **179**
Şekil 4.221 Konağın batı cephesi, 2025 ..... **179**
Şekil 4.222 Bodrum ve zemin kat planı **180**
Şekil 4.223 1 ve 2. Kat planı **180**
Şekil 4.224 4. Kat Planı ve adliye bloğu zemin kat planı **181**
Şekil 4.225 Adliye bloğu 1. kat ve bodrum kat planı **181**
Şekil 4.226 Adliye blok kesiti ve batı cephesi **181**
Şekil 4.227 En kesit doğuya bakış **182**
Şekil 4.228 Güney cephe görünüşü **182**
Şekil 4.229 Vaziyet planı **185**
Şekil 4.230 Hükümet konağı fotoğrafı, 2019 ..... **185**
Şekil 4.231 Meydandan güneybatıya bakış, 2025 ..... **185**
Şekil 4.232 Meydandan güneydoğuya bakış, 2025 ..... **186**
Şekil 4.233 Doğu cephesi, 2025 ..... **186**
Şekil 4.234 Konağın kuzeydoğu köşesi, 2025 ..... **186**

Şekil 4.235 Güney cephenin iki köşesinden fotoğrafları, 2025 ..... **187**
Şekil 4.236 Solda eski hükümet konağı binası, sağda yeni konağın vali girişi (güneyden), 2025 ..... **187**
Şekil 4.237 Zemin kat planı **188**
Şekil 4.238 1.ve 2. Kat planları **188**
Şekil 4.239 Bodrum ve çekme kat planları **189**
Şekil 4.240 A-A kesiti **189**
Şekil 4.241 B-B kesiti **189**
Şekil 4.242 Doğu görünüşü **190**
Şekil 4.243 Batı görünüşü **190**
Şekil 4.244 Güney görünüşü **190**
Şekil 4.245 Kuzey görünüşü **190**
Şekil 4.246 Solda vaziyet planı, sağda hükümet konağı uydu görüntüsü **193**
Şekil 4.247 Konağın inşasından hemen sonraki hali, 1980'ler **193**
Şekil 4.248 Konağın meydandan doğu cephesi, 2025 ..... **194**
Şekil 4.249 Konağın güneybatı cepheden fotoğrafı, 2015 ..... **194**
Şekil 4.250 Konağın batı cephesinin kuzey ucu, 2025 ..... **195**
Şekil 4.251 Konağın ana girişi, 2025 ..... **195**
Şekil 4.252 Zemin kat planı **196**
Şekil 4.253 Kesit **196**
Şekil 4.254 Vaziyet Planı **199**
Şekil 4.255 Hava fotoğrafında Sakarya Hükümet Konağı, 1960'lar **199**
Şekil 4.256 Sakarya Hükümet Konağı **199**
Şekil 4.257 Hükümet konağı ve meydanı, 1973 ..... **200**
Şekil 4.258 Konağın zemin kotundan görüntüsü **200**
Şekil 4.259 Zemin kat planı **201**
Şekil 4.260 Birinci kat planı **201**
Şekil 4.261 İkinci kat planı **201**
Şekil 4.262 Üçüncü kat planı **202**
Şekil 4.263 Dördüncü kat planı **202**
Şekil 4.264 Kesit 1 ..... **202**
Şekil 4.265 Kesit 2 ..... **202**
Şekil 4.266 Güney Cephesi Görünüşü **203**
Şekil 4.267 Meydan cephesi görünüşü **203**
Şekil 4.268 Hükümet konağı perspektifi 1 ..... **203**

Şekil 4.269 Hükümet konağı perspektifi 2 ..... **203**
Şekil 4.270 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2024 ..... **206**
Şekil 4.271 Konağın vaziyet planı **206**
Şekil 4.272 Konağın genel fotoğrafı **207**
Şekil 4.273 Konağın güneybatı ve kuzeydoğu cepheleri **207**
Şekil 4.274 Konağın arka cephesi **207**
Şekil 4.275 Zemin kat krokisi **208**
Şekil 4.276 1. kat krokisi **208**
Şekil 4.277 2. kat krokisi **208**
Şekil 4.278 Bodrum kat krokisi **208**
Şekil 4.279 Konağın ön cephesi tadilat çizimi, 2012 ..... **209**
Şekil 4.280 Konağın yan cephe çizimi, 2008 ..... **209**
Şekil 4.281 Hükümet konağının uydu görüntüsü, 2024 ..... **212**
Şekil 4.282 Proje maketi **212**
Şekil 4.283 Onarım öncesi hükümet konağı **213**
Şekil 4.284 Solda onarıma girmeden önce valilik girişi, sağda onarım sonrası hali **213**
Şekil 4.285 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 **213**
Şekil 4.286 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 **214**
Şekil 4.287 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 **214**
Şekil 4.288 Zemin kat planı **215**
Şekil 4.289 1. kat ve 2. kat planı **215**
Şekil 4.290 Kesit **216**
Şekil 4.291 Konağın giriş cephesi **216**
Şekil 4.292 Batı Cephesi Görünüşü **216**
Şekil 4.293 Vaziyet planı **219**
Şekil 4.294 Hükümet konağının uydu görüntüsü, 2013 ..... **219**
Şekil 4.295 Konağın yukarıdan görünüşü **220**
Şekil 4.296 Hükümet konağının fotoğrafı **220**
Şekil 4.297 Konağın yan sokaktan görünüşü **220**
Şekil 4.298 Zemin kat planı **221**
Şekil 4.299 1. kat ve 2. kat planı **221**
Şekil 4.300 Görünüşler **222**
Şekil 4.301 I-I Kesiti **222**
Şekil 4.302 II-II Kesiti **222**

Şekil 5.1 Antakya evlerinde iç avlulu plan tipi **226**

Şekil 5.2 Antalya Hükümet Konağı arazisi çevresi imar planı, 1973 ..... **227**

Şekil 5.3 Antalya Hükümet Konağı ve çevresi, 1970'ler **227**

Şekil 5.4 Antalya geleneksel Kaleiçi evi örneği **228**

Şekil 5.5 Akdeniz Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri **231**

Şekil 5.6 Solda, Elazığ Hükümet Konağı vaziyet planı; sağda, konağın proje arazisi olduğu düşünülen alanın uydu görüntüsü, 2025 ..... **232**

Şekil 5.7 Hükümet konağı çevresi 1950-60'lar **233**

Şekil 5.8 Kars tarihi kent merkezi ile hükümet konağı ilişkisi, 1910 ..... **236**

Şekil 5.10 Kars yerel mimarisindeki konutlarda, kabaltı, giriş saçağı ve Baltık Stili balkon örnekleri **238**

Şekil 5.11 Solda, Bingöl Hükümet Konağı vali girişinin projesi, 1975; sağda, aynı kısmın uygulamada farklılaşmış fotoğrafı, 2017 ..... **239**

Şekil 5.12 Bingöl Hükümet Konağı ve çevresi, 1970'ler **240**

Şekil 5.13 Bingöl Hükümet Konağı yıkımı **241**

Şekil 5.14 Bingöl Hükümet Konağı çatı kaplaması **242**

Şekil 5.15 Erzurum Hükümet Konağı'nın yakın çevresiyle ilişkisi **242**

Şekil 5.17 Doğu Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri **246**

Şekil 5.18 Uşak Dörtyol Kavşağı'ndan Uşak Hükümet Konağı ve yakın çevresi, 1975 öncesi **248**

Şekil 5.19 Uşak tarihi yapılarında çıkmalar **249**

Şekil 5.20 Afyon Hükümet Konağı cephelerinde taş kaplama detayları **253**

Şekil 5.21 Önü balkonlu cihannümalı Afyonkarahisar konutu **254**

Şekil 5.22 Ege Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri **255**

Şekil 5.23 Gaziantep geleneksel mimarisinde avlu cephesi **257**

Şekil 5.25 Şanlıurfa geleneksel konutunda avlu cephesi **260**

Şekil 5.26 Hükümet Konağının kent içindeki görünümü **261**

Şekil 5.27 Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri **264**

Şekil 5.28 Solda projenin zemin kat planı; sağda Kırşehir Hükümet Konağı'nın fotoğrafı **265**

Şekil 5.29 Solda Kırşehir Hacıbey Konağı; sağda Ağalar Konağı **267**

Şekil 5.33 İç Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri **274**

Şekil 5.47 Karadeniz Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri.....**291**

Şekil 5.52 Marmara Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri.....**302**

Şekil 6.1 Yıllara göre hükümet konaklarının bölgeselcilik ölçütlerine uyum yüzdeleri **317**

Şekil 6.2 1950-1980 yılları arası hükümet konaklarında Türkiye geneli bölgeselcilik ölçütlerine uyum sayısal verileri.....**320**

Şekil 6.3 Coğrafi bölgelerin bölgeselcilik ölçütlerine uyum oranları **321**

Şekil 6.4 Bakanlık/imar müdürlüğü ve yarışma projelerinin bölgeselcilik ölçütlerine uyumları **322**

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 1923 - 1949 arası hükümet konakları ile ilgili kaynaklar **3**
Tablo 1.2 1950-1980 Arası Hükümet Konakları ile ilgili kaynaklar **5**
Tablo 4.1 1950-1980 Yılları arasında bölgelere göre yarışma sonucu veya bakanlık tarafından projelendirilen hükümet konakları **62**
Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı **68**
Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı **73**
Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı **79**
Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı **85**
Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı **91**
Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı **96**
Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı **102**
Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı **109**
Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı **116**
Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı **122**
Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı **127**
Tablo 4.13 Adıyaman Hükümet Konağı **132**
Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı **136**
Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı **141**
Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı **147**
Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı **153**
Tablo 4.18 Çorum Hükümet Konağı **160**
Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı **164**
Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı **170**
Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı **177**
Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı **184**
Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı **192**
Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı **198**
Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı **205**
Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı **211**
Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı **218**

Tablo 5.1 Akdeniz Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi.....**230**

Tablo 5.2 Doğu Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi **245**

Tablo 5.3 Ege Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi.....**254**

Tablo 5.4 Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi **263**

Tablo 5.5 İç Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi **273**

Tablo 5.6 Karadeniz Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi.....**290**

Tablo 5.7 Marmara Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi.....**301**

Tablo 5.8 Hükümet konaklarının güncel durumu **303**

Tablo 5.9 Hükümet konaklarının özgünlük analizleri.....**308**

Tablo 5.10 Çorum-Çanakkale-Tokat Hükümet Konakları.....**310**

Tablo 6.1. Hükümet konaklarının yıllara göre bölgeselcilik ölçütlerine uyumları…….. .....**313**

ÖZET

1950 ile 1980 Yılları Arasında Tasarlanan Hükümet Konaklarının Mimarilerinin Bölgeselcilik Bağlamında Değerlendirilmesi

Mine ÖZOVACI KILIÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Hükümet konakları, halkla devlet arasında köprü kuran ve illerde, merkezi otoriteyi temsil eden en önemli kentsel mekanlardan biridir. Bu yapılar, çağın hakim mimari anlayışı ve yönetici erkin temsil edilme kaygısı ile tasarlanmışlardır. Fakat, tüm bu simgesel niteliklerinin yanı sıra yapıldıkları yerin yerel koşullarının, tasarımlarında ne denli dikkate alındığı tezin temel sorusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kentlerde yapıldıkları dönem içinde mimari karakterlerine değer verilen, kent belleğinde tartışılmaz bir yeri olan ve çoğu günümüzde yitirilmiş olan veya yıkılmaya yüz tutan bu yönetim yapılarının belgelenmesi ve yerle ilişkilerinin mimari açıdan incelenmesi tezin ana amaçlarıdır. Bu kapsamda tezde, Türkiye Cumhuriyeti'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde il merkezlerindeki, 1950 ile 1980 yılları arasında tasarlanan ve/veya inşa edilen hükümet konaklarının mimarileri, bölgeselcilik bağlamında incelenmiştir. Tezin yöntemi olarak ise katalog yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, bu yapıların bölgesel şartlara uyumlarının değerlendirilmesi için 0–3 puan aralığında bir derecelendirme ölçeği oluşturulmuş, böylece nitel veriler, nicel verilere dönüştürülerek analiz edilmiştir. Hükümet konaklarının uydu

görüntüleri, dönem ve güncel fotoğrafları, mimari çizimleri, yarışma yoluyla elde edilenler için şartnameler ve jüri raporları ile her bir bölgeye ait mimari, topografya ve iklim koşulları gibi yerel veriler, tezin temel materyalini oluşturmaktadır. Bu verilerin temininde kullanılan ana kaynaklar ise dönem süreli yayınları, ilgili valilik, belediye, İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri, Mimarlar Odası ve Başkanlık Arşivleri ile konuyla ilgili tez ve makale yayınlarıdır. Tez çalışması sonucunda, ilgili yıl aralığındaki hükümet konaklarının genel belgelenmesi yapılmış, devlet eliyle yaptırılanlar arasında tip proje uygulaması tespit edilmiş, yerel koşullarla uyumları saptanmış, bu uyumların bölgesel ve dönemsel bazda analizleri yapılmıştır. Yapıldıkları dönemin anlayışını simgeleyen bu yapıların, mimari miras olarak görülmesi ve korunması gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Tez çalışmasıyla, bu yıl aralığında hükümet konaklarının belgelenmesi ve kamusal yapıların yerle ilişkilerinin incelenmesi için metot örneği oluşturulması noktasında literatürdeki boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hükümet konakları, simge yapılar, mimarlıkta bölgeselcilik, 1950- 1980 dönemi Türkiye mimarlığı.

ABSTRACT

Evaluation of the Architecture of Government Mansions Designed Between 1950 and 1980 in the Context of Architectural Regionalism

Mine ÖZOVACI KILIÇ

Department of Architecture

Doctor of Philosophy Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Government mansions are among the most important urban spaces, bridging the gap between the public and the state and representing the central authority in the provinces. These buildings were designed with the prevailing architectural understanding of the era and a concern for the representation of the ruling power. However, the fundamental question of this thesis is the extent to which the local conditions of their locations were considered in their design, alongside all these symbolic qualities. In this context, the main objectives of this thesis are to document these administrative buildings, whose architectural character was valued in the period they were built, which hold an indisputable place in urban memory, and to examine their relationship to the site from an architectural perspective. Within this scope, this thesis examines the architecture of government mansions designed and/or constructed between 1950 and 1980 in provincial centers across seven different geographical regions of the Republic of Turkey within the context of regionalism. The thesis methodology is the catalog method. Furthermore, a rating scale ranging from 0 to 3 was developed to assess the adaptation of these buildings to regional conditions, thus converting qualitative data into quantitative data and analyzing them. The thesis's primary material consists of satellite images of

government buildings, periodical and contemporary photographs, architectural drawings, specifications and jury reports for those obtained through competitions, and local data such as architectural, topographical and climatic conditions for each region. The primary sources used for this data are periodicals from the period, the archives of the relevant governor's office, municipality, Provincial Directorate of Environment, Urbanization, and Climate Change, the Chamber of Architects and the Presidency, as well as relevant theses and articles. As conclusion of the thesis a general documentation of government mansion buildings from the relevant year, identifying type project implementations among those constructed by the state, assessing their compatibility with local conditions were made and these compatibility on a regional and periodical basis were analyzed. It emphasizes the need to recognize and protect these structures, which symbolize the understanding of the period in which they were built, as architectural heritage. The thesis aims to fill a gap in the literature by documenting government buildings from this period and developing a methodological model for examining the relationship of public buildings to their location.

Keywords: Government mansion buildings, representational buildings, architectural regionalism, Turkish architecture between 1950 and 1980.

1
GİRİŞ

Yönetim yapıları, kentlerde önem verilen yapılar arasında ilk sıralarda gelmektedir. Merkezi otoritenin kentlerdeki temsilcileri olan hükümet konakları ise Osmanlı Dönemindeki ilk örneklerinden bu yana ayrı bir öneme sahip olmuştur. Hükümet konağı binalarının ortaya çıkışı Osmanlı Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti, livalardan oluşan bir idare ağına sahiptir (Ortaylı, 1984). 19. yüzyıla kadar yönetimden ve denetimden sorumlu vali ve devlet adamları işlerini kendi konaklarında görmüşlerdir (Koca, 2016). Bu sorumluluk ve denetim, 1864 senesinde Vilayet Nizannamesi'nin yürürlüğe konmasına değin sürmüştür. Çıkarılan düzenlemelerle valilik ve vilayetler resmi olarak tanımlanmıştır (Ortaylı, 2000). Vilayet Nizamnamesi ile gelen idari kademelenme ve devletin erkini halkın üzerinde gösterme gayesi, zamanla taşrada idari merkezler olarak kendini göstermeye başlamış, devlet dairesi gereksinimi ortaya çıkmıştır (Ortaylı, 1984). Böylelikle hükümet konağı yapılarının yapım süreci başlamıştır. Bu süreç, etkileri günümüz valilik binalarına kadar sirayet eden kendine has üslup uygulamalarını da beraberinde getirmiştir. İktidarın başka bir deyişle merkezi otoritenin gücünü taşrada gösterebileceği, halkla devlet arasında köprü oluşturan bu yapılar, ortaya çıkışlarından itibaren kamu yapıları arasında özel bir yere sahip olmuşlardır.

1.1 Literatür Özeti

Literatürde, dönemin mimari üslubunun, yönetici erkin ideolojisinin ve gücünün yansıtıldığı bu yapı tipinin Osmanlı Dönemi'ndeki ilk örneklerini inceleyen çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar arasında, Nurcan Yazıcı Metin'in

“Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Hükümet Konaklarının İnşa Süreci ve Mimarisi-Devlet Kapısı” kitabı, Yasemin Avcı’nın “Osmanlı Hükümet Konakları” kitabı, Neval Konuk Halaçoğlu’nun “Tanzimat Sonrası, Osmanlı Rumeli Vilâyetleri Hükümet Konaklarında İdeoloji ve Erk’in Mimari Temsili (1839-1922)” başlıklı doktora tezi, Sema Tuba Özmen tarafından yapılan “Osmanlı Devleti’nde Erk ve İdeolojinin Temsili Olarak Hükûmet Konakları: Safranbolu Hükûmet Konağı Örneği” başlıklı yüksek lisans tezi, Fehminaz Sueda Kurt Ceylan’ın “Tanzimat Dönemi (1876-1908) Anadolu Merkez Vilayetlerdeki Hükümet Konaklarının Mimari Özelliklerinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi, Feray Koca’nın “Muğla’da Osmanlıdan Cumhuriyete İdari Merkezin Sembolü: Hükümet Konakları” adlı makalesi, Hacer Nur Türkmen’in “Yedi Bölgeden Yedi Osmanlı Hükümet Konağına İlişkin Mimari Bir Analiz” başlıklı makalesi sayılabilir (Yazıcı Metin, 2019; Avcı, 2017; Halaçoğlu, 2018; Özmen, 2021; Kurt Ceylan, 2021; Koca, 2016; Türkmen, 2023).

Literatür araştırması Cumhuriyet Dönemi özelinde yapıldığındaysa, hükümet konağı yapılarının, 1 doktora tezinde örneklem olması dışında rejim değişikliğiyle birlikte bir bütünlük içinde çalışılmadığı tespit edilmiştir (Duygun, 2023). Duygun’un tezi de Cumhuriyetin ilanından 2000’li yıllara kadarki hükümet konağı tasarımlarında özgünlüğü araştırmakta ve yapılan tüm konakları değil bunların yalnızca bir kısmını örnek olarak ele almaktadır.

Elbette tekil yapı örneği üzerinde veya ana odağı hükümet konakları olmasa da çalışmalarında kimi Cumhuriyet Dönemi hükümet konaklarına dair bölümler olan birkaç makale ve tez çalışması mevcuttur (Türkmen, 2009; Bayram, 2014; Özyiğit, 2017; Özkan, 2020; Bülbül Bahtiyar & Yaldız, 2021; Akçay & Paç, 2023). Ancak bu çalışmalar da Türkiye Cumhuriyeti Dönemi hükümet konaklarının mimarilerinin okunması ve genel bir dökümünün yapılması noktasında hayli yetersizdir. Çünkü, bunlar da ya bir hükümet konağının mimarisini tekil olarak inceleyen veya kısıtlı bir dönemdeki belli başlı kriterlere uyan (yalnızca yarışma yoluyla elde edilenler veya yalnızca tarihi çevrede inşa edilenler gibi) yapıları ele alan çalışmalardır. Özellikle Geç Osmanlı Döneminde ortaya çıkan bu yapı tipine dair araştırmalar daha çok Cumhuriyetin ilanına kadar çalışılmış, ancak 1923’te yönetim şeklinin değişmesiyle farklı bir döneme giren ülke tarihi açısından oldukça önemli olduğu

düşünülen Cumhuriyet Dönemi hükümet konaklarının mimarileri, süreçleri, kent içi konumları vb. kendine literatürde yeterince yer bulmamıştır.

Bu eksiklikten ötürü 1923-1980 yılları arası hükümet konağı yapılarıyla ilgili tüm literatür taranmıştır. Bölüm 1.2'de bahsedileceği üzere zaman aralığının da netleştirilebilmesi için 1950 yılı eşik kabul edilerek literatürdeki çalışmaların 1923-1949 arası (Tablo 1.1) ve 1950-1980 arası (Tablo 1.2) olmak üzere bir dökümü yapılmıştır.

Tablo 1.1 1923- 1949 arası hükümet konakları ile ilgili kaynaklar

	Kaynak Adı	**Yazar**	**Tür**	**Yayın Yıl/Şehir/ Yayınevi**
1	Hükümet Konakları	Abidin Mortaş	Dergi Makalesi	1944, Sayı 11-12, İstanbul, Arkitekt Dergisi
2	Muğla'da Osmanlıdan Cumhuriyete İdari Merkezin Sembolü: Hükümet Konakları	Feray Koca	Dergi Makalesi	2016-389, Mimarlık Dergisi
3	Bigadiç Hükümet Konağı, DOCOMOMO Türkiye Ulusal Çalışma Grubu Yapı/Yerleşim Tanıtım Formu	Anıl Bayram	Tanıtım Formu	2014, DOCOMOMO
4	Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Yapılarına Denizli'den İki Örnek: Baklan ve Güney Hükûmet Konakları	Halil Özyiğit	Bildiri	2017, Bakü, II. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi
5	Erken Cumhuriyet Döneminde Kamusal Mekânda Modernliğin Temsili: Isparta Kenti Örneği	Ülkü Çelebi Gürkan	Makale	TÜBA-KED 19/2019
6	Kayseri Meydanının Cumhuriyet Dönemi Modernizm Yaklaşımı Bağlamında Değişimi: Eski Hükümet Konağı Örneği	Kadriye Merve Arın Samancı	Yüksek Lisans Tezi	2019/İstanbul/ İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD

Tablo 1.1 1923-1949 arası hükümet konakları ile ilgili kaynaklar (Devamı)

7	Muş Kent Merkezinde Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Yapıları	Sümeyra Gökçe	Yüksek Lisans Tezi	2020/ İstanbul/ Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE
8	Tokat İlinde Geç Osmanlı Dönemi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Yapıları	Gülten Yılmaz	Yüksek Lisans Tezi	2020/ Ordu/ Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
9	Kültürel Miras ve Kent Kimliği Açısından "Isparta Tarihi Kent Meydanı Tasarımı"	Ayşe Çavdarlı	Yüksek Lisans Tezi	2019/Isparta/ Süleyman Demirel Üni. Fen Bil. Ens. Peyzaj Mim. ABD
10	Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisinin Ulusal Kimliğe Katkısına Bir Örnek: Burdur Hükümet Konağı Binası	Çisem Kalkan, Seda Şimşek Tolacı	Dergi Makalesi	2023, Journal of Spatial Planning and Design
11	Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi Kamu Yapıları: Malatya Kenti Örneği	Fatma Zehra Sarı Nur Umar	Dergi Makalesi	Art-Sanat, 19(2023): 415–445
***12**	Kamu Yapılarında Biçimin Yeniden Üretimi ve Özgünlük Sorunsalı: Hükümet Konakları	Elifcan Duygun	Doktora Tezi	2023/ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD
***13**	Ulusal Mimari Proje Yarışmalarının İzinden Türkiye'de Mimarlık	Osman Ali Gencal	Yüksek Lisans Tezi	2011/ İst. Kültür Üni. / FBE/ Mimarlık ABD

Tablo 1.2 1950-1980 Arası Hükümet Konakları ile ilgili kaynaklar

	Kaynak Adı	**Yazar**	**Tür**	**Yayın Yıl/Şehir/ Yayınevi**
1	Tarihi Dokuda Yarışma Yoluyla Üretilmiş Modern Mimarlık Ürünleri: Hükümet Konakları Örneği (1965-1985)	Tuba Bülbül Bahtiyar, Esra Yaldız	Dergi Makalesi	2021/METU JFA/ODTÜ
2	Sakarya Government House And The Transformatıon Of The City Center Durıng The Second Half Of The 20th Century	Nilay Özkan	Yüksek Lisans Tezi	2020/Ankara/ ODTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi ABD
3	Yitirilen Modern Miras: Sakarya Atatürk Anıtı - Sakarya Hükümet Meydanı	Gürkan Okumuş Özgür Ediz	Dergi Makalesi	2023/MİMARLIK 427
4	Türkiye'de Proje Yarışmaları ile Elde Edilen Kamu Yönetim Yapılarının Mimari Özellikleri	S. Fulya Türkmen	Yüksek Lisans Tezi	2009/MSGÜ/Mimari Tasarım Pr.
5	Cumhuriyet Sonrasında Urfa'daki İmar Faaliyetleri ve Urfa Hükümet Konağı (Valilik Binası)'nın İnşa Süreci	Merve Engin	Dergi Makalesi	2019/ Mimarlık ve Yaşam Dergisi Journal of Architecture and Life 4(1), (1-10)
6	Yıkılan Kamu Binaları: Ulusal Yarışma Belleğinin Süreksizliği	Dilara Gökçen Paç	Dergi Makalesi	2023/ Journal of Architecture, Arts and Heritage (JAH) – Vol. 2, Issue 3
7	70'li Yıllar Hükümet Konakları. Anadolu'nun İmarında Yarışmalar 1930- 1990 içinde	F. Ç. Akçay, D. G.Paç,	Kitap Bölümü	2023/ İdealkent

Tablo 1.2 1950-1980 Arası Hükümet Konakları ile ilgili kaynaklar (Devamı)

***8**	Kamu Yapılarında Biçimin Yeniden Üretimi ve Özgünlük Sorunsalı: Hükümet Konakları	Elifcan Duygun	Doktora Tezi	2023/ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD
***9**	Ulusal Mimari Proje Yarışmalarının İzinden Türkiye'de Mimarlık	Osman Ali Gencal	YL Tezi	2011/ İst. Kültür Üni. / FBE/ Mimarlık ABD

* Her iki dönemi de içeren ve iki tabloda da ortak olan çalışmalar.

Tablo 1.1'de görüldüğü gibi 1923- 1949 arası dönemde hükümet konaklarına yönelik çalışma daha fazladır. Yine Tablo 1.2'de görüldüğü üzere 1950 yılı sonrası çalışmalarda hükümet konakları ya tek örnekler üzerinden ya da belirli bir yıl aralığında seçilmiş bir gruba yönelik yapılmıştır (Bahtiyar & Yaldız, 2021; Akçay & Paç, 2023). Dolayısıyla, 1950- 1980 yılları arası hükümet konaklarını bütünlük içerisinde merkezine alan çalışma olmadığı görülmektedir.

1.2 Tezin Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Kamusal alanda, devlet eliyle yapılan en büyük müdahalelerden biri olan hükümet konaklarının vasıtasıyla devrin merkezi otoritesinin ideolojisinin, mimari aracılığıyla kentsel mekâna yansıtıldığı öngörülmektedir (Aslanoğlu, ve diğerleri, 1984). Başka bir deyişle, vilayet merkezlerinde inşa edilen bu yapıların tasarımlarının böyle bir gaye ile oluşturulduğu varsayılmakta ve Türkiye coğrafyası genelinde ele alınmalarının, devrin hakim mimari yaklaşımlarının anlaşılmasında oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

Dünyada, 20. yy. başlarından itibaren uluslararasılaşma, evrensel kültür ve yapı üretimi ile buna tezat olan bölgeselcilik söylemleri ve bu bağlamda mimari uygulamalar tartışılmaktadır. Tez çalışması, "Böylesi farklı yaklaşımların olduğu bir zamanda Türkiye'de, devleti temsil eden bu yönetim yapılarının tasarlanırken inşa edilecekleri kültüre ve bölgelere uygunlukları ne kadar göz önünde bulunduruldu?" sorusuyla başlamıştır. "Mimarileriyle otoriteyi temsil etme kaygısı taşıyan bu resmi yapıların tasarımlarında yerel mimari niteliklerin en azından bir

kısmı göz ardı edildi mi?" sorusu ise tez çalışmasında cevabı aranan temel sorulardandır. Bu nedenle, bölgeselcilik kuramsal zemininde hükümet konaklarının, Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde inşa edilirken o bölgenin iklimine, yerel mimari ögelerine ve arazi koşullarına kısacası "yer"e uygunluklarının araştırılması ve plan, cephe tasarımlarında, malzeme seçimlerinde bu kriterlerin yer ile ilişkilerinin tespiti ile bu soruların cevaplarının bulunması hedeflenmektedir.

1950-1980 yılları arasında tasarlanan hükümet konaklarının bölgelere göre ayrılarak vaziyet planları, plan- cephe tasarımları ve yapım teknikleriyle malzeme seçimleri bölgelere uyumları açısından araştırılmaya değer görülerek tezin konusu olarak ele alınmıştır. Tezin yöntemi olarak, yapılara ait genel ve mimari bilgilerin olduğu katalog yöntemi kullanılmıştır. Bu kataloglarda ilk sayfalar yapıların künyeleri niteliğinde bilgiler içermektedir. Sonraki sayfalarda, fotoğrafları, uydu görüntüleri, mimari çizimleri bulunmaktadır. En son sayfada ise belirlenen bölgeselcilik ölçütlerine göre genel ve kısa bir değerlendirme yapılmaktadır. 5. Bölümde, bölgesel mimari için önemli olan iklim, yerel yapım tekniği, topografya gibi verilerin benzerlik ve ortaklıklarından dolayı hükümet konakları dahil oldukları coğrafi bölgelerin başlıkları altında teker teker detaylı olarak değerlendirilmiştir. Hükümet konaklarının belirlenen ölçütlere göre analiz edilmesi maksadıyla ölçüt tabanlı puanlama yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda her bir ölçüt için 0–3 aralığında bir derecelendirme ölçeği oluşturulmuştur. Puanlama sisteminde "0" ilgili ölçüte tamamen aykırı durumları, "1" düşük düzeyde uyumu, "2" kısmen uyumu ve "3" yüksek düzeyde uyumu temsil etmektedir. Uyum düzeyleri belirlenirken, ilgili ölçütteki alt kıstaslara uyum oranları göz önüne alınmıştır. Örneğin, "iklimsel verilere uyum" ölçütünde, ısı korunumu ve hakim rüzgar yönüne göre kütle kararları, cephe açıklıkları ile yağış ve nem bakımından çatı eğimi, çatı saçakları, güneş ışığının mevsimsel gerekliliğe göre alınması gibi 5 alt kıstas incelenmiştir. Hükümet konağı, bu kıstasların yarısından azına uygun tasarıma sahipse 1 puan; yarısından fazla veya yarısına uygunluk gösteriyorsa 2 puan; tamamına yönelik uyumlu tasarıma sahip ise 3 puan olarak değerlendirilmiştir. Tasarımlarında hiçbir kıstasa yönelik bir hassasiyet veya uyum gözlenmediği durumlarda 0 puan olarak kabul edilmiştir. Böylece nitel gözlemler sayısal verilere dönüştürülmüş ve örnekler arası karşılaştırmalı değerlendirme yapılmıştır. Bu

yaklaşım, mimari niteliklerin sistematik olarak analiz edilmesini ve verilerin tablolaştırılmasını kolaylaştırmıştır.

Tez çalışmasında, belli bir dönem içerisinde (1950-1980), Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde tasarlanıp uygulanan hükümet konaklarının genel bir dökümünün yapılması amaçlanmaktadır. Zira, yapılan literatür taramasında böyle bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Bu hükümet konaklarının tasarımlarının, bölgeselcilik bakış açısıyla yapıldıkları bölgelerin iklim koşulları ve yerel mimari nitelikleri ile ilişkilerinin ortaya konması tezin ana amacıdır. Bunun yanı sıra, bakanlık eliyle yaptırılanlar ile yarışma yoluyla elde edilenlerin ne gibi farklılıklar içerdiğinin, elde edilen bulgular doğrultusunda bölgelerin kendi içlerinde bölgesel verilere ve geleneklere uygunluklarının oranlarının ve nedenlerinin araştırılması ve bölgelerin kendi aralarında karşılaştırılmaları hedeflenmektedir. Yine sonuç bölümünde, bulgular doğrultusunda yıl bazlı analizler yapılması da hedefler arasındadır.

Tez çalışması, temsil- bölgeselcilik kesişiminde hükümet konaklarının tasarımını okumak konusunda literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bugüne değin hiç yayımlanmamış ve yıkılarak yok edilmiş veya yok olmanın eşiğindeki bu mimarî mirası belgelemek konusunda da literatürdeki boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Tezin odaklanacağı zaman diliminin belirlenmesinde yani 1923'ten günümüze kadar incelenecek yıl aralığının netleştirilmesinde yapılan literatür taramaları belirleyici olmuştur. Öyle ki öncelikle 1923-1980 aralığı ülkede yaşanan rejim değişikliği nedeniyle 1950 yılı eşik kabul edilerek ikiye bölünmüş ve bu iki dönem içinde literatürde hükümet konaklarıyla ilgili olan çalışmaların hangi dönemde yoğunlaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır[1] (Tablo 1.1 ve Tablo 1.2). Yapılan taramalar sonucunda 1950-1980 arası döneme odaklanılan hükümet konaklarıyla alakalı çalışmaların sayıca daha az olduğu tespit edilmiş ve literatürde bu zaman aralığında daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulduğu saptanmıştır. Ayrıca 1950 sonrası Türkiye Cumhuriyeti'nde değişen dinamikler ve ülkenin içinde bulunduğu sosyoekonomik durum nedeniyle gerek projelerin elde edilme yollarındaki çeşitlenme gerek daha katmanlı bir ideolojik yapı ve mimarlık ortamı olması

[1] Taranan kaynaklar, Bölüm 1.1. Literatür Özeti'nde Tablo 1.1 ve Tablo 1.2'de gösterilmiştir.

nedeniyle de 1950-1980 dönemi incelemeye değer görülmüştür. Bu nedenle de tezin odaklanacağı yıl aralığı, 1950-1980 arası olarak belirlenmiştir.

Bu aralığın seçiminde Türkiye siyasi tarihi ile pek tabii doğrudan mimariyi etkileyen dönüşümler ve kırılma noktaları etkili olmuştur. Yapılan ön okumalara göre bu kırılma noktaları tespit edilmiştir. 1950 yılı ise Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından önemli bir eşik teşkil etmektedir. Ülkenin çok partili sisteme geçmesi, kapitalist dünyaya entegrasyon, hızlı kentleşme, mimarlık pratiğindeki değişimler (kamu yapıları için daha çok yarışma yoluyla projeler elde edilmesi gibi) Mimarlar Odasının bu dönemde kurulması gibi nedenlerle 1950 sonrasında mimari sahada da önemli değişimler olduğu açıktır (Bozdoğan, 2002; Öztürk & Çıracı, 2010).

Birçok araştırmacıya göreyse 1950-1960 arası Cumhuriyet Dönemi mimarisinde yeni bir dönemi tanımlamaktadır (Özorhon & Ulusu Uraz, 2009; Alsaç, 1973; Eldem, 1973). Kimi araştırmacılara göre ise 1950-1980 tek bir dönemi ifade etmekte iken (İmamoğlu & Altan Ergut, 2007) bazı araştırmacılar 1960'ı bir başka eşik olarak görmektedir (Türker & Tapan, 2022). Ancak pek çok araştırmacı özellikle siyasal alanda yaşanan gelişmeler, globalleşme ve bunların mimari üretim ile dile yansımaları sonucu 1980'i ciddi bir eşik olarak kabul etmektedir. 1980 sonrası ise çok daha karmaşık bir devre girilmiş ve artık dönemsel olarak kategorizasyonun zorlaştığı bir süreç meydana gelmiştir. Bu nedenle çalışmanın 1980 yılı ile sınırlandırılması uygun görülmüştür.

Tezin örneklem alanı ise Türkiye Cumhuriyeti sınırlarıdır. İl merkezlerinde bahsi geçen yıl aralığında inşa edilmiş hükümet konakları, yedi coğrafi bölgeye göre mimari olarak değerlendirilecektir.

2
MİMARLIKTA ULUSLARARASILAŞMA VE BÖLGESELCİLİK

2.1 Modernizm ve Uluslararası Üslup

19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başları, dünya genelinde birçok alanda köklü değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bu dönüşümün merkezinde, sanat ve mimaride önemli bir devrim olan modernizm hareketi bulunmaktadır. Endüstrileşme ve kentleşmenin hız kazandığı bu dönemde, geleneksel mimari anlayışlar sorgulanmış ve bunun sonucunda farklı bir estetik ve işlevsellik anlayışına dayanan modernizm, mimariyi yeniden tanımlamıştır (Gül & Meşhur, 2023).

Sanayi Devrimi, modernizmin doğuşunda kritik bir rol oynamıştır. 18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan bu devrim, üretim süreçlerindeki köklü değişiklikler ile mimaride yeni bir dönemi başlatmıştır. Endüstri Devrimi, mimarlık pratiği üzerinde derin etkiler yaratarak şehirleşme sürecini hızlandırmıştır. Sanayileşme ile fabrikalar ve işçi konutları gibi yeni tipolojilerin ortaya çıkması, şehirlerin fiziki yapısını değiştirmiştir. Kırsaldan kente doğru yaşanan büyük göç dalgaları, konut ve altyapı ihtiyacını artırarak mimarlıkta yeni yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır (Kurtuluş, 2021). Şehirlere akın eden nüfus, altyapı sistemlerinin ve kamusal yapıların yeniden gözden geçirilmesine neden olmuş, bu da beraberinde modern şehircilik kavramlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır (Yücel, 2023). Mimari tasarımda işlevsellik ve maliyet etkinlik ön plana çıkmıştır.

Endüstrileşmenin bir sonucu olarak inşaat teknolojisinde yaşanan gelişmeler de mimariyi çok etkilemiştir. Çelik ve demir gibi yeni yapı malzemelerinin icadı, daha önce mümkün olmayan büyük açıklıklara ve daha az malzeme ile daha dayanıklı yapılar inşa edilmesine olanak tanımıştır (Çakmak, 2021). Bu gelişmeler, mimaride daha fazla fonksiyonelliğe ve verimliliğe yönelik bir yaklaşımı teşvik etmiş, geleneksel zanaat yerine standartlaşmayı ve seri üretimi ön plana çıkarmıştır.

Bunun sonucu olarak mimari, klasik üslupların karmaşık detaylarından sıyrılarak, daha yalın, açık, bolca ışık alabilen yapılar üzerine odaklanmıştır.

Modern mimarlığın başlangıç dönemi konusunda farklı bakış açıları bulunmaktadır. Sigfried Giedion, 1941'de yayımlanan "Space, Time and Architecture" adlı eserinde, modernizmi dönemin ruhunun (Zeitgeist) bir yansıması olarak değerlendirmiş, önceki gelişmeleri, özellikle 19. yüzyılı, büyük ölçüde göz ardı etmiş ve önceki çağlardaki mimari anlayışları, modern mimarinin doğuşuna evrilen bir süreç olarak görmüştür. Buna karşın Nikolaus Pevsner, modern dönemi William Morris'ten başlayarak Walter Gropius'a kadar uzanan bir çizgide ele almıştır (Pevsner, 1949). Vincent Scully ise modern mimarinin ortaya çıkışını endüstrileşmenin başlamasına dayandırarak onu "demokrasinin mimarlığı" olarak nitelendirmiştir (Scully, 2003). Daha sonraki dönemlerde öne çıkan mimarlık tarihçilerinden ve eleştirmenlerinden Kenneth Frampton ise "Modern Architecture, A Critical History" adlı kitabında, modern mimarinin kökenlerini daha da geriye götürerek, bu akımın temellerinin Aydınlanma Çağı ile ortaya çıkan pozitivist ve rasyonalist düşünce yapısıyla, teknik gelişmelerin ivme kazandığı 18. yüzyılın ortalarına kadar indirilebileceğini savunmuştur (Özyalvaç, 2013).

Modern mimarinin öncülerine bakıldığında Le Corbusier, 20. yüzyılın ilk yarısında mimarlık anlayışını kökten değiştiren yenilikçi fikirleriyle karşımıza çıkmaktadır. Le Corbusier, "Modülör" sistemiyle tasarıma katı bir ölçülülük ve orantı kazandırmıştır (Corbusier, 1950). Modülör, insan vücudunun boyutlarına dayanan bir ölçü sistemi olup, Le Corbusier'in standartlaşma ihtiyacına yanıt olarak geliştirilmiştir. Bu sistem, altın oran ve Fibonacci sayı dizisi gibi matematiksel ilkelerle bütünleşmekte ve böylece yapıların hem insan ölçeğine uygun hem de estetik açıdan dengeli olmasını sağlamaktadır (Urun, 2022). Le Corbusier ayrıca "Beş Nokta" adını verdiği tasarım prensipleri ile yapıların fonksiyonelliğini ve estetik görünümünü ön plana çıkarmıştır; bu prensipler arasında özgürce tasarlanabilen planlar, yatay pencereler, pilotiler üzerine oturtulan yapılar, çatı bahçeleri ve serbest cephe düzenlemeleri bulunmaktadır. Le Corbusier ve Pierre Jeanneret tarafından 1928-1931 yılları arasında Fransa'nın Poissy kentinde tasarlanan Villa Savoye, yeni mimarinin beş noktası ilkesini mükemmel bir şekilde yansıtmaktadır (Şekil 2.1). Pilotiler üzerine yükseltilmiş yapı, serbest plan düzeni, bant pencere sistemleri ve çatı bahçesi gibi modernizmin tüm karakteristik

özelliklerini barındırmaktadır. Kullanılan beyaz renk ve minimalist tasarım, işlevselliği ve estetiği birleştirirken, yapının kırsal çevresiyle olan kontrastı modernizmin doğaya bakış açısını sergilemektedir. Yapı, modern mimarinin simgesi olarak kabul edilmektedir.

Şekil 2.1 Villa Savoye (Kroll, 2010)

20. yüzyıl başında mimarlık eğitiminde de dönüşümler yaşanmış bu da modern mimarinin yaygınlaşmasında rol oynamıştır. 1919 yılında Almanya, Weimer'de Walter Gropius'un önderliğinde kurulan Bauhaus, mimarlık, sanat ve tasarım eğitimini bir araya getiren yenilikçi bir okul olarak dikkat çekici bir rol üstlenmiştir (Karademirlidağ, 2022). Bu okul, modern mimarlık eğitiminde bir dönüm noktası oluşturmuş, öğrencilere disiplinler arası bir yaklaşım sunarak yaratıcı düşüncenin gelişimine zemin hazırlamıştır. Bauhaus'un eğitim felsefesi, işlevsellik, sadelik ve estetik uyum ilkeleri üzerine kurulmuş, klasik süslemelere yer vermeyen tasarımlar öne çıkmıştır. Bu eğitim anlayışı, modern mimariyi şekillendirerek 20. yüzyıl mimari hareketlerini derinden etkilemiştir (Kurtuluş, 2021). 1926'da politik nedenlerle Dessau'ya taşınan okulun kendi binası da Gropius tarafından "mimari prensiplerini yansıtacak bir yapı tasarlama" gayesi ile ortaya çıktığı için modern mimarinin öncü örnekleri arasında sayılmaktadır (Arkitektuel, tarih yok) (Şekil 2.2). Yapı, köprülerle birbirine bağlanmış üç kanattan oluşmaktadır. İki katlı köprü alanlarında atölye ve eğitim birimleri yer alırken alt katlar ofis olarak değerlendirilmiştir. Gropius, tasarımda cam, betonarme ve yenilikçi tuğla kullanımı, mantar çatı ve üstünde yürünebilen asfalt karolu çatı gibi strüktürel ve teknolojik yeniliklere yer vermiştir.

Şekil 2.2 Bauhaus Dessau (Arkitektuel, tarih yok)

Modern mimarinin gelişiminde önemli katkısı olan bir diğer gelişme de CIAM konferanslarıdır. CIAM, yani Congrès Internationaux d'Architecture Moderne, modern mimarlığın teorik ve pratik gelişimini derinlemesine etkileyen ve şekillendiren uluslararası bir forum olarak tanımlanabilir. Bu konferanslar dizisi, 1928'de kurulduğundan itibaren, mimaride fonksiyonelliği ve sosyal sorumluluğu ön plana çıkarmış, şehir planlamasında yenilikçi yaklaşımları desteklemiştir (Sezer, 2019). I. CIAM Kongresi için Le Corbusier, Giedion gibi isimlerin katılımıyla 1928'de La Sarraz'da bir araya gelen mimarlar, o dönem mimari tasarımda işlevsellik, minimalizm ve yeni malzeme kullanımı gibi ana konular üzerinde durarak aslında genel hatlarıyla kongrede hakimiyet kuran Le Corbusier'in görüşlerini modern mimarlığın temel prensipleri olarak belirlemişlerdir (Nerdinger, 1981). Her yıl farklı temalar üzerinden ilerleyen bu etkinlikler, mimarlarda ortak bir düşünce yapısı oluşturarak Uluslararası Üslubun benimsenmesine olanak tanımıştır (Aras, 2015).

Uluslararası Üslup, 1920'lerden itibaren modern mimarlıkta belirgin hale gelmiştir (Britannica, tarih yok). Uluslararası Stil terimi ilk olarak 1932'de Henry-Russell Hitchcock ve Philip Johnson tarafından, Modern Sanat Müzesi'nde düzenlenen bir mimari serginin kataloğu olarak kullanılan *Uluslararası Stil: 1922'den Bu Yana Mimarlık* başlıklı metninde kullanılmıştır (Özeke Tökmeci, 2015). Bu yeni modernist mimarinin "Uluslararası Üslup" olarak zikredilmeye başlamasının nedeni, yapı biçimlerindeki yeniliklerden öte; tüm yerel etkilerden arındırılmış, her ulustan mimar tarafından dünyanın her köşesinde uygulanabilir bir üslup olmasının amaçlanmış olmasıdır (Demiriz, 2019). Bu üslup, geleneksel unsurlardan kopuş ve bunun yerine minimalist bir anlayışın benimsenmesi ile karakterize edilmektedir. Uluslararası Üslup, yapısal öğelerin görsel saflığını ve işlevselliğini ön plana

çıkarmaktadır. Teras çatılar, çelik ve betonarme gibi yeni yapı malzemeleri kullanılarak sağlanan esneklik ve geniş mekânların tercih edilmesi, bu dönemin belirgin özelliklerindendir. Ayrıca, açık planlamalar ve cam cepheler, iç ve dış mekân arasında kesintisiz bir devamlılık oluşturmaktadır (Britannica, tarih yok). Bu üslubun özelliği olan sadelik, fonksiyonel gereksinimlere göre şekillenen estetik tercihlerini açığa çıkararak endüstriyel tasarımın temel prensiplerini birleştirmektedir (Korkmaz, 2023).

Uluslararası Stilin önde gelen temsilcileri arasında Walter Gropius ve Ludwig Mies van der Rohe (Almanya ve ABD), JJP Oud (Hollanda), Le Corbusier (Fransa), Richard Neutra ve Philip Johnson (ABD) yer almaktadır. Bu tasarımcılar arasından Mies van der Rohe, daha akılcı ve işlevsel bir mimari yaklaşım benimsemiştir. Uluslararası Üslubu kendi yorumuyla şekillendiren Rohe, tasarımlarında yalın geometrik formlar kullanarak detaylara büyük önem vermiştir. Tasarımlarında, yapılar birkaç basamakla zeminden koparılarak adeta uçuyor izlenimi verilmiş, iç mekanlarda bölücü olarak perdeler kullanılmış, yine cephelerde de şeffaflık, geniş cam yüzeylerle vurgulanmıştır. Mies'in strüktürel yaklaşımı, belirli bir mantıksal sistemin katı kurallarına bağlı değildir. Beton ve çelik gibi malzemeleri içeren sanayileşmiş bir süreçle birlikte, ince detayların da önemsendiği bütüncül bir anlayışa dayanır. Bu çerçevede Rohe'nin erken dönem yapıları arasında, 1940-1956 yılları arasında inşa edilen Illinois Teknoloji Enstitüsü'nün kampüsü ve binaları (Şekil 2.3) ile 1946-1950 yıllarında Illinois, Plano'da tamamlanan Farnsworth Evi (Şekil 2.4) bulunmaktadır (Turan, 2019).

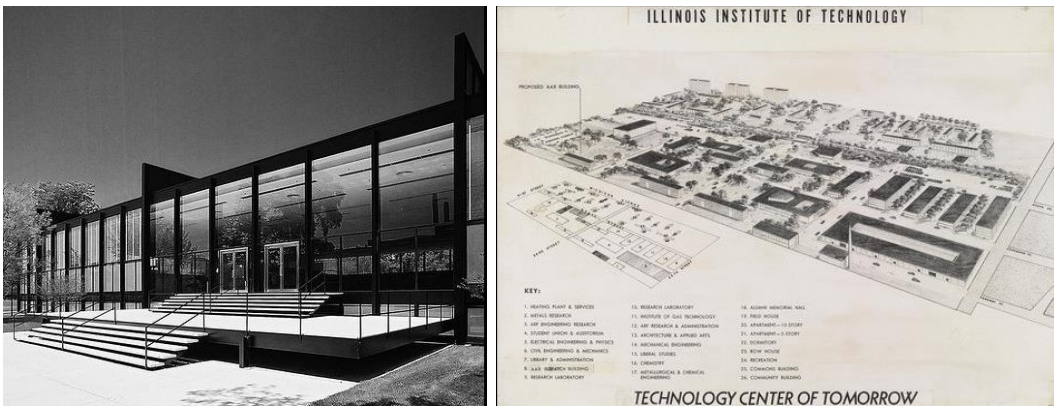

Şekil 2.3 Solda Crown Hall, sağda Illinois Teknoloji Enstitüsü'nün kampüsü (Stier, 2010)

Şekil 2.4 Farnsworth Evi (The Architect's Newspaper, 2020)

Uluslararası Üslup, 1930'ların sonlarında milliyetçiliğin yükselmesiyle birlikte etkisini yitirmiş, ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında toplu konutlar ve yüksek katlı ofis binaları gibi projelerle yeniden yaygınlaşmıştır. Savaş sonrası modern mimarlık gelişimini sürdürse de çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır (Özeke Tökmeci, 2015). 1930-1960 yılları arasında bu üslupla inşa edilen yapılar, çevre ve insan psikolojisiyle uyumsuz olmaları nedeniyle eleştirilmiştir. Ayrıca, modernizmin getirdiği "formun işleve bağlı olması" anlayışı, bazı mimarları yerel formlar ve plan şemaları üzerine araştırmalar yapmaya yönlendirmiştir (Aytıs ve Polatkan, 2010).

1947'de Modern Sanatlar Müzesi, bölgeselcilik çerçevesinde sergiler düzenlemiş ve bu yaklaşım Uluslararası Üsluba alternatif olarak sunulmuştur. Lewis Mumford, New Yorker'daki yazısında, Stalinist eklektik akademizmi, Hitchcock'un bireyselcilik anlayışını ve Giedion'ın yeni anıtsalcılığını eleştirerek bölgeselci mimarlara değinmiştir (Demirgüç, 2006). Uluslararası Üslup, yerden, aidiyet duygusundan, yerel ögelerden kopuk; kimliksiz ve her coğrafyada inşa edilebilecek yapılar önermiştir. Bu durum karşısında zamanla rahatsızlıklar ve eleştiriler dile getirilmiştir. Genel olarak, Uluslararası Üsluba yöneltilen eleştiriler, bölgeselci mimarlık anlayışına yönelimi sağlamıştır.

2.2 Yer, Yerin Ruhu ve Bölgeselcilik Kavramları

Bölgeselciliği tanımlayabilmek ve anlayabilmek için önce "yer" ve "yerin ruhu" kavramlarının incelenmesi gerekmektedir. Tarih boyunca "yer" ve "mekan" kavramları sosyoloji, coğrafya, antropoloji gibi çeşitli disiplinlerde pek çok anlama sahip olmuşlardır. Özellikle mimarlık alanında "yer" kavramı, teorisyenler tarafından başka zaman dilimlerinde birbirinden farklı biçimlerde tanımlanmıştır.

Yer, TDK sözlüğünde "Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk; mahal, mevzi" olarak tanımlanmaktadır.

Heidegger, yer kavramını dasein- varoluş ve dwelling- ikamet etme kavramları üzerinden açıklamaktadır. Bu açıklamaya göre bir yerin konum gibi cansız değil, yaşantısal bir özelliğe sahip olduğu, insanın tecrübe ve varoluşu için bir kök salma şeklini simgelediği savunulmaktadır (Heidegger, 2018).

Heidegger'in "mesken tutma"ya yönelik fikirlerini mimarlıkla kaynaştıran Norberg- Shulz'a göre insanlık var olduğundan beri varlığın özünü meydana çıkaran "yerler" oluşturmaya meyillidir (Norberg-Shulz, 1971). Ona göre, mimari mekanın somut boyutunun algılanması ile bir süreç başlamakta ve bu deneyim sonucu somut mekanlar soyutlaşmaktadır. Norberg- Shulz, yer kavramının önceleri fonksiyonel bir bakış açısıyla ele alındığı ve soyut kimliğinin göz ardı edildiğini iddia etmektedir (Norberg-Schulz, 1980). Yer kimliğinin kaybolması, bireyin mekanla kurduğu aidiyet bağının zedelenmesine yol açar. İnsan ve mekan arasında güçlü bir kimlik ilişkisi bulunur; bireyin kimliği, mekanın kimliğiyle şekillenir. Bu bağlamda, Norberg-Schulz, modern mimarlığın eleştirisi olarak "yerin ruhu" kavramını ortaya koymuştur (Norberg- Shulz, 1983). Ona göre, modern mimarlık, yalnızca işlevselliğe odaklanarak insanın mekanla duygusal bağ kurmasını zorlaştırmıştır. Norberg-Schulz, her mekanın kendine özgü, bağımsız bir ruhu olduğunu, aslında antik çağlardan bu yana tartışılan "Genius Loci" kavramını savunur (Norberg-Schulz, 1980). Bu ruh, insanın ona yüklediği anlamlardan bağımsız olarak varlığını sürdürür (Cighi, 2008). Schulz'un "yerin ruhu" kavramı, Heidegger'in düşüncelerinden etkilenmiştir. Schulz, mimarlıkta katı kurallar yerine, mekanın sunduğu olanakları değerlendiren bir yaklaşım benimsemiştir (Nes, 2008). Heidegger'in fikirlerini modern mimarlığa uyarlayarak, fenomenolojik yöntemin mekan yaratımında anlamlı çevreler oluşturma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla mimari üretim, yerden ve onun getirdiği olanaklardan bağımsız olmamalıdır. Bu bakış açısının da mimarlıkta bölgeselcilik anlayışına işaret ettiği söylenebilir.

Bölgeselciliğin kökü olan bölge, sözlükte "yönetimsel ve ekonomik birlik, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliği, üzerinde yaşayan insanların özdeş soydan gelmiş olmaları gibi yönlerden belirlenmiş olan, sınırları belirtilmiş toprak parçası" olarak

tanımlanmaktadır (TDK Sözlükleri). Buna göre bir yerin bölge olarak tanımlanabilmesi için birkaç açıdan ortaklık ve benzerlik söz konusu olmalıdır.

Bölgeler, yer duygusu, konum ve yerellik temelinde analiz edilebilen yerlerden oluşmaktadır (Agnew, 1987). Konum olmalarından ötürü yerler, politik ve ekonomik sınırlarla çevrili coğrafi bir alan olarak tarif edilebilir. Ayrıca, "belirli bir yer"de olma hissiyle ilgili bir yer duygusunu da içermektedir. Yerellik, yeri sosyal ilişkilerin oluştuğu ortam olarak tariflemekte ve mahalle, kamusal alan ile şehir gibi kurumsal yaşam ve yerin mimari ölçeğine atıfta bulunmaktadır (Moore, 2001).

"Bölgesel" sözcüğü ise belli bir bölge ile alakalı ya da bir bölgeye has olmak anlamını taşımaktadır (Hasol, 2002).

Mimarlıkta Bölgeselcilik her ne kadar kökleri antik çağlara kadar dayanmaktaysa da özellikle modernizm ve küreselleşme ile gelen "yersiz mimari" üretime ve tek tipleşmeye bir tepki olarak ortaya çıkmış ve özellikle 20. yy. ortalarında popülerlik kazanmaya başlamıştır (Kolsal, 2014). Endüstri devrimiyle başlayan süreç, bölgeleri tanımlayan sınırların gittikçe silikleşmesini, küreselleşme ile yerel olanın, bölgeye has olanın ortadan kalkmaya başlamasını ve standardizasyonu da beraberinde getirmiştir. Bu evrenselleşme ve dünya çapında uygulanabilirlik yaklaşımı, pek çok sanat dalında olduğu gibi mimarlıkta da "bölgesel" yapı faaliyetlerini neredeyse durdurmuş ve tepki ile eleştirilere neden olmuştur. Özkan'a göre bölgeselcilik modernizme tepki olarak ortaya çıkan ana akımdır (Özkan, 1985). Ancak kimi yazar ve teorisyenlerce bölgeselciliğin modernizme değil Uluslararası Üsluba karşı bir tepki olduğunun savunulduğunu belirtmek gerekmektedir (Hasol, 2002; Kolsal, 2014). Adı ne olursa olsun (Modernizm, Uluslararası Üslup gibi) bölgeselci yaklaşım, küreselleşme, yersiz-kimliksiz üretim ve yere özgü değerlerin kaybedilmesine karşı bir direniş içermektedir.

Bölgeselcilikte savunulan birçok fikir ve anlayışın kaynağına bakıldığında 19. yy. Romantizmi, Pozitivizmi ve hatta Antik Çağ'ın Neo-Platonculuğuna kadar uzandığı görülmektedir (Erkılıç, 1998). Modern bir anlayış olarak Bölgeselcilik, 1940'lı yıllardan beri gelişen ve 1960'larda zirvesine ulaşan Modernizm eleştirisiyle somut bir kavram haline gelmiştir (Erkılıç, 1998).

Mimarlıkta bölgeselciliğin genel olarak topoğrafya, iklim, yerel kültür, yerel malzeme ve yapım tekniği vb. bölgeye ait verileri göz önünde tutan, kimlik odaklı

bir yaklaşım olduğu söylenebilir. İklim, coğrafya, mevcut yapı malzemeleri ve inşaat teknikleri gibi o yere özgü özelliklerin tasarıma dahil edilmesini önermektedir (Kutluay, 2024). Bir bütün olarak değerlendirildiğinde ise, bir toplumun kültürel ve çevresel olarak pek çok yönünü tanımlayan coğrafya dahilindeki iklime, kültüre ve zamanın yapım teknolojisine saygıyla yapılan mimarlık bölgeselci mimarlıktır (Asquith & Vellinga, 2006). Bölgeselci mimarlık, ait olduğu bölgenin özellikleri ön planda tutularak tasarım yapılmasını önermektedir. Bu açıdan belirli bir üslup veya biçime işaret etmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada bölgeselcilik, bölgeci veya yerel mimarlıktan ayrışmaktadır.

Yerel, geleneksel veya vernaküler mimarlık, bir bölgede, bir devrin imkanları, bölgenin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiş, benzerlik ve ortaklıklar içeren kolektif bir mimari olarak tanımlanabilir. Hatta belirli bir yer için belirli bir tipolojiye işaret ettiği söylenebilir. Ancak bugünün teknolojisinin göz ardı edilerek belli bir kültüre, geleneğe ait olan unsurların yorumlanmadan, geliştirilmeden yeniden kullanılması bölgeselciliğin dışında bir tutumdur (Ertuğrul, 2011).

2.3 Mimarlıkta Bölgeselcilik Yaklaşımları

Özünde yerel kültüre, geleneğe, iklime ve hatta modern yapım teknolojilerine saygı duysa da bölgeselcilik kendi içinde sınırları çok keskin olmayan bir dizi farklı tutum içermektedir (Özkan, 1985). Özkan'a göre bu yaklaşımlar temelde iki kategoriye ayrılmaktadır (Özkan, 1985):

1- Vernakülerizm
2- Modern Bölgeselcilik

Vernakülerizm ve modern bölgeselciliğin teknolojiye yaklaşımları noktasında birbirlerinden ayrıldıkları söylenebilir (Kuyrukçu, 2018). Özkan, Vernakülerizmi de kendi içinde iki yaklaşıma ayırır. Bunlardan ilki "muhafazakar tutum", ikincisi "yorumlayıcı tutum"dur (Özkan, 1985).

Mimari tasarımları, muhafazakar (konservatif) bölgeselcilik yaklaşımına örnek verilebilecek kişilerin başında Hassan Fathy gelmektedir. Fathy, mimarlığında, II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik olarak zor şartlara sahip bir ortamda, Mısır'da yerel malzeme ve yapım tekniklerini kullanmıştır (Architectuul, 2019). Fathy'ye

göre mimari üretim ve tasarım, kullanılan teknoloji ve üretim şekliyle kültürel bir pratiktir ve dünyanın her bölgesinde değişkendir (Fathy, 1990). Fathy mimarlığında, yerel malzeme olan kerpiç ve moloz taş, yapım tekniği olarak da kubbe, tonoz ve eyvanı kullanmıştır (Ultav & Sahil, 2004) (Şekil 2.5 ve Şekil 2.6).

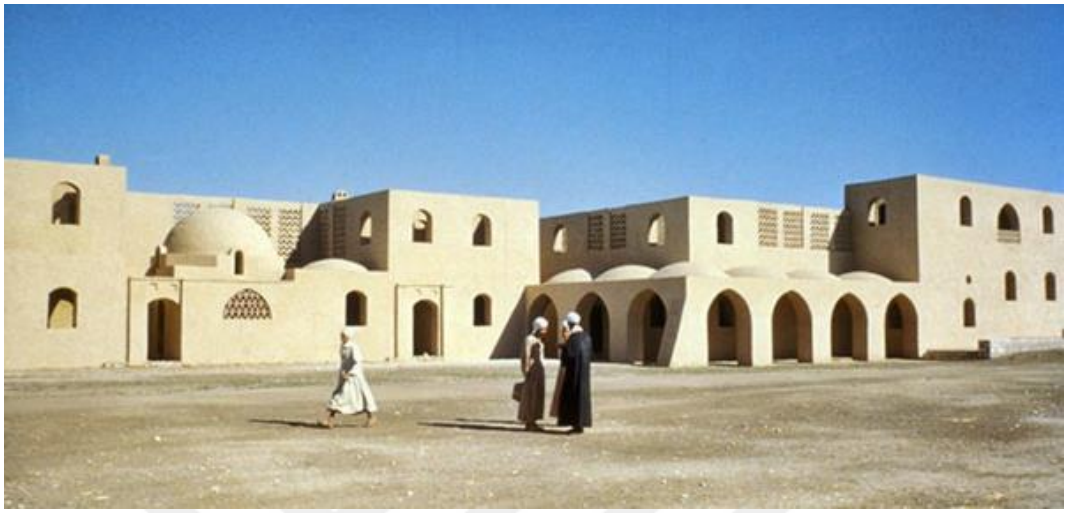

Şekil 2.5 Yeni Gurna Köyü (Mimdaporg, 2022)

Şekil 2.6 Darül İslam Medresesi (Mimdaporg, 2022)

Fathy, tasarımlarında yerel yapım teknikleri ve yerel malzeme kullanımını vurgulamıştır. Abdel Wahed El-Wakil, Andre Ravareau, Diébédo Francis Kéré, Nader Khalili gibi tasarımlarında vernaküler yaklaşımla Fathy'nin izinden giden

mimarlar vardır (Ertuğrul, 2011;Frickman, 2012). Development Workshop, Craterre ve ADAUA gibi kuruluşlar da Hassan Fathy' nin anlayışını benimsemiştir.

Vernakülerizmin yorumlayıcı versiyonu (Neo-Vernakülerizm), yeni ve çağdaş işlevler için yerel mirasa yeni bir yaşam kazandırmaya yönelik bir yaklaşım olarak meydana çıkmıştır. Neo-vernakülarizm, modernizm deneyiminden sonra yerel inşaat geleneklerine geri dönmenin yöntemlerinden biri olarak da tanımlanabilir (Ingarden, 2018). Neo-vernakülerizm halka ve yerele yönelir, yerel geleneğin seçilmiş ögelerine ulaşır, parçalarını, formüllerini, karakteristik maddi çözümlerini "yorumlayarak" malzemelerin duyusal hissi ve formların algılanmasıyla ilişkili geleneksel deneyimlerin kaynaklarına geri döner, aynı zamanda çağdaş sanat diline dayalı yeni değerler yaratmayı hedefler (Ingarden, 2018).

Turizm ve kültür mimarisi, bu yaklaşımın en geniş uygulama alanı olarak işaret edilmektedir (Lefaivre & Tzonis, 2021). Zira, kısa süreli deneyim esnasında, turistler tatile çıktıklarında, bölgesel yerel dil, beklenen ambiyansın ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Bu nedenle, turistik yapılar neo-vernakülerizmin öncü örneği haline gelmiştir (Özkan, 1985).

1987'de Turgut Cansever tarafından Bodrum'da yapılan Demir Tatil Köyü, yorumlayıcı vernakülerizm önemli bir örnek olarak gösterilmektedir (Kuyrukçu, 2018) (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Demir Tatil Köyü (H. İ., 2009)

Mimar Antonio Gonzales Cordon'un İspanya'da yaptığı Port Santa Maria'daki Konut Topluluğu projesi (Şekil 2.8) ve Zlatko Ugljen'in Bosna Hersek'teki Hasan Kafija Pruščak Anıtı (Şekil 2.9), dünyanın farklı yerlerinden Neo-vernakülerizm örnekleri arasında sayılmaktadır (Turkušić, 2011).

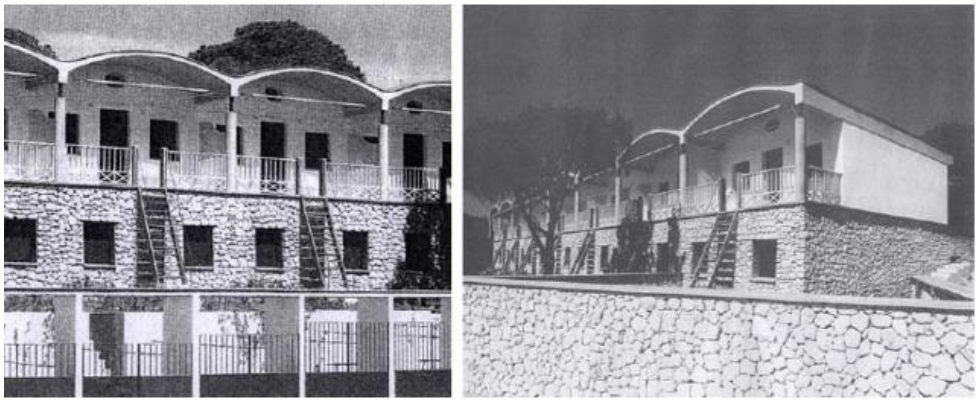

Şekil 2.8 Port Santa Maria'daki Konut Topluluğu, Cadix, İspanya (Turkušić, 2011)

Şekil 2.9 Hasan Kafija Pruščak Anıtı, Prusac, Bosna Hersek (Turkušić, 2011)

20. yüzyılın ilk yarısında Modern Hareket gerek biçimsel gerekse de söylem yönünden geçmiş ile ilişkilerini tamamen koparmış bir akım haline gelmiştir (Khan, 1998). 1930'lara gelindiğinde modern mimarlık anlayışının Avrupa'daki devrimci çıkışı ile alakası kalmamış, ideolojik ilerlemeci tarafı dışarda bırakılmıştır (Curtis, 1996; Demirgüç, 2006).

Modernizm ve Uluslararası Üslubun geldiği durumda eleştiri ve yeni arayışlar-fikirler şekillenmeye başlamıştır. Bu yaklaşımlardan biri olan Modern bölgeselcilik anlayışının gelişmesine öncü olan kişi Lewis Mumford'dır (Nesbitt, 1996). Yazılarında birçok kez belirttiği gibi, Mumford, Patrick Geddes'in fikirlerinden, Bölgeselcilik görüşünden ve bölgesel araştırmalar için kullandığı yöntemlerden etkilenmiştir. Mumford, "*The Theory and the Practice of Regionalism"* adlı makalesinde, Geddes'in kentlerdeki hızlı sanayileşme, doğal kaynakların ve toplumsal yaşamın değersizleşmesi eleştirisini desteklemiştir (Mumford, 1928). Mumford'a göre, Rönesans'tan beri insanların zihinleri, coğrafya ve tarihin temel ilişkilerinden uzaklaşmış, gelenek ve yerin yerleşik bağları kopmuştur (Mumford, 1928).

Mumford, 1930'lu yılların Uluslararası Üslubuna karşı Modernizmin insancıl ve yerli biçimi olarak belirttiği "bölgesel stili" önermektedir (Mumford, 1947). Ona göre mekanik-insana ait olan ile bölgesel-evrensel dengede tutulduktan sonra insanın istekleri, iklim, doğa, bitki örtüsü ve topoğrafya ile uyum sağlanmalıdır (Canizaro, 2007).

Lewis Mumford, kültür ile kimliğin, Milliyetçilerin ve Romantiklerin kabul ettiğinden daha belirsiz kavramlar olduğunu ve bunun mimari yaklaşımlarını şekillendirmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Kutluay, 2024). Ona göre,

bölgeselcilik "*en ulaşılabilir lokal malzemeyi kullanma ya da atalarımızın daha iyisi olmadığı için bir veya iki yüzyıl önce kullandıkları basit bir yapı biçimini kopyalama meselesi değildir. Bölgesel biçimler, hakiki yaşam şartlarına yakın olan ve bir toplumun kendini ev ortamında hissetmesini sağlamada en başarılı olanlardır: sadece toprağı kullanmakla kalmazlar, aynı zamanda bölgedeki kültür koşullarını yansıtırlar.*" (Mumford, 1941).

Mumford'ın görüşü gerek yayın dünyasındaki aktifliği gerekse de Bölgeselcilik alanında birtakım kriterler ve tanımlamalar ortaya koymasıyla yaygınlaşmış ve yeni bir bölgeselcilik yaklaşımının gelişmesine ön ayak olmuştur. Süha Özkan'ın da ifade ettiği gibi bu "Modern Bölgeselcilik" yaklaşımı günümüze değin uzanmış ve birçok teorisyen ve mimar tarafından benimsenmiştir. 1980'lere gelindiğinde "Eleştirel Bölgeselcilik" olarak isimlendirilecek olan bu yaklaşımın temelini Mumford'ın attığını söylemek yanlış olmayacaktır (Kolsal, 2014).

Eleştirel Bölgeselcilik kavram olarak ilk defa 1981'de, Tzonis ve Lefaivre'in "The Grid and the Pathway" isimli makalesi ile ortaya çıkmıştır (Tzonis & Lefaivre, 1985). Tzonis ve Lefaivre söylemlerini 1980'lerde oldukça gündemde olan modernizm-postmodernizm tartışmalarının dışında kalarak o günler için daha önemli bir mesele olduğunu düşündükleri tarihle ilişki kuran 'Bölgeselcilik' kavramından hareketle 'Eleştirel Bölgeselcilik' olarak adlandırmışlardır (Tzonis, 2003). Tzonis ve Lefaivre'nin yıllar öncesinden beri kullanılan "bölgeselcilik" kavramına "eleştirel" sıfatını yüklemelerinin bir sebebi vardır. Gayelerinin bölgeselciliği, daha önceki dönemlerde kullanıldığı biçimindeki romantik, önyargılı ve akıldışı anlamından uzaklaştırarak milliyetçi anımsatmalardan ayrı bir biçimde kullanmak olduğunun üzerinde durmaktadırlar (Tzonis, 2003). Geçmiş bölgeselcilik yaklaşımlarından farklılaşarak Eleştirel Bölgeselcilik, bölgeye, var olan mimari kültüre, durağan veya tamamen geleneksel bir bakış açısıyla yaklaşmaz. Tzonis ve Lefaivre, Eleştirel Bölgeselcilik için "aşinalığı bozma" (defamiliarization) metodunu bir araç olarak ileri sürmektedirler (Tzonis & Lefaivre, 1996). Demirgüç'e göre bu yöntem, mimarlığın eleştirel bir fonksiyon yüklenmesine yardım eder, mimar böylece yapıtını farklı kılabilir (Demirgüç, 2006). "Aşinalığı bozma" veya "yadırgatma" olarak tanımlanabilen yöntem sayesinde izleyici bilinçli bir biçimde mimari ile etkileşime girecek ve sadece bir seyirci olma konumundan çıkacaktır (Demirgüç, 2006).

Tzonis ve Lefaivre'nin "Eleştirel Bölgeselcilik" tanımlamasının ardından Kenneth Frampton bu yaklaşım hakkında pek çok yayın yapmış ve adeta kendi manifestosunu kurmuştur (Özovacı Kılıç & Urfalıoğlu, 2024). 1980'lerden bu yana "Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance", "Prospects For a Critical Regionalism" ve "Ten Points on an Architecture of Regionalism: A Provisional Polemic" gibi yazılarıyla Eleştirel Bölgeselcilik yaklaşımını kavramsal olarak geliştirmiş, kendi ilkeleri ve bu bağlamda dünya çapında çeşitli mimarların tasarımlarını ve yapı örneklerini değerlendirerek yayınlamıştır.

Frampton'ın Eleştirel Bölgeselcilik hakkındaki yazılarının bir kısmı felsefeci Paul Ricoeur'un metinlerinden bir alıntı ile başlamaktadır. Frampton, Ricoeur'un:

> "*Modernleşme yoluna girmek için, bir ulusun varoluş nedeni olan eski kültürel geçmişi terk etmek gerekli midir? ... Paradoks buradan gelir: bir yandan, geçmişinin toprağına kök salmak, ulusal bir ruh oluşturmak ve bu manevi ve kültürel haklı çıkarmayı sömürgecinin kişiliğinin önünde açmak zorundadır. Ancak modern uygarlığa katılmak için, aynı zamanda bilimsel, teknik, politik rasyonaliteye katılmak gerekir; bu da çoğu zaman bütün bir kültürel geçmişin saf ve basit bir şekilde terk edilmesini gerektirir. Bu bir gerçektir. Her kültür modern uygarlığın kalıntılarını sürdüremez ve ememez. Paradoks şudur: nasıl modern olunur ve kaynaklara geri dönülür; eski, uykuda olan bir uygarlık nasıl canlandırılır ve evrensel uygarlığa nasıl katılınır*." (Ricoeur, 1965)

olarak dile getirdiği çelişkili durum üzerinden hareket etmiştir. Bir ucunda kültür bir ucunda medeniyet olan bu paradoksta, bu uçların nasıl birlikte olabileceğine dair yanıtı Frampton, Eleştirel Bölgeselcilikte aramaktadır. Frampton Eleştirel Bölgeselcilik ile Ricoeur' un "bir milletin var olma sebebi" olarak ifade ettiği kültürel geçmiş ile aynı anda kendisini yok eden evrensel medeniyet içerisinde yer alınabileceğini; bu olguların birlikte bulunabileceğinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir (Demirgüç, 2006).

Frampton, Eleştirel Bölgeselciliğin temel stratejisini, evrensel uygarlığın etkisine, dolaylı olarak belirli bir yerin niteliklerinden türetilen unsurlarla aracılık etmek olarak tanımlamaktadır (Frampton, 1983). Frampton'ın teorisindeki anahtar kavramlardan belki de en öne çıkanı dirençtir (resistance). Zira Frampton'a göre, geleneklere ve yerel değerlere baskı uygulayan global modernleşmeye karşı Eleştirel Bölgeselcilik bilinçli bir direniş içermektedir (Frampton, 1992).

Frampton, Eleştirel Bölgeselciliğin (critical regionalism) "-izm" ekinin yarattığı bir anlam kargaşası olmasına rağmen bir üslubun ötesinde olduğunu ifade etmektedir. Üslubun, yani kabul edilmiş bir dizi estetik tercihin varsayımının ötesine geçmelidir (Frampton, 1987). Frampton'a göre, tanımı gereği Eleştirel Bölgeselcilik, iyileştirici, öz-bilinçli, eleştirel bir çabadır (Frampton, 1987).

Kenneth Frampton'ın yaklaşımı, iklim, ışık, topografya gibi bölgesel özellikleri, kültürel verileri, mimarlığın tektonik yanı ile birleştiren, pitoresk/ sahnesel olmayan, insanın tüm duyularıyla algılayabildiği ve deneyimleyebildiği, içinde bulunduğu yere ait bir mimarlık önermektedir (Demirgüç, 2006).

Frampton, yaklaşımını kendi deyimiyle "spekülatif manifesto" niteliğinde maddeler eşliğinde açıklamaktadır (Frampton, 1987). Bu ilkeler doğrudan biçimsel kalıplar içermekten ziyade yöntem ve teorik bazı çerçeveler çizmektedir (Özovacı Kılıç & Urfalıoğlu, 2024). Frampton ilk ilkelerini 1983'te "Eleştirel Bir Bölgeselciliğe Doğru: Direniş Mimarisi İçin Altı Nokta" adlı metninde yayınlamıştır. 1987'de Frampton, "Bölgeselci Mimari için On Nokta: Geçici Bir Polemik" ilkelerini başlığı altında geliştirmiştir. Frampton'un 1983'te öne sürdüğü altı nokta ve 1987'de ortaya koyduğu on maddede bazı kavramlar tekrarlanırken, kimi kavramlar eklenmiş veya çıkarılmıştır. Bu ilkeler aşağıda sıralanmıştır (Frampton, 1987):

1.Eleştirel Bölgeselcilik ve Geleneksel Form (Critical Regionalism And Vernacular Form)

2.Modern Hareket (The Modern Movement)

3.Efsane ve Bölgenin Gerçekliği (The Myth and the Reality of the Region)

4. Bilgi ve Deneyim (Information and Experience)

5.Mekan/Yer (Space/Place)

6.Tipoloji/Topografya (Typology/Topography)

7.Arkitektonik/Sinografik (Architectonic/Scenographic)

8.Yapay/Doğal (Artificial/Natura)

9.Görsel/Dokunsal (Visual/Tactile)

10.Post Modernizm ve Bölgeselcilik: Özet (Post-Modernism and Regionalism: A Summation)

Yukarıda sıralanan maddeler yorumlandığında, bir yapının Eleştirel Bölgeselci olarak nitelendirilebilmesi için yer'e ait olmanın göstergesi olarak; doğal aydınlatmanın kullanımı, topografyaya uyum, doğaya saygı, iklim verilerinin dikkate alınması, binanın rengi ve dokusuyla çevre dokuyla uyum içinde olması, yerel malzeme kullanımı, yerel yapım tekniklerinin kullanılması, yerel mimari elemanların vernaküler biçimde değil de yorumlanarak kullanılması ve dokunsallık kavramlarına işaret edildiği söylenebilir (Kuyrukçu, 2018).

Frampton'ın Eleştirel Bölgeselci olarak tanımladığı mimarlar, Tadao Ando (Japonya), Jorn Utzon (Danimarka), J.A. Coderch (Katalonya), Alvaro Siza (Portekiz), Gino Valle (Udine, İtalya), Mario Botta (İsviçre), Dimitris ve Susana Antonakakis (Yunanistan), Oscar Neimeyer (Brezilya) ve Luis Barragan (Meksika) olarak sıralanabilir (Frampton, 2007). Bahsi geçen tasarımcıların ürünleri, hem "özgürlüğün aralıklarında" faaliyet gösteren "sınır çizgisi tezahürleri" hem de "dünya kültürünün" yerel olarak etkilenmiş tezahürleri olarak ifade edilmektedir (Eggener, 2002).

Alvar Aalto'nun Säynätsalo Belediye Binası teknoloji ve arazi ile farklı kurduğu ilişkiyle Eleştirel Bölgeselci mimarlığa önemli bir örnek olarak gösterilmektedir (Lefaivre & Tzonis, 2021) (Şekil 2.10 ve Şekil 2.11).

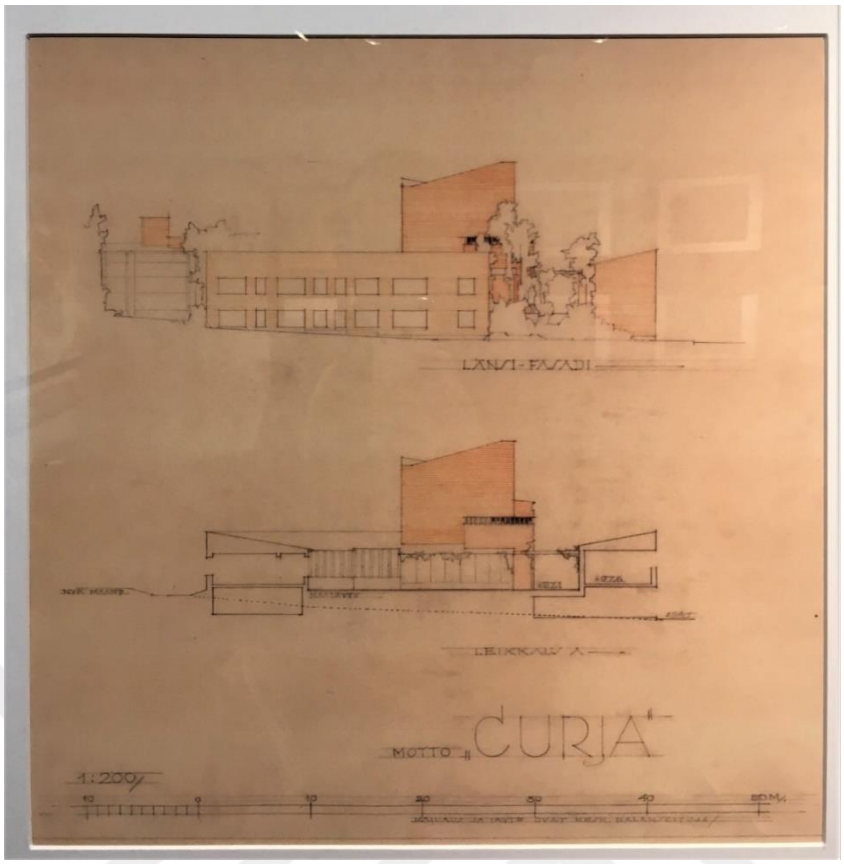

Şekil 2.10 Aalto tarafından çizilen özgün çizimler (Tekin, 2021)

Şekil 2.11 Säynätsalo Belediye Binası (Tekin, 2021)

3
1950-1980 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE MİMARLIK ORTAMI

Türkiye, cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte pek çok köklü değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Bu dönem, yalnızca ekonomik ve siyasi alanda değil, aynı zamanda mimarlıkta da reformist bir yaklaşımın benimsenmesine zemin hazırlamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra, modernleşme çabaları doğrultusunda Batı etkisinin belirginleşmesi, ulusal bir mimarlık anlayışının oluşturulması için yol gösterici olmuştur. 1950'ye kadarki süreçte ortaya çıkan mimari üsluplar, ulusal kimliğin oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır.

Türkiye'de mimarlık okullarının kuruluşu, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, 1923 sonrası dönemde belirgin bir ivme kazanmıştır. Bu dönemde, modern mimarlığın ve mimarlık eğitimine ilişkin yeni ve çağdaş yaklaşımların benimsenmesi, Türkiye'nin sosyal ve kültürel dönüşüm süreciyle yakından ilişkilidir. İlk olarak İstanbul'da 1928 yılında kurulan Güzel Sanatlar Akademisi, mimarlık eğitimine zemin hazırlayan önemli bir yapı olarak öne çıkmıştır. Bu okul, Batı tarzı eğitim sistemini benimseyerek, sanat ve teknik bilgiyi bir arada sunmuş; öğrencilere, uygulamalı ve teorik bilgi kazandırmayı planlamıştır (Hızlı & Aysel, 2016). 1928'de Yüksek Mühendis Mektebi'nde mimarlık şubesi açılmış, okul daha sonra 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi adını almıştır (Bozdoğan, 2001). Mimarlık okullarının kurulmaya başladığı bu süreç, mimarlık mesleğinin gelişimi açısından adeta bir altyapı işlevi görmüştür.

Bu dönem içerisinde birkaç farklı kırılma noktası ve üsluptan bahsedilebilir. 1923 sonrasında Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Geç Osmanlı döneminin devamı niteliğindeki cephelerde simetrik düzenlemeler, kemerler, geniş saçaklı çatı ve süslemelerle öne çıkan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı etkisini sürdürmüştür. Bu akımda, Selçuklu ve Osmanlı mimari öğeleri Batı tipi yapılarla sentezlenerek

"milli" bir mimari yaratılmak istenmiştir (Bozdoğan, 2001). Vedat Tek'in Ankara'da yapmış olduğu II. TBMM Binası (1924), Mimar Kemaleddin'in Ankara'da yaptığı Gazi Üniversitesi'nin Rektörlük binası (1927-1930), Giulio Mongeri'nin Ankara'da inşa edilen İş Bankası Genel Müdürlük Binası (1929) ve Ziraat Bankası şube binaları dönemin öne çıkan mimari eserleridir (Şekil 3.1 ve Şekil 3.2).

Şekil 3.1 II. TBMM Binası, 1924 (Ankara İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok)

Şekil 3.2 İş Bankası Genel Müdürlük Binası, 1929 (Cumhuriyet, 2019)

1930'larda Türkiye'de mimarlık, radikal bir değişim geçirerek işlevselci ve modernist bir çizgiye yönelmiştir. Bu dönüşümde, Bruno Taut, Ernst Egli, Clemens Holzmeister gibi Almanya ve Avusturya'dan, Nazi rejiminden kaçan mimarların Türkiye'deki mimarlık eğitimi ve uygulamaları üzerindeki etkisi büyük olmuştur (Sey, 1998).

Modernist mimarlıkta süslemelerden arınmış, işlevselliğin öne çıktığı, düz çatılı, beyaz sıvalı, betonarme yapılar ortaya konmuştur. Bu yaklaşımın en önemli örnekleri arasında, Ankara'daki Bruno Taut tasarımı olan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1937–1940) ve Seyfi Arkan'ın 1935'te açılan yarışmada birinci olduğu İller Bankası projesi (1935-1937) sayılabilir (Şekil 3.3 ve Şekil 3.4).

Şekil 3.3 Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1937–1940 (Salt Araştırma, 1959)

Şekil 3.4 Ankara İller Bankası, 1935-1937 (Cengizkan, 2015)

1940'lı yılların başında, modernist mimarlığın soyut ve evrensel bakış açısına karşı olarak, daha milliyetçi ve anıtsal bir mimarlık anlayışı olan İkinci Ulusal Mimarlık Akımı ortaya çıkmıştır. Sedat Hakkı Eldem'in Güzel Sanatlar Akademisi'nde başlattığı "Ulusal Mimarlık Seminerleri", geleneksel mimarlığın sistematik ve

ayrıntılı biçimde ele alınmasına öncülük etmiş, bu da genç mimarlar üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. 1940 yılında Arkitekt dergisinde yayımlanan ve ulusal mimarlık anlayışını ortaya koyduğu "Yerli Mimariye Doğru" başlıklı yazısında, Eldem, Türkiye'nin mimari tarzını dışarıdan almak zorunda olmadığını vurgular (Eldem, 1940). Bu görüşler, modern yapı anlayışına ulusal bir kimlik kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, II. Ulusal Mimarlık Akımının, I. Ulusal Mimarlık Akımından temel farkı, ilk akımın Osmanlı klasik mimarisi (özellikle Mimar Sinan dönemi) ile beslenmesine karşın, ikinci akımın çıkış noktasını Türk sivil mimarlığının oluşturmasıdır (Özorhon, 2008).

1940'ların sonlarına doğru, Türkiye'de görev yapan yabancı mimarların projelerine yönelik eleştiriler artmış ve bu durum II. Ulusal Mimarlık Akımının ivme kazanmasına neden olmuştur. Bu sürecin hızlanmasında II. Dünya Savaşı'nın etkisi büyüktür. Savaşın getirdiği koşullar nedeniyle, daha önce ithal edilen pek çok yapı malzemesinin temini zorlaşmış; dolayısıyla, modern mimari uygulamalarda bile yerli ve mevcut malzemelerle çalışmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu durum, yerli malzemenin kullanımını savunan ve ulusal bir mimari anlayışı benimseyen kesim için uygun bir zemin hazırlamış ve II. Ulusal Mimarlık Akımının güçlenmesini sağlamıştır. Eldem'in Taşlık Kahvesi (1948) ve İstanbul Adalet Sarayı (1949); Eldem ve Onat'ın İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Binası (1942–1952), Eldem'in Prag, Pakistan ve Madrid Türk Büyükelçilikleri binaları II. Ulusal Mimarlık Akımının en dikkat çekici örnekleri arasındadır (Şekil 3.5).

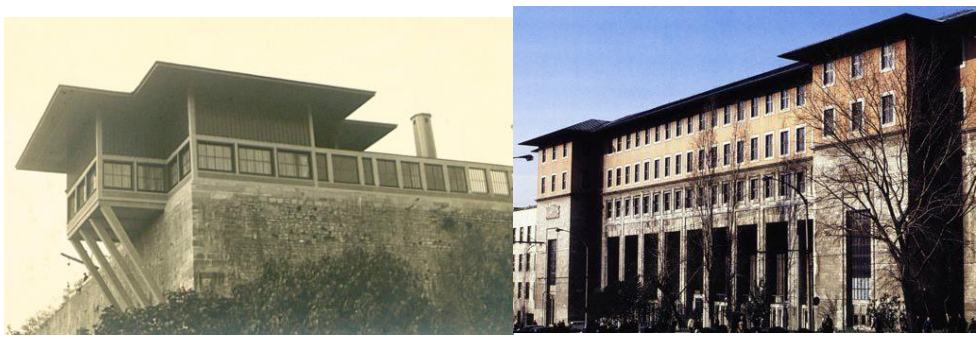

Şekil 3.5 Solda, Taşlık Kahvesi, 1948 (Beşiktaş Yerel Tarih Projesi, 1948); sağda, İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Binası, 1942–1952 (mimdaporg, 2017)

1923–1950 yılları arası Türkiye'deki mimarlık, ulus-devletin inşasına paralel olarak şekillenmiş; önce tarihselci-milliyetçi bir çizgiden modernist evrenselliğe,

ardından yeniden yerli ve millî bir anlayışa yönelmiştir. Bu dönemdeki mimari üretim sadece estetik değil, ideolojik ve kültürel bir temsil alanı olmuştur.

3.1 1950-1960 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları

1950'li yıllar, Türkiye Cumhuriyeti için önemli pek çok gelişmenin yaşandığı bir dönemdir. 1950 genel seçimleri sonucunda, Demokrat Parti, 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının yerini almıştır. 1950 sonrası siyasette yaşanan bu değişim, 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle de Türkiye'nin ekonomi politikalarını ve ortamını etkilemiştir. Demokrat Parti iktidarı ile "devletçiliğin hafiflemesi ve liberalleşme" süreci başlamıştır (Özorhon, 2008). Partinin hükümet programında: "İktisadi ve mali görüşlerimizin esası bir taraftan devlet sektörünü mümkün olduğu kadar daraltmak .... hususi teşebbüs sahasını mümkün olduğu kadar genişletmek diye ifade olunabilir." beyanı, liberal kapitalist ideolojiye işaret etmektedir. Bu tutum, Türkiye'de ilk dikkate değer örnekleri bu tarihlerden sonra karşımıza çıkmaya başlayan "uluslararası mimarlık düşüncesinin" ekonomik dayanağını oluşturmaktadır (Batur, 1984).

1950'lerde sanayileşme ve ekonomi politikasında yaşanan gelişmeler, hızlı kentleşme, köyden kente göç gibi önemli dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Türkiye'de kır ve kent nüfuslarının toplam nüfustaki oranları değişerek bu dönemde kent nüfusunda artış yaşanmıştır (TUİK). Artan hızlı kentleşme, çarpık yapılaşmaya ve kontrolsüz büyümeye yol açmıştır (Tekeli, 2009; Koyuncu, 2017; Özovacı Kılıç, 2019).

Hızla göç alan kentlerde artan konut vb. yapım ihtiyacının karşılanması için, 1948'de çıkarılan 5218 ve 5228 sayılı kanunların da teşvikiyle kooperatiflerin mimarlık sahasında yaygınlaşmasına zemin hazırlanmıştır (Balaban Varol & Cankız Elibol, 2021).

1950'li yıllarda, mimarlık ortamında kurumsal alanda da gelişmeler yaşanmıştır. 1952 yılında "Mimarlık ve Şehircilik Müsabakalarına Ait Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, bağımsız büroların yarışmalara katılım oranında artışa yol açmıştır (Sözen, 1996). Ayrıca, yarışmaların düzenli bir hale gelmesi sonucu, eskiye göre daha uzun ömürlü ve bir ya da birkaç mimar tarafından yönetilen

serbest mimarlık bürolarının kurulması yine bu dönemde gerçekleşmiştir (Alsaç, 1973). 1954'te çıkarılan 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları'nın kurulması da ülkemiz mimarlık ortamı için önemli bir gelişmedir. Mimarlar Odası, meslek politikalarını belirlemesi, mimarların görev ve yetkilerini tanımlamasının yanı sıra, üyelerinin çalışmalarını denetlemekle ve bu çalışmaların niteliğinin artırılması için önlemlerin alınması noktasında da çalışmalarda bulunmuştur. Bu kapsamda, yarışmaların seçici heyetlerine üye gönderimi, yapı üretimi denetimi, ihtiyaç halinde eleştiri ve uyarılarda bulunulması gibi uygulamalar yapmış, yayınlar ve bilimsel toplantılar düzenlemiştir. Tüm bu faaliyetler, mimarlık alanındaki çalışmaların daha sağlıklı bir şekilde ilerlemesine katkı sağlamıştır (Alsaç, 1998).

İktidar, karşı karşıya kalınan konut sıkıntısı nedeniyle yabancı uzmanlara başvurmuş, bunun sonucunda şehir planlama disiplini öncülüğünde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin (ODTÜ) kurulmasına karar verilmiştir (Tekeli, 2009). 1956'da ABD ile sürdürülen yakın ilişkiler neticesinde ODTÜ kurulmuştur. ODTÜ'nün kuruluşu, Türkiye'nin mimarlık ortamını önemli biçimde etkilemiştir. Ortadoğu ülkelerinin tümü için mimar ve plancı yetiştirmek maksadıyla kurulan ODTÜ, Beuax-Arts modeline göre eğitim veren GSA ve Alman teknik okul ekolünü takip eden İTÜ'nün yanında mimarlık eğitimine farklı bir bakış açısı getirmiştir (Batur, 1984). Bu üç eğitim modelinin etkileşimleri Türkiye mimarlığında sentezlerin doğuşuna yol açmıştır.

1950 sonrasında ülke ekonomisi ve mimarlık ortamında yaşanan gelişmelere paralel olarak mimari proje yarışmalarında da kayda değer bir artış gözlenmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan 1950 yılına değin toplamda 86 mimari yarışma açılmışken, 1950-1959 arasındaki bu on yıllık periyotta 49 yarışma düzenlenmiştir (Yarışmalar Dizini 1930-2004). 1980'lere kadar yapılan yarışmaların büyük kısmını Bayındırlık Bakanlığı tarafından kamu yapıları için açılan yarışmalar oluşturmaktadır. Bu mimari yarışmaların ve aslında dönemin kamu mimarisinin şartname ve yönetmeliklerle devlet tarafından yönlendirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Çilingir, 2000).

1950-1960 arası mimarlık uygulamalarına bakıldığında tüm bu bahsi geçen parametrelerin de etkileriyle Uluslararası Üslubun dikkate değer biçimde hissedildiği söylenebilir. 1940'ların sonlarına kadar hakim olan II. Ulusal Mimarlık

Akımı, yaşanan gelişmelerle hızla ortadan kaybolmuştur (Alsaç, 1973). Dünya'da da II. Dünya Savaşı sonrası milliyetçi kültür ve politikalardan uzaklaşılan bir dönem yaşanmıştır. ABD'de ve Avrupa'da modernist ve brütalist yapı uygulamaları yapılmaktadır. Savaş sonrası dönemdeki kısıtlı zaman, ekonomik sıkıntılar ile ihtiyaçların artması, yapım maliyetlerini düşürme çalışmalarına neden olmuştur (Çınar, 2023). Bunların sonucu olarak ise konstrüksiyonun ve bazen tesisatın gizlenmesinin masraflı bir işlem olmasından dolayı tüm bu elemanları çıplak bırakan "Brütalizm" gibi akımlar ortaya çıkmıştır (Akın, 2004).

Dönemin mimari ürünleri içerisinde üslup anlamında ilk kırılma noktalarından biri, Nevzat Erol'un 1953 yılında açılan İstanbul Belediye Sarayı Proje Yarışması'nda birincilik kazanan projesidir (İstanbul Belediye Binası Proje Münasabakası, 1953). Yapı, prizmatik kütle formu, taşıyıcıyı vurgulayan ve ızgara modüllere sahip cephe düzeni, zemin katın içeri çekilmesiyle oluşturulan kolonatlı yarı açık mekanları ile Uluslararası Üslubun birçok özelliğini taşımaktadır (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 İstanbul Belediye Sarayı (İstanbul İmar, 2024)

Türkiye'de bu zaman dilimindeki mimari örnekler arasında Sedad Hakkı Eldem'in Amerikan Skidmore, Owings & Merill şirketinden mimar Gordon Bunshaft ile ortak tasarımı olan Hilton Otel oldukça dikkat çekicidir (Şekil 3.7). Yapımı 1955'te tamamlanan 8 katlı otel binası, Uluslararası Üslup mimarlığının en tipik özelliklerinin bir araya geldiği önemli bir örnektir. Yapı, ızgara plan, prizmatik kitle tasarımı ve modüler cephe sistemine sahiptir. Hilton Otel Türkiye mimarisine pek çok yenilik getirmiştir. Eldem'in kendi ifadesi ile "*...saçak ve çatı yeniden kalkmış oldu. Beyaz beton yüzeyler veya ince levha kaplamaları yaygın bir halde mimarimize girdi. Alü doğrama, büyük cam yüzeyler, asma akustik tavanlar, gömme lâmbalar ...mimarimize girdi"* (Eldem, 1973). Eldem'in projede ilk dikkat

çeken tasarımı "uçan halı" biçimindeki giriş saçağıdır. Eldem'in imzası Türk evinden esinlendiği iç mekan tasarımlarında karşımıza çıkmaktadır (Bozdoğan, 1987; Batur, 1994; Gürel, 2009; Demirarslan, 2018). Bina, günümüzde Hilton Otelleri tarafından işletilmeye devam etmektedir.

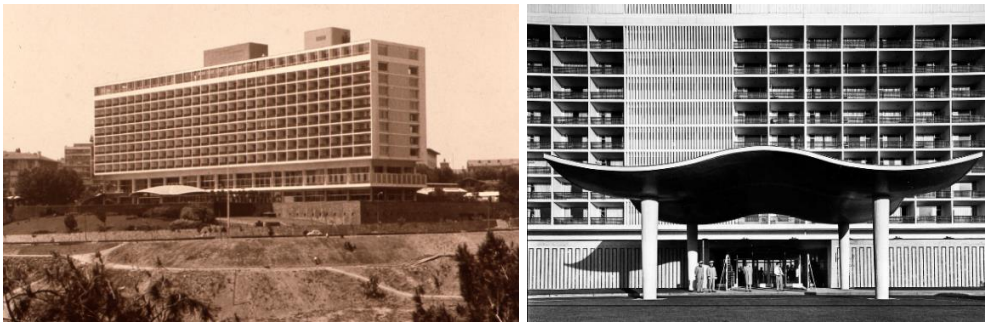

Şekil 3.7 İstanbul Hilton Otel (Çizgen, t.y.; Çorbacı, t.y.)

Dönemin bir diğer öne çıkan mimari yapısı, tasarımına Turgut Cansever ve Ertur Yener tarafından 1951'de başlanan ve inşaatı 1967'de tamamlanan Türk Tarih Kurumu Binasıdır (Akdoğmuş, 2019) (Şekil 3.8). Bina, betonarme modern yapım sistemleri ve malzeme ile geleneksel ve mahalli olanın bir sentezi olarak nitelendirilebilir. Yapının mimarlarından Turgut Cansever'in de kendi ifadesi ile "…yan yana gelmenin meseleleri, korumanın ve açılmanın mahallî ve çağdaş tekniklerin karşılaşması, tarihî gelişmenin ve mevcut şartların birleştirici bir görüş açısından değerlendirilmesi yapının tasarlanmasında yöneltici kaygılar" olmuştur (Cansever, 1966). Yapı, Modernizm ve Uluslararası Üslup unsurlarının Türkiye mimarlık ortamında gittikçe baskın olduğu bir devirde, kalıplar içine sıkışmadan, sıradanlaşmadan, yerel verileri ve geleneksel malzemeleri de yorumlayarak tasarımına katabilmiş oldukça başarılı bir mimarlık ürünü olarak nitelendirilebilir.

Şekil 3.8 Türk Tarih Kurumu Binası (Türk Tarih Kurumu)

1950-1960 arasında tasarlanan mimari projeler arasında farklı tiplerdeki yapılar da dikkat çekmektedir. Örneğin, sayıları İstanbul ve Ankara'da gittikçe artan iş

hanlarına dönemin önde gelen mimarlık dergisi Arkitekt, yayınlarında sıkça yer vermektedir (Bayraktar, 2020). Ulus İş Hanı ve Emek İş Hanı projeleri ise Ankara'daki önemli projeler arasındadır. Enver Tokay ve İlhan Tayman tarafından tasarlanan Emek İş Hanı, Türkiye'nin, ilk giydirme cephe uygulamasına sahiptir ve ilk gökdelenidir (Türker & Tapan, 2022) (Şekil 3.9). Ticari ve sosyal faaliyetlerin yapıldığı az katlı kısım ile ofislerin bulunduğu kule bölümü birlikte tasarlanmıştır. Projenin bu özelliği, daha sonraları yapılacak ticaret merkezlerinin de fonksiyonunu ve tasarımını etkilemiştir.

Şekil 3.9 Emek İşhanı (Salt Araştırma, tarih yok)

Sonuç olarak, 1950'li yıllarda, çok partili sisteme geçişin sağladığı demokratik ortam ve dönemin hükümetinin Amerika Birleşik Devletleri'nin desteğiyle izlediği serbest piyasa politikaları, Türkiye'deki mimarlık anlayışında uluslararası akımların etkisinin artmasına yol açmıştır. Amerika ile kurulan güçlü bağlar ve teknolojik ilerlemeler sayesinde, Türkiye'de zincir oteller, iş merkezleri gibi birden fazla işlevi bir arada barındıran yapılar ve giydirme cephe gibi modern inşaat teknolojileri kullanılmaya başlanmıştır. Ancak tüm bu gelişmelerle birlikte, büyük ölçekli yapılar ve gökdelenler şehir merkezlerinde yerini almaya başlamış, insan ölçeği ve yerel mimari malzeme ile gelenekten genel olarak kopuş yaşanmaya başlamıştır. Liberal ekonomi politikaları ve hızlı sanayileşme sonucu kırsaldan kentlere hızlı göçler yaşanmıştır. Bu durum, şehirlerde sosyoekonomik sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Hızla yayılan gecekondulaşma, Türkiye'nin ilerleyen yıllarda kronikleşen bir problemi haline gelmiştir. Plansız gelişmelerin yol açtığı bu olumsuz durum, gelecekte daha planlı bir şehirleşme yaklaşımının benimsenmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

3.2 1960-1970 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları

1960'lı yıllar, Milli Birlik Komitesi tarafından yapılan 27 Mayıs Askeri Darbesi ve Demokrat Parti iktidarının düşüşüyle başlamıştır. Bu askeri müdahale sonucu ülke yeni bir döneme girmiştir. 1961'de yeni bir anayasa çıkarılmıştır. Bu anayasa, üniversitelere ve basına özerklik tanımış, daha kapsamlı bir ifade ve örgütlenme özgürlüğü sağlamıştır (Türker & Tapan, 2022). 1960 sonrasında, yeni siyasi partiler kurulmuş, daha sonraki dönemlerde koalisyon hükümetleri görev yapmıştır (Ahmad, 2019.) 1961 anayasasının ardından, daha önceleri açıkça ifade edilemeyen siyasi eğilimli sanat ve edebiyat, daha özgür bir üretim ortamına kavuşmuştur. Bu sayede artık toplumsal ve politik konuların, toplumun tüm katmanlarınca aktif olarak ele alındığı söylenebilir (Tekeli, 2007; Şen, Sarı, Sağsöz & Al, 2014).

1960'lı yıllarda kurumsal anlamda en büyük gelişmelerden biri 1960 yılında çıkarılan 91 sayılı kanunla Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kurulmasıdır (Karadoğan, tarih yok). DPT'nin kurulmasıyla planlama, artık salt ekonomik yönüyle değil; kültürel ve toplumsal boyutuyla da ülke çapında bir anlayışla ele alınmaktadır. DPT, toplumda mimarların bir karar alma hiyerarşisi olduğunun ve tekil bir yapıdan bütün ülkeye değin bunun mimari tasarımı yönlendirdiğinin farkına varmalarına yol açmıştır (Tekeli, 2007; Şen, Sarı, Sağsöz & Al, 2014). Bu dönemde Beş Yıllık Kalkınma Planları da hazırlanmaya başlamıştır. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967 yılları için hazırlanmış ve bu planın, ülke çapında kalkınma, kentlerin imarı ve sanayileşme politikalarının tayin edildiği bir yol gösterici olması amaçlanmıştır.

1960'larda yapılan ekonomi atılımları, yapı malzemesi endüstrisini de olumlu yönde etkilemiştir. 1961'de Çayırova Cam Fabrikaları'nın kuruluşu ve 1963'te gazbeton üretiminin başlaması, yapı malzemesi sanayisinde yaşanan gelişmelere örnek verilebilir. Ulusal ve uluslararası ölçekte yeni kurumların oluşumu da bu dönemdeki önemli gelişmeler arasındadır. 1968'de Uluslararası Yapı Merkezleri Birliği'nin bir üyesi olarak Yapı Endüstri Merkezi, 1969'da da TÜBİTAK bünyesinde Yapı Araştırma Merkezi kurulmuştur (Batur, 1984). Yapı endüstrisinde yaşanan bu gelişmeler, malzemenin iç pazardan tedarik edilebilmesine ve bunun

sonucu olarak daha istikrarlı bir yapı üretim süreci ile teknik olarak daha üst düzey inşaat faaliyetlerine olanak tanımıştır.

Mimarlık camiasındaki kayda değer gelişmelerden bir diğeri de dönem içerisinde değişen özgürlükçü anlayışa paralel olarak yazılı basın çeşitindeki artış olmuştur. 1960'ların başlarına kadar mimarlık yayını alanında istikrarlı olarak tek başına bayrağı elinde tutan Arkitekt dergisinden sonra 1963 yılında Mimarlar Odası tarafından çıkarılan Mimarlık dergisi yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde, mimarlık yayımı alanında öncü olan bu dergilerle birlikte Çevre Dergisi, Bayındırlık İşleri Dergisi gibi yayınlar da mevcuttur. Böylesi bir ortam içinde mimarlar arası fikir aktarımı, farklı düşünsel süreçlerin gelişebilmesine olanak sağlamıştır.

Meydana gelen özgürlük ortamında ve iletişim ile ulaşım teknolojisindeki ilerlemelerin sonucu olarak plüralist (çoğulcu) bir bakış açısı toplumda hâkim olmuş, bununla ilişkili olarak insanların değişen görüşleri ve gereksinimleri kentleri ve mimari yapıları dönüşüme uğratmıştır (Türker & Tapan, 2022). Dünya'da da bu dönemde, Uluslararası Üslubun gerilemeye ve eleştirilmeye başlandığı bir sürece girilmiştir.

Ekonomik, teknolojik ve sosyal alanda yaşanan gelişmeler mimarlıkta da yapı tiplerinde çeşitliliğin artmasına yol açmıştır. İş merkezleri, büyük şirket binaları, turizm yapıları, endüstri yapıları ve onların hizmet binaları gibi önceki dönemlerde örneklerine çok rastlanmayan fonksiyonlar bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. Organize Sanayi Bölgeleri de bu dönemde ortaya çıkmış, ilk örneği 1962'de Bursa için planlanmıştır (Batur, 1984). Yüksek ciro ile çalışan sanayi tekelleri, holdinglere dönüştürüldüklerinde estetik kaygılarla endüstriyel yapı işlerini başarılı mimarlara ihale etmeye başlamıştır (Tekeli, 2007). 1967'de Ümraniye Telekomünikasyon Fabrikası (Doğan Tekeli ve Sami Sisa, İstanbul) 1969'da Vakko Turistik Elişi, Eşarp ve Konfeksiyon Fabrikası (Haluk Baysal-İstanbul) (Şekil 3.10), 1968'de Gebze Arçelik Fabrikası (Aydın Boysan, Gebze) dönemin öne çıkan endüstri yapıları arasındadır (Ergut, Akpınar, & Akay, 2015).

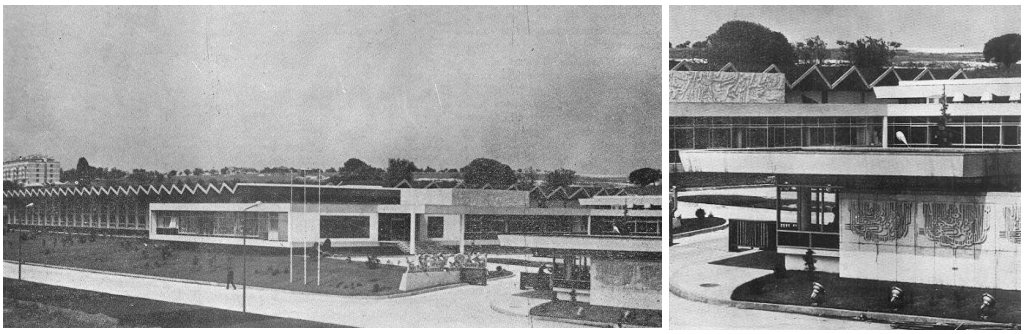

Şekil 3.10 Vakko Turistik Elişi, Eşarp ve Konfeksiyon Fabrikası (Arkitekt, 1970)

1960'larda da kentler, hızla büyümeye ve göç almaya devam etmektedir. Bunun sonucu olarak da hızlı, düşük maliyetli ve sayıca çok miktarda konut ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bundan ötürü mimarlar, her katta bir dairesi olan, Erken Cumhuriyet Döneminin deyim yerindeyse "salon salomanje" apartmanlarından ayrışan konut tasarımlarına yönelmişlerdir (Demiriz, 2019). Bu konut üretiminin dönemdeki bir örneği olan Hukukçular Sitesi de ortaklarına ev yaptırmak amacıyla kurulan "İstanbul Hukukçular Ucuz Mesken Kooperatifi" vasıtasıyla inşa edilmiştir (Keskinbaş & Albayrak, 2003)(Şekil 3.11).

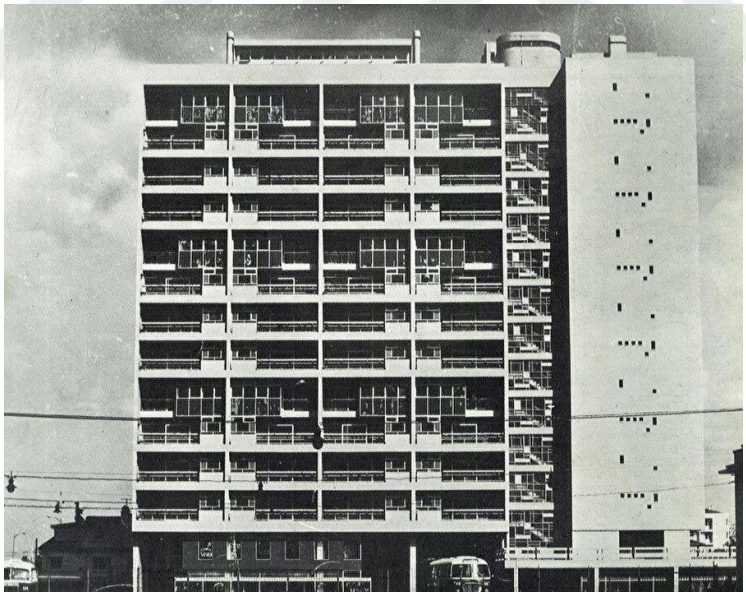

Şekil 3.11 Hukukçular Sitesi (gzt Arkitekt, tarih yok)

Yapının tasarımı Haluk Baysal ile Melih Birsel'e aittir. Projenin tasarımlarının 1958'de gerçekleşmesinin ardından Şişli-Büyükdere Caddesi üzerinde 1960-1961 senelerinde inşasına başlanmıştır. Yaşanan finansal sorunlardan dolayı yapı, 1967 yılında tamamlanabilmiştir (Keskinbaş & Albayrak, 2003). Konut bloğu 12 kat ve 6 galeriden oluşmaktadır. İçerisinde 12 tane "A" tipi olarak isimlendirilen

“simpleks”, 30 tane “B” tipi olarak isimlendirilen “dubleks” ve “C” tipi olarak adlandırılan 24 adet “yarı-dubleks” daireler bulunmakta olup toplam 66 daire vardır (Şekil 3.12) (Canoğlu Kocaman, 2019). Yapının tasarımı oldukça modernist ve Uluslararası Üsluptadır. Yapının tasarımının Le Corbusier’in Unité d’habitation’uyla benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Öyle ki Hukukçular Sitesi üzerinden özgünlük tartışmaları da çıkmıştır. Tanyeli, “Daireleri ve dubleksleri içeren bu büyük apartman bloğu varlığını hiç kuşkusuz Le Corbusier’nin ‘unite d’ habitation’larına borçludur. Fakat, bunun oldukça dolaylı bir akrabalık olduğu da belirtilmelidir.” ifadesiyle projenin Unité d’ habitation ile arasında kurulan ilişkinin sınırını çizmiştir (Tanyeli, 1998).

Şekil 3.12 Hukukçular Sitesi “A”, “B”, “C” tip planlar ve şematik kesit (Canoğlu Kocaman, 2019)

Dönemin öne çıkan bir başka yapı türü ise eğitim yapıları ve üniversite binalarıdır. 1950’lerin sonlarında alınan kararla kurulan ODTÜ’nün, 1961 yılında kampüsü ve binaları için üniversite tarafından yarışma açılmıştır.Yarışmada, Altuğ Çinici ve Behruz Çinici’nin ortak projesi birinci gelmiştir (Yarışmalar Dizini 1930-2004, tarih yok). Çinici’lerin hazırladıkları proje Brütalist bir yaklaşıma sahiptir. Tüm kampüste Divan Yolu’na (allé) bağlanan külliyeler fikri hakimdir (Arkitera,tarih yok) (Şekil 3.13).

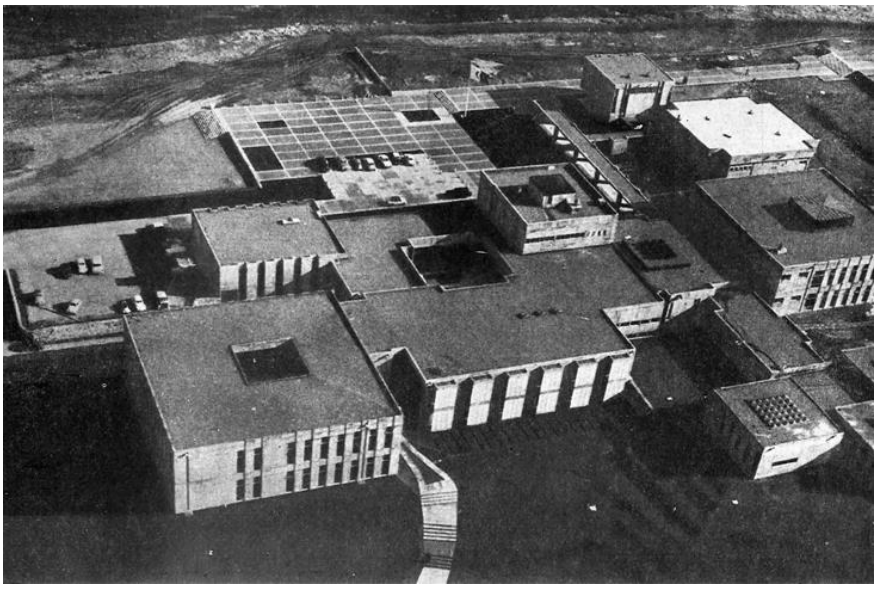

Şekil 3.13 ODTÜ Kampüsü (Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mimarlık Fakültesi, tarih yok)

Bu alle kurgusunun parçalarından biri olarak tasarlanan ODTÜ Mimarlık Fakültesi binası, çok parçalı hacimlerin birbirine eklemlendiği bir planlamaya sahiptir (Şekil 3.14). Fakülte binası, Uluslararası Üslubun, içinde bulunduğu çevrenin mimari geleneğinden, kültüründen kopuk, devasa prizmalarının abartılı büyüklüğü yerine çevresiyle daha uyumlu ve insani ölçekte olan, çok parçalı bir tasarım modeline de bir örnektir.

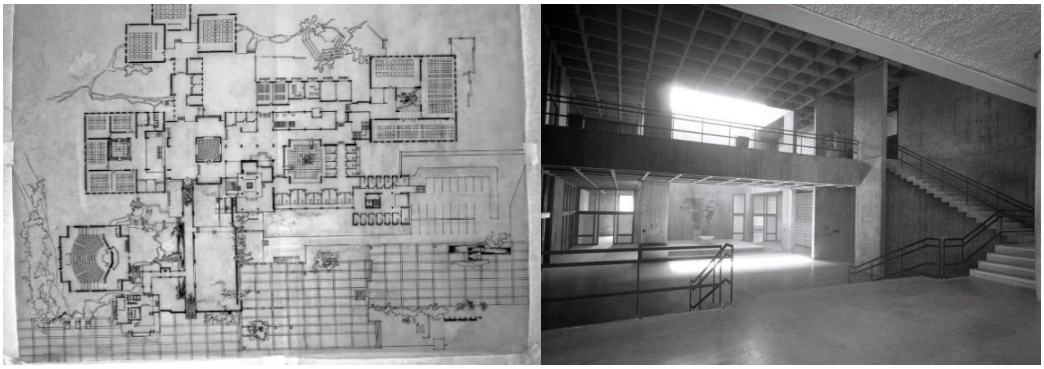

Şekil 3.14 Solda, ODTÜ Mimarlık Fakültesi zemin kat planı (Salt Araştırma , tarih yok), Sağda binanın içinden bir fotoğraf (Arkitektüel, tarih yok)

1960'lı yıllar, rasyonalizmden uzaklaşma, parçalı form arayışları ve gevşeme dönemi olmuştur (Hasol, 1999). 1960'larda Uluslararası Üslup, Brütalizm ve çok parçalı daha insani ölçekli tutumla birlikte katı prizmatik kutu ile geometri klişelerini yıkan, dik açıyı kıran mimari örneklerine de rastlanmaktadır (Şen, Sarı, Sağsöz, & Al, 2014). Şevki Vanlı ve Ersen Gömleksizoğlu tarafından tasarlanan

Milli Savunma Bakanlığı Tandoğan Öğrenci Yurdu (1967), projesi yarışma yoluyla elde edilen ve Yılmaz Sanlı- Yılmaz Tuncer- Güner Acar tarafından tasarlanan Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi (1962), 1959'da açılan yarışma sonucu AHE Mimarlık tarafından tasarlanan Sheraton Oteli (1958-74) ve ODTÜ Amfi binası bu yaklaşıma örnek verilebilir (Şekil 3.15 ve Şekil 3.16) (Batur, 1984; Sözen, 1996).

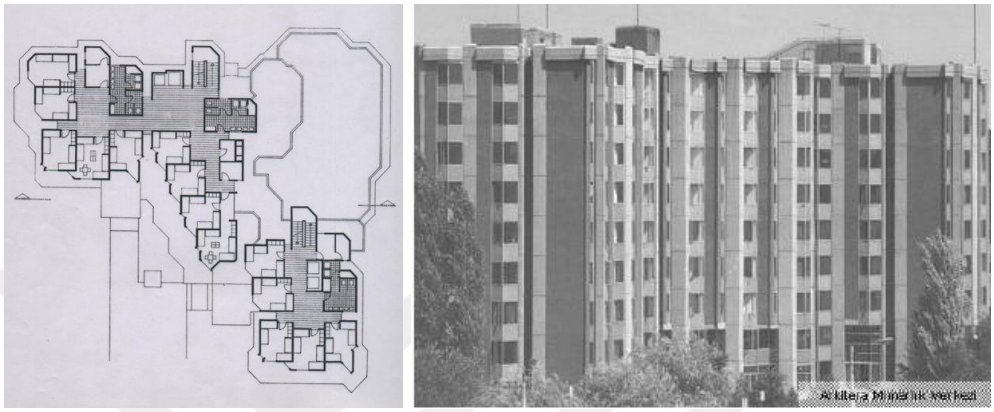

Şekil 3.15 MSB Tandoğan Öğrenci Yurdu (Dinç, tarih yok; Arkitera, tarih yok)

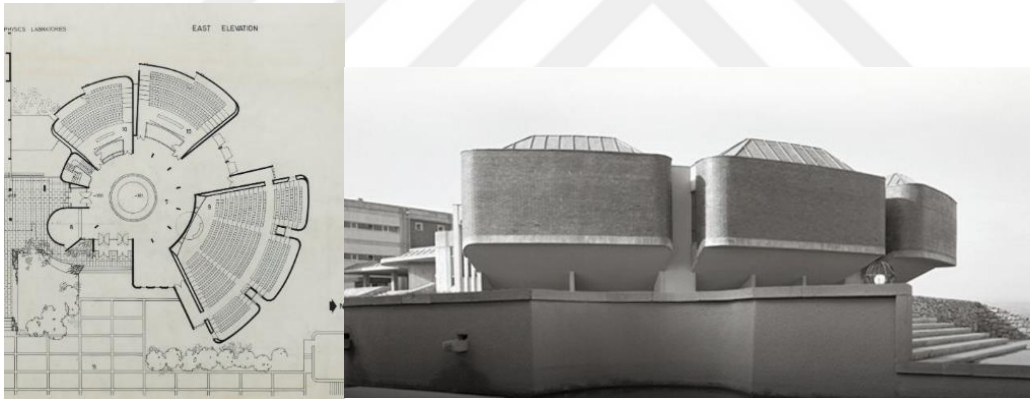

Şekil 3.16 ODTÜ Üçlü Amfi (Salt Araştırma, 1961; ODTÜ Medya Topluluğu, tarih yok)

1960'larda tüm bu Batı kökenli üretimlerle birlikte yerel mimariyi, kültürü, geleneği de yok saymayan başka bir deyişle "bölgeselci" uygulamalar da gündemdedir. Bunlar arasında Sedad Hakkı Eldem tarafından Zeyrek'te tasarlanan ve 1962-1964 arasında inşa edilen SSK tesisleri önemli bir örnek teşkil etmektedir (Şekil 3.17). Eldem, projeyi Geleneksel Türk Evi'nin bir yorumu olarak tasarlamıştır. Bina, parçalı kütle tasarımı, söveleri, çıkmaları, çatı saçakları ve kullanılan malzemeleriyle birlikte betonarme karkas sistemi birleştirmiş, yerel ve geleneksel olanla moderni sentezlemiştir. Yapının tasarımında, bölgenin

topografyası ve yapılı çevrenin ölçeği, yerel mimari geleneği göz önüne alınmıştır. Sedat Hakkı Eldem, 1986 yılında bu yapı ile Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü almıştır (Kültür Envanteri, 2023).

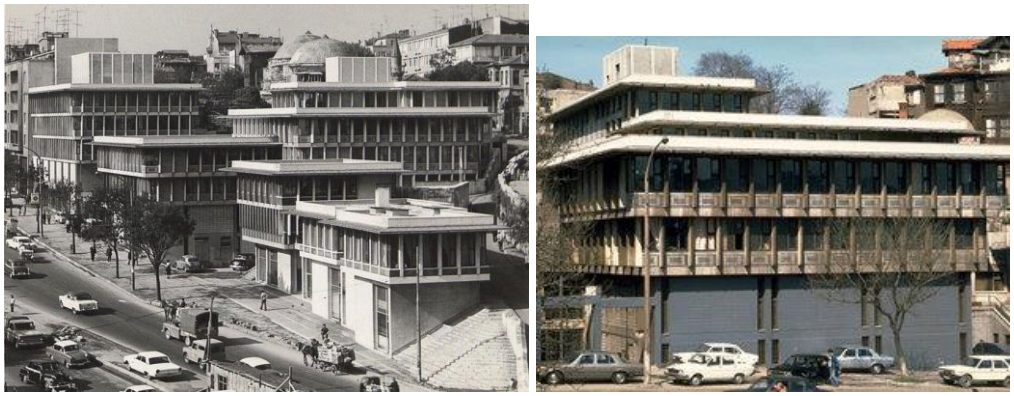

Şekil 3.17 Zeyrek SSK Binası (Kültür Envanteri, 2023) (Arkiv, tarih yok)

Yine Sedad Hakkı Eldem'in Türk Evi tipolojisinden yola çıkarak tasarladığı konutlar da dönemdeki bölgeselci yaklaşım örnekleri arasındadır. 1967'de tasarladığı Vaniköy'deki Kıraç Yalısında, Türk Evi oranlarına uygun oranlarıyla, sofalı, geniş saçaklı kiremitli kaplamalı kırma çatısı ve çıkmalarıyla yerel mimariden esinlenen önemli örneklerden biridir (Şekil 3.18).

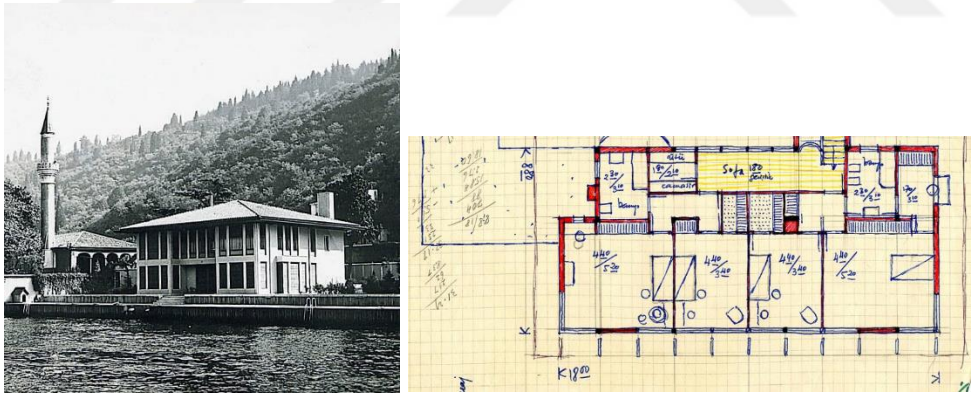

Şekil 3.18 Suna Kıraç Yalısı ve birinci kat planı, 1965 (Mimarlık Tarihi, 2020) (Salt Araştırma, 1966)

Dönemin tarihten ve yerden kopmadan modernizmle bağ kuran bir diğer projesi de İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'dır. Proje için önce Unkapanı'ndan Saraçhane'ye uzanan Atatürk Bulvarı'nın bir yanını kaplayan alanın bir kısmı "Sınırlı Sorumlu İstanbul Manifatura ve Kumaşçılar Çarşısı Yapı Kooperatifi" tarafından alınmış, bir kısmı istimlak edilmiş ve 1958'de Mevzii imar planı yarışması açılmıştır (İMÇ, tarih yok). 1960 yılında projenin temini için jürileri arasında Sedad Hakkı Eldem'in

de olduğu bir yarışma düzenlenmiş, Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler'in tasarımları birinci olmuştur (İMÇ, tarih yok)(Şekil 3.19).

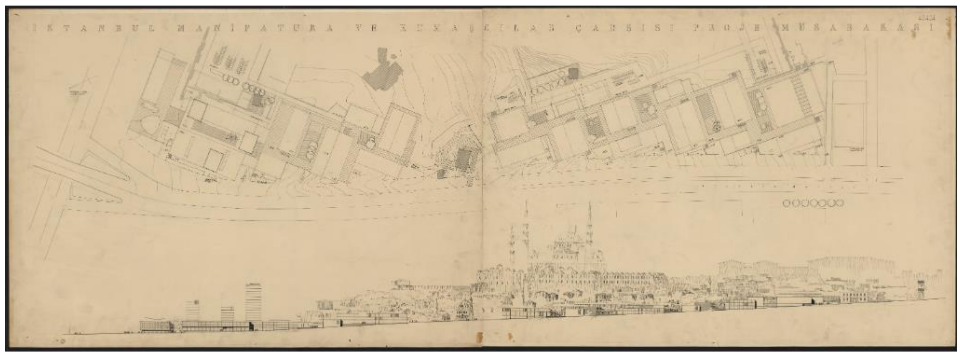

Şekil 3.19 İMÇ vaziyet planı (Salt Araştırma, 1960)

Süleymaniye Cami'nin yanı başında, Bozdoğan Su Kemerinin eteklerinde, böylesi güçlü bir tarihi doku içerisindeki çarşı kompleksi, yatayda gelişen, topografyadaki eğimlere göre oturan, parçalı ve çevreye saygılı bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Cephelerdeki küçük cumbalarla, kafeslerle ve kaplama malzemeleriyle, avlu ve sokak kurgusuyla tarihi dokuya atıfta bulunulmuştur (Erkol, 2017) (Şekil 3.20).

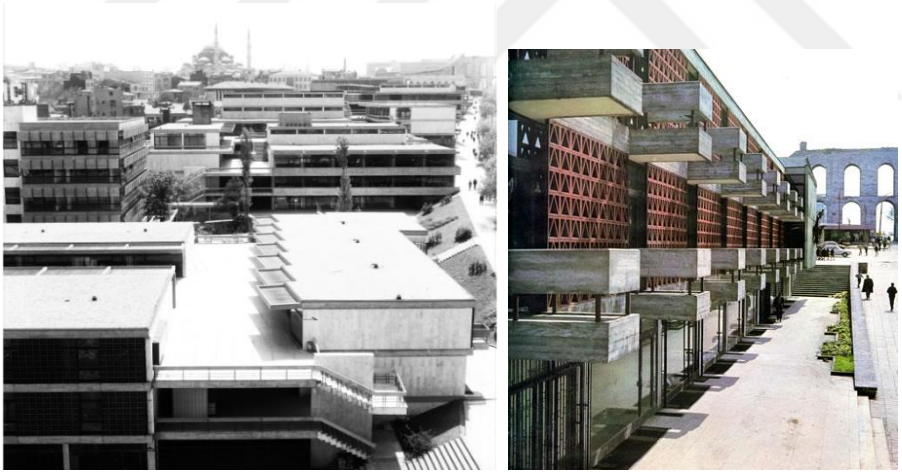

Şekil 3.20 Solda İMÇ genel görünüm (Salt Araştırma, 1967); sağda,İMÇ cephe detayları (Erkol, 2017)

Sonuç olarak 1960 ile 1970 yılları arası, Türk mimarlığında modernist yaklaşımların daha derinlemesine benimsendiği ve çeşitli mimari arayışların ortaya çıktığı dinamik bir dönem olmuştur. Batı'daki mimari akımlar artık daha iyi anlaşılmış ve özgün yorumlarla harmanlanmıştır. Farklı düşünce akımlarının etkisiyle, bu yıllarda mimaride tek bir üslubun baskın olduğu bir anlayış yerine, çeşitli eğilimlerin bir arada var olduğu çoğulcu bir ortam oluşmuştur. Bu dönemde, Uluslararası Stil ile Sedad Hakkı Eldem'in Zeyrek Sosyal Sigortalar Tesisleri ve

Tekeli-Sisa- Hepgüler ortaklığıyla yapılan İMÇ gibi yerin özelliklerinden, çevreden, yerelden kopmayan yaklaşımlar da mevcuttur.

Bu dönemin toplumsal ve siyasi yapısı da mimari gelişmelere yön vermiştir. 1960 darbesi sonrası planlı kalkınma hedefleri benimsenmiş olsa da siyasi istikrarsızlık ve ekonomik sınırlamalar, istenilen düzeyde bir ilerleme sağlanmasını engellemiştir. Bununla birlikte, kentleşme politikaları çerçevesinde sosyal konut projelerine ağırlık verilmiş, yeni yapı teknolojileri denemeye başlanmıştır. Ancak, hızla artan göç dalgası, şehirlerin düzenli gelişimini sekteye uğratmıştır.

Tüm bu gelişmelerin ışığında, 1960-1970 yılları arasında Türk mimarisi, geleneksel ve modern anlayışların yanı sıra Brütalist, çok parçalı ve Bölgeselci yaklaşımlar gibi farklı eğilimlerin iç içe geçtiği, zengin ve çok yönlü bir dönemdir. Teknolojik ilerlemeler ve iletişim ağlarının gelişimiyle desteklenen bu mimari çoğulluk, dönemin sosyal ve kültürel yapısının bir yansıması olarak öne çıkmıştır.

3.3 1970-1980 Döneminde Mimarlığın Arka Planı ve Mimarlık Uygulamaları

1970'lerde, Türkiye, karışık, çalkantılı ve siyasi olarak istikrarsız bir dönemden geçmiştir. 12 Mart 1971 askeri müdahalesi sonrası, 1961 Anayasasının sunduğu temel hak ve özgürlükler kısıtlanmış, tüm toplantı, seminer ve örgütlenmeler yasaklanmıştır. Şiddet içeren eylemleri engellemek maksadıyla alınan önlemler ve yapılan anayasal düzenlemeler, basın, radyo ve televizyon, üniversiteler, sendikalar gibi pek çok kurumu etkilemiştir (Ahmad, 1999). 1970'lerde boy gösteren petrol krizi ve yüksek enflasyon ülkenin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. 1970'lerde yaşanan ekonomik sorunlar ve enflasyon, yaşanan bu gerilimler ile birleşerek inşaat sektöründe ciddi bir kriz meydana gelmesine sebep olmuştur (Yücel, 2005). Dönemde yaşanan siyasi gelişmeler, ekonomik ve toplumsal değişimlere zemin hazırlamış ve dolaylı olarak bu dönüşümler mimari yapılara yansımıştır. Buna ek olarak mimar sayısının ve serbest faaliyetlerin artması da dönem içerisinde birçok farklı tutum izlenmesine yol açmıştır (Türker & Tapan, 2022).

Kökleri 1970 öncesine dayanan kırsal bölgelerden şehirlere gerçekleşen göç hareketleri, teknoloji ve iletişim alanında yaşanan hızlı ilerlemeler ve bunlara bağlı

diğer etkenler, bu dönemde de devam etmiştir. 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren, kentlerin yapısal koşullarında önemli değişimler yaşanmaya başlamıştır. Yapılaşma sürecinde sermayelerin birleştirilmesi, büyük ölçekli projelerin hayata geçirilmesine olanak tanımıştır. Toplu konut üretim modelleri çeşitlenmiş, küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgelerinin sayısında hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Aynı zamanda, toplu işyeri inşa etme kooperatifleri organize edilerek iş alanlarının planlı bir şekilde oluşturulması sağlanmıştır (Tekeli, 1998).

Kamu hizmetleri kapsamında yükseköğretim kurumları ve sağlık tesisleri gibi önemli yapılar, özel sektörün büyük yönetim merkezleriyle birlikte kampüsler halinde inşa edilmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, kentlerin büyüme modeli değişmiş; tek tek yapıların eklenmesiyle genişleyen kent dokusu yerini, büyük ölçekli projelerin kente entegre edilmesine bırakmıştır (Tekeli, 1998).

Dönemin mimari ürünlerine bakıldığında, üniversite kampüsleri gibi kapsamlı eğitim yapıları, toplu konut projeleri, büyük sanayi tesisleri, hastane ve turizm yapıları öne çıkmaktadır. Kampüs yapıları arasında bu dönemde, İTÜ Ayazağa Kampüsü (1971, Kemal Ahmet Aru önderliğinde İTÜ Kampüs Planlama Bürosu) aynı ilkeler doğrultusunda aynı öğenin sürekli tekrarlamasıyla oluşan bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır (Şen, Sarı, Sağsöz, & Al, 2014) (Şekil 3.21). Benzer bir yaklaşımla Kemal Ahmet Aru, Yıldırım ve Yalçın Sağlıkova ile Emre Aru tarafından 1971'de tasarlanmış bir diğer kampüs de Diyarbakır Ziya Gökalp Üniversitesi'dir[2]. Kampüs, esnek iç mekânları olan özdeş birimlerin kare avlular çevresinde düzenlenmesiyle iklim şartlarına da uygun olarak tasarlanmıştır. Ulaşım düzeni bakımından da yenilikler taşıyan kampüs, yaya ve araç ulaşımının farklı kotlarda çözüldüğü ve kesişmelerin tamamıyla önlendiği Türkiye'de ilk örnektir (Sözen, 1996).

[2] 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun uygulamaya girmesinden sonra 1982'de çıkartılan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Diyarbakır Üniversitesi'nin ismi Dicle Üniversitesi olarak değiştirilmiştir (Dicle Üniversitesi, tarih yok).

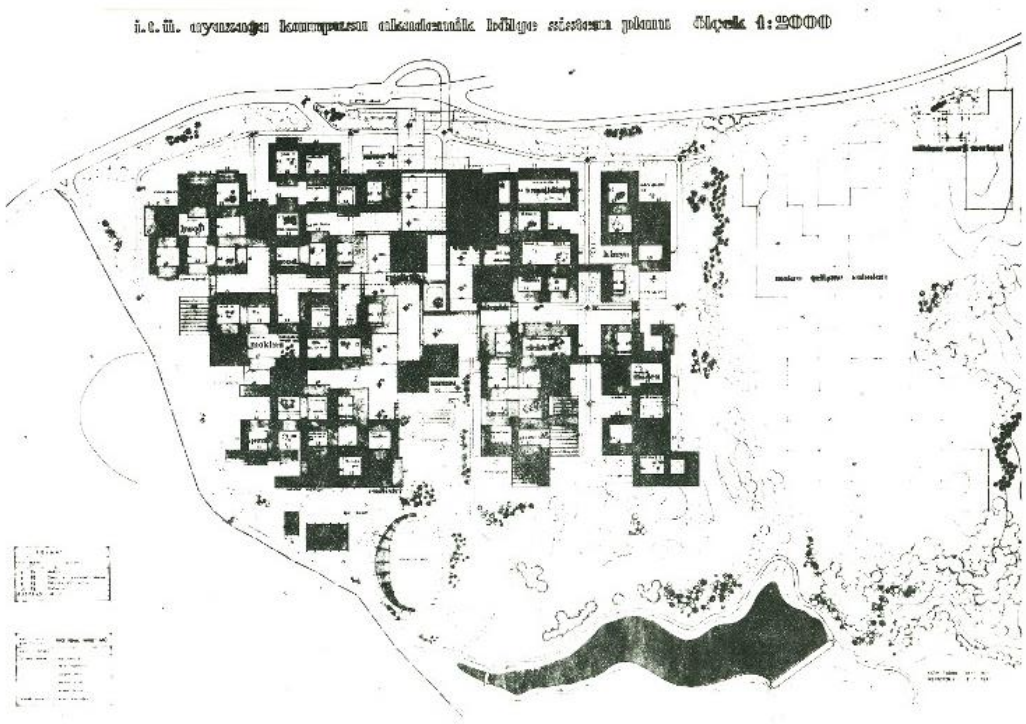

Şekil 3.21 İTÜ Ayazağa Kampüs planı (İTÜ Kampüs Planlama Kurulu, 1979)

Türkiye ekonomisinde dışa açık genişleme stratejilerinin kabul gördüğü 1970'lerde, turizmin geliştirilmesi amacıyla teşvikler; doğal ve kültürel kaynakların, kıyılardaki turistik ve tarihi alanların toplum ve turizm için kullanımı gündeme gelmiştir (Savaşır, 2023). 1973-1977 arasındaki üçüncü planlı kalkınma döneminde; ilk iki devirden farklı olarak kitle turizminin gelişiminde özel piyasa yatırımlarının önceliğe sahip olması, sosyal turizmin geliştirilmesi ve bu yönde kıyılar ile ulusal park özelliğine sahip alanların kamusal kullanımı ve korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, turizm gelişim sahalarında fiziksel planlama çalışmalarının yapılması, örnek öncü tesis yatırım ile işletmeciliği ve teknik altyapının devlet eliyle, özel sektör yatırımlarının ihtiyaç halinde yabancı girişimlerle sağlanması da üçüncü planlı kalkınma döneminin amaçları arasındadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 1972).Yaşanan ekonomik, sosyal ve stratejik gelişmeler sonucu orta sınıfın hızla gelişmesi, yurtiçi turizmini canlandırırken, yazlık yapımını da kayda değer bir inşaat faaliyetine dönüştürmüştür. Yazlık üretiminde de kentsel alanda yaşandığı gibi plansız ve düzensiz bir yapım göze çarpmaktadır. Ancak bunların yanı sıra, devlet tarafından atılan planlama adımlarının da sonucu olarak profesyonel bir mimari tasarım ürünü olan, planlı ve büyük tatil siteleri ve köylerine de bu dönemde rastlanmaktadır. Yürütülen bu proje doğrultusunda Türkiye'nin ilk

profesyonel tatil köyü, İtalyan Valtur Turizm Şirketi ile Club Méditerranée'nin ortaklığıyla 1971'de Kemer'de yapılmıştır (Savaşır, 2023). Tuncay Çavdar tarafından tasarlanan ve 700 yatak kapasitesine sahip "Valtur Kemer Tatil Köyü" 1973 yılında hizmete başlamıştır. 1970'li yıllardaki öncü tatil yerleşimlerine örnek olarak, 1969'da Altuğ Çinici, Behruz Çinici ve Servet Kılıç tarafından projelendirilen 1738 müstakil villanın bulunduğu "Burhaniye ArTur Tatil Sitesi", 1971'de yine Çiniciler'in tasarımı olan 1132 yataklı "Bodrum Çapa Tatil Köyü" ile 1973'te, 1775 konutlu bir 'uydu kıyı kent' projesi olarak tasarlanan "Güllük Tatil Sitesi" verilebilir (Vanlı, 2006; Tatsan Güllük Tatil Kenti: Şehircilik (Planlama) Raporu, 1976). 1972-1980 yılları arasında, EPA Mimarlık Grubu tarafından tasarlanan turistik işletmeye dönük 1250 konut ve 6000 yatak kapasiteli "Datça Ak-Tur Tatil Sitesi" ve 575 konut ve 3500 yatak kapasiteli "Bodrum Ak-Tur Tatil Sitesi" bu örnekler arasında bölgesel-geleneksel kaygıları ile öne çıkmaktadır (Gürsel vd., 1979) (Şekil 3.22). Her iki projede de duyarlı ve bütüncül tasarım yaklaşımında çevresel ve yerel veriler önemli bir rol oynamıştır. Tatil sitelerinin tasarımlarında, arazilerin topografyaları, yerel yapı kültürünün mekânsal ve yapısal bileşenleri ile bölgesel çevre verileri göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 3.22 Bodrum Ak Tur Tatil Sitesi (EPA Mimarlık Ofisi)

1970'lerde teknolojideki gelişmelere paralel olarak yüksek yapı inşaatında artış görülmüştür. 28 katlı Ankara Sabancı Kız Öğrenci Yurdu (Tamay Sütmen, 1975), Ankara İş Bankası Kuleleri (Yılmaz Sargın ve Ayhan Böke, 1976), İstanbul'un ikinci giydirme cam cepheli binası olan Odakule (Kaya Tecimen, 1975) gibi yapılar yüksek yapı inşaat teknolojisindeki gelişmeyi göstermektedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.23 Solda Ankara Sabancı Öğrenci Yurdu (Sabancı Vakfı, tarih yok), ortada İş Bankası Kulesi (Vanlı, 2006), sağda Odakule (Yıldız, 2019)

1970-1980 dönemi mimari düşünce ve eğilimlerine bakıldığında aslında 1960'lardaki gibi çoğulcu bir ortam gözlenmektedir. Bu çoğulcu ortamda, sağlık sitelerinden yönetim yapılarına kadar geniş bir yelpazede açılan mimari proje yarışmalarının da etkisi vardır. Datça ve Bodrum Ak-Tur Tatil Siteleri örneklerindeki gibi yerel mimariye, bölgesel verilere saygılı ve uygun bölgeselci yaklaşımlarla birlikte, Odakule ve Ankara Sabancı Öğrenci Yurdu gibi inşaat teknolojisindeki gelişmelerle birlikte yapılı çevreden hayli kopuk giydirme cepheli modern yüksek katlı yapılar da bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. Sayıca çok fazla örneğine rastlanmasa da bu dönemde yeni mimari arayışlar da vardır. Aksaray Yapı Kredi Bankası (Doğan Tekeli-Sami Sisa, 1975) ve İran Büyükelçiliği Kültür Merkezi İlkokulu (Altuğ-Behruz Çinici, 1975) postmodernizm yaklaşımlarına örnek verilebilir (Sözen, 1996). Artan mimar sayısıyla beraber 1980'lere kadar bu çoğulcu ortamda, çeşitli mimari arayışlara sahne olan verimli bir dönem yaşandığı söylenebilir.

4
HÜKÜMET KONAĞI YAPILARININ TARİHÇESİ VE 1950-1980 DÖNEMİ HÜKÜMET KONAKLARI

4.1 Hükümet Konağı Yapılarının Tarihi ve Mimari Gelişimi

4.1.1 Osmanlı İmparatorluğu'nda Hükümet Konağı Yapılarının Ortaya Çıkışı ve Mimari Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda hükümet konağı yapılarının inşa edilmeye başlanması Tanzimat sonrası döneme rastlamaktadır. Osmanlı'nın idari yapısının merkezini, 19. yüzyıla kadar sancaklar ve birkaç sancağın bir araya gelmesiyle meydana gelen eyaletler oluşturmaktadır (Ortaylı, 1984). Sancaklar, beylerbeyi idaresindeyken mutasarrıflar birden çok sancağın yönetiminden sorumlu olmuştur. Muhassıllar ise sancağın ve eyaletin gelirlerini toplayan birim olarak kalmıştır. 19. yüzyıla kadar idare ve denetimden sorumlu kadı, mutasarrıf, muhassıl ve defterdarlar işlerini kendi konaklarında yürütmüşlerdir (Koca, 2016). 1864'te Vilayet Nizamnamesinin yürürlüğe girmesinin ardından "Vilayet İdare Meclisi" ve "Vilayet Umumi Meclisi" nin kurulmasıyla eyaletler kaldırılmış, vilayet birimi ile valilik müessesesi resmen tanımlanmış ve bu durum, yönetime bir meşruiyet kazandırmıştır (Ortaylı, 2000). Vilayet Nizamnamesi ile getirilen yönetimsel hiyerarşi ve devletin otoritesini halk üzerinde hissettirme çabası, zamanla taşrada idari merkezler şeklinde kendini göstermiş ve devlet dairelerine duyulan ihtiyaç artmıştır (Ortaylı, 1984). Duyulan gereksinim sonucu ise devletin, imparatorluğun her köşesinde temsilini sağlayan hükümet konakları inşa edilme süreci başlamıştır.

Kentler, tarih boyunca yönetici otoritenin ideolojisini halka taşıyan ve merkezdeki sosyokültürel değişimleri çevreye aktaran vasıtalar olarak nitelendirilebilir. Tanzimat Döneminde de "modernleşme" stratejileriyle birlikte kent düzenlemeleri

yapılmış, kentsel mekanlar modernizasyonun somut göstergeleri olarak görülmüştür (Tekeli İ. , 1985). Bu süreç içerisinde Osmanlı'da o zamana değin hiç görülmemiş olan mimari yapı tipleri ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında olan hükümet konaklarının yanı sıra jandarma dairesi, belediye binası, postane, idadiler gibi yeni kamusal yapılar ise genellikle hükümet konaklarının çevresinde bir araya gelerek "hükümet meydanı" olarak anılan yeni "kamu sitelerini" meydana getirmiştir (Koca, 2016). Mevzu bahis yeni kamu sitelerinin ya da hükümet konaklarının kent içindeki konumlarına bakıldığındaysa genellikle çarşı odaklı eski kent merkezine yakın oldukları görülmektedir. Ancak Ankara ve İşkodra Hükümet Konağı gibi birkaç vilayette mevcut kent merkezinden farklı, yeni bir alanda ya da Konya örneğindeki gibi tam çarşı merkezinde konumlandıkları örnekler de vardır (Şekil 4.1 ve 4.2) (Halaçoğlu, 2018; Avcı, 2016; Kurt Ceylan, 2021).

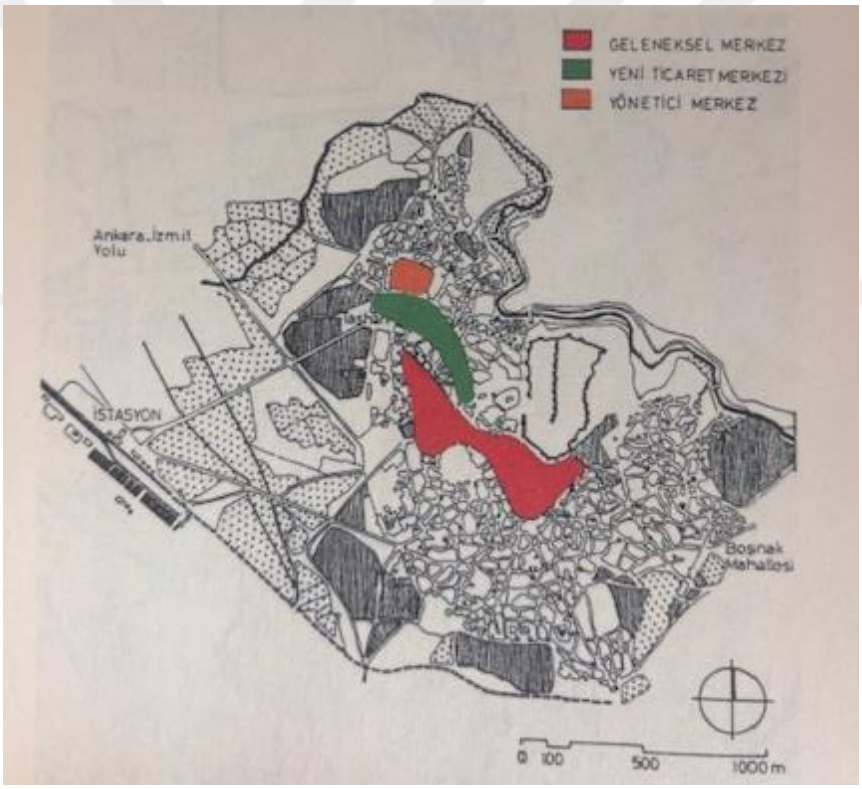

Şekil 4.1 Ankara kent planında hükümet konağı ve eski kent merkezi ilişkisi (Aktüre, 1978)

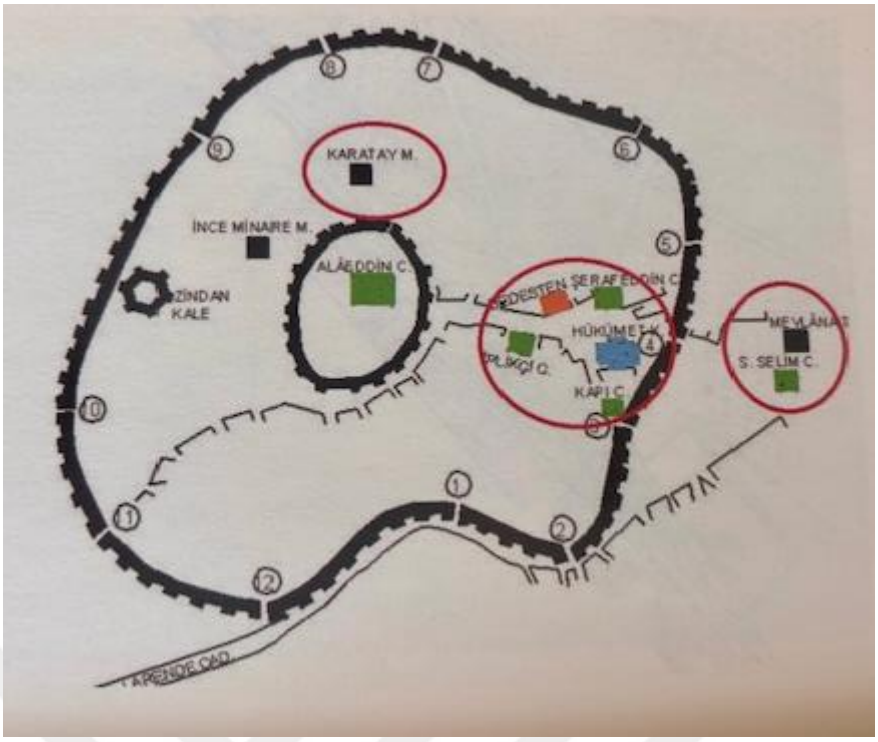

Şekil 4.2 Konya kent planında hükümet konağının konumu (Avcı, 2016)

İlk örnekleri 1860'lara tarihlenen hükümet konaklarının inşa ve tamiri için padişah izni gerekmektedir (Avcı, 2016). Bu durum, merkezi otoritenin daha sürecin en başından kentlerdeki yönetsel yapılaşmayı denetlediğinin ve süreci yönettiğinin göstergesidir. Hükümet konaklarının inşaatı veya tamirat sürecine bakıldığında, keşif ve planların yerel yönetim tarafından merkezi bürolara (İstanbul Şehremaneti gibi) gönderildiği ve bu evrakların merkezden takip edildiği görülmektedir. Hatta bazı durumlarda merkezden gönderilen mimar ve mühendislerin keşif yaptıkları da bilinmektedir (Çelik, 2008; BOA, DH. No: 178 Gömlek No: 8891). Bu durum aslında belli okullarda belli bir mimari vizyonla yetişmiş mimarlar tarafından hükümet konaklarının mimari dillerinin oluştuğuna ve dolayısıyla hem dönemin üslubunu yansıttıklarına hem de belli bir şema veya "standardizasyon" eğilimine de işaret etmektedir. Hükümet konaklarının inşaatı için izin istendiğinde, "fenn-i mimariye uygunluk" ifadesinin yazışmalarda sıklıkla geçtiği görülmektedir (BOA, *DH. MKT.*, No. 1455, Gömlek No. 10). Merkez büro tarafından bu uygunluğun titizlikle incelenmesi ve buna göre olur veya olmaz verilmesi de dönemde standart geliştirme çabası olarak kabul edilebilir. Örneğin, sıklıkla vurgulanan "kargir yapının" standardizasyon kriterlerinden biri olduğu düşünülmektedir (Yazıcı Metin, 2019). Hükümet konaklarının mekânsal

kurgularına bakıldığında ana koridorlu planlama tipinin yaygın olması plan şemalarında bir standardizasyon göstergesi olarak kabul edilebilir (Şekil 4.3) (Aydın, 2022; Kurt Ceylan, 2021). Yine, başka bir tip olarak kabul edilebilecek büyük bir iç avlu etrafına dizilmiş mekanlar planlamasındaki İzmir ve Konya Hükümet Konağı örnekleri, Türk evi kurgusuna uygun düşmektedir (Şekil 4.4) (Avcı, 2016). Ayrıca, genelde zemin katta hapishane ve zaptiye memurlarının odaları bulunurken, birinci katta katip, kaza müdürü, sandık emini odaları bulunması da mekânsal kurguda bir kalıplaşmayı göstermektedir.

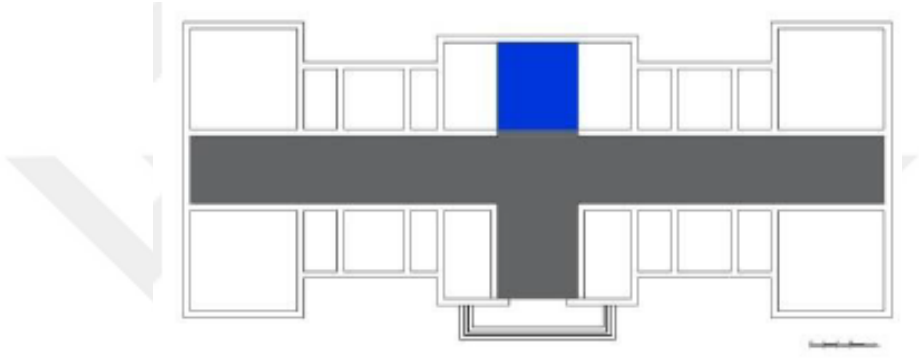

Şekil 4.3 Ankara Hükümet Konağı ana koridorlu plan şeması (Kurt Ceylan, 2021)

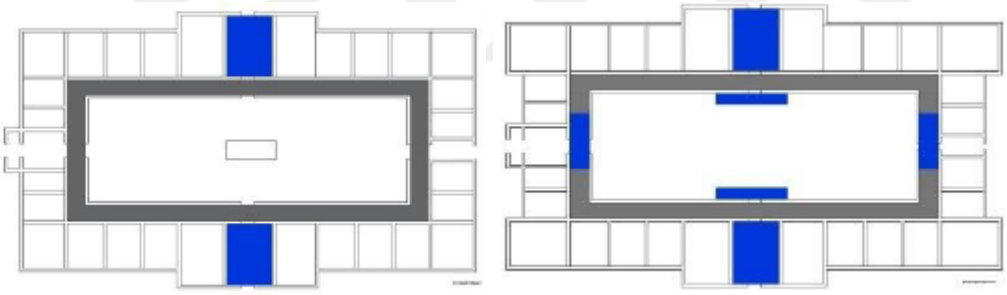

Şekil 4.4 Solda İzmir Hükümet Konağı plan şeması, sağda Konya Hükümet Konağı plan şeması (Kurt Ceylan, 2021)

Osmanlı Dönemi hükümet konaklarının cephe düzenleri, genellikle oldukça simetrik bir tasarıma sahiptir. Tanzimat dönemine ait pek çok idari yapıda olduğu gibi hükümet konaklarında da Barok, Ampir ve Neo-Klasik Üslubun hakim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 19. yy. Avrupa mimarisinde de yaygın olan Neoklasik Üslup, sunduğu strüktürel denge ve simetri sayesinde anıtsal ve resmi bir etki bırakmaktadır. Dolayısıyla merkezi otoriteyi simgeleyen bu yapılar için hem çağdaş bir üslup olmasıyla hem de istenilen temsil niteliklerine uygunluğuyla tercih edildiği söylenebilir. Ön cephe tasarımlarında, genel olarak orta aksın vurgulanarak öne çıkarıldığı, sıklıkla üçgen alınlık kullanıldığı ve girişin

de orta akstan sağlandığı görülmektedir (Toptaş, 2016). Ancak bazı örneklerde özellikle Barok mimari karakterde farklı formlarda alınlıklara da rastlanmaktadır (Şekil 4.5 ve Şekil 4.6). Cephelerde ritmik (ikili, üçlü vb.) pencere düzeni, pencere söveleri ve kat silmeleri kullanılmıştır.

Şekil 4.5 Üçgen alınlıklı Erzincan Hükümet Konağı (Köker, 2005)

Şekil 4.6 Barok karakterde kıvrımlı alınlıklı Beyrut Hükümet Konağı (Nadide Fotoğraf, 2024)

Malzeme kullanımı ve yapım tekniğine bakıldığındaysa bu dönem mimarlığına uygun olarak genelde kagir yığma yapılar oldukları görülmektedir. Bu sistem,

valiler ile devlet yetkilileri arasındaki yazışmalarda da “nev-i tarz” ifadesiyle yeni yapım tekniği olarak geçmektedir (Kurt Ceylan, 2021). Bunun yanında az da olsa ahşap karkas ve karma sistem ile inşa edilen hükümet konakları da mevcuttur. Trabzon’da 19. yüzyılın ilk yarısında ve 1833’te Kastamonu’da inşa edilen ilk hükümet konağı ahşap konak örneklerindendir (Yazıcı Metin, 2019). Ancak ahşap yapılar yangınlarda hızlıca tahrip olması ve bakımının zor olması gibi nedenlerle sancak merkezlerinde çok tercih edilmemiştir.

Cephede yer alan söve, kat silmesi, plaster gibi dekoratif ögelerde yerel malzeme kullanımından bahsetmek mümkündür. Örneğin, Kastamonu, Adana, Erzurum, Ankara’da plaster, kat silmesi, söve gibi dekoratif elemanlarda yerel taşlar kullanılırken, Kütahya’da söve ve kat silmelerinde almaşık taş ve çini karoları kullanılmıştır (Kurt Ceylan, 2021).

Osmanlı Dönemi Hükümet konakları genellikle, bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere toplam üç katlı olarak inşa edilmekle birlikte dört katlı örnekler de vardır (Özmen, 2021). İzmir, Ankara, Konya, Kütahya, Giresun, Kastamonu, Erzurum Hükümet Konakları bodrum, zemin üzeri bir normal kattan oluşan örneklerdir. Bunun yanı sıra Selanik ve Adana Hükümet Konakları; bodrum, zemin üzeri iki kat şeklinde toplam dört katlı olacak şekilde inşa edilmişlerdir (Halaçoğlu, 2018) (Şekil 4.7).

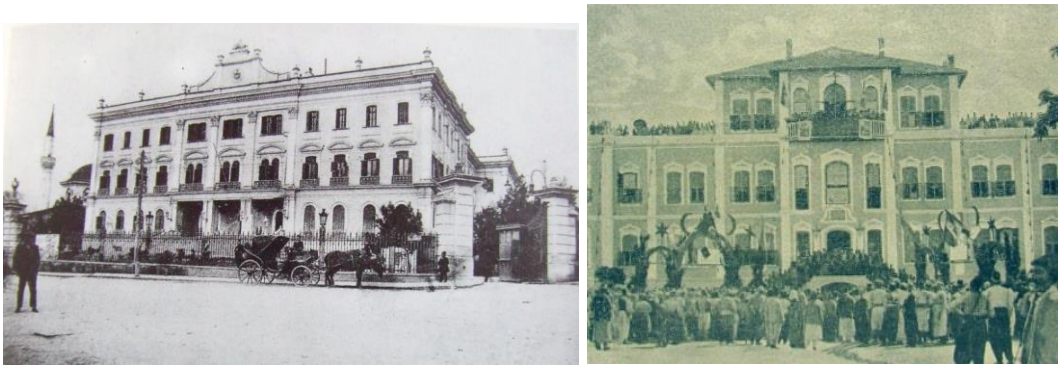

Şekil 4.7 Solda, Selanik Hükümet Konağı (Halaçoğlu, 2018); sağda, Adana Hükümet Konağı (Servet-i Fünun dergisi, 1894)

Sonuç olarak, Osmanlı Döneminde, hükümet konakları binalarının, eyalet ya da liva merkezlerindeki önemli konumlarda, yapılı çevre içinde boyut olarak daha büyük, gösterişli ve anıtsal niteliklerde inşa edildikleri gözlenmektedir. Bu yapılar, Tanzimatla değişen Osmanlı merkezi yönetim anlayışının, imparatorluğun her noktasına ulaştığının göstergesi olma amacıyla inşa edilmiştir. Döneminin kentsel

mekandaki en büyük ve önemli inşa faaliyetlerinden olan hükümet konağı yapıları, elbette devrin hakim bakış açısı ve ideolojilerini de yansıtmış ve kentsel mekan gelişimini de etkilemiştir Hükümet konakları da gerek mimarileriyle gerek diğer kamu yapılarıyla yeni bir meydanın ve mahallenin oluşmasını sağlamasıyla Osmanlı'da modern kentlerin imarının öncü bileşenlerinden olmuştur.

4.1.2 Erken Cumhuriyet Döneminde İnşa Edilen Hükümet Konaklarının Tarihi ve Mimari Gelişimi

Cumhuriyet Dönemine geçildiğinde, ilk yıllarda çok fazla hükümet konağı inşa edilmediği ve Osmanlı'dan kalan konakların kullanıldığı bilinmektedir (Aslanoğlu, 1984). Sınırlı sayıdaki 1930 öncesi örneklerde de "Birinci Ulusal Mimarlık Akımı" özellikleri bulunmaktadır. 1924-1925 yılları arasında inşa edilen Manisa Hükümet Konağı, planlaması, geniş saçakları, giriş aksının yükseltilip öne çıkarılarak ana kütleden koparılması gibi özellikleriyle dönemin mimari üslubunu yansıtmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Manisa Hükümet Konağı (Kültür Envanteri, 2024)

1930'lardan 1940'lara kadarki süreçte ise özellikle kaza merkezlerinde hükümet konakları yapıldığına dair bilgilere, Devlet Arşivleri'ndeki belgelerde sıklıkla rastlanmaktadır (BCA, 77 - 68 – 15/ 24.07. 1937; BCA, 62 - 17 – 18/ 02.03.1936). 1930'lı yıllarda az sayıda da olsa vilayet merkezlerinde yapılan hükümet konakları

da söz konusudur. 1933'te inşa edilen Trabzon Hükümet Konağı binası da yine kütle biçimlenişi, geniş saçakları, kemerli pencereleri ve cephede çini kaplamalarıyla Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın bir örneğidir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Trabzon Hükümet Konağı (Kültür Envanteri, 2023)

1930'larda inşa edilen Aydın Hükümet Konağı ise mimari biçimlenişi ve dili ile dönemdeki değişimin bir yansıması gibidir. Daha yalın bir kütle ve cephe biçimlenişine ve sütunlarla vurgulanan anıtsal bir giriş aksına sahip olan yapı, döneminin modernizm yaklaşımının etkisinde inşa edilmiştir (Şekil 4.10). Aslanoğlu'nun (1984) da ifade ettiği gibi 1930-1940 arasında hem rasyonel uluslararası mimarlık akımı hem de ulusçu anlayıştaki Neoklasik Üslubun örnekleri görülmektedir. Özellikle 1930'ların sonlarına doğru Batı Neoklasizmi, Türkiye'deki yönetim yapılarında daha belirgin olmaya başlamıştır. Yüksek sütunlu düzen; güç, ciddiyet ve anıtsallık anlatımı olarak resmi ve otoriteyi temsil eden yapılarda kullanılmaya başlamıştır. 1938'de Zeki Sayar da bir yazısında "Resmî binaların millî ve resmî bir mimarîsi olmalıdır. Bir karakol, bir maliye şubesi, bir Adliye binası temsil ettiği otoriteyi ifade edecek bir mimarîde olmalıdır." ibaresiyle bu durumu dile getirmiştir (Sayar, 1938).

Şekil 4.10 Aydın Hükümet Konağı, 1930'lar (Janus Mezat , 2023)

1937'de inşasına başlanan Isparta Hükümet Konağı da dönemi içinde dikkate değer bir örnektir (Kültür Portalı, 2013). II. Ulusal Mimarlık Akımının etkilerini taşıyan yapının, kentin yerel taşı olan köfke taşı kaplamalı, düz lentolu- yalın ritmik pencere düzenine sahip bir cephe tasarımı vardır. Giriş aksında yine cephe boyunca uzanan sütunlar çıkıntı yaparak vurgulanmıştır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Isparta Hükümet Konağı (Kültür Portalı, 2013).

İkinci Dünya Savaşı'yla imar faaliyetlerinin her alanda duraklamasına paralel olarak, hükümet konaklarının inşaatında da bir durgunluk görülmektedir. Ancak, 1943 yılından itibaren 1950'ye kadar hükümet konağı inşaatı sayısında dikkate değer bir artış yaşanmıştır (Aslanoğlu, 1984). 1940'larda, dönemin birçok yayınında, "kuvvet ve kudret sembolü, modern Türkiye'nin devlet otoritesini gösterecek" hükümet konağı vurgusu yapılmaktadır (Mortaş, 1944; Bayındırlık

Dergisi, 1946). Bu beklenti ve bakış açısı da imar sahasında karşılık bulmaktadır. Ağrı Hükümet Konağı (1944) ve Hakkâri Hükümet Konağı (1948) bu dönemde inşa edilmiştir (Aslanoğlu, 1984). Yapımına 1938'de başlanan ve 1940'larda tamamlanan Muğla'daki hükümet konağında da yine simetrik dikdörtgen kütleli, simetrik pencere dizili, giriş aksında çatıya değin devam ederek geniş saçakları taşıyan anıtsal yüksek sütunlu tasarımıyla II. Ulusal Mimarlık tesiri görülmektedir (Koca, 2016) (Şekil 4.12). 1948'de inşa edilen Eskişehir Hükümet Konağı, taş ve tuğlanın birlikte kullanıldığı duvar örgüsüyle, yüksek giriş sütunlarıyla, pencere düzeni ve simetrik tasarımıyla 1940'lı yılların karakteristik özelliklerini taşımaktadır (Aslanoğlu, 1984) (Şekil 4.13).

Şekil 4.12 Muğla Hükümet Konağı (Koca, 2016)

Şekil 4.13 Eskişehir Hükümet Konağı (Eskişehir valiliği, tarih yok)

1950 öncesi dönemde yaşanan bir diğer önemli gelişme 1947'de Bayındırlık Bakanlığınca kaza/ilçe hükümet konağı tipinin geliştirilmesidir. Bu tip, Koçhisar, Burdur, Bucak, Kahta, Doğubeyazıt, Reşadiye, Boğazlıyan, Yerköy, Zile, Akseki hükümet konaklarında uygulanmıştır (Aslanoğlu, 1984) (Şekil 4.14). Girişin

yükseltildiği 2 katlı dikdörtgen prizma formundaki kaza/ilçe tipi binalar, kırma çatılı ve yalın, ritmik bir pencere düzenine sahip bir tasarımlardır.

Şekil 4.14 Solda Akseki Hükümet Konağı (Akseki Kaymakamlığı, tarih yok), sağda Zile Hükümet Konağı (Zile Kültür, 2021)

Özetlemek gerekirse; Cumhuriyetin kurulmasından 1930'lara kadar pek fazla hükümet konağı yapım etkinliği görülmemektedir. Ancak 1930'larda kent merkezlerinde ve özellikle kazalarda hükümet konağı yapımının hızlandığı söylenebilir. 1947'deki bir TBMM tutanağında dönemin İç İşleri Bakanı, o anda ülkedeki 434 ilçeden, ancak 289'unda hükümet konağı olduğunu ifade etmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1947). Bu durum da aslında ilerleyen yıllarda pek çok yeni yapım etkinliği olacağına işaret etmektedir. Zira hükümet konağı olan il veya ilçelerden bazılarının da artık ihtiyaca cevap veremeyecek durumda olduğu TBMM tutanaklarından anlaşılmaktadır (TBMM Tutanak Dergisi, 1947). Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, hükümet konaklarıyla ilgili yapılmış yayınlar ve valiliklerin resmi web siteleri üzerinden yapılan taramalar sonucu, 1923-1950 arasında 21'i il merkezlerinde olmak üzere toplamda 115 yeni hükümet konağı inşa edildiği veya edilmeye başlandığı tespit edilmiştir (Ek A1).

1930'ların ortalarına kadarki dönemde inşa edilen hükümet konaklarında genellikle I. Mimarlık Akımı etkileri görülürken 1930'ların ikinci yarısından itibaren II. Ulusal Mimari Akım baskın biçimde karşımıza çıkmaktadır. Erken örneklerde çini kaplamalar, taç kapı benzeri girişler, kemerli pencereler, Osmanlı'da görülen planlama vb. tasarımlar mevcutken, 1930'ların özellikle ortalarından sonraki örneklerde yerel taş malzeme kullanımı, pencerelerde yerel mimari oranlara yakınlık, yüksek anıtsal sütunlarla girişin ve devletin otoritesinin, ciddiyetinin vurgulandığı tasarımlar görülmektedir. Yine 1930'lardan sonraki hükümet konaklarının ebat olarak büyüdükleri, kat sayılarının da erken dönemdeki örneklere göre arttığı gözlenmektedir.

4.1.3 1950-1980 Döneminde İnşa Edilen Hükümet Konaklarının Tarihi ve Mimari Gelişimi

Bu dönemde, bazı il ve ilçelerde 1950 yılı öncesinde yapılan hükümet konakları kullanılmaya devam ederken bazı merkezlerde ise gerek hiç hükümet konağı binasının olmaması gerekse de eski yapının artık ihtiyaca cevap verememesi gibi nedenlerle çokça yeni yapım faaliyeti söz konusudur. Öyle ki sadece 1955 malî yılı içinde ilçe ve il merkezlerinde olmak üzere toplam 75 adet hükümet konağının inşası planlanmıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1955). 1950 yılı sonrasında, proje elde edilme yöntemlerinde "mimari yarışma projeleri" dikkate değer bir artış göstermiş, Bayındırlık Bakanlığınca açılan bu yarışmalara ülkeden pek çok mimar ve mimarlık bürosu katılım sağlamıştır. 1950 ile 1980 yılları arasında 22 adet merkez hükümet konağı proje yarışması açılmıştır (Yarışmalar Dizini 1930-2004, tarih yok). Kırşehir'de ise Adıyaman Hükümet Konağı için yarışmayla elde edilen proje uygulanmıştır. Bunların dışında, TBMM tutanaklarından, valiliklerin resmi web sitelerinden ve bu konaklarla ilgili çeşitli yayınlardan elde edilen veriler doğrultusunda 6 adet il merkezinde de hükümet konaklarının yarışma yöntemi dışında projelendirilip yaptırıldığı tespit edilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 1950-1980 Yılları arasında bölgelere göre yarışma sonucu veya bakanlık tarafından projelendirilen hükümet konakları

BÖLGE		YARIŞMA PROJESİ	BAYINDIRLIK BAKANLIĞI PROJESİ	YILI
AKDENİZ BÖLGESİ	**1**	ANTALYA		1973
	2	HATAY		1972
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	**3**	BİNGÖL		1975
	4	BİTLİS		1958
	5	ELAZIĞ		1955
	6	ERZURUM		1980
	7	KARS		1968
EGE BÖLGESİ	**8**	AFYON		1980
	9	AYDIN		1960
	10	İZMİR		1972
	11	KÜTAHYA		1973
	12		UŞAK	1956
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖL.	**13**	ADIYAMAN		1958
	14		GAZİANTEP	1952-1959
	15	ŞANLIURFA		1958

Tablo 4.1 1950-1980 Yılları arasında bölgelere göre yarışma sonucu veya bakanlık tarafından projelendirilen hükümet konakları (Devamı)

İÇ ANADOLU BÖL.	**16**	ÇANKIRI		1975
	17	*KIRŞEHİR		1958
	18		NİĞDE	1963
	19	SİVAS		1974
KARADENİZ BÖLGESİ	**20**		ÇORUM	1951-1955
	21	ARTVİN		1974
	22	GÜMÜŞHANE		1971
	23	SİNOP		1973
	24		TOKAT	1955-1960
	25	TRABZON		1979
MARMARA BÖLGESİ	**26**		ÇANAKKALE	1950'ler
	27	EDİRNE		1964
	28	KOCAELİ		1972
	29	SAKARYA		1955

* Kırşehir Hükümet Konağı için ayrıca bir proje yarışması açılmamış, aynı yıl Adıyaman Hükümet Konağı için düzenlenen yarışmada birinci olan ve iki bloktan oluşan projenin bir bloğu aynen uygulanmıştır (Tekeli, Sisa, & Hepgüler, tarih yok).

1950 sonrası dönemde, Türkiye'de politik ve ekonomik ortamda değişen dinamikler yeni yapılacak olan hükümet konaklarının büyüklük ve plan

çözümlerini de etkilemiştir. Özellikle artan ihtiyaçlara ve nüfusa paralel olarak hükümet konaklarının hacim olarak oldukça büyüdüğü, on bin metrekareyi aşan alanlara ulaştığı görülmektedir (Yatman, 1984). 1950 öncesi valilik, maliye, nüfus müdürlüğü gibi alanlar tek bir kütle altında veya daha kompakt çözülürken 1960'larla birlikte birimlerin ayrıştığı görülmekte ve kütle çözümleri daha parçalı hale gelmektedir (Şekil 4.15).

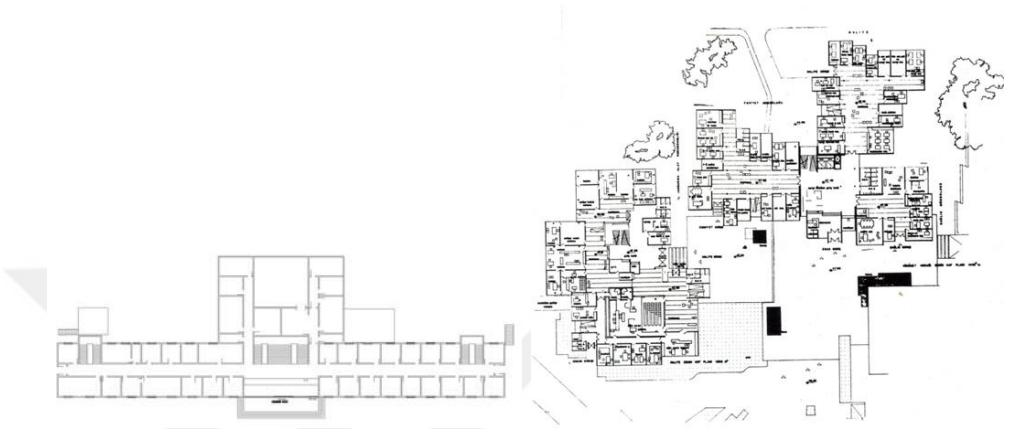

Şekil 4.15 Solda Muğla Hükümet Konağı planı, 1938 (Koca, 2016); sağda Edirne Hükümet Konağı planı, 1964 (Mimarlık, 1965)

Bir diğer unsur olan hükümet konaklarının konumları başka bir deyişle yer seçimleri ise ekonomik koşullar ve kent nüfusunun hızla artmasına bağlı olarak 1950 öncesine göre farklılıklar göstermektedir. 1950 yılına kadar hükümet konaklarının yer seçimi kararları, merkezi idarenin yönlendirmesiyle, kentsel gelişme, arazi fiyatları ile ekonomik ve sosyal yapı gibi faktörlere uygun olarak, görece sorunsuz biçimde alınmıştır. Ancak 1950 sonrasında, Türkiye'nin hızlı kentleşme süreci, arsa fiyatlarındaki artış ve mekânsal yoğunlaşmanın belirginleşmesiyle birlikte, hükümet konaklarının kent içindeki konumları ile yeni kent makroformu arasında kimi zaman kopukluklar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, hükümet yapılarının yer seçimi daha karmaşık bir sürece evrilmiş ve bu durum, planlama süreçlerinde yeni ölçütlerin geliştirilmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir (İdil, 1984).

1950 ile 1980 yılları arası inşa edilen hükümet konaklarının mimari üslup ve cephe karakterlerinde ise Erken Cumhuriyet Dönemine kıyasla farklar gözlenmektedir. Modernizmin ve Uluslararası Üslubun tesirleri dönemin pek çok yapısında olduğu gibi hükümet konaklarında da görülebilmektedir. Bu konu ilerleyen bölümlerde detaylıca ele alınacaktır.

1950-1980 arası dönemde projelendirilen hükümet konaklarını özetlemek gerekirse, bilhassa 1960'lı yıllardan itibaren gelişmelere koşut olarak öncelikle konakların ebatlarının büyüdüğü, kat sayılarının arttığı ve artık hükümet konağından ziyade yönetim sitesi/ kampüsü durumuna geldiği söylenebilir. Özellikle yarışmalarla yapım tekniği, kimi zaman yapı elemanı malzemesi gibi hususlarda birtakım standartların oluşturulmaya gayret edildiği bir dönemdir. Hükümet konaklarının yer seçimleri, önceki yıllara göre daha karmaşık bir sürece evrilmiş, ekonomik kriterler bu noktada ön plana çıkmıştır. Yapım teknikleri, kullanılan malzemeler, plan ve cephe karakterlerinde de Modernizm etkilerinin görüldüğü söylenebilir.

4.2 1950-1980 Yılları Arasında Tasarlanan Hükümet Konağı Yapılarının Kataloğu

Tez kapsamında, 1950 ile 1980 yılları arasında tasarlanan her bir hükümet konağı için, coğrafi bölgelere göre kronolojik sıra ile kataloglar oluşturulmuştur. Kataloglarda ilk sayfada yapının yapım yılı, mimarı, tescil ve güncel durumu, adresi ile yapının özgün projedeki hali ile en son kullanımına yönelik özgünlük durumu ve yapıya dair ek açıklamalar yer almaktadır. Özgünlük durumu, yapının cephe ve kütlesi üzerinden analiz edilmiştir. Cephe başlığı altında, cephelerdeki eklemeler, çıkarmalar, kaplama malzemelerinde veya pencere gibi cephe düzenlerindeki değişimler ortaya konmuştur. Kütle başlığında ise kat adedi, çatı formu, ek kütle gibi yapının bütününü etkileyen değişimler izlenmiştir.

İkinci sayfadan itibaren, hükümet konağına ait uydu görüntüsü, fotoğrafları, harita ve vaziyet planı gibi görseller bulunmaktadır. Ardından, yapıya ait plan, kesit görünüş, perspektif gibi mimari çizimleri yer almaktadır. Kataloğun en son sayfasında ise "2.3 Mimarlıkta Bölgeselcilik Yaklaşımları" bölümünde de detaylıca ele alınan bölgeselcilik anlayışları ve benzer çalışmalar sonucunda belirlenen ölçütlere göre yapının bölgesel koşullara uyumunun kısa değerlendirilmesi yapılmaktadır (Frampton, 1987; Özkan, 1985; Demirgüç, 2006; Kuyrukçu, 2018; Ertuğrul, 2011). Bu ölçütler; "Topografyaya uyum, vaziyet planı/bölgeye uygun yerleşim, ölçek/ yükseklik olarak bölgeye uyum, cephe karakteri olarak bölgeye uyum, iklimsel verilere uyum, doğal ışık kullanımı, yerel malzeme kullanımı, yerel yapım tekniği kullanımı ve yerel mimari eleman kullanımı" olarak belirlenmiştir.

Topografyaya uyum ölçütünde, arazinin eğimine uygun kot-kesit çözümleri araştırılacaktır. Vaziyet planı/bölgeye uygun yerleşim ise arazi içinde önemli olan ağaç, tarihi yapı; yakın çevredeki yapılı çevre, ana cadde, park vb. yaya ve motorlu araç aksları gibi yerleşimi etkileyecek unsurlar açısından konak değerlendirilecektir. Ölçek/ yükseklik olarak bölgeye uyum ölçütünde, varsa arazi içinde tarihi yapı, arazinin çevresindeki parsellerdeki yapılı çevrenin bina yükseklikleriyle kıyaslaması yapılacaktır. Cephe karakteri olarak bölgeye uyum ölçütünde, konut mimarisi üzerinden bölgenin pencere biçimi-oranları, silme ve söve detayları, renk veya malzeme dokusu olarak yöreye özgü detaylar gibi geleneksel mahalli cephe düzenlerinden veya bu düzenlerin modern yorumlarından

izler araştırılacaktır. İklimsel verilere duyarlı bir tasarım; ısı, günışığı, nem ve rüzgâr gibi pek çok unsuru içinde barındırmalıdır (Yüceer, 2011). Dolayısıyla bu noktada değerlendirme; hükümet konaklarının hakim rüzgar, ısı korunumu gibi açılardan kütle kararları, yönlere göre cephe açıklıkları ile yağış ve nem bakımından çatı eğimi- saçakları, güneş ışığının mevsimsel gerekliliğe göre alınması gibi ölçütler üzerinden yapılmıştır (Erçin, 2005). Doğal ışık kullanımı için de yapıdaki toprak altı ve üstü kotlardaki ışık ihtiyacı olan hacimlerin yapay aydınlatma ve havalandırmaya ihtiyaç duymadan planlanıp planlanmadığı araştırılmıştır. Yerel malzeme başlığı altında yapının çatı, zemin ve duvar kaplamaları, pencere-kapı söveleri gibi kısımlarda kullanılan malzemeler incelenmiştir. Bölgenin geleneksel mimarlığında kullanılan, taş yığma, ahşap karkas vb. inşaat teknikleri yerel yapım tekniği kullanımı ölçütü altında incelenmiştir. Yerel mimari eleman kullanımı ölçütünde ise yapıda, yöreye özgü avlu, cumba, eliböğründe, kabaltı gibi mimari biçimlenişlerin veya bunların modern yorumlarının izi araştırılmıştır.

Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: HATAY HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO:1.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Emin N. Uzman
Işık Aydemir
Alpay Aşkun</td><td>YARIŞMA</td><td>1973-1975</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILDI</td><td>912/2-1</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Kışla Saray, Vilayet Sk., 31070 Hatay Merkez/Hatay</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Ulaşılabilen sınırlı verilerden, cephede özgün projeden farklı olarak klima üniteleri takıldığı belirlenmiştir (Şekil 4.19).</td><td>KÜTLE
Çatıdaki pencere açıklığının projede kapatıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.16 ve 4.17).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1972 yılında Bayındırlık Bakanlığı’nın açtığı mimari proje yarışmasının jüri üyeleri; Şevki Kayaman, Uğur Gündeş, Şazi Sirel, Hurşit Tamkan, Siyavuş Erdölen’dir.
Yarışmayı kazanan mimarlar tarafından, uygulama esnasında projede birtakım değişiklikler yapıldığı ifade edilmiştir. Tarihi eski hükümet binasında var olan ve yeni projede önerilen üstü açık alanlar kapatılmıştır (Yüksel, 2022).
6 Şubat 2023 depremlerinde ağır hasar almış, daha sonra yıkılmıştır (Demirören Haber Ajansı, 2024).</td></tr>
</table>

Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: HATAY HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 1.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

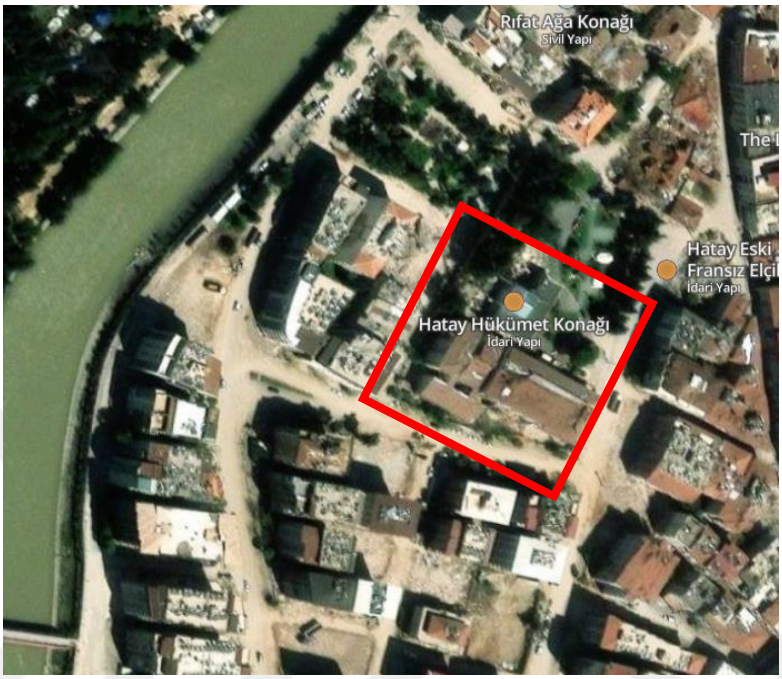

Şekil 4.16 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2024 (Kültür Envanteri, 2024)

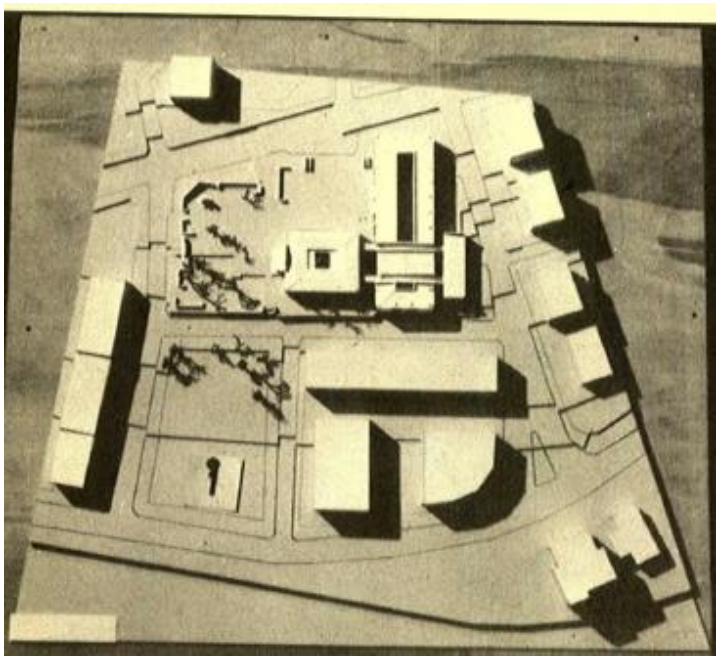

Şekil 4.17 Hükümet konağı maketi (Mimarlık, 1972)

Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: HATAY HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 1.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

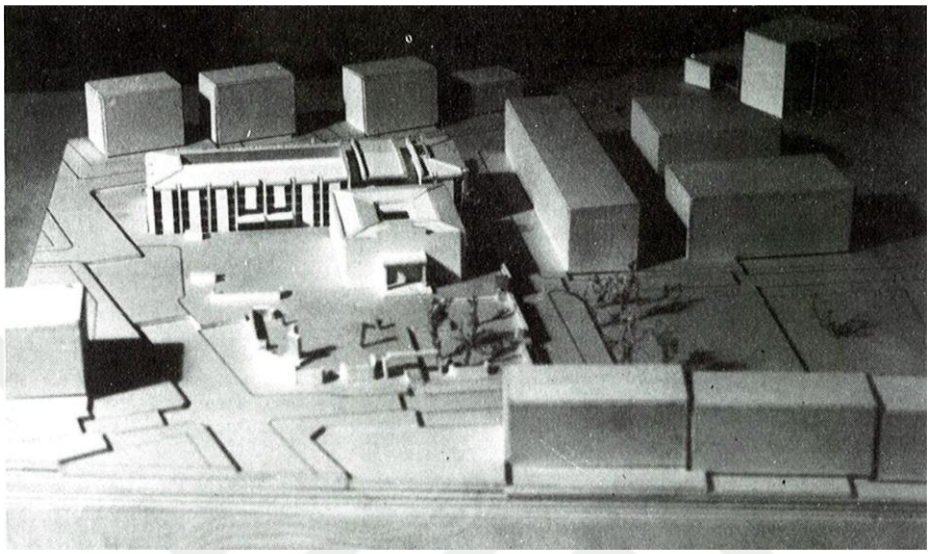

Şekil 4.18 Maket fotoğrafı (Mimarlık, 1989)

Şekil 4.19 Hükümet konağının fotoğrafı, 2020 (Bülbül Bahtiyar & Yaldız, 2021)

Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: HATAY HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 1.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

Şekil 4.20 Alan içindeki Hatay Tarihi Hükümet Konağı, 1927 (CNN Türk, 2023)

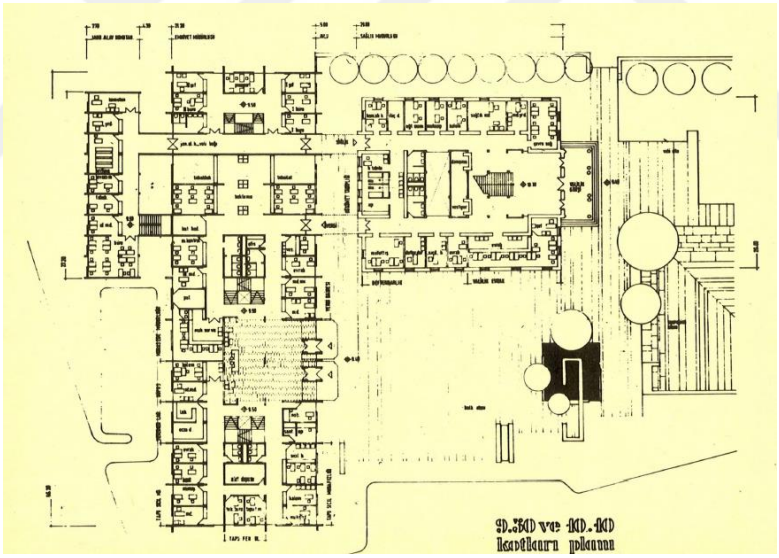

Şekil 4.21 9.30 ve 10.40 kotları planı (Mimarlık, 1972)

Şekil 4.22 Cephe illüstrasyonu (Bülbül Bahtiyar & Yaldız, 2021)

Tablo 4.2 Hatay Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: HATAY HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 1.5	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Kot gösteren halihazır harita veya kesit, dönem fotoğrafı gibi yeterince veriye ulaşılamamasına rağmen jüri raporunda topografyaya sadık kalınarak tasarımın yapıldığı belirtilmiştir (Mimarlık, 1972).		3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Korunması gereken eski hükümet konağı ve ana cadde yerleşimde belirleyici olmuştur (Şekil 4.16).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Korunan tarihi hükümet konağının yüksekliğine uygun bir gabariye sahiptir (Şekil 4.18).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern bir cephe tasarımına sahiptir. Yerel mimariden ize rastlanmamıştır (Şekil 4.18-4.19- 4.22).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Tasarımda herhangi bir iklimsel kaygı tespit edilmemiştir.		
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Zemin kotta bazı mekanlar, yapının iç kısmında kalmış ve doğrudan doğal hava ile ışığa erişimi yoktur. Bunun dışında birçok hacim cephelere yerleştirilerek hava ve ışık almaları sağlanmıştır (Şekil 4.21).		2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanılmamıştır.		
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern betonarme sistem kullanılmıştır.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman kullanımı yoktur.		

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 2.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Merih Karaaslan, Mahmut Tuna</td><td>YARIŞMA</td><td>1974- 1977</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>-</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Merkez, Antalya</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cepheler özgün tasarıma uygun yapılmıştır (Şekil 4.24- 4.25 ve 4.32).</td><td>KÜTLE
Kütlede herhangi bir değişim yapılmadan projeye uygun inşa edilmiştir (Şekil 4.24 ve 4.25- 4.27).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1973’te Bayındırlık Bakanlığı tarafından “Antalya Hükümet Konağı Proje Müsabakası” açılmıştır. 13 proje yarışmaya katılmıştır (Antalya Bugün, 2007)

Bina, eski hükümet konağının olduğu arsada, eski bina yıkılarak yerine inşa edilmiştir (Antalya Bugün, 2007). Uygulama projeleri 1974-1976 yılları arasında hazırlanmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin şehir merkezini canlandırmak için kentsel dönüşüm tasarısı kapsamında yapmayı planladığı meydan projesi ile hükümet konağı binası 2007 yılında yıkılmıştır (Akçay & Paç, 2023).</td></tr>
</table>

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 2.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

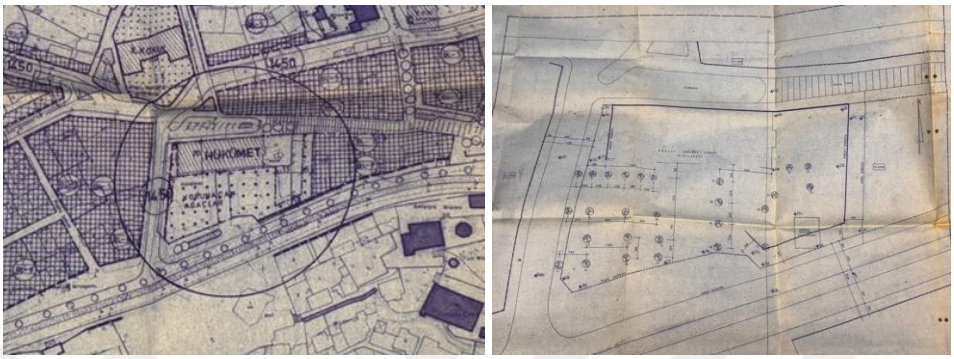

Şekil 4.23 Proje alanı gösterir plan ve alanın plankotesi (Antalya Hükümet Konağı Serbest Ulusal Mimari Proje Yarışması Şartnamesi, 1973)

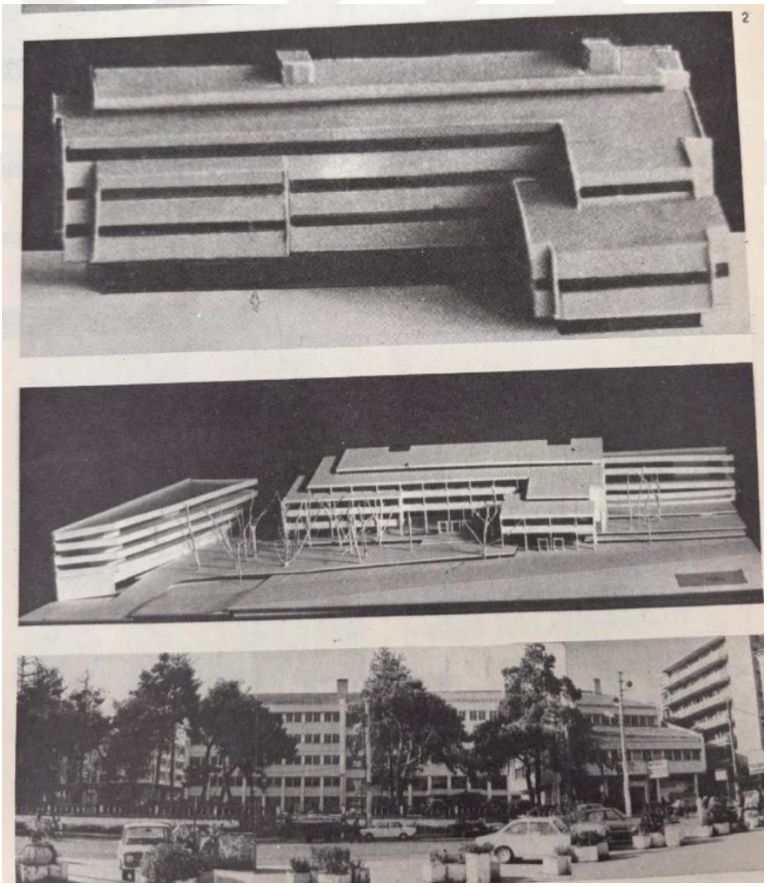

Şekil 4.24 Üstte maket fotoğrafları, altta yapının ön cephe fotoğrafı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 2.3

Şekil 4.25 Konak ve önündeki korunan yeşil alanın genel görünümü (Atılgan, 2010, s.239)

Şekil 4.26 Girişin görünümü (Atılgan, 2010, s.239)

Şekil 4.27 Solda, Kuzey cephe fotoğrafı; sağda, Avludan fotoğrafı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 2.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

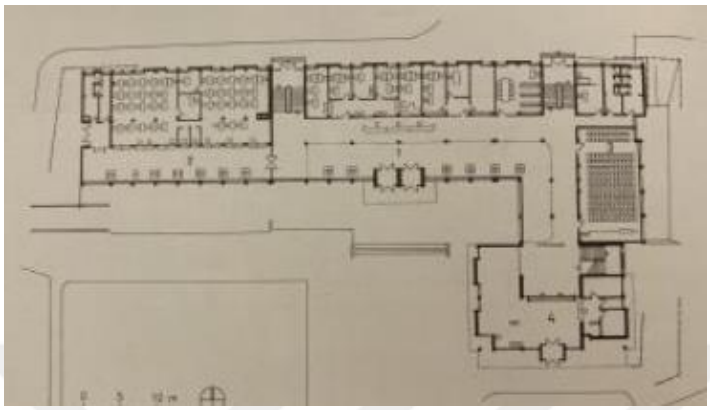

Şekil 4.28 Zemin kat planı (Karaaslan, 2001)

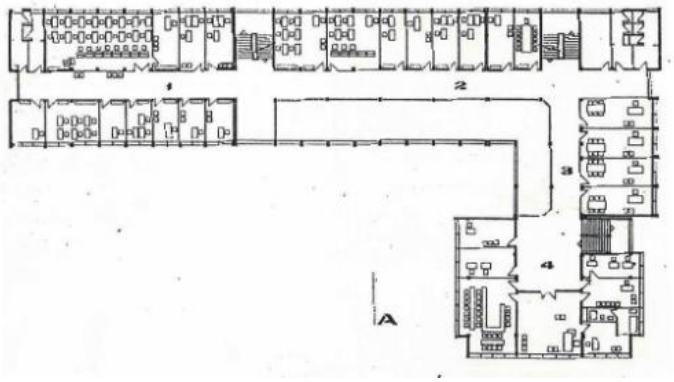

Şekil 4.29 Birinci kat planı (Mimarlar Odası Arşivi, Akçay & Paç, 2023 içinde)

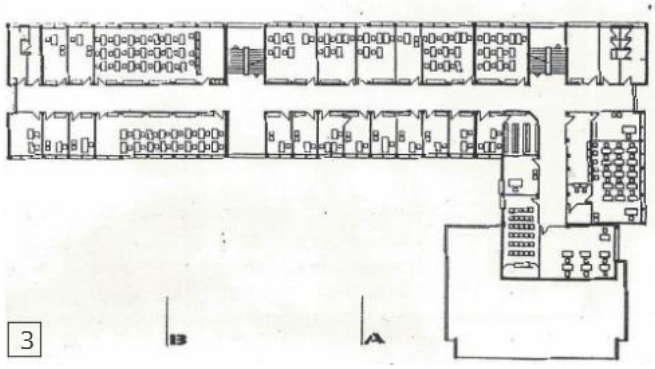

Şekil 4.30 İkinci kat planı (Mimarlar Odası Arşivi, Akçay & Paç, 2023 içinde)

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 2.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

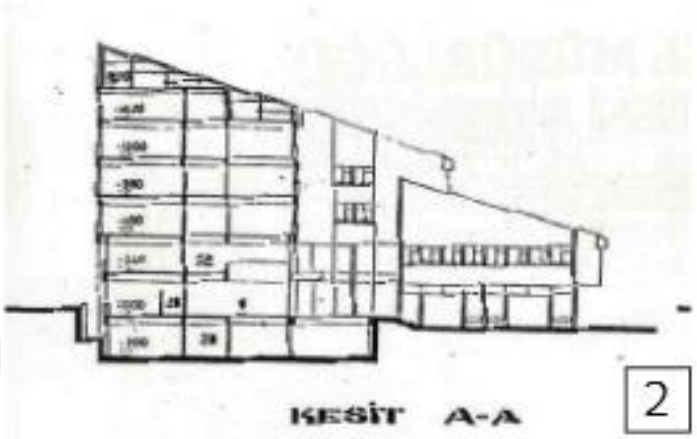

Şekil 4.31 AA Kesiti (Mimarlar Odası Arşivi, Akçay & Paç, 2023 içinde)

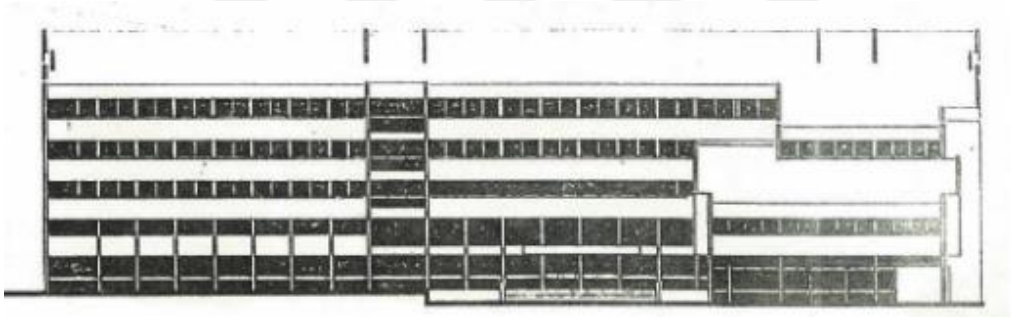

Şekil 4.32 Güney Görünüşü (Mimarlar Odası Arşivi, Akçay & Paç, 2023 içinde)

Tablo 4.3 Antalya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ANTALYA HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 2.6**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Arazide oldukça az bir eğim vardır ve tasarımda topografya verileri ve yol kotları gözetilmiştir (Şekil 4.23 ve 4.31).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Korunması gereken ağaçlara ve ana aksa göre yerleşim yapılmıştır (Şekil 4.23 ve 4.24).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yapı, arazisinin güneyindeki dokunun gabarisine göre yüksek kalmakla birlikte komşu parsellerdeki yeni yapıların gabariyle uyumludur (Şekil 4.25).	2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Geleneksel mimarideki cephe karakterinden uzak, modern bir tasarıma sahiptir (Şekil 4.32).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Yapıda, WC, Antalya ikliminde daha serin olan kuzey cephede çözülmüş ve sıcak iklimde batı cephesinde olabildiğince az mekan koyulup fazla açıklık yapmaktan kaçınılmıştır. Ancak güney cephesinde açıklıklar için hiçbir önlem alınmadığı görülmektedir. Kat yüksekliği de alçak tutulmuş olup doğal havalandırma için yetersiz görünmektedir (Şekil 4.28- 4.31- 4.32).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm mekanların doğal ışık ve havaya erişimi vardır (Şekil 4.28- 4.29- 4.30).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Çatıdaki kiremit kaplama dışında yerel malzeme kullanılmamıştır (Şekil 4.26).	1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir (Şekil 4.28 ve 4.31).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman kullanılmamıştır.	

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO:3.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>İzzet AYDINOĞLU
Samim OKTAY
Firuzan BAYTOP</td><td>YARIŞMA</td><td>-</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>-</td><td>İNŞA EDİLMEDİ</td><td>-</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Elazığ/Merkez</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapı inşa edilmediği için özgünlük durumu değerlendirilememiştir.</td><td>KÜTLE
Yapı inşa edilmediği için özgünlük durumu değerlendirilememiştir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1955 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından Elazığ Hükümet Konağı için proje yarışması açılmıştır. Jüri Üyeleri; Hüseyin Kara, Gündüz Özdeş, Affan Kırımlı, Nezih Eldem, Sabih Öke’dir.

Yapının mimarlarından Firuzan Baytop’un ifadesine göre yapı inşa edilmemiştir (Baytop, 2009).</td></tr>
</table>

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO:3.2

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

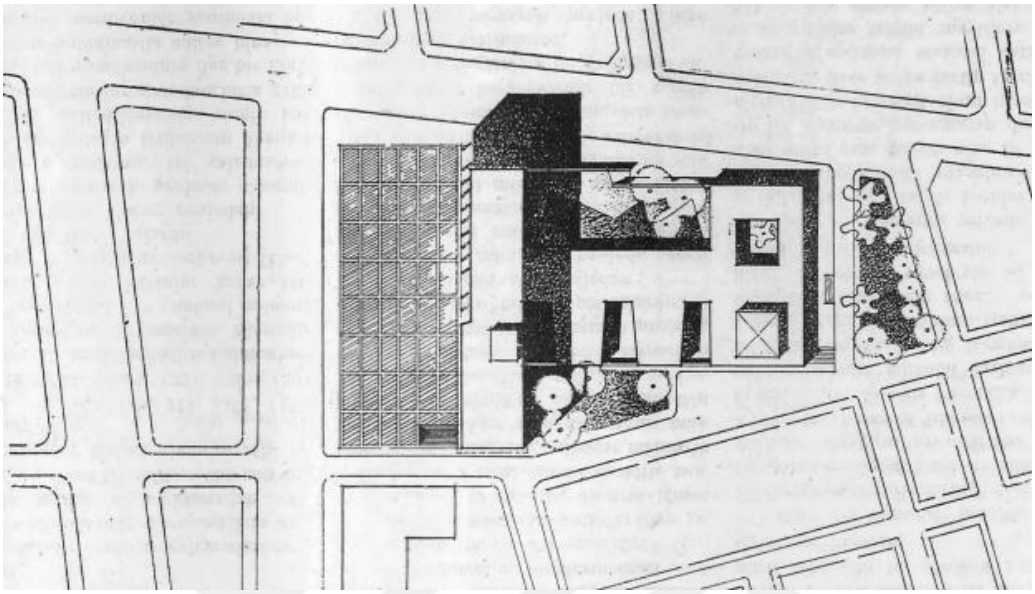

Şekil 4.33 Vaziyet Planı (Arkitekt, 1956)

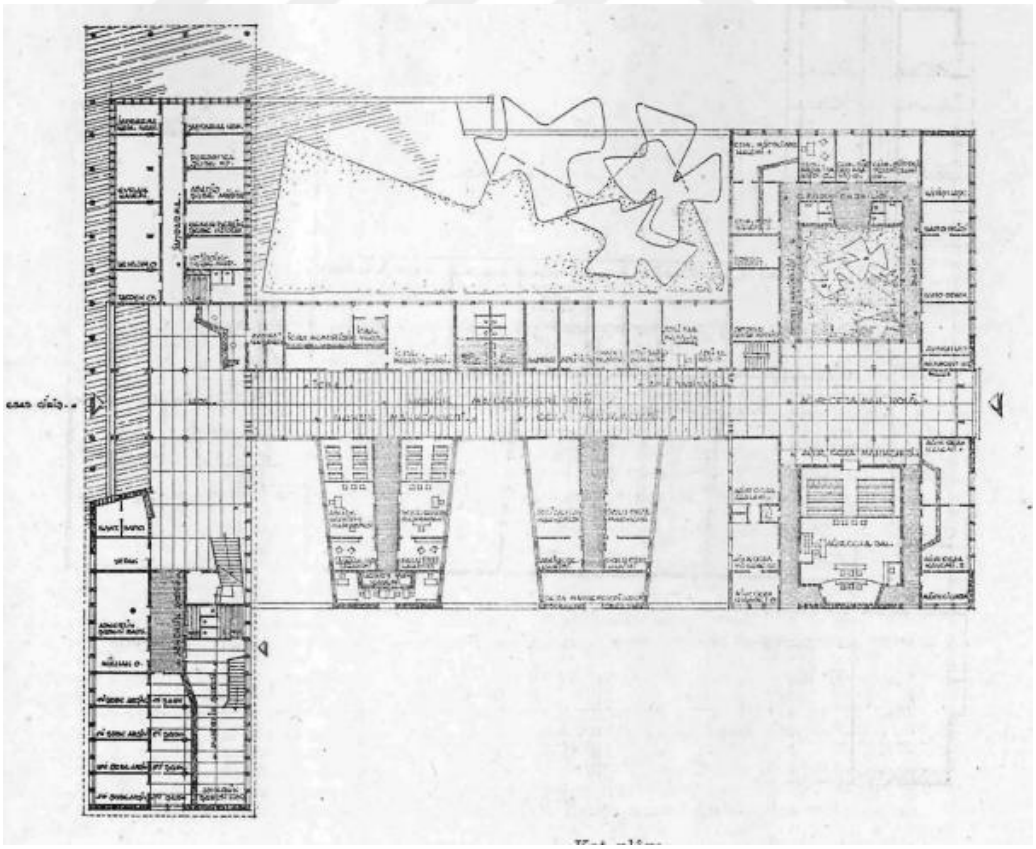

Şekil 4.34 Zemin kat planı (Arkitekt,1956)

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 3.3

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

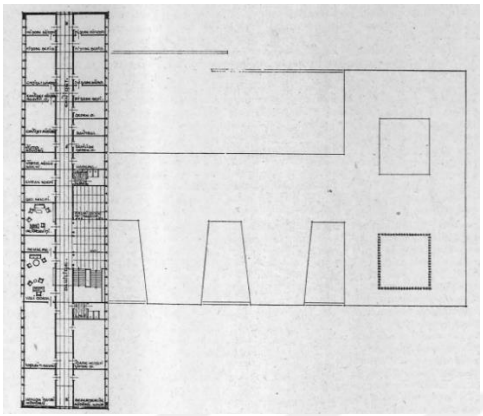

Şekil 4.35 Birinci kat planı (Arkitekt, 1956)

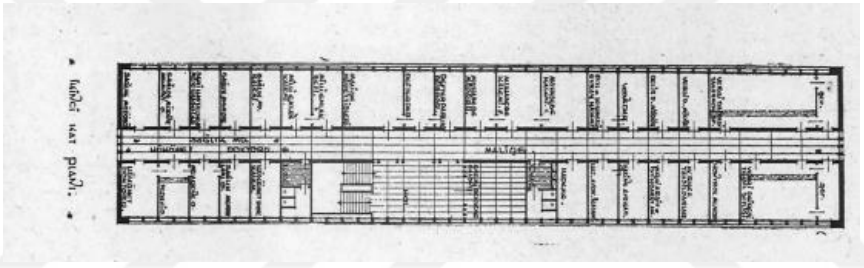

Şekil 4.36 İkinci kat planı (Arkitekt, 1956)

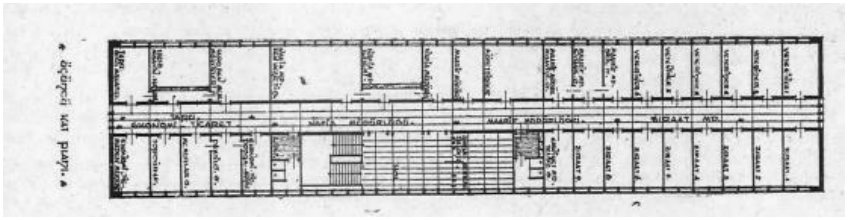

Şekil 4.37 Üçüncü kat planı (Arkitekt, 1956)

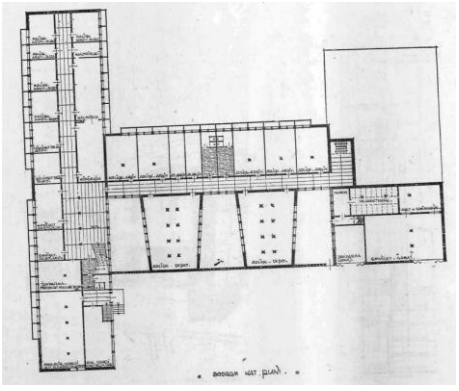

Şekil 4.38 Bodrum kat planı (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 3.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

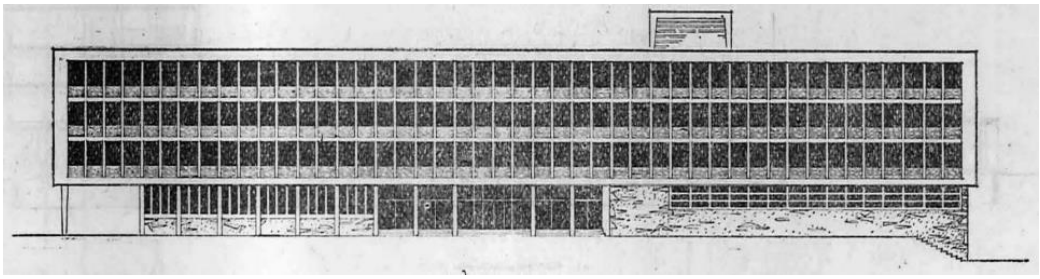

Şekil 4.39 Hükümet konağı ön cephe (Arkitekt, 1956)

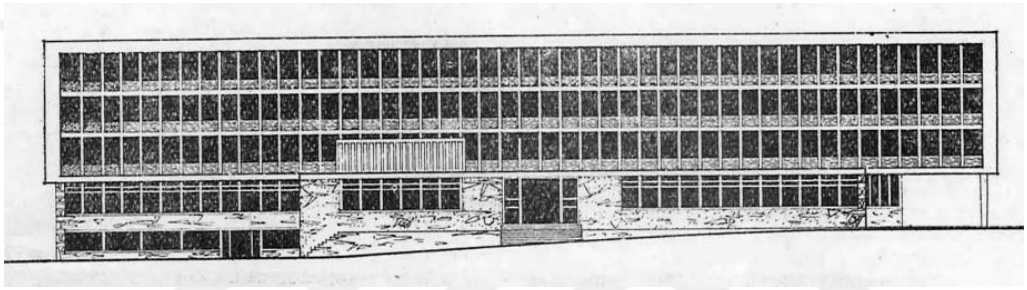

Şekil 4.40 Doğu cephe (Arkitekt, 1956)

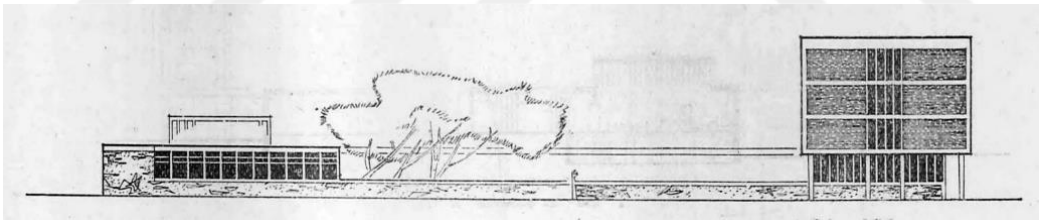

Şekil 4.41 Kuzey cephe (Arkitekt, 1956)

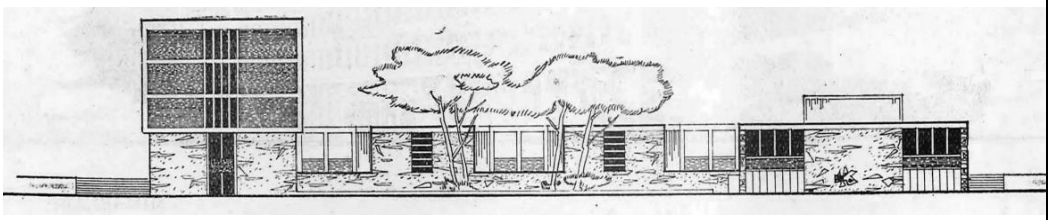

Şekil 4.42 Güney cephe (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 3.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

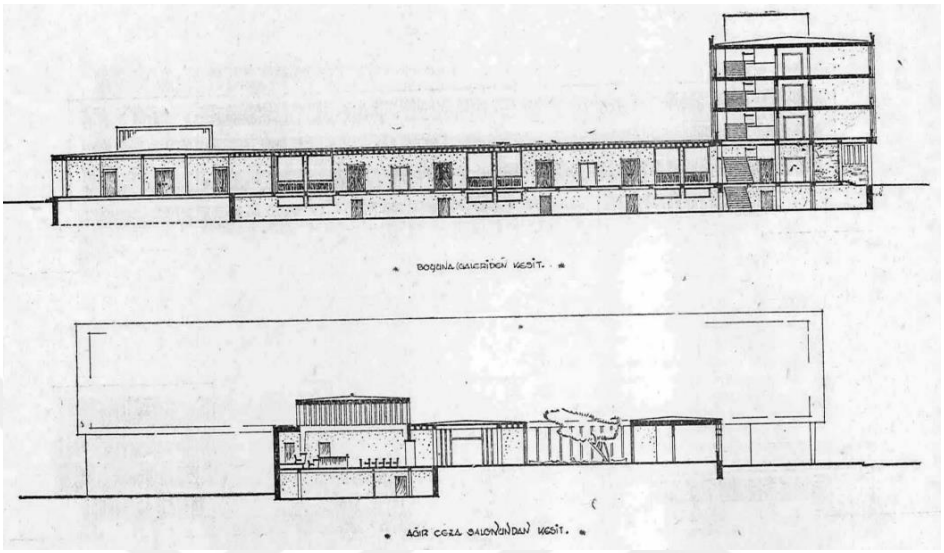

Şekil 4.43 Hükümet konağı galeriden boyuna kesit (Arkitekt, 1956)

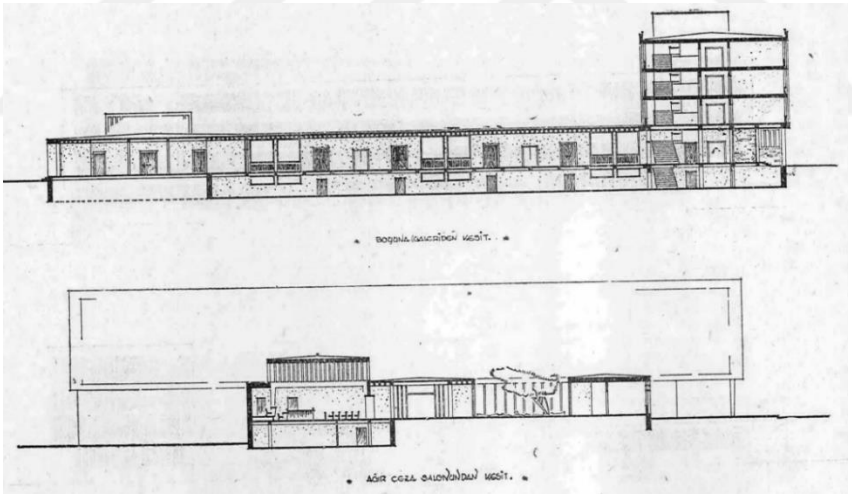

Şekil 4.44 Hükümet konağı ağır ceza salonundan kesit (Arkitekt, 1956)

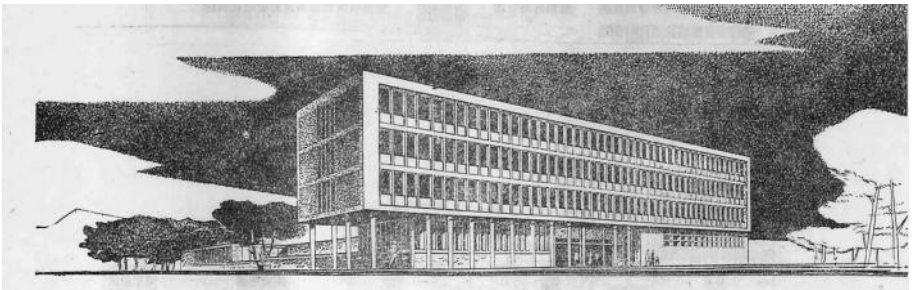

Şekil 4.45 Hükümet konağı perspektifi (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.4 Elazığ Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ELAZIĞ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 3.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Cadde kotu yakalanmış ancak eğim doğrultusunda daha etkin çözümler geliştirilmemiş olup kot farkı çıkan yerlerde merdivenlerle erişim sağlanmıştır (Şekil 4.39.-4.40).	2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Kütle, ana caddeden meydanla koparılmış, ana giriş meydandan sağlanmıştır. Cadde-ana cephe- giriş ilişkisi başarılıdır (Şekil 4.33).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Batıdaki ana blok çevreye göre biraz yüksek kalsa da diğer bloklar alçak tutulmuş ve kısmen uyumlu bir tutum izlenmiştir (Şekil 4.45).	2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern ve rasyonel bir cephe tasarımı vardır (Şekil 4.39-4.40- 4.41- 4.42).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Kuzey cephede açıklıklar minimalize edilerek ısı kaybı azaltılmıştır (Şekil 4.41). Ancak, meydan soğuk rüzgara maruz kalmakta, saçak genişliği de iklime uymamaktadır (Şekil 4.33- 4.45).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Zemin kotu ve üzerindeki tüm hacimlerin doğal ışığa erişimi vardır (Şekil 4.34- 4.35- 4.36- 4.37).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yeterli veri olmadığından tam olarak değerlendirilememekle birlikte yerel malzemeye dair bir iz görülmemektedir.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniğiyle tasarlanmamıştır.	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yöre mimarisinde kullanılan açık avlu mevcuttur (Şekil 4.33).	1

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 4.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Vedat Özsan
Umut İnan</td><td>YARIŞMA</td><td>1968 -?</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>VALİLİK</td><td>302/ 1/ G50- D-12-C-3-C</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">İsmet İnönü Caddesi, Merkez/ Kars</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Girişlerdeki kısmi giydirme cam cephe kaplamalar ve güneydoğu köşeye muhtemelen yangın çıkışı için ara kattan zeminle bağlantı kurması için eklenen hafif çelik merdiven dışında cephede projeye aykırı büyük bir farklılık yoktur (Şekil 4.48 ve 4.51).</td><td>KÜTLE
Yapının kütlesi projeye sadık kalınarak korunmuştur (Şekil 4.46- 4.47).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1968’de Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışmanın mimar jüri üyeleri Ahmet Aru, Teoman Doruk, Nihat fer, Muhteşem Giray; inşaat mühendisi jüri üyesi ise Enver Eke’dir (Gülen, 2023).

Kars Hükümet Konağı Proje Yarışması Şartnamesinin “Amaç” bölümünde “mahallî iklim ve şartlara uygunluğun ekonomik faktörler ile birlikte aranacağı” maddesinin eklenmesi dikkat çekicidir (Mimarlık, 1969).</td></tr>
</table>

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 4.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

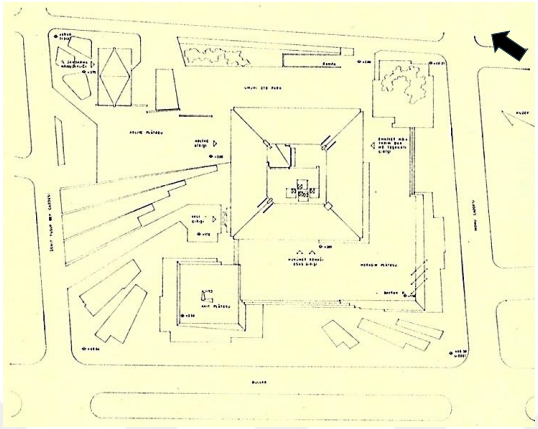

Şekil 4.46 Vaziyet planı (Mimarlık, 1969)

Şekil 4.47 Kars Valiliği uydu görüntüsü, 2023 (Google Earth)

Şekil 4.48 Hükümet konağının valilik girişi köşesi, 2009 (Kars Valiliği , 2009)

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 4.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.49 Arazinin güney köşesinden konağın fotoğrafı, 2025 (Kars Valiliği , 2009)

Şekil 4.50 Hükümet konağının kuzeydoğu cephesi, 2019 (Kars Valiliği , 2009)

Şekil 4.51 Hükümet konağı güneybatı cephesi, 2004 (Kars Valiliği , 2009)

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 4.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

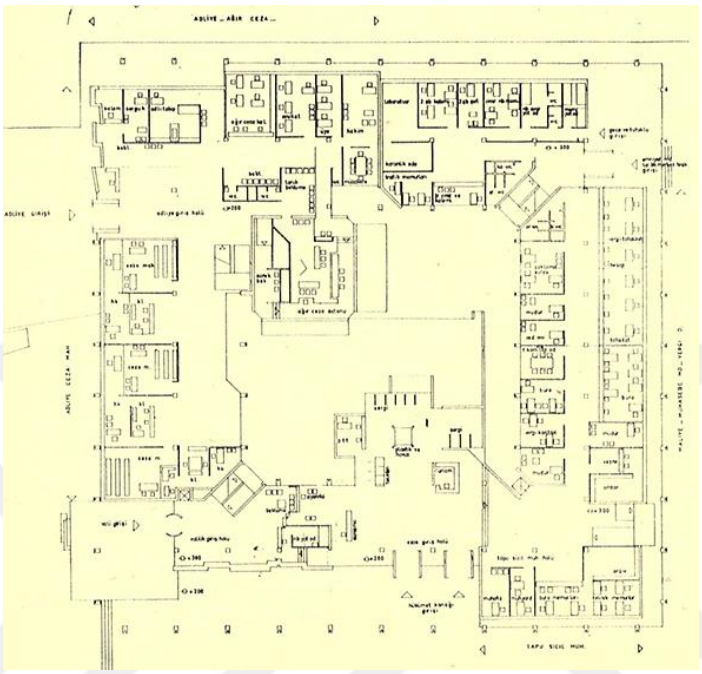

Şekil 4.52 Zemin kat planı (Mimarlık, 1969)

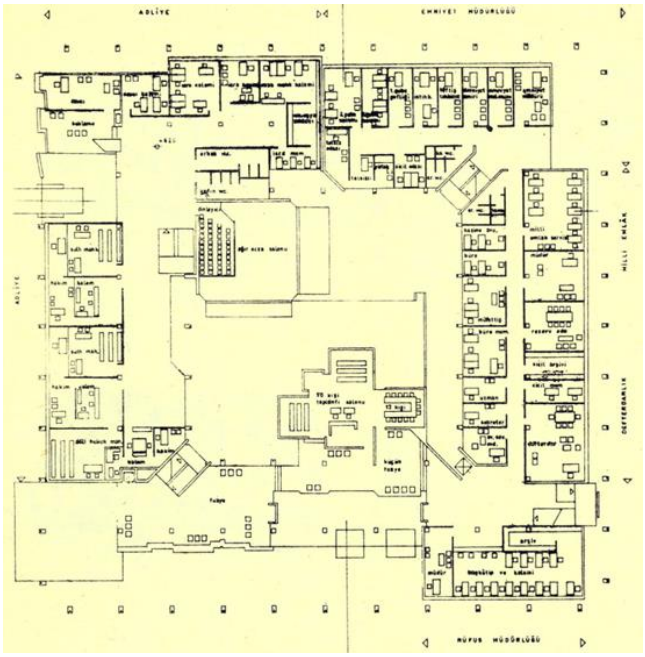

Şekil 4.53 Ara kat planı (Mimarlık, 1969)

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 4.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

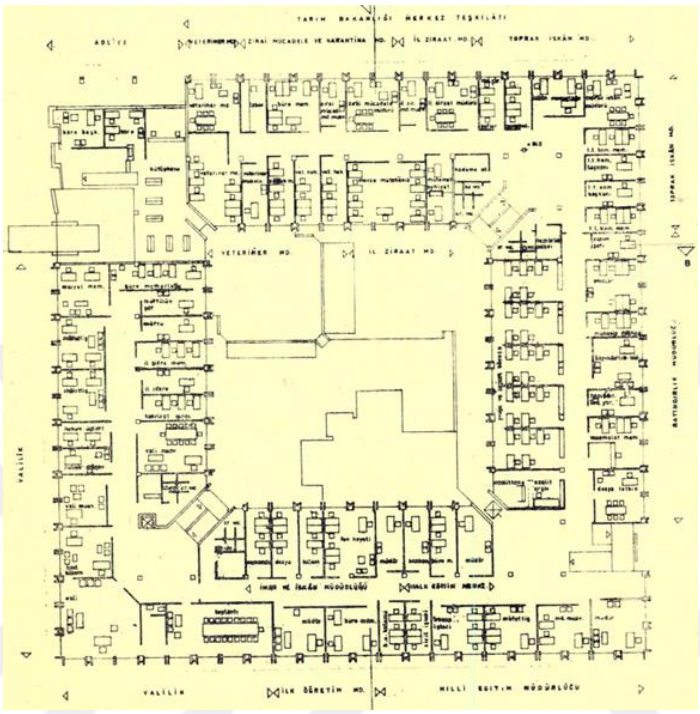

Şekil 4.54 1. kat planı (Mimarlık, 1969)

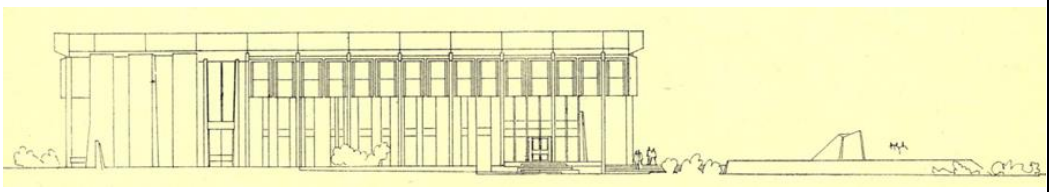

Şekil 4.55 Kuzeybatı görünüşü (Mimarlık, 1969)

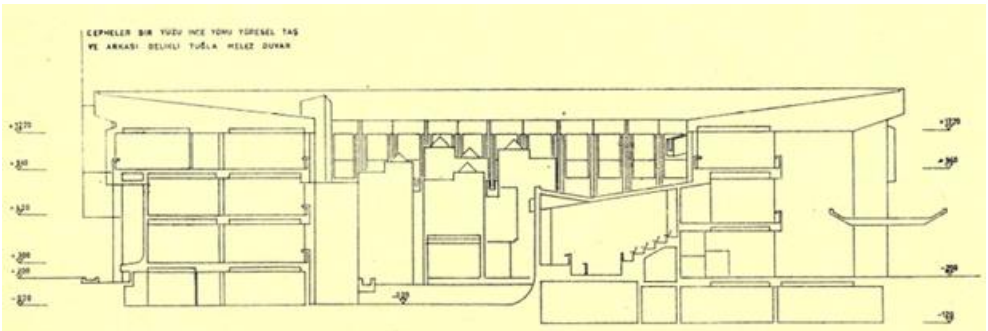

Şekil 4.56 B-B kesiti (Mimarlık, 1969)

Tablo 4.5 Kars Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KARS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 4.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Arazide ciddi bir kot farkı bulunmayıp uygun yerleşim yapılmıştır (Şekil 4.55- 4.56).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	İçe dönük bir tasarım anlayışı vardır. Ana akslar, meydan-yapı ilişkisi gibi yönlerden kısmen uyumsuzdur (Şekil 4.46- 4.52).	2
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Döneme ait yeterli veriye ulaşılamamış olmakla birlikte, yeni kent dokusunda yapılması ve eski dokudaki yapılardan çok yüksek de olmaması nedeniyle uyumludur (Şekil 4.55- 4.56).	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cephe tasarımında kolonlar hafifçe çıkıntı yapmış ve yerel taş kaplama malzeme kullanılmıştır (Şekil 4.50- 4.55). Geleneksel dokudan tamamen kopuk olmadığı söylenebilir.	1
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Kompakt tasarım ve çok büyük boyutlu pencere kullanılmaması uyumlu, giriş cephesi ve merasim platosunun yerleşim cephesi açısından iklimle uyumsuzdur (Şekil 4.46- 4.52).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Güneydoğu ve kuzeybatıdaki kimi mekanların doğrudan ışığa erişimi yoktur (Şekil 4.52- 4.53- 4.54).	1
YEREL MALZEME KULLANIMI	Zemin katta bazı cephelerde yerel taş kaplama yapılmıştır (Şekil 4.49- 4.50- 4.51).	1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern yapım teknikleri uygulanmıştır (Şekil 4.56).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimaride kullanılan ögelere yer verilmemiştir.	

Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: BİNGÖL HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 5.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Zafer Aldemir, Nükhet Ünsal, Osman Türker, Mehmet Avcı, Bahattin Oğuztüzün</td><td>YARIŞMA</td><td>1975- 1980</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>348/ 1/ K44-B-15-B-3-B</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Yenişehir, Hükümet Konağı, Hastane Cd. No:30, 12000 Bingöl Merkez/Bingöl</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapının özgün cephe çizimlerine ulaşılamadığı için tam bir değerlendirme yapılamamakla birlikte yıkılmadan önceki fotoğraflardaki klima ünitelerinin özgün projede olmadığı söylenebilir (Şekil 4.60).</td><td>KÜTLE
Özgün projede kuzeydoğudaki vali girişinde rüzgarlıktan sonra bir merdiven ve kot farkı bulunmaktayken projede yapıya girmeden önce bir merdiven ve üzerine bir çıkma eklenmiştir (Şekil 4.59-4.60 ve 4.61). Aynı cephede halk girişine de projede olmayan bir saçak ve merdiven eklenmiştir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1975 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışmanın jüri üyeleri Orhan Akyürek, Kamil Bayur, Hami Gürün, Güngör Kaftancı, Mehmet Tataroğlu’dur.

2022 yılı şubat ayında, yapının yıkım ihalesi yapılmıştır (Çapakçur, 2022). 2022 yılı sonbaharında ise yapının yıkımı gerçekleştirilmiştir (Bingöl Net Haber, 2022).</td></tr>
</table>

Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: BİNGÖL HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 5.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

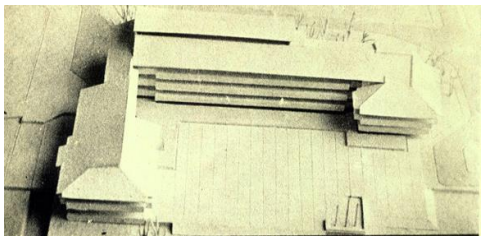

Şekil 4.57 Maket fotoğrafı (Mimarlık, 1975)

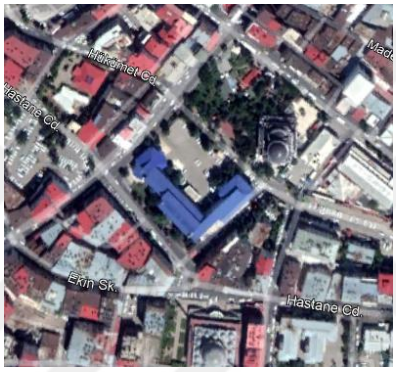

Şekil 4.58 Uydu görüntüsü, 2020 (Google Earth)

Şekil 4.59 Yıkımı başladıktan sonra hükümet konağı, 2022 (Bingöl Net Haber, 2022)

Şekil 4.60 Hükümet konağı fotoğrafı, 2017 (Çağlar, 2017)

Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: BİNGÖL HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 5.3

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

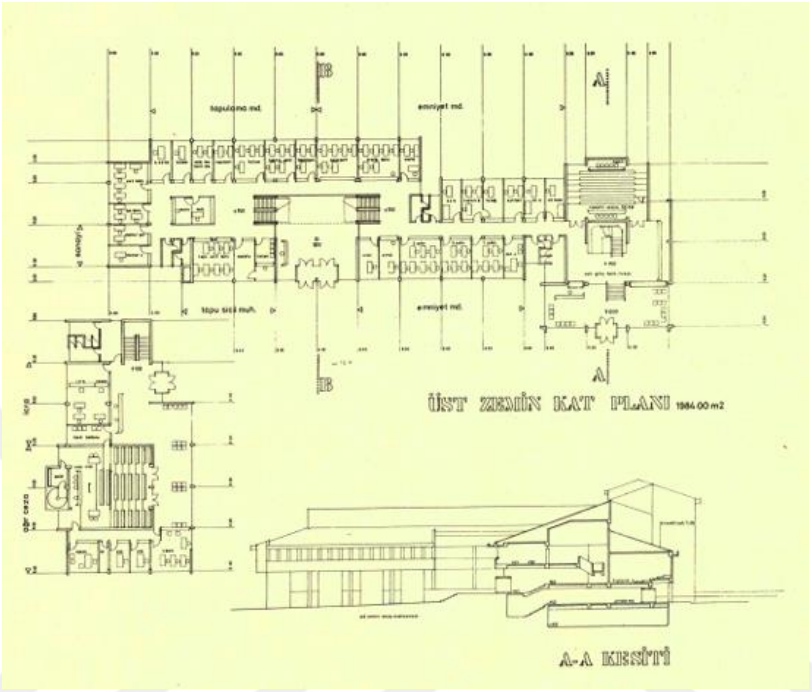

Şekil 4.61 Zemin kat planı ve AA kesiti (Mimarlık, 1975)

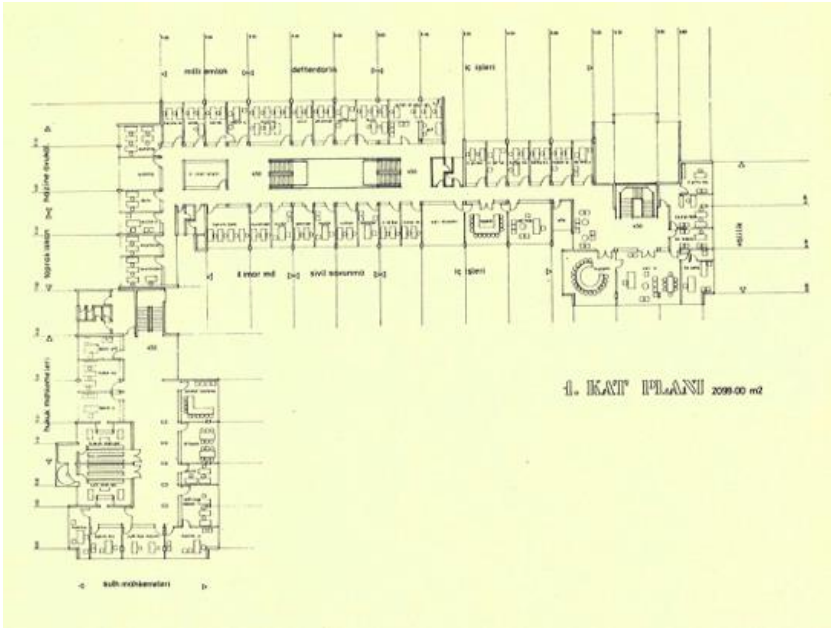

Şekil 4.62 1. Kat planı (Mimarlık, 1975)

Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: BİNGÖL HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 5.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

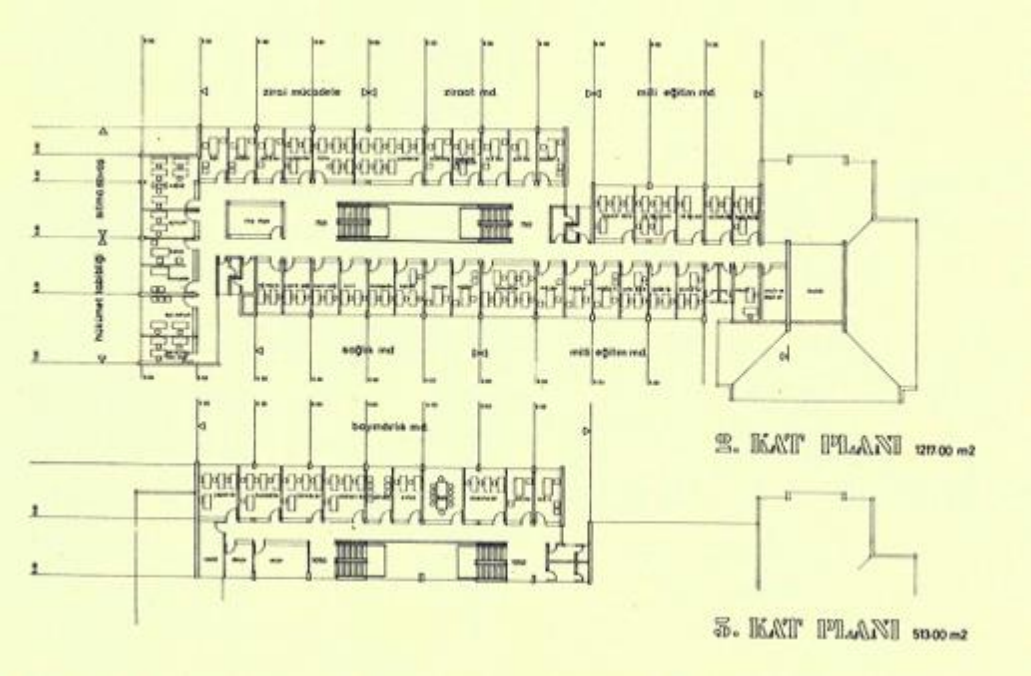

Şekil 4.63 2 ve 3. Kat planları (Mimarlık, 1975)

Tablo 4.6 Bingöl Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: BİNGÖL HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 5.5	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Alanda çok fazla eğim olmamasına rağmen yapının valilik girişi hem dışarıda hem yapı içinde merdivenlerle yükseltilmiştir (Şekil 4.61). Bunun dışında topografyayla çelişen bir durum yoktur.	2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Ana akslara, arazinin kuzeydoğusundaki parka ve arazinin formuna uygun meydan düzenlemesi ve kütle yerleşimi yapılmıştır (Şekil 4.28).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Çevredeki yapılarla uyumlu bir yüksekliğe sahiptir.	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern dilde bir cephe tasarımı vardır (Şekil 4.60 ve 4.61).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Açıklıklar, çatı örtüsü, malzemenin ısı yalıtımı yönünden seçimi gibi açılardan kısmen uyumlu kısmen uyumsuz çözümler bulunmaktadır (Şekil 4.61 ve 5.14).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Ana kütlede ortada doğal ışık ve hava almayan arşiv gibi mekanlar bulunmaktadır (Şekil 4.61- 4.62- 4.63).	2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanımı yoktur (Şekil 4.58- 4.59 ve 5.14).	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme karkas sistem kullanılmıştır. Yerel yapım tekniği yoktur (Şekil 4.61).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari ögeye rastlanmamıştır.	

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 6.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Yıldırım PARLAR
Edip Önder US</td><td>YARIŞMA</td><td>1980/ Bilinmiyor</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK VE KAYMAKAMLIK</td><td>223/ 39/ 10</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Muratpaşa Mahallesi, Merkez Yönetim Caddesi Yakutiye/Erzurum</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cephelere birkaç klima ünitesi eklenmiştir (Şekil 4.70).</td><td>KÜTLE
Yapının kuzey cephe girişine, merdivenin yanına engelli rampası ve asansörü eklenmiştir. İç avlunun doğu ve batı cephesinde özgün projede birer adet olan girişler ikiye çıkartılmıştır (Şekil 4.72).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1980 yılında Bayındırlık Bakanlığınca açılan yarışmanın jüri üyeleri Zafer Aldemir, Mustafa Balıkçıoğlu, Ragıp Buluç, Tanju Kaptanoğlu, Naci Özbek’tir.</td></tr>
</table>

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 6.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

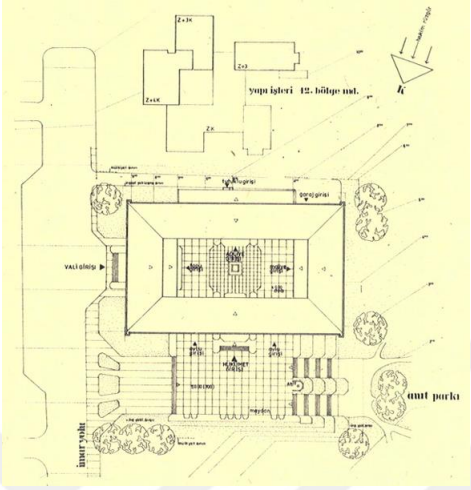

Şekil 4.64 Vaziyet planı (Mimarlık, 1980a)

Şekil 4.65 Hükümet Konağının uydu görüntüsü (Google Earth, 2025)

Şekil 4.66 Hükümet konağının fotoğrafı (Twinning, tarih yok)

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 6.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.67 Hükümet konağının doğu cephesi, 2025 (Özler, 2025)

Şekil 4.68 Hükümet konağının batı cephesi, 2025 (Özler, 2025)

Şekil 4.69 Hükümet konağının güney cephesi, 2025 (Özler, 2025)

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 6.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.70 Hükümet konağının kuzey cephesi, 2025 (Özler, 2025)

Şekil 4.71 Arazinin güneybatı köşesinden kapalı otopark girişi, 2025 (Özler, 2025)

Şekil 4.72 Solda iç avlu doğu cephesi, sağda kuzey cephede girişteki eklentiler 2025 (Özler, 2025)

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 6.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

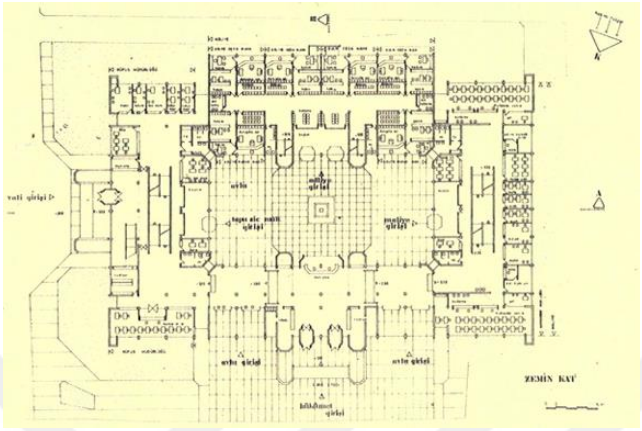

Şekil 4.73 Zemin kat planı (Mimarlık 1980a)

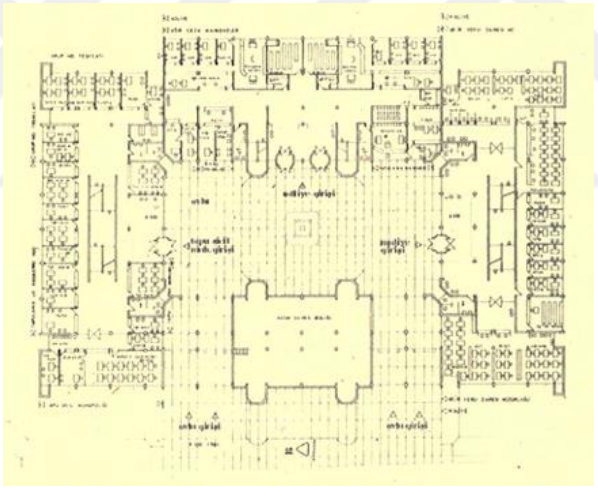

Şekil 4.74 -1. katı planı (Mimarlık, 1980a)

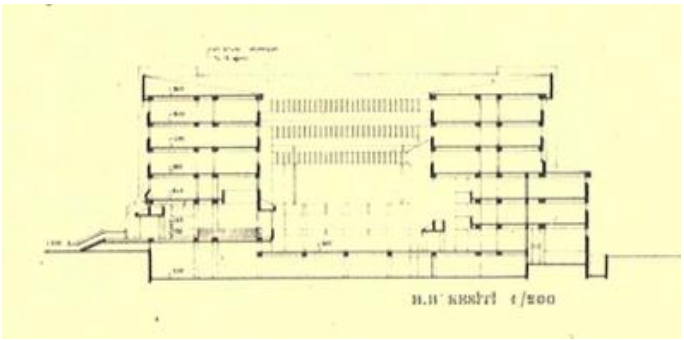

Şekil 4.75 BB kesiti (Mimarlık, 1980a)

Tablo 4.7 Erzurum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ERZURUM HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 6.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Alan oldukça engebelidir. Yapının ana cephesi önündeki meydan kot olarak oldukça yükseltilmiş, yapı da bu kota yakın bir düzeye oturtulmuş, meydana ulaşım için hayli fazla basamaklı merdivenler oluşturulmuştur (Şekil 4.64).		1
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Alanın batısındaki park ve doğusundaki cadde düşünülerek meydan ve kütle yerleşimi yapılmıştır (Şekil 4.65)**.**		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Ölçek ve yükseklik olarak çevresindeki yapılarla uyumludur (Şekil 4.64).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern bir cephe karakteri vardır. Bölgenin geleneksel karakterine referans verilmemiştir (Şekil 4.66- 4.67- 4.68 ve 4.75).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Yapının içe dönük kompakt kütle tasarımı iklim şartlarıyla örtüşmektedir (Şekil 4.64). Ancak cephe açıklıklarında ve çatı biçiminde iklimsel kaygıya rastlanmamıştır (Şekil 4.67- 4.68- 4.69- 4.70).		2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Köşelerde ve bazı iç mekanlarda açıklık ve doğrudan ışığa erişimleri bulunmamaktadır (Şekil 4.73- 4.74- 4.75).		1
YEREL MALZEME KULLANIMI	Taş veya ahşap kullanımı yoktur. Yöredeki bazı konutların kimi iç duvarlarında tuğla kullanılmakta olup yapıda tuğla kullanımına dair veriye de ulaşılamamıştır.		
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği kullanılmamıştır (Şekil 4.75).		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman kullanımı yoktur.		

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 7.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>NAFİA VEKALETİNCE PROJELENDİRME</td><td>1956- ?</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK</td><td>81/ 88/ 2</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Kurtuluş Mahallesi, Ali Galip Kaya Sokak Merkez/Uşak</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Konağın doğu (giriş) cephesinin kuzeydeki halk girişine bir rüzgarlık eklenmiştir (Şekil 4.79). Cephelere klima üniteleri takılmıştır. Arka cepheye özgün projede olmayan bir asansör eklenmiştir (Şekil 4.82).</td><td>KÜTLE
Küçük cephe eklentileri dışında kütle özgün projedeki haliyle korunmuştur.</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

Yapının ruhsatnamesinde fenni mesul olarak Mühendis Hüseyin Türkoğlu’nun adı yazmaktadır. İnşasına 1956 yılında başlanan yapının müteahhidi ise Zeki Özsoy’dur (Börekcioğlu, 2013).

Günümüzde valilik olarak kullanılan binaya 2009’da depreme karşı güçlendirme uygulaması yapılmıştır. Aralık 2011’de ise gerçekleştirilen tadilatta, arka cepheye cepheden algılanan panoramik bir asansör ile giriş kapısı eklenmiştir.</td></tr>
</table>

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 7.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

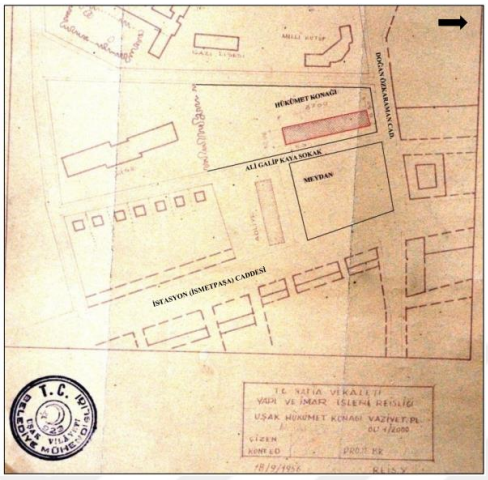

Şekil 4.76 Vaziyet planı, 1956 (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

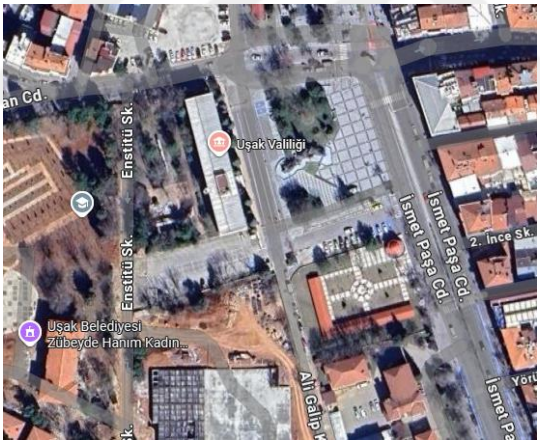

Şekil 4.77 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2025 (Google Maps)

Şekil 4.78 Konağın ilk ilk yapıldığı yıllarda ön cephe bir fotoğrafı (Börekcioğlu, 2013)

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 7.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.79 Valiliğin doğu (giriş) cephesi güncel fotoğrafı, 2025 (Google Street View)

Şekil 4.80 Konağın kuzeydoğusundan çekilmiş fotoğraf (Yurt Ansiklopedisi, X. Cilt)

Şekil 4.81 Yapıldığı yıllarda konağın giriş cephesi (Uşak Belediyesi, 2017)

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 7.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.82 Konağın güncel batı (arka) cephesi (Börekcioğlu, 2013)

Şekil 4.83 Konağın güney köşesinden güncel durumu, 2025 (Google Street View)

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 7.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

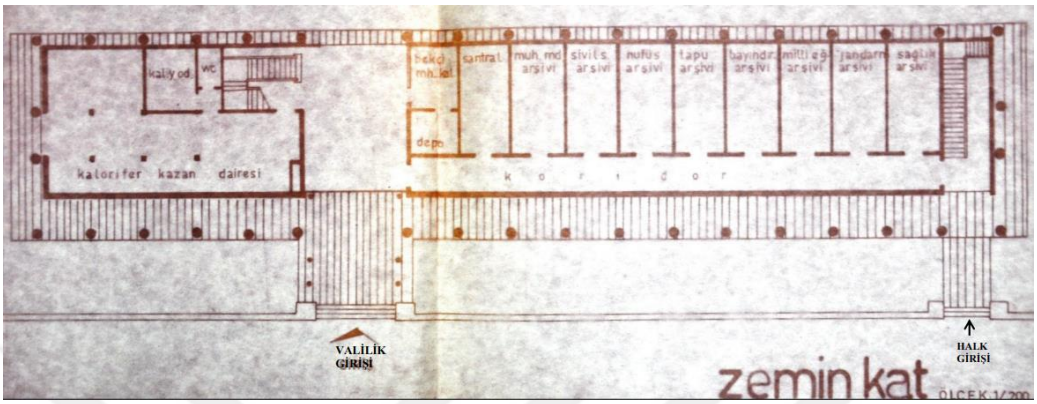

Şekil 4.84 Zemin kat planı (Börekcioğlu, 2013 içinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü proje arşivi)

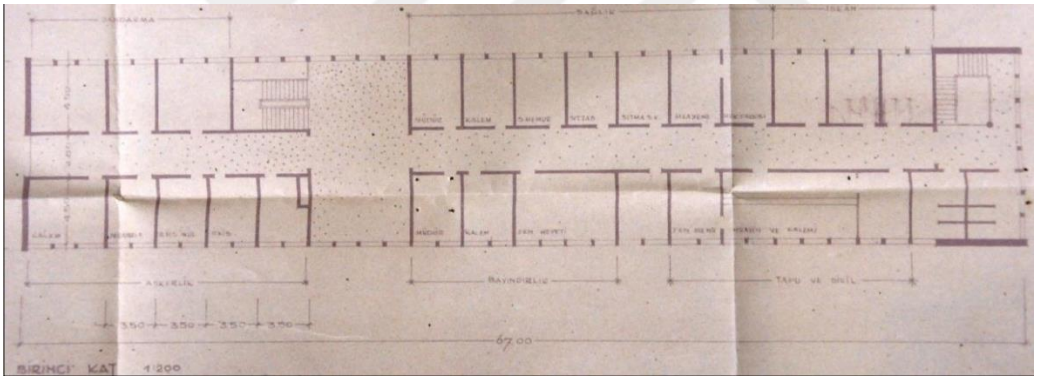

Şekil 4.85 Birinci kat planı (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

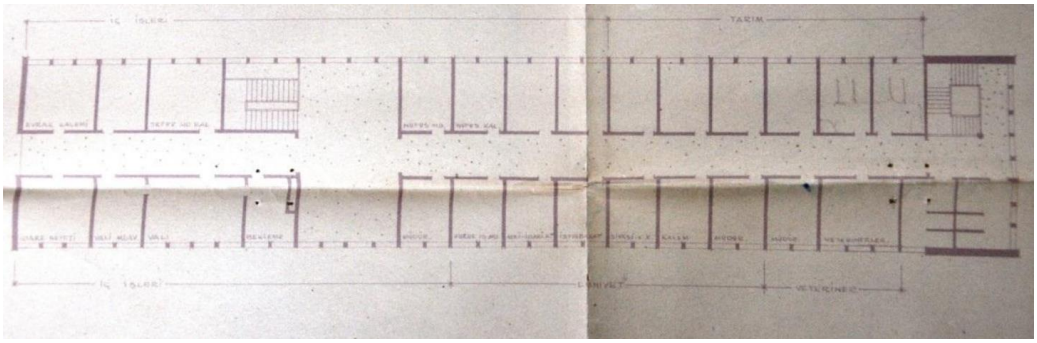

Şekil 4.86 İkinci kat planı (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 7.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

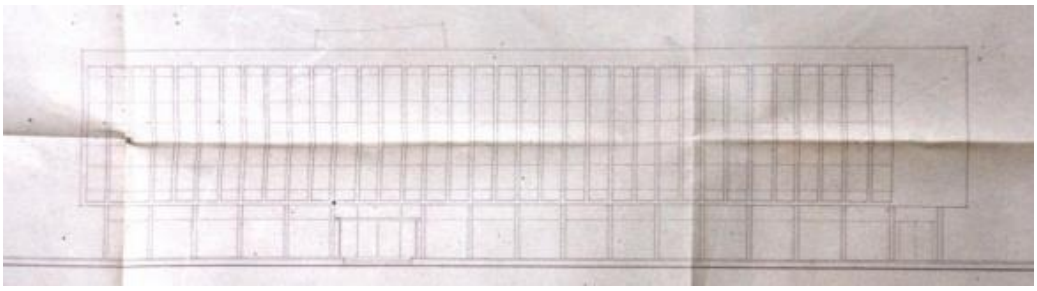

Şekil 4.87 Ön cephe (Doğu cephesi) görünüşü (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

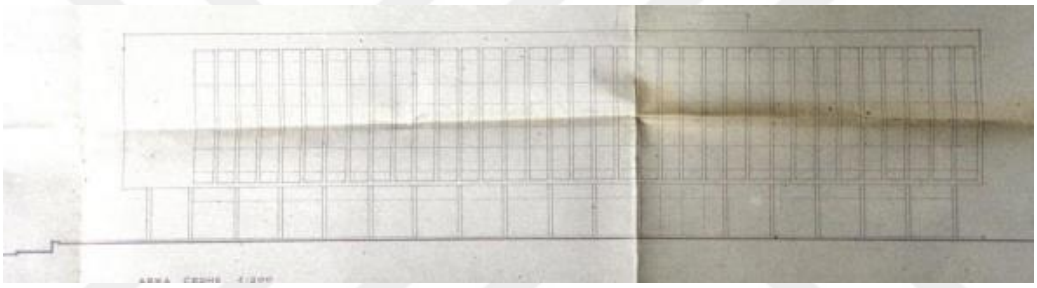

Şekil 4.88 Arka cephe (Batı cephesi) görünüşü (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

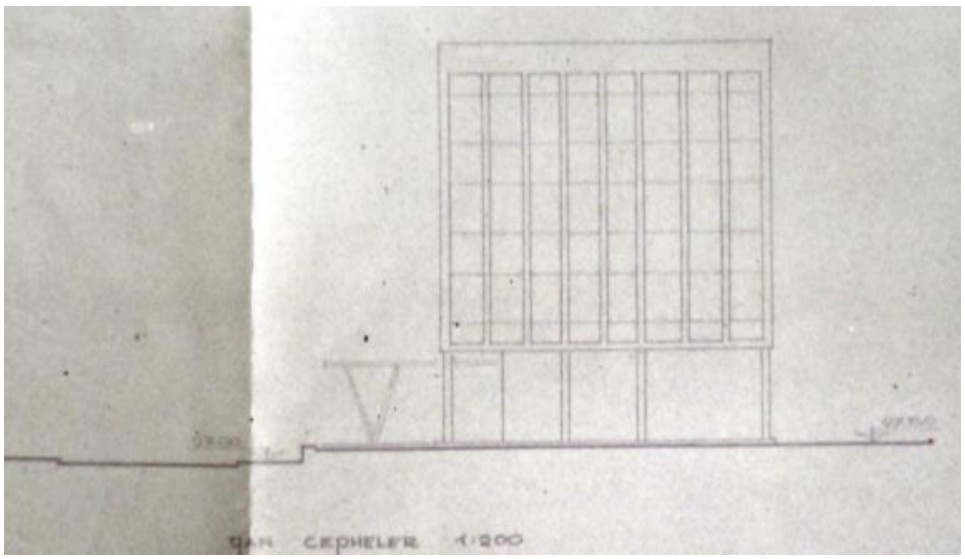

Şekil 4.89 Kuzey cephe görünüşü (Börekcioğlu, 2013 içinde Uşak Belediyesi proje arşivi)

Tablo 4.8 Uşak Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: UŞAK HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 7.7**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Batıya doğru hafif eğim vardır. Yapı, ana yol kotunu yakalamaktadır (Şekil 4.79). Kuzeydeki cadde kotundan aşağıda kalmaktadır.	2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yapı meydana doğru yönelmiş, kuzeydeki ana caddeyle, batısındaki parkla ilişki kurmamaktadır (Şekil 4.76- 4.77). Zemin katta, tüm hacimde arşivler ve cephede sadece yüksek bant pencereler bulunduğundan ötürü yakın çevre ile görsel ilişki ve süreklilik yoktur (Şekil 4.87).	1
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yakın çevresindeki yapıların bir kısmının daha alçak katlı olması sebebiyle, konağın gabari olarak çevreyi biraz aştığı söylenebilir. Ancak gabari ve boyut olarak genel olarak çevresiyle uyumlu olduğu söylenebilir.	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern anıtsal bir cephe karakteri vardır (Şekil 4.87- 4.88- 4.89).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Çatı örtüsü, cephelere göre açıklık oranları gibi yönlerden iklimsel şartların çok göz önüne alınmadığı görülmektedir vardır (Şekil 4.87 ve 4.88).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm mekanların doğal hava ve ışığa erişimi vardır (Şekil 4.84- 4.85 ve 4.86).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Zemin katta, bölgede çıkarılan andezit taşı kaplama malzeme olarak kullanılmıştır (Şekil 4.82).	1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme modern iskelet sistem kullanılmış, mahalli bir yapım tekniğine yer verilmemiştir (Şekil 4.84- 4.85 ve 4.86).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman yoktur.	

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 8.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Tanju KAPTANOĞLU</td><td>YARIŞMA</td><td>1973-1980</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>663/ 214/ 19</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Servi, Cumhuriyet Cd. No:4, 43030 Kütahya Merkez/Kütahya</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Valilik bloğunun doğu cephesinde 1. Katta projede tasarlanan güneş kırıcı elemanlar uygulamada kaldırılmıştır (Şekil 4.94 ve 4.101). Adliye bloğunun güneybatı cephesinin doğu köşesinde özgün projede dikey bir cephe düzeni varken uygulamada yatay pencere düzeni devam ettirilmiştir.</td><td>KÜTLE
Özgün projede valilik bloğunda 3. Kat yarım katken, son kat içeri çekilmeden cephe hattına genişletilerek inşa edilmiştir (Şekil 4.93 ve 4.100). Galeri boşluğu da projede olmayan şekilde çatı üzerine baca şeklinde çıkarılmıştır (Şekil 4.95 ve 4.101). Adliye kütlesinde de aynı şekilde en üst katta ve çatı formunda değişikliğe girilmiştir. Ayrıca adliye kütlesi özgün projede tam bir dikdörtgenken, uydu görüntülerinden kuzeybatı ve güneydoğu yönünde orta akstan bir kaydırma yapılarak kütlede çıkıntılı bir form oluşturulduğu görülmektedir (Şekil 4.91 ve 4.92).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

Kütahya Hükümet Konağı’nın mimari projesi, 1973 yılında Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından açılan Serbest Ulusal Mimari Proje Yarışması ile elde edilmiştir. Yarışmanın jüri başkanı, Emin Necip Uzman’dır (Anonim, 1975).

Arazinin kuzeydoğusundaki adliye bloğu 2008-2010 yılları arasında, valilik kütlesi ise 2019’da yıkılmıştır (Akçay & Paç, 2023).</td></tr>
</table>

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 8.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

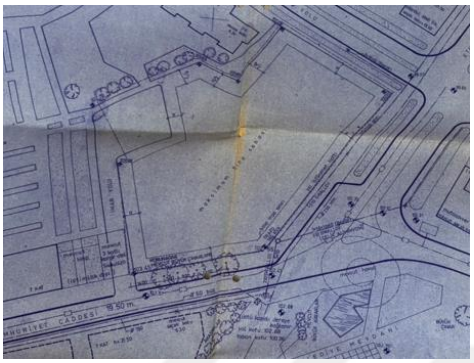

Şekil 4.90 Proje alanının imar planı (Mimarlar Odası, 1973)

Şekil 4.91 Vaziyet planı (Anonim, 1975)

Şekil 4.92 Uydu görüntüsü, 2019 (Google Earth)

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 8.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.93 Kartpostalda hükümet konağı blokları, 1980'ler (Kitantik, 2024)

Şekil 4.94 Konağın kavşaktan fotoğrafı (Mapio, tarih yok)

Şekil 4.95 Konağın yıkılmadan önceki fotoğrafı (Mapio, tarih yok)

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 8.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

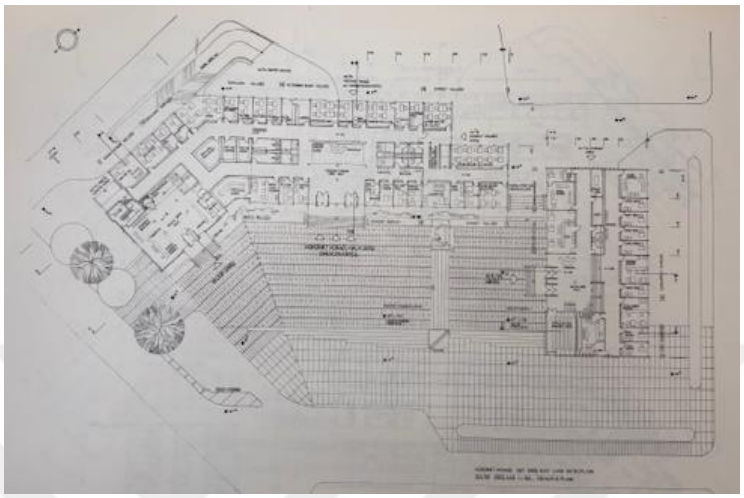

Şekil 4.96 Üst giriş kat planı (Anonim, 1975)

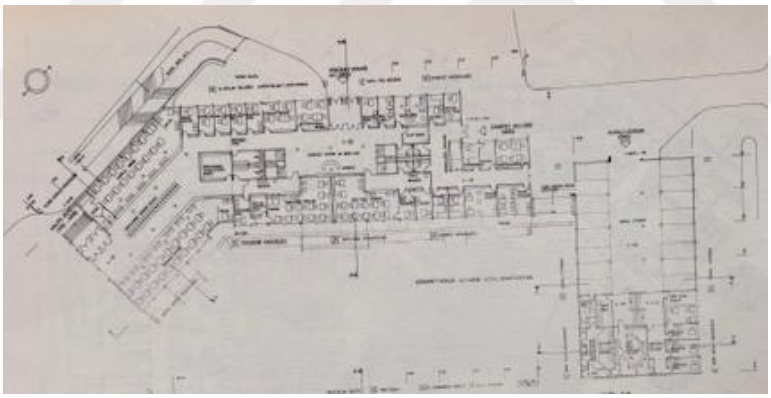

Şekil 4.97 Alt giriş kat planı (Anonim, 1975)

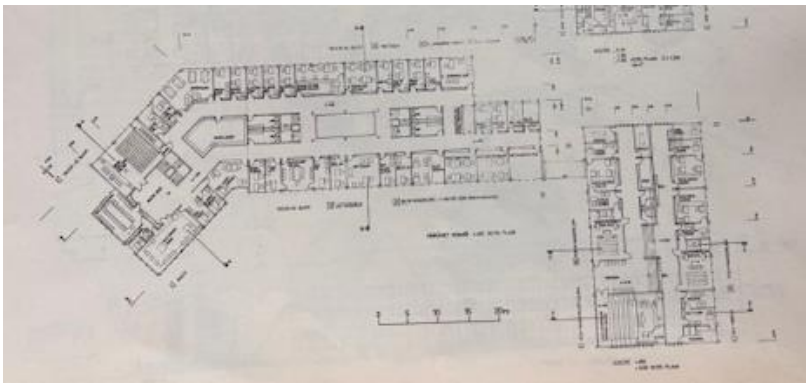

Şekil 4.98 1.kat planı (Anonim, 1975)

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 8.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

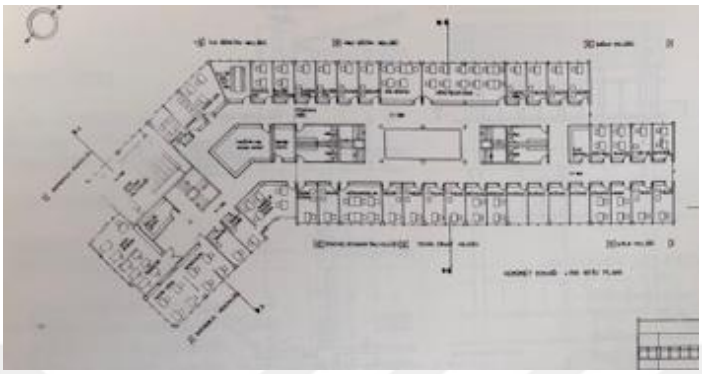

Şekil 4.99 2. kat planı (Anonim, 1975)

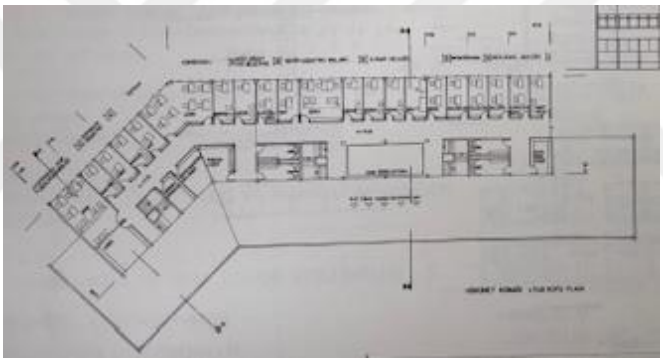

Şekil 4.100 3. kat planı (Anonim, 1975)

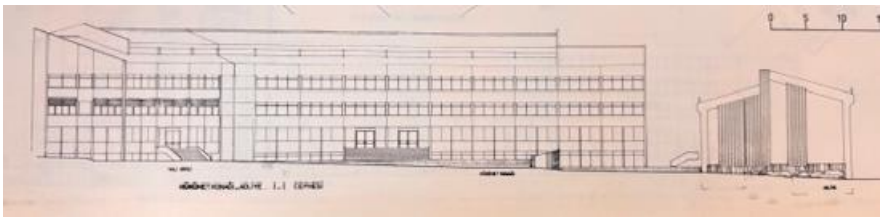

Şekil 4.101 Güneydoğu cephesi (Anonim, 1975)

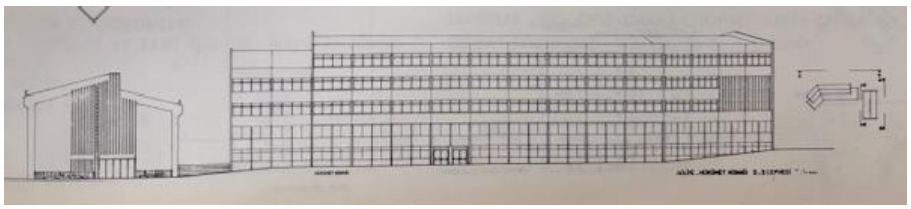

Şekil 4.102 Kuzeybatı cephesi (Anonim, 1975)

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 8.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

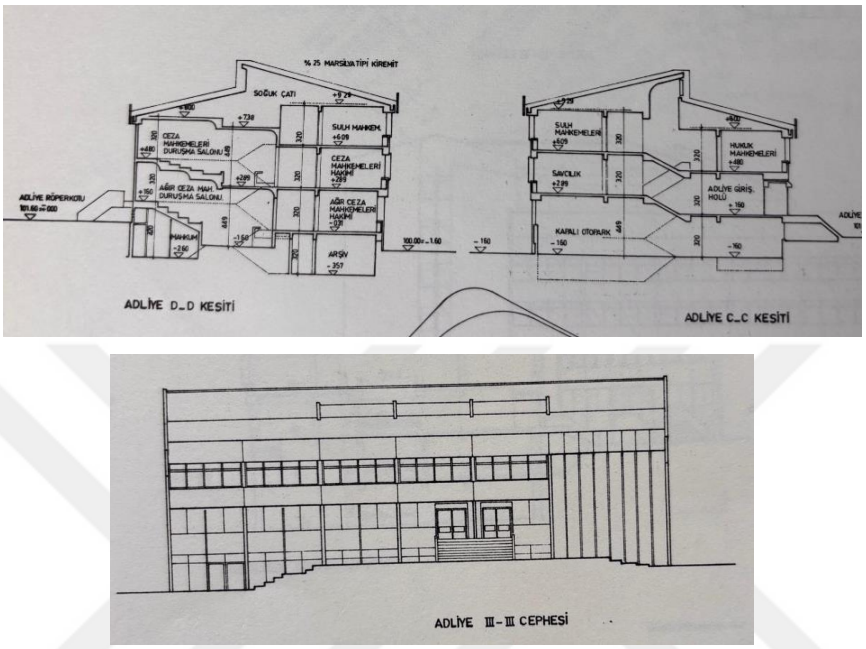

Şekil 4.103 Kesitler ve adliye bloğunun güneybatı cephesi (Anonim, 1975)

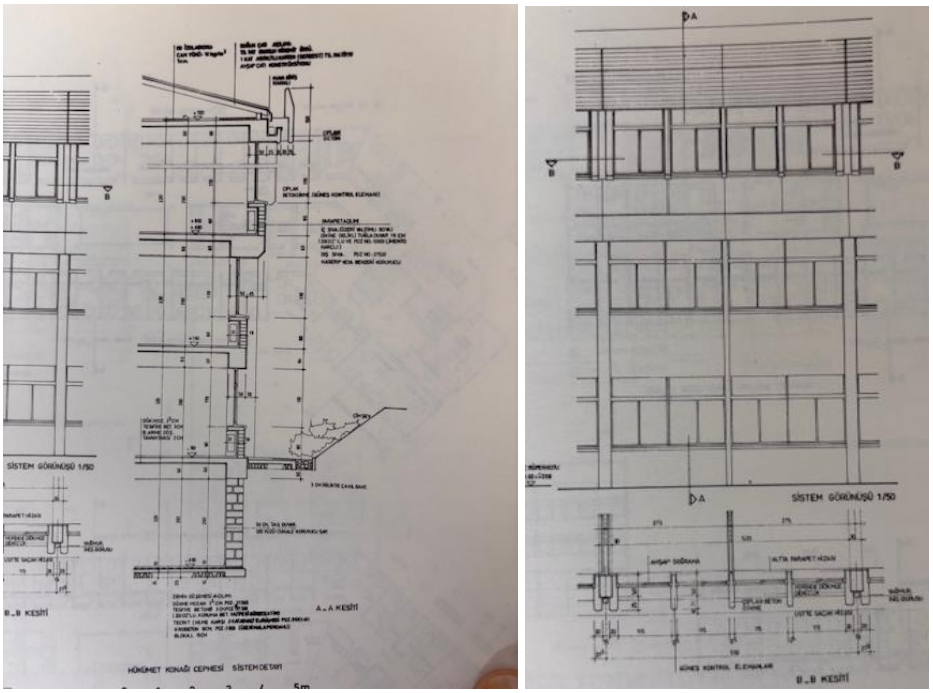

Şekil 4.104 Sistem detayları (Anonim, 1975)

Tablo 4.9 Kütahya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KÜTAHYA HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 8.7**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Güneybatı yönünde yükselen bir topografya mevcuttur. Kesitler incelendiğinde eğimin kullandığı görülmektedir (Şekil 4.103).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yaya ulaşımı, arazinin güneyindeki belediye önündeki meydan, arazinin formu gibi etkenler yerleşimde göz önünde bulundurulmuştur (Şekil 4.91).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Gabari olarak çevredeki iş hanı, belediye gibi yapılarla uygunluk göstermektedir (Şekil 4.91).	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cephe karakteri olarak mahalli bir etki söz konusu değildir. Modern bir cephe tasarımına sahiptir Şekil 4.101 ve 4.102.	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Güneş kırıcı kullanımı, rüzgar yönüne göre kütle yerleşimi ve uygun çatı eğimi gibi noktalarda iklimsel verilere tasarımda dikkat edilmiştir (Şekil 4.91 ve 4.103).	3
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	WC ve arşiv-bekleme alanı gibi bazı hacimler ortada kaldığı için doğrudan doğal hava ve ışığa erişimi yoktur (Şekil 4.96- 4.97 ve 4.99).	1
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanımı yoktur (Şekil 4.104).	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme modern sistemle projelendirilmiştir (Şekil 4.104).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari öge kullanımına rastlanmamaktadır.	

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 9.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Alpay Aşkun, P. İlgi Yüce, Ayhan Böyür, Güner Oğuzberk</td><td>YARIŞMA</td><td>1980/ 1984-1993</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>4944/ 6/ K25-A-21-C-3-A</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Karaman, Ordu Blv. No:7, 03200 Afyonkarahisar Merkez/Afyonkarahisar</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cephe özgün durumdadır (Şekil 4.109 ve 4.116).</td><td>KÜTLE
Kütle özgün projedeki şekliyle uygulanmıştır (Şekil 4.106 ve 4.107).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1980 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışmanın jüri üyeleri, Teoman Aktüre, Ersin Arısoy, Emre Çekiç, Alhan Gedik, Merih Karaaslan’dır. Yarışmaya 70 proje katılmıştır (Jüri Tutanağı, 1980)

Proje alanı içinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadele'yi yönetirken konakladığı iki katlı tarihi bir bina vardır (Mimarlık ,1989).

Hükümet konağının inşaatına 1984’te başlanmış; ekonomik nedenlerden ötürü yapı, 1993 senesinde tamamlanmıştır. Yapı, çürük olarak değerlendirilmesi, yerine kent meydanı ve otopark yapılması planlanması gibi sebeplerle 5 Ocak 2015’te yıkılmıştır. (Şen, 2021).</td></tr>
</table>

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 9.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

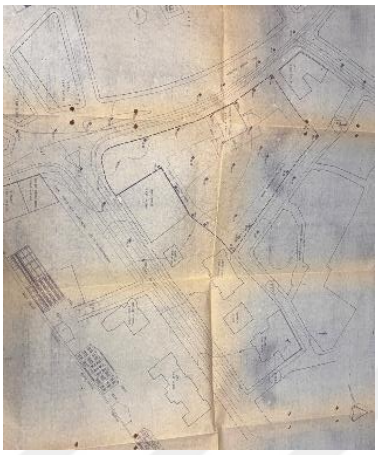

Şekil 4.105 Proje alanı halihazır planı (Mimarlar Odası Arşivi, 1980)

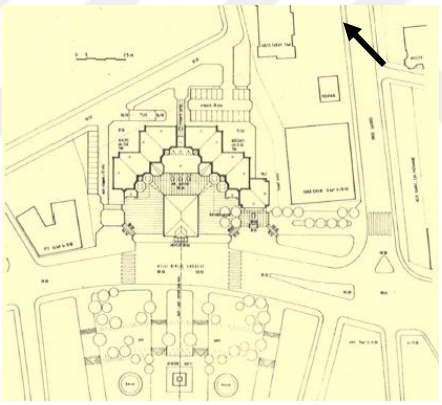

Şekil 4.106 Vaziyet planı (Mimarlık, 1980b)

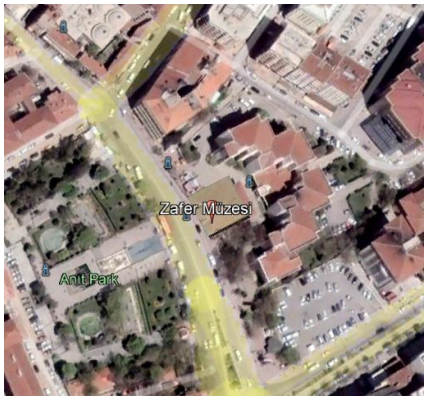

Şekil 4.107 Uydu görüntüsü, 2013 (Google Earth, 2013)

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 9.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

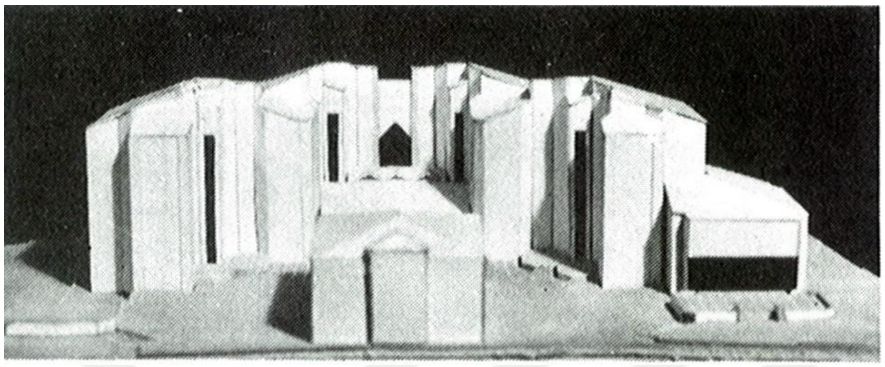

Şekil 4.108 Maket fotoğrafı (Mimarlık, 1989)

Şekil 4.109 Konağın fotoğrafı, 2012 (Yandex Haritalar, 2012)

Şekil 4.110 Kuzey köşesi, 2012 (Yandex Haritalar, 2012)

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 9.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.111 Kuzeydoğu cephesi, 2012 (Yandex Haritalar, 2012)

Şekil 4.112 Güneydoğu cephesi, 2012 (Yandex Haritalar, 2012)

Şekil 4.113 Valilik girişi, 2012 (Yandex Haritalar, 2012)

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 9.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

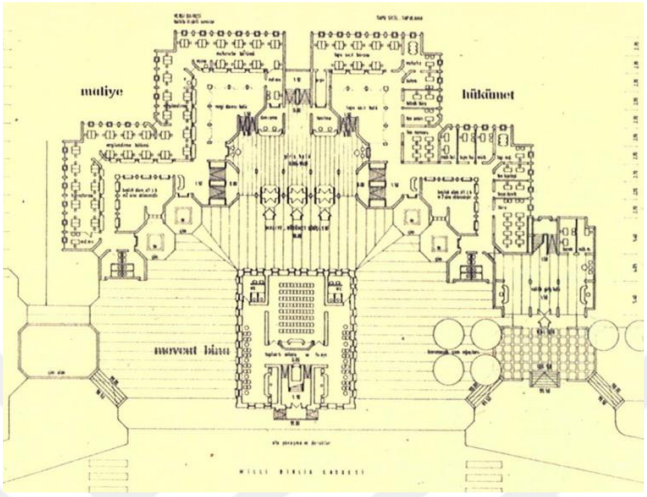

Şekil 4.114 Zemin kat planı (Mimarlık, 1980b)

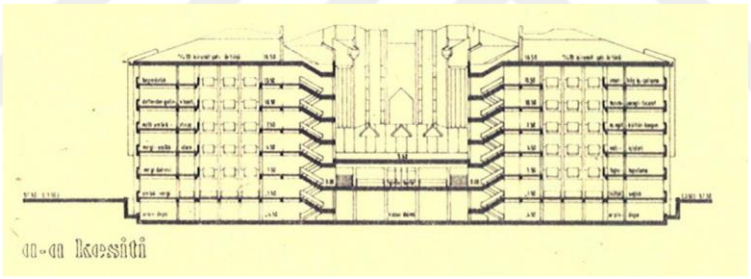

Şekil 4.115 AA kesiti (Mimarlık, 1980b)

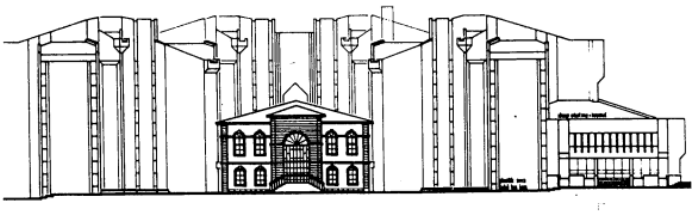

Şekil 4.116 Hükümet Konağı ön cephe görünüşü (Barsbay, 1997)

Şekil 4.117 Proje alanının silueti (Afyon Hükümet Konağı Arsası Plankotesi, 1980)

Tablo 4.10 Afyon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: AFYON HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 9.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Topografya ve mevcut tarihi yapının oturum kotu tasarımda etkin olmuştur (Şekil 4.115 ve 4.116).		3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Çevredeki ana cadde, park, anıt ve arsadaki çok yıllık ağaçlarla tarihi binaya göre kütle yerleşimi yapılmıştır Şekil 4.106).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Tarihi yapıyı hayli aşan bir yüksekliği olsa da yapıya fon teşkil etmiş ve çevredeki diğer yapılarla yükseklik olarak benzer bir ölçüdedir (Şekil 4.116).		2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Mahalli mimarinin cephe düzeninde etkisi gözlenmemiştir (Şekil 4.109- 4.110- 4.111 ve 4.112).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Meydan, soğuk rüzgara maruz kalmakta, çatının da cepheden taşan saçakları olmadığı için bu noktalarda iklimle uyumsuz yaklaşım sergilemektedir. Ancak, açıklık yönleri ve büyükleri, eğimli çatı kullanımı gibi yönlerden de iklimle uyumludur (Şekil 4.106 ve 4.115).		2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm hacimler doğal ışık alabilmektedir (Şekil 4.114 ve 4.115).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Çatıda kiremit ve cephelerde kısmi olarak yerel taş kaplama malzeme dışında yerel malzeme kullanılmamıştır (Şekil 4.107- 4.111 ve 4.112).		2
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği yoktur.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman kullanılmamıştır.		

Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 10.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>BAYINDIRLIK BAKANLIĞINCA TEMİN</td><td>1952- 1959</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLLİ</td><td>SANAT MERKEZİ</td><td>7556/ 1/ 12</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Çukur, Doktor Mecit Barlas Cd. No:14, 27010 Şahinbey/Gaziantep</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapının cephesi özgün durumunda korunmuştur (Şekil 4.120- 4.125 ve 4.127).</td><td>KÜTLE
Yapının kütlesi özgün durumundadır (Şekil 4.118).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

1941’de, Nafia Bakanlığından mimar Bay Bedri’nin “konağının mevkisini görmek ve yerli malzeme vaziyetini tetkik ederek proje tanzim etmek üzere” şehre geldiği bilinmektedir. (Yeni Gaziantep Gazetesi, 1941). Birtakım sebeplerle yaşanan gecikmeler sonucu Ağustos 1952’de yerel bir müteahhit olan Galip Güllü’ye konağın A ve B Bloklarının inşası ihale edilerek binanın yapımına başlanabilmiştir (Demokrata Güven, 1952). Yapının ikinci bölüm inşaatı ise Nafia Vekaleti ile yapılan bir anlaşma ile 4 Temmuz 1953’te başka bir müteahhite ihale edilmiştir (BCA, 30-11-1- 0_256_10_3_3). Mukaveleye göre 25 Şubat 1955’te bitirilmesi gereken inşaat, ithal yapı demirinin zamanında temin edilememesi gibi nedenlerle zamanında tamamlanamamıştır (Yeni Ülkü, 1958). Şubat 1959’da binanın inşaatı bitirilerek, Hükümet Konağı faaliyete girmiştir (Yeni Ülkü, 1959).</td></tr>
</table>

Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 10.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

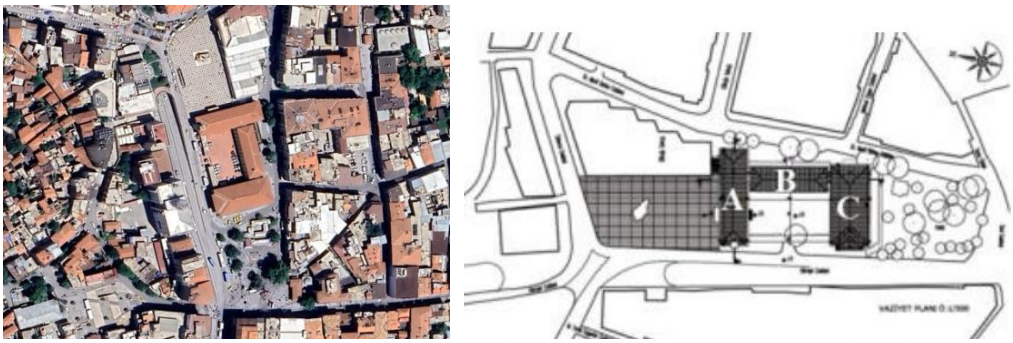

Şekil 4.118 Solda, uydu görüntüsü, 2023 (Google Earth, 2023); sağda vaziyet planı (Gaziantep KUDEB Arşivi)

Şekil 4.119 Solda Gaziantep Hükümet konağı, 1962 (Biçer, 2017, s. 19); konağın güneybatıdan güncel fotoğrafı, 2025 (Özovacı Kılıç, 2025a)

Şekil 4.120 Hükümet konağı kuzey ve güney cepheleri (Özovacı Kılıç, 2025a)

Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 10.3

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

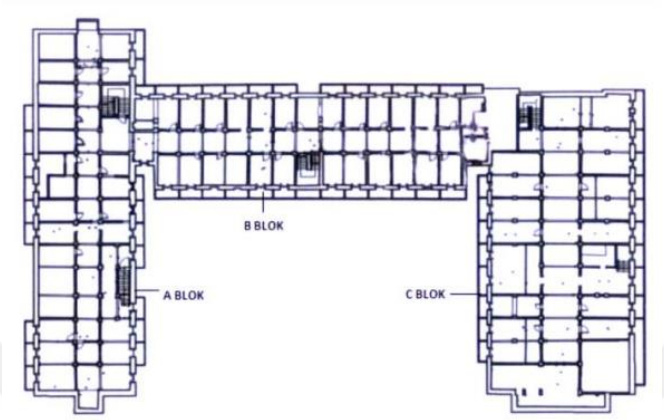

Şekil 4.121 İkinci Bodrum Kat Restitüsyon Planı (Gaziantep KUDEB Arşivi)

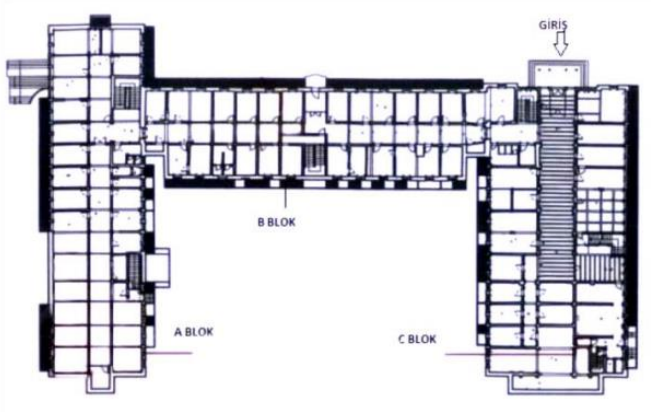

Şekil 4.122 Birinci Bodrum Kat Restitüsyon Planı (Gaziantep KUDEB Arşivi)

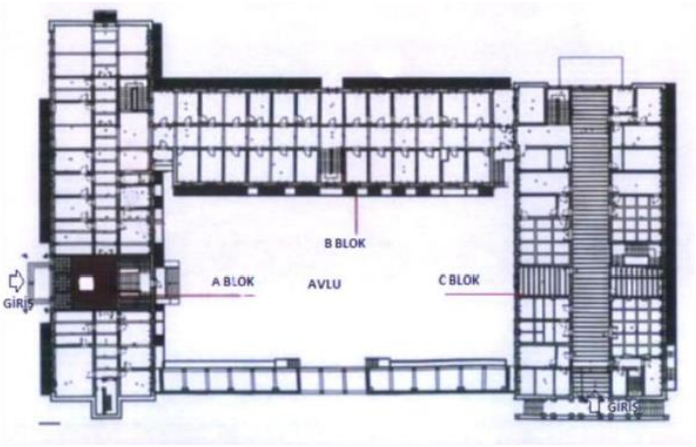

Şekil 4.123 Zemin Kat Restitüsyon Planı (Gaziantep KUDEB Arşivi)

Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 10.4

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

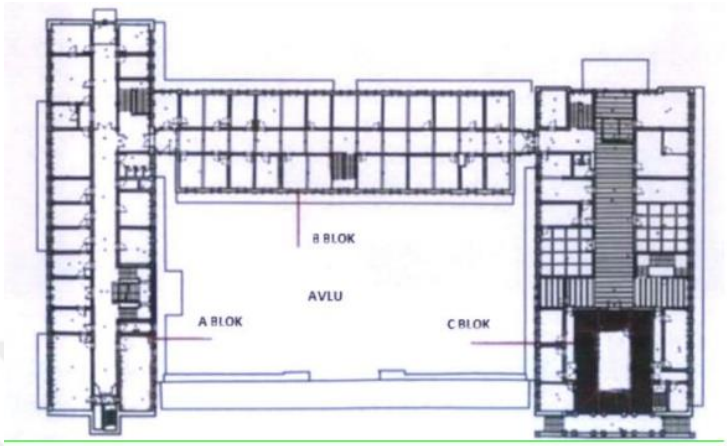

Şekil 4.124 Birinci Kat Restitüsyon Planı (Gaziantep KUDEB Arşivi)

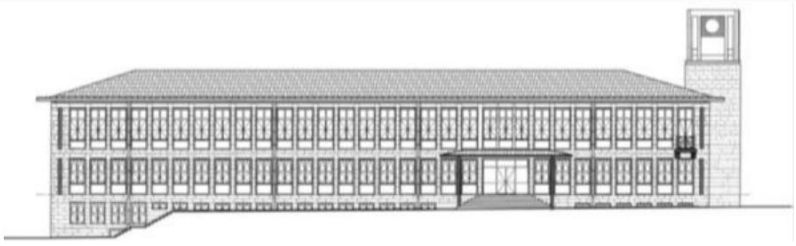

Şekil 4.125 A Blok Kuzey Cephe Restitüsyonu (Gaziantep KUDEB Arşivi)

Şekil 4.126 B Blok Doğu Cephe Restitüsyonu (Gaziantep KUDEB Arşivi)

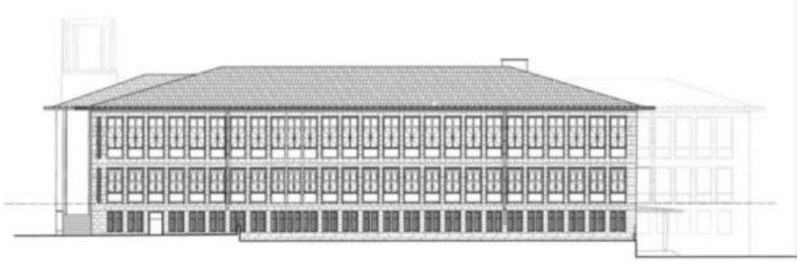

Şekil 4.127 C Blok Güney Cephe Restitüsyonu (Gaziantep KUDEB Arşivi)

Tablo 4.11 Gaziantep Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 10.5	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Arazinin doğusu ile batısı arasında kot farkı vardır. Toprak altında kalan katlar bodrum olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.127 ve 4.125).		2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yapı, ana caddeye yönelen iç avlu- meydan yerleşimine ve kuzeydeki meydandan, doğusundaki sokaktan ve iç meydanından girişler almaktadır. Ancak güneydeki park alanı, yerleşim kararlarında göz ardı edilmiştir (Şekil 4.118).		2
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Bloklara ayrılmış tasarımı yapının ölçek olarak bölgeyle uyum ilişkisini artırmaktadır. Ayrıca, doğusundaki tarihi dokudan ölçek-yüksek olarak biraz büyük kalsa da batıdaki cadde boyunca devam eden bloklarla uyumludur (Şekil 4.119).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yapının cephe düzeni anıtsal ve modern bir karakterdedir (Şekil 4.119 ve 4.125).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Güney ve batı cephede farklı bir açıklık tasarımı veya güneş kırıcı eleman vs. düşünülmemesi nedeniyle bölgeyle uyumsuz ancak iç avlunun yönlenişiyle uyumlu bir tasarımı vardır (Şekil 4.119 ve 4.127).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm mekanlar, doğal ışık ve hava alabilmektedir (Şekil 4.121- 4.122- 4.123).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Bölgede çıkarılan ve geleneksel dokuda da yaygın olan yerel kesme taş kaplama kullanılmıştır (Şekil 4.120).		2
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yapı, modern betonarme karkas sisteme sahiptir.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Antep evlerinde kullanılan iç avlu, tasarımda kullanılmıştır (Şekil 4.118).		1

Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ŞANLIURFA HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 11.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Y. Müh. Mimar
Kadri KALAYCIOĞLU</td><td>YARIŞMA</td><td>1963- 1970</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>6936/ 1/ N41-C-06-C-3-A</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Mimar Sinan, Tekel Cd., 63100 Haliliye/Şanlıurfa</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Ulaşılabilen fotoğraflardan cephelerin özgün durumda olduğu değerlendirmesi yapılabilir (Şekil 4.129 ve 4.134).</td><td>KÜTLE
Yapının özgün tasarımında düz teras olan çatısı, sonradan kırma çatı olarak değiştirilmiştir (Şekil 4.128 ve 4.129).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışma ile projesi elde edilmiştir.
Müsabakaya katılmış olan projeleri tetkik etmek üzere jüri üyeleri 17.01.1958 tarihinde toplanmıştır. Jüri üyeleri; Prof. Kemâli Söylemezoğlu (Jüri Başkanı, Affan Kırımlı, Gündüz Özdeş, A. Kocaaslan, Vedat Dalokay, Mesut Gün, Vehbi Ekesan'dır.
Yarışmaya 16 proje katılmıştır.
Jüri tarafından, adliye ve hükümet bloklarının plan çözümleri olumlu görülmüş, "dış cephe dokusunun bu iklimle münasebetinin zayıflığına rağmen" proje birinci olarak seçilmiştir (Arkitekt, 1958). Yine jürinin raporda genel tavsiyeleri arasında bölge iklimine, doğal havalandırmaya ve yapıda yerel malzeme kullanımına vurgu yapması dikkat çekicidir.
1963'te maliye ve vilayet bloklarının inşası başlanan konağın, adliye blokunun inşasına 1969'a kadar başlanamamıştır (Demokrat Urfa Gazetesi, 1969). 2000'li yılların başında konak yıkılmıştır (Engin, 2019).</td></tr>
</table>

Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ŞANLIURFA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 11.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

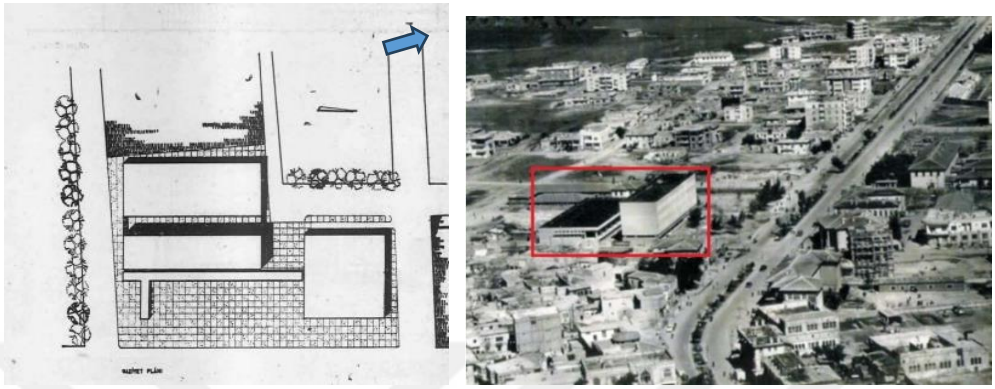

Şekil 4.128 Solda , vaziyet planı,1958 (Arkitekt, 1958); sağda yapıların fotoğrafı, 1960'lar (Kürkçüoğlu,2011)

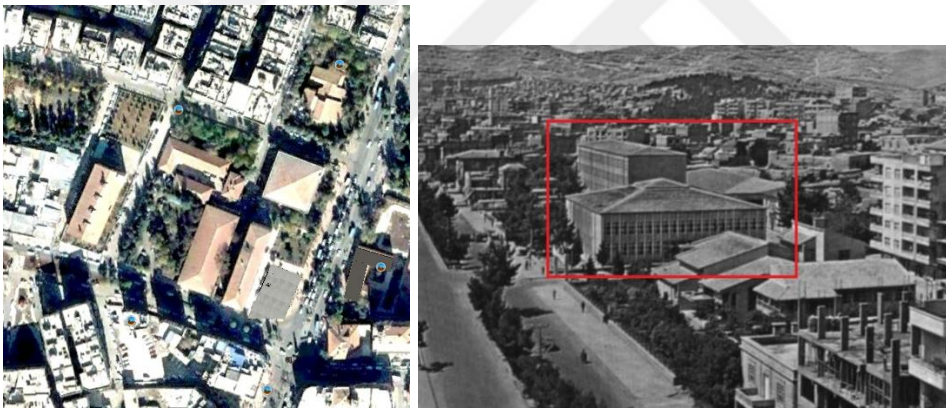

Şekil 4.129 Solda, Şanlıurfa Hükümet Konağı'nın uydu görüntüsü, 2006 (Google Earth); sağda, hükümet konağı binalarının fotoğrafı, 1970'ler (Kürkçüoğlu,2011)

Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ŞANLIURFA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 11.3

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

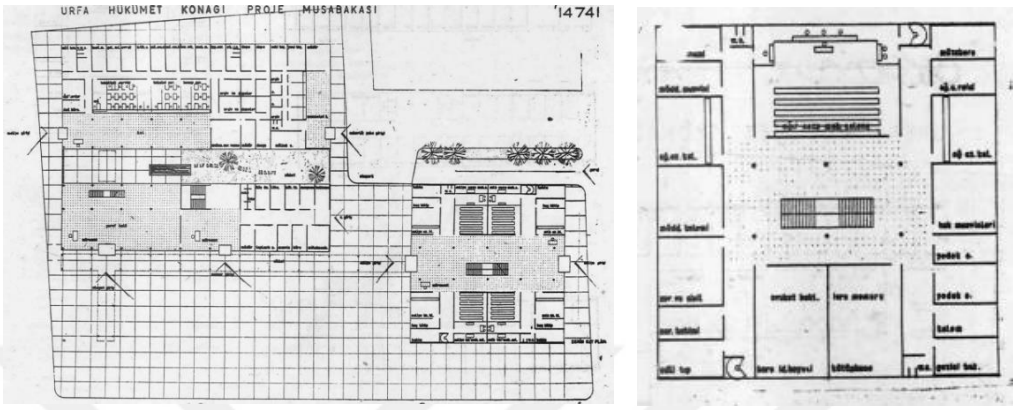

Şekil 4.130 Zemin ve 1. kat planları (Arkitekt, 1958)

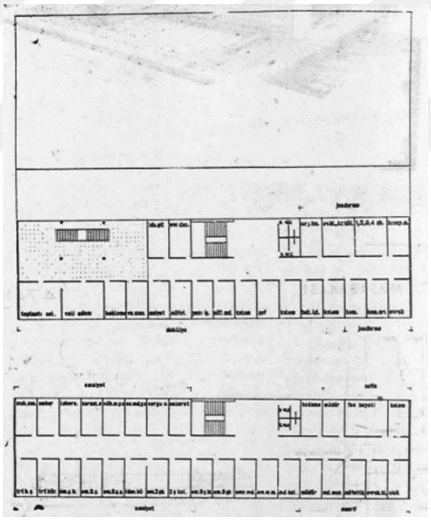

Şekil 4.131 2. Kat planı (Arkitekt, 1958)

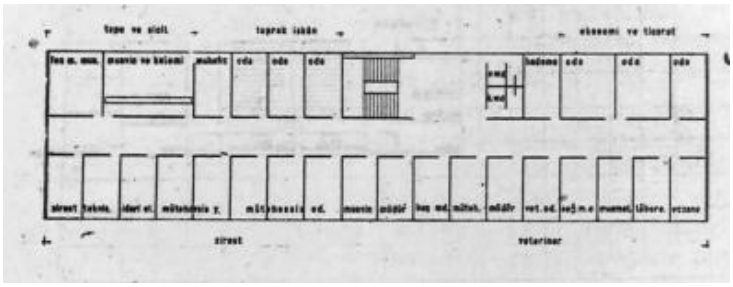

Şekil 4.132 3. Kat planı (Arkitekt, 1958)

Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ŞANLIURFA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 11.4

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

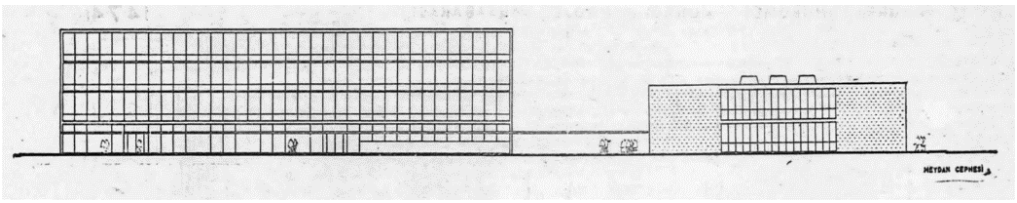

Şekil 4.133 Meydan cephesi (Arkitekt, 1958)

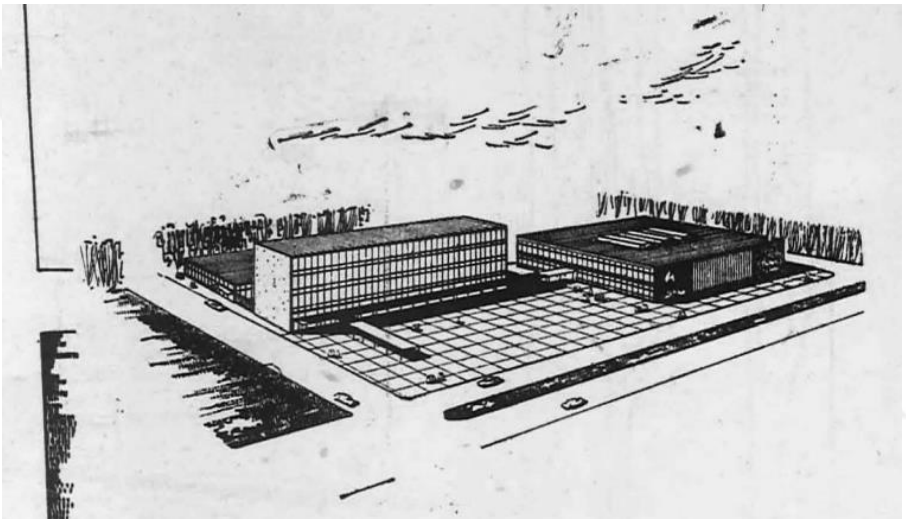

Şekil 4.134 Hükümet konağı perspektifi 1 (Arkitekt, 1958)

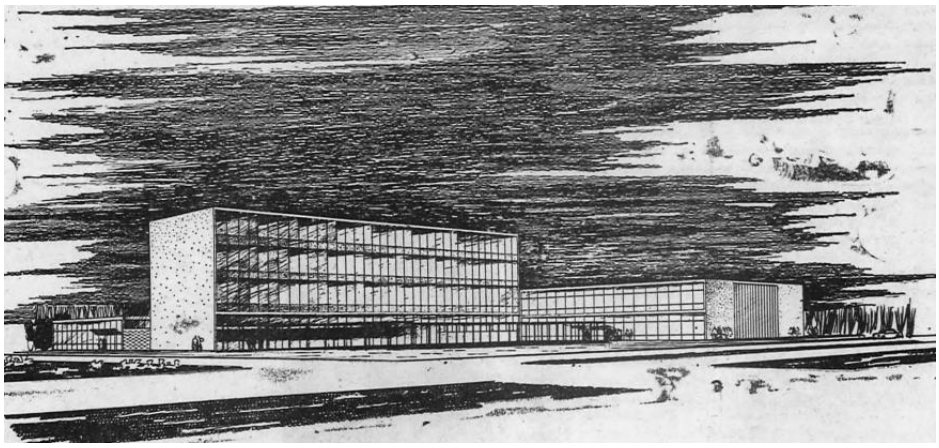

Şekil 4.135 Hükümet konağı perspektifi 2 (Arkitekt, 1958)

Tablo 4.12 Şanlıurfa Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ŞANLIURFA HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 11.5**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Konak, yol kotuyla da uyumludur. Bu nedenle topografyaya uyumlu bir proje olduğu söylenebilir (Şekil 4.130 ve 4.133).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Cadde cephesinde bir meydanla yapılar geriye çekilmiştir. Zemin kotta meydandan ve yan sokak cephesinden girişler sağlanmıştır (Şekil 4.128 ve 4.130).	2
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	İlk yapıldığı dönem fotoğraflarında yapılı çevreye göre kütlesel olarak bir miktar büyük gözükse de yapımın tamamlandığı 1970'li yıllarda çevreyle daha uyumlu gözükmektedir (Şekil 4.129).	2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yerel mimari gelenekle uyumlu bir cephe tasarım anlayışı hakim değildir (Şekil 4.133 ve 4.135).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Yapı Şanlıurfa'nın özellikle yaz aylarında oldukça sıcak olan iklimine uygun bir cephe ve açıklık tasarımına sahip değildir (Şekil 4.133 ve 4.134).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Yapının adliye salonlarında ve maliye bloğunun zemin katında birkaç mekanda doğal ışığa erişim yoktur (Şekil 4.130).	2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanımı yoktur.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği değil, modern betonarme sistem tercih edilmiştir (Şekil 4.130).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Bölge mimarisinde mevcut olan dar sokak kullanımı, maliye ile vilayet birimleri arasında kullanılmıştır (Şekil 4.128).	1

Tablo 4.13 Adıyaman Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ADIYAMAN HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 12.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Sami S. SİSA, Doğan TEKELİ, Metin HEPGÜLER</td><td>YARIŞMA</td><td>1962-1970</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>103/ 1/ 2630.Z.B/30.30.Ta</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Turgut Reis, 02200 Adıyaman Merkez/Adıyaman</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapının cephesine, klima üniteleri eklenmiştir. Ayrıca, orijinal projedeki pencereler değiştirilerek yerlerine 2 kanatlı PVC doğramalı pencereler eklenmiştir. Güney meydan cephesinde A Blok’ta girişin üzerine balkon eklentisi yapılmıştır (Şekil 4.137 ve 4.138).</td><td>KÜTLE
Uydu fotoğraflarından, özgün halinde düz-teras olan çatı yerine kırma çatı eklendiği görülmektedir (Şekil 4.136 ve 4.138).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR

Adıyaman Hükümet Konağı projesi, Bayındırlık Bakanlığınca 1958 senesinde açılan yarışmada birinci seçilmiş ve uygulanmıştır (Salt Araştırma, 2019). Hükümet konağı betonarme sistemle inşa edilmiştir.

Yapının depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle yıkımına karar verilmiş ve 2020 yılında, Adıyaman’a yeni Valilik binasının yapılmasının ardından kontrollü şekilde yıkılmıştır (TRT Haber, 2020)

Yapı için Doğan Tekeli “Sonra biz Adıyaman Hükümet Konağı yarışmasına girdik, orada birinci olduk. Böyle böyle modernizmi benimsedik.” demiştir (Tekeli D. , 2017).</td></tr>
</table>

Tablo 4.13 Adıyaman Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ADIYAMAN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 12.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

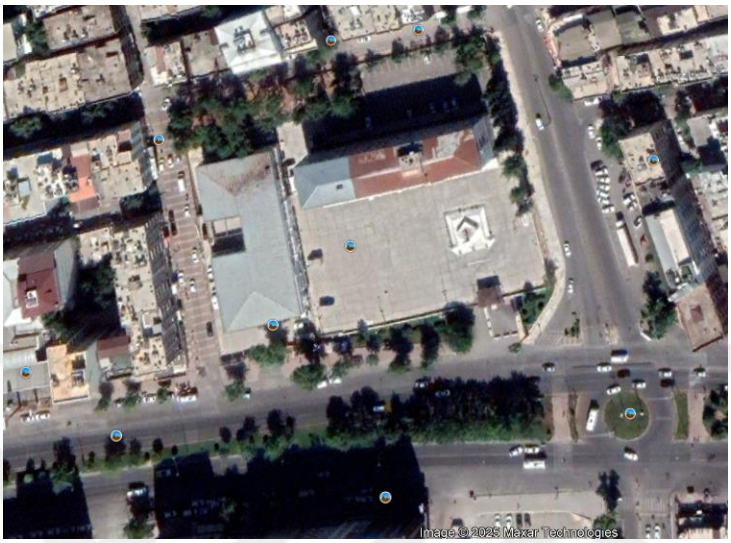

Şekil 4.136 Adıyaman Hükümet Konağı uydu görüntüsü, 2019 (Google Earth)

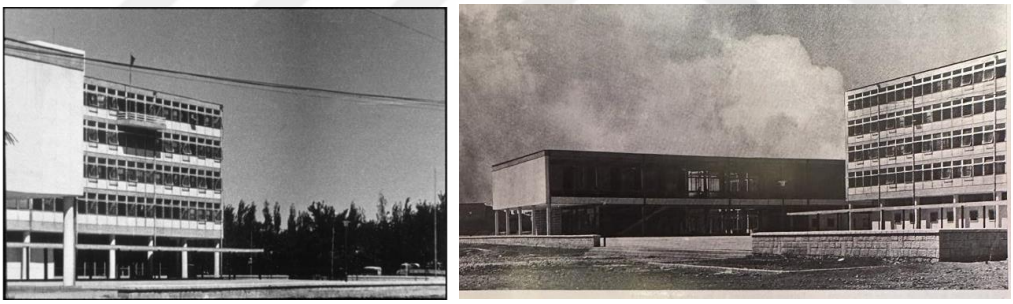

Şekil 4.137 Adıyaman Hükümet Konağının ilk yapıldığı dönem fotoğrafları (Salt Araştırma, 2019; Tekeli, 1994)

Şekil 4.138 Hükümet konağı genel fotoğrafı (Haberadiyaman.com.tr, 2021); sağda, Hükümet konağı ön cephe, 2020 (Sabah, 2020)

Tablo 4.13 Adıyaman Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ADIYAMAN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 12.3

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

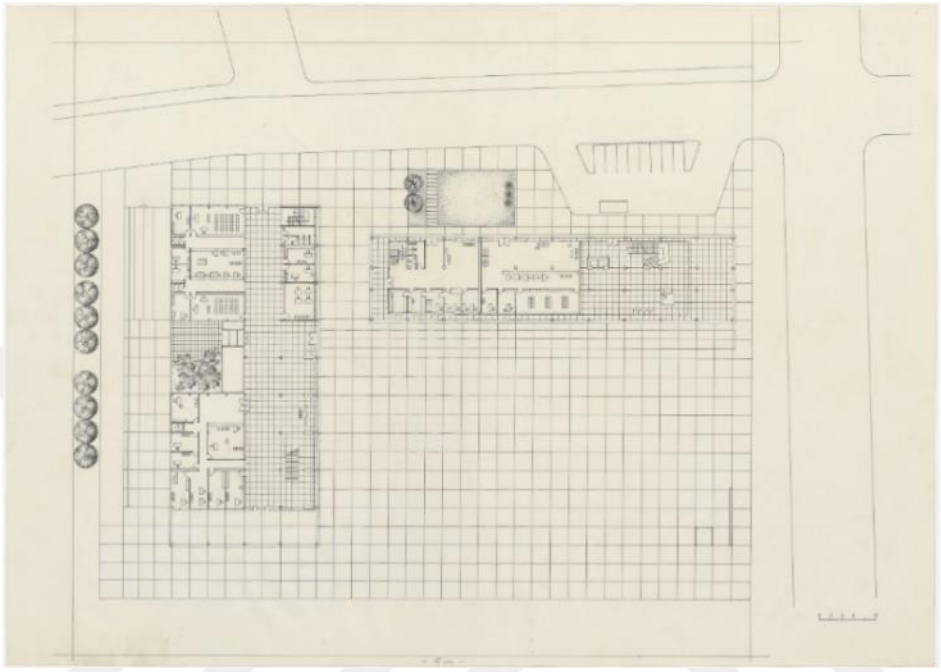

Şekil 4.139 Zemin kat planı (Salt Araştırma, 2019)

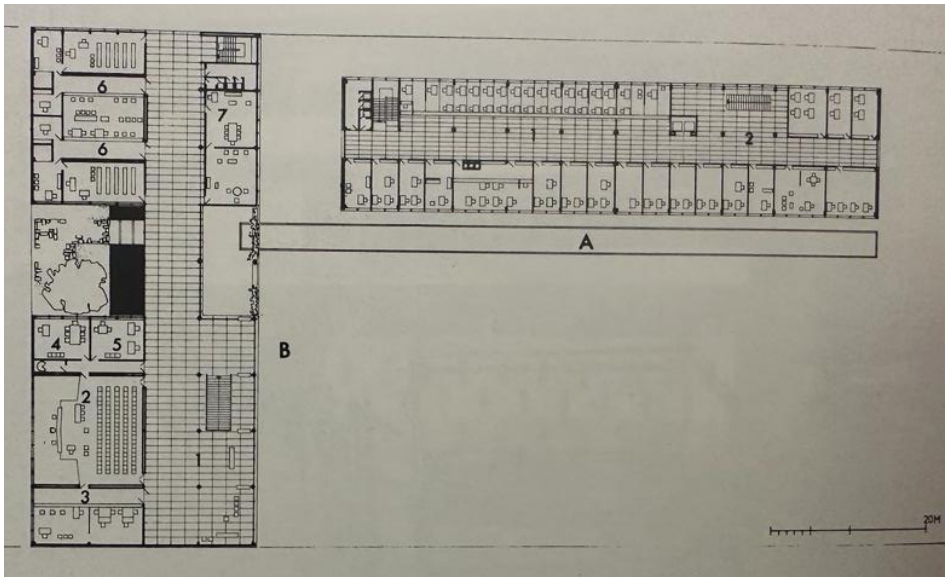

Şekil 4.140 1. Kat planı (Tekeli, 1994)

Tablo 4.13 Adıyaman Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ADIYAMAN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 12.4	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Konağın bulunduğu arazide pek eğim ve kot farkı gözükmemektedir. Konak ve önündeki meydan, yol kotunu yakalamaktadır (Şekil 4.136- 4.138- 4.139).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yapı L biçiminde konumlanmış ana cadde cephesine bakan iki kütleden oluşmaktadır. Form sayesinde cadde cephesinde meydan oluşmuştur (Şekil 4.136).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Konak, kent çeperinde inşa edilmiş olsa da yakın çevresindeki dokuya göre yüksek ve ölçek olarak büyük gözükmektedir (Şekil 5.26).	
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cephe tasarımında, yerel mimari etkisi yoktur (Şekil 4.137).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Cephe tasarımı yön gözetilmeden biçimsel olarak ele alınmıştır. Ancak zemin katta güney cephede oluşturulan gölgelikli yarı açık alanlar iklime uyumludur (Şekil 4.137).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	İki blokta da ortada bir koridor ve cephelerde yan yana sıra halinde sıralanmış mekanlar bulunmaktadır. Bazı birimler kendi içinde bölünmüştür. Ancak bu alt birimlerin bazılarının cepheyle ilişki kurmadığı ve doğal hava ve aydınlatmaya sahip olmadığı görülmektedir (Şekil 4.139 ve 4.140).	1
YEREL MALZEME KULLANIMI	Mahalli malzeme kullanılmamıştır.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği değil, modern bir sistem tercih edilmiştir (Şekil 4.140).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Düz-teras çatı kullanılmıştır (Şekil 4.137).	1

Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: KIRŞEHİR HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 13.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Sami S. SİSA, Doğan TEKELİ, Metin HEPGÜLER</td><td>YARIŞMA</td><td>1960’lar</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>545/3/19Kıııc</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Ahievran, Mehmet Ali Yapıcı Blv. No:40, 40100 Kırşehir Merkez/Kırşehir</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cepheler özgündür (Şekil 4.137 ve 4.143).</td><td>KÜTLE
Yapının özgünündeki düz teras çatı yerine ileriki yıllarda kiremit kırma çatı eklenmiştir (Şekil 4.141). Girişte yapıya projeden farklı olarak merdiven eklenmiş ve subasman kotu kadar yerden yükseltilmiştir (Şekil 4.143).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1958 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışmada Adıyaman hükümet konağı projesi birincilik ödülü almış, aynı proje Kırşehir'de de uygulanmıştır.
Birinci derece deprem bölgesinde bulunan konak, 2012 senesinde boşaltılmış ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yapılan 8 Mayıs 2013 tarihli teknik raporunda, “genel onarım maliyetinin yeniden yapım maliyetinin %40’ını aştığı ve yıkılması gerektiğine karar verildiği” belirtilmiştir (Ajans Manisa, 2015). Bu nedenle yapı, 2015’te yıkılmıştır.</td></tr>
</table>

Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KIRŞEHİR HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 13.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.141 Konağın uydu görüntüsü, 2011 (Google Earth)

Şekil 4.142 Hükümet Konağı kent içi fotoğrafı [ortada], 1962 (Salt Araştırma, 2019)

Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KIRŞEHİR HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 13.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.143 Hükümet konağı ön cephesi ve meydan,1960'lar (Kırşehir, 2016)

Şekil 4.144 Hükümet konağı ön cephe (Salt Araştırma, 2019)

Şekil 4.145 Hükümet konağı arka cephe (Salt Araştırma, 2019)

Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KIRŞEHİR HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 13.4

PLAN/ CEPHE/ PERSPEKTİFLER

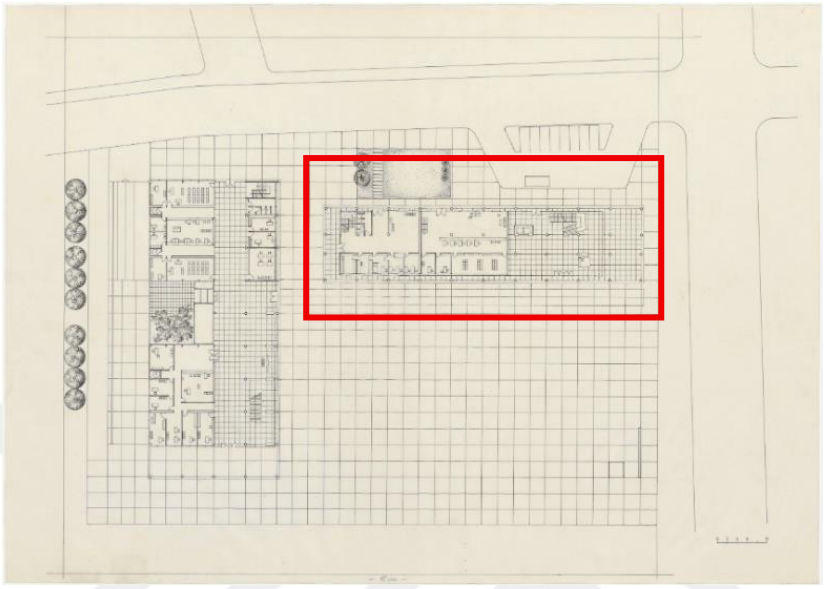

Şekil 4.146 Zemin kat planı (Salt Araştırma, 2019)

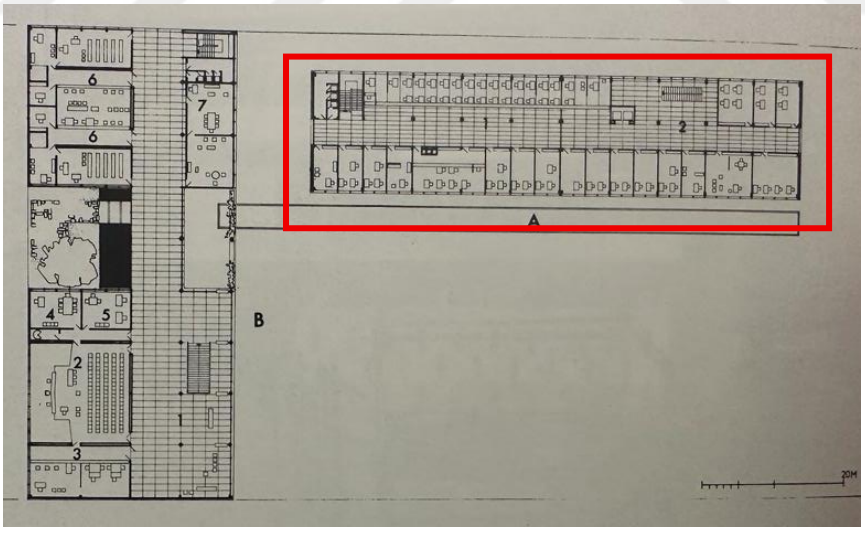

Şekil 4.147 1. Kat planı (Tekeli, 1994)

Tablo 4.14 Kırşehir Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KIRŞEHİR HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 13.5**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Konağın kotu meydan ve yol kotuyla uyumludur (Şekil 4.143).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Bina ve meydan caddeye göre konumlandırılmıştır (Şekil 4.141 ve 4.143).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Çevredeki yapılaşmaya göre yüksek ve büyüktür (Şekil 4.142).	1
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yerel mimariden esinlenme yoktur. Modern bir cephe karakteri vardır.	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Konumlanışı sebebiyle ısı kaybı azaltılmıştır ancak çatı biçimiyle bölge şartlarıyla uyumsuzdur (Şekil 4.141 ve 4.144).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm hacimler, doğal havalandırma ve ışığa erişebilmektedir (Şekil 4.146 ve 4.147).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Mahalli malzeme kullanılmamıştır (Şekil 4.144).	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği kullanılmamıştır (Şekil 4.147).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Mahalli mimari eleman kullanımı yoktur.	

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 14.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Orhan DİNÇ</td><td>BAYINDIRLIK BAKANLIĞI</td><td>1961-1963</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>636/ 32/ M33-A-04-C-1-A-4</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Kale, Dr. Sami Yağız Cd., 51100 Niğde Merkez/Niğde</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Özgününde brüt beton olan cephe, boyanmıştır. Defterdarlık bloğunda zemin kattaki kolonatlı yarı açık alan kapatılarak kapının yeri değiştirilmiştir. Pencerelerin üstlerindeki küçük bant kısımlar kapatılmıştır (Şekil 4.151).</td><td>KÜTLE
Maliye bloğunun kütlesi güneybatıya doğru uzatılarak büyütülmüş (vaziyet planında C bloğu), askerlik bloğu ise projeye göre yapılmamış formu ve büyüklüğü değiştirilmiştir. Yapının özgününde teras çatı varken ilerleyen yıllarda üzeri kırma çatı ile kapatılmıştır (Şekil 4.148 ve 4.149).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
2023 yılında Cumhuriyet Meydanında bulunan valilik binası yıkılarak Niğde Belediyesinin Kent Meydanı Projesine dahil edilmiştir (Niğde Günaydın Gazetesi, 2023)</td></tr>
</table>

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 14.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.148 Konağın uydu görüntüsü, 2023 (Google Earth)

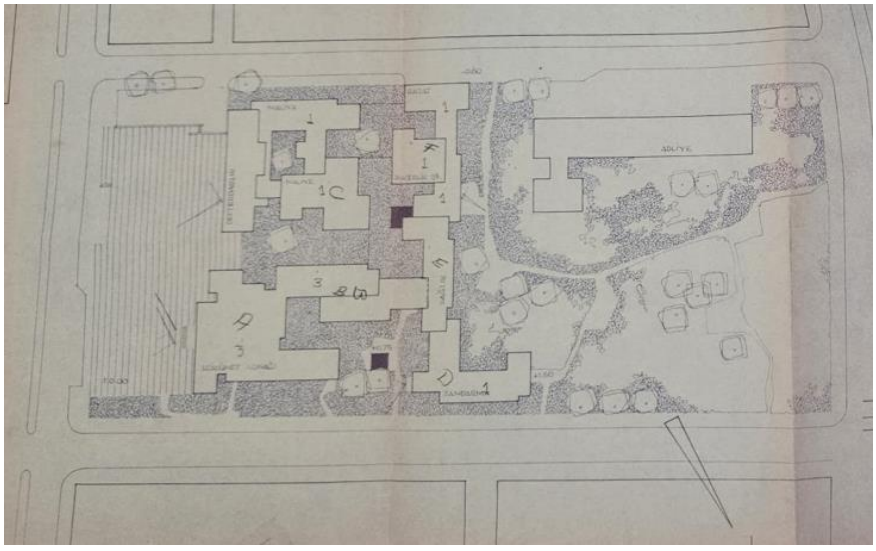

Şekil 4.149 Hükümet konağı vaziyet planı (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 14.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.150 Konağın bitme aşamasındaki hali, 1960'lar (Çetinel, tarih yok)

Şekil 4.151 Solda, hükümet konağının eski dönemlerinden fotoğrafı; sağda, konağın 2010'lardaki durumu (Niğde Günaydın Gazetesi , 2023)

Şekil 4.152 Hükümet konağı genel görünüm (Niğde Belediyesi Arşivi)

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 14.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

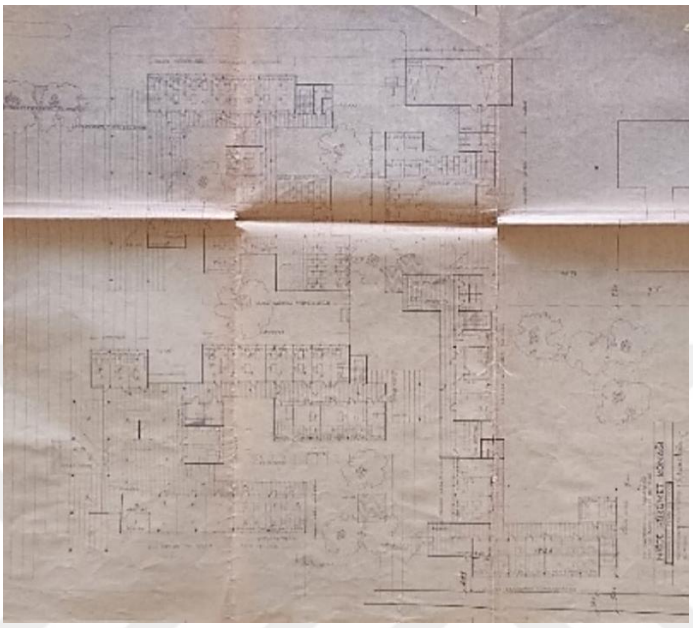

Şekil 4.153 Zemin kat planı (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

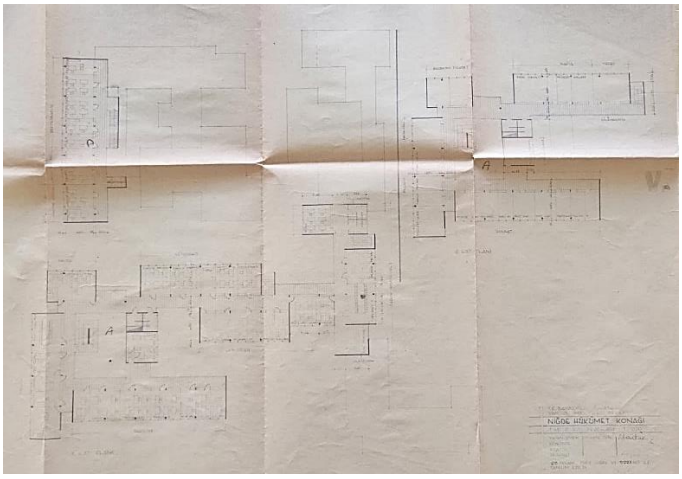

Şekil 4.154 1. ve 2. kat planları (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

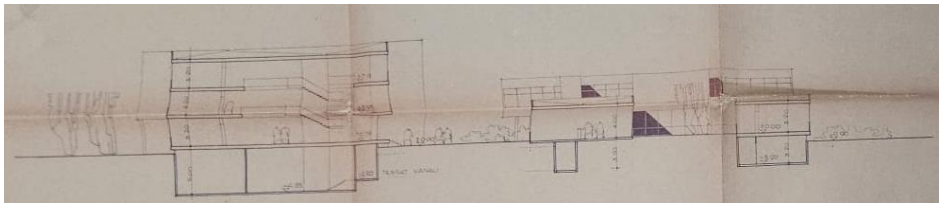

Şekil 4.155 AA Kesiti (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 14.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

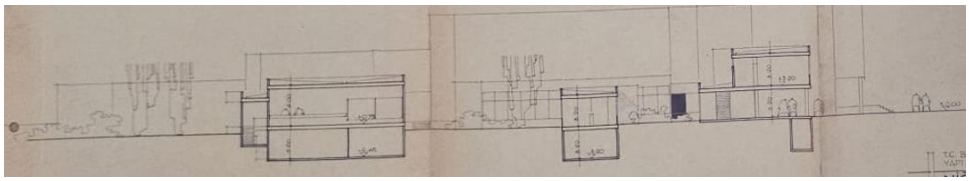

Şekil 4.156 BB Kesiti (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

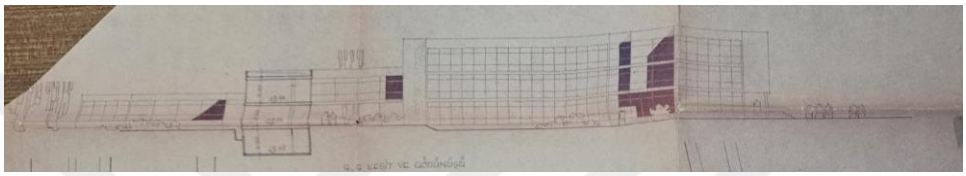

Şekil 4.157 GG Kesiti-Görünüşü (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

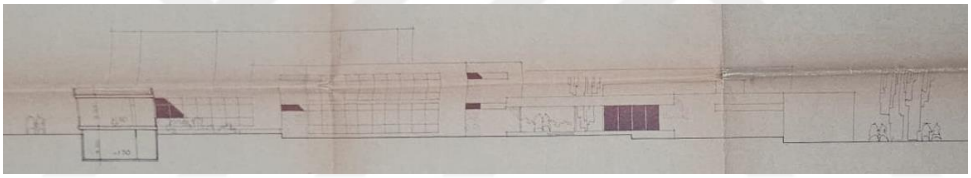

Şekil 4.158 CC Kesiti-Görünüşü (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

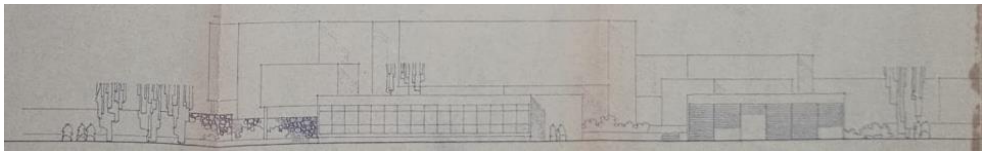

Şekil 4.159 DD Görünüşü (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

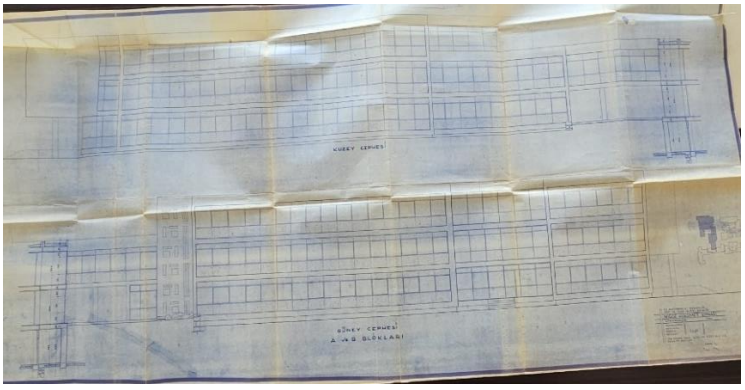

Şekil 4.160 A ve B Blokları kuzey ve güney cepheleri (Niğde İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi)

Tablo 4.15 Niğde Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: NİĞDE HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 14.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Arazide çok kot farkı bulunmamaktadır. Konak kütleleri de genel olarak arazi topografyasıyla ilişki içinde tasarlanmıştır (Şekil 4.157 ve 4.158).		3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Cadde-meydan-kütle ilişkileri ve yaya bağlantıları olumlu görünmektedir (Şekil 4.148 ve 4.149).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yapı alçak katlı ve parçalı kütle formuna sahiptir. Bu nedenle bölgedeki yapılı çevreyle genel olarak uyumludur (Şekil 4.151 ve 4.152).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Rasyonel, modern bir cephe tasarımı vardır (Şekil 4.158 ve 4.159).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Isı korunumu, kar yükü gibi yönlerden bölgenin iklim şartlarıyla uyumsuz gözükmektedir. Yalnızca kat yüksekliği uygundur (Şekil 4.155 ve 4.160).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Ulaşılabilen veriler ışığında yapının tüm hacimlerinin doğal ışık erişimi olduğu görülmektedir (Şekil 4.153 ve 4.154).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanımına rastlanmamaktadır.		
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern betonarme sistem kullanılmıştır (Şekil 4.153).		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Mimari öge olarak avlu kullanılmıştır (Şekil 4.149).		1

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 15.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Affan YATMAN, Uğur YÜKSEL, Nesrin ERDEM, Ahsen MOCAN</td><td>YARIŞMA</td><td>1973/ Bilinmiyor</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>89/ 37/ 14</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Sularbaşı Mah, Şht. Ömer Halisdemir Blv No:4, Merkez/Sivas</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Özgün çizimler yeterince olmadığı ve kalitesi kötü olduğu için cephede çok detaylı bir değerlendirme yapılamamakla birlikte, Katalog No: 14.3’tedeki kısmi batı cephesi fotoğrafındaki birkaç klima ünitesi haricinde cephelerde ciddi bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir.</td><td>KÜTLE
Yapının kuzeydoğu ucuna küçük bir kütle eklemesi yapılmıştır.</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1973 yılında açılan proje müsabakasının jüri üyeleri Hilmi Beyazıt, Selami Cömertoğlu, Erkal Güngören, Sedat Gürel, Hurşit Tamkan’dır.

Yarışma projesi için verilen alan Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi yapılarının bulunduğu tarihi kent merkezindedir. Proje alanının içinde I. Ulusal Mimarlık üslubunda inşa edilmiş ve 1977’de tescillenen Sivas Hükümet Konağı bulunmaktadır (Bülbül Bahtiyar, Yaldız, 2021).

Yapı 2014 senesinde çevre düzenlemeleri sebebiyle yıkılmıştır (Bülbül Bahtiyar, Yaldız, 2021)</td></tr>
</table>

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 15.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.161 Hükümet konağının hava fotoğrafı, (Google Earth, 2010)

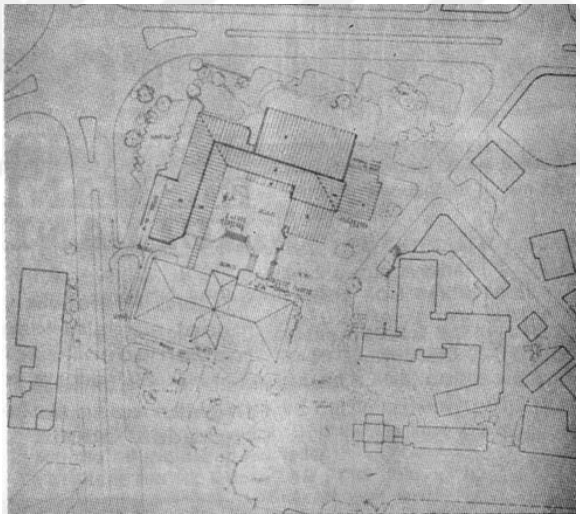

Şekil 4.162 Vaziyet planı

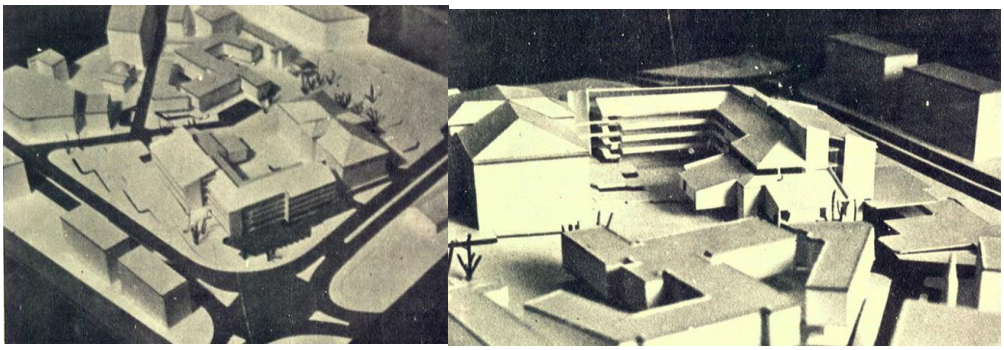

Şekil 4.163 Maket fotoğrafları (Mimarlık, 1974)

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 15.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.164 Hükümet Konağı kısmi batı cephesi fotoğrafı, 2000'lerin başları (Sivas Herfene, 2021)

Şekil 4.165 Sivas Hükümet Konağı, 2010'lar (Wikimapia, 2010'lar)

Şekil 4.166 Hükümet konağının fotoğrafı (Mimarlık, 1984)

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 15.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

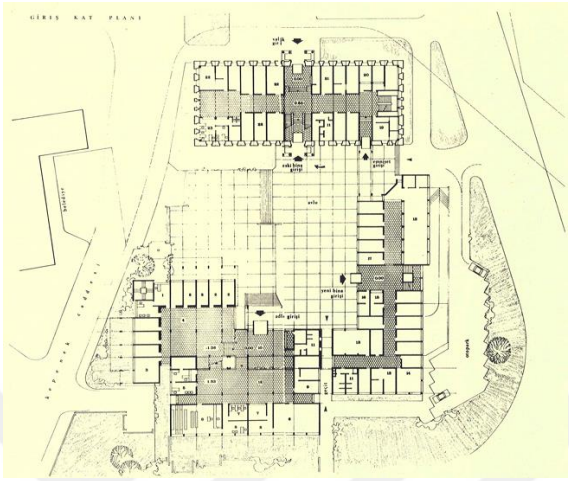

Şekil 4.167 Zemin kat planı (Mimarlık, 1974)

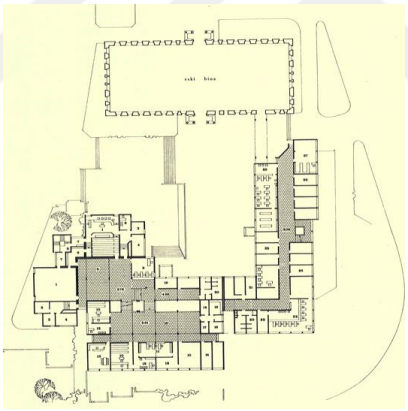

Şekil 4.168 1. kat planı (Mimarlık, 1974)

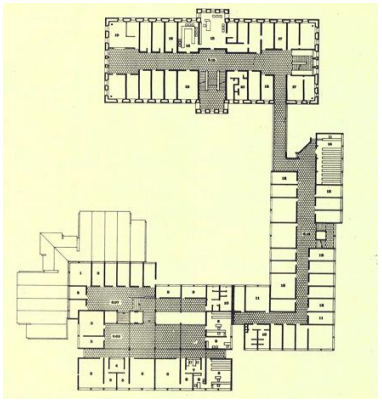

Şekil 4.169 2. kat planı (Mimarlık, 1974)

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 15.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

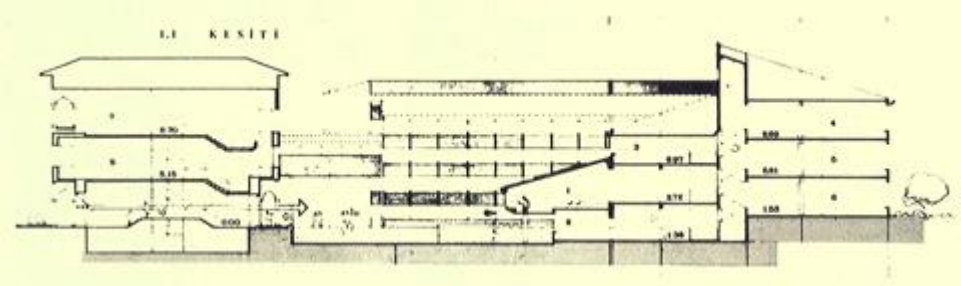

Şekil 4.170 I-I kesiti (Mimarlık, 1974)

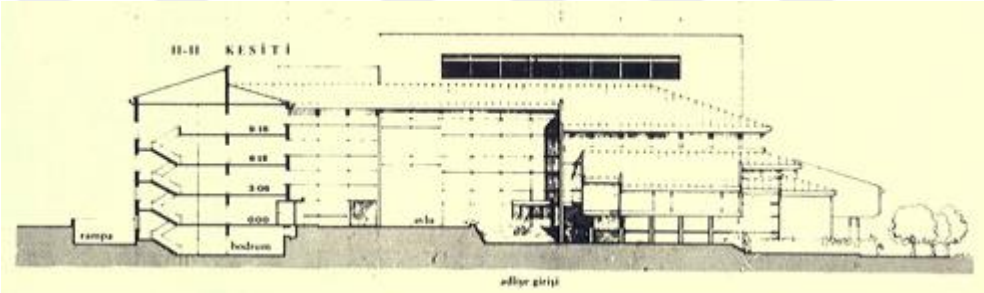

Şekil 4.171 II-II kesiti (Mimarlık, 1974)

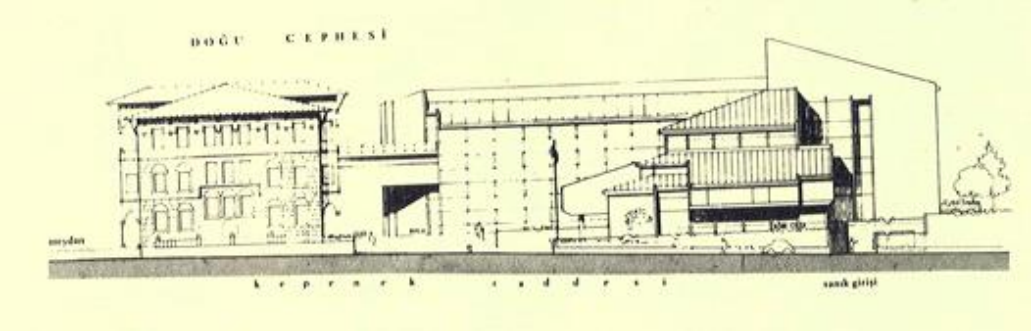

Şekil 4.172 Doğu görünüşü (Mimarlık, 1974)

Tablo 4.16 Sivas Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİVAS HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 15.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Eğimli bir alandaki proje, ara kotlardan girişlere ve çeşitli teraslamalara sahiptir (Şekil 4.170 ve 4.171).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Proje alanı içinde kalan tarihi eski hükümet konağı yapısıyla uyumlu bir vaziyet yerleşimi vardır (Şekil 4.162).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Çevresindeki ve alan içindeki yapılarla ölçek ve yükseklik açısından çelişmeyen bir tasarımı vardır (Şekil 4.163- 4.165).	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Modern bir cephe düzenine sahiptir (Şekil 4.166- 4.172).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Yüksek eğimli ve saçaklı kiremit çatılar ve hakim rüzgara göre yerleşim yapılması olumlu olmakla birlikte, soğuk iklim şartlarına göre fazlaca açıklık kullanımı olumsuzdur (Şekil 4.162- 4.171).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Bir-iki mekan dışında tüm hacimlerin doğal ışığa erişimi vardır (Şekil 4.177- 4.178- 4.179).	2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Mahalli malzeme kullanımı yoktur.	1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern yapım sistemiyle tasarlanmıştır (Şekil 4.167).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Kırma çatı kullanılmıştır (Şekil 4.162- 4.171).	1

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 16.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Nuran & Merih Karaarslan</td><td>YARIŞMA</td><td>-</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>-</td><td>İNŞA EDİLMEDİ</td><td>-</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Necip Fazıl Kısakürek Sokak Merkez/Çankırı</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Proje uygulanmadığı için değerlendirilememiştir.</td><td>KÜTLE
Proje uygulanmadığı için değerlendirilememiştir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Bayındırlık Bakanlığı’nın 1975’te açtığı mimari proje yarışmasının jüri üyeleri Enver Altınok, Ülgen Arıkök, Ahmet Ayhan, Kadri Kalaycıoğlu, Yalçın Oğuz’dur (Yarışmalar Dizini 1930-2004, tarih yok).

Proje yarışmasında birinci gelen proje uygulanmamış olup ilerleyen yıllarda aynı alan içerisinde güney kısımda iç avlulu kare formlu başka bir proje inşa edilmiştir. Bu hükümet konağı ise 2019’a kadar kullanılmış olup, 2021 yılında depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle yıkılmıştır (Haberci18, 2021)</td></tr>
</table>

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 16.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

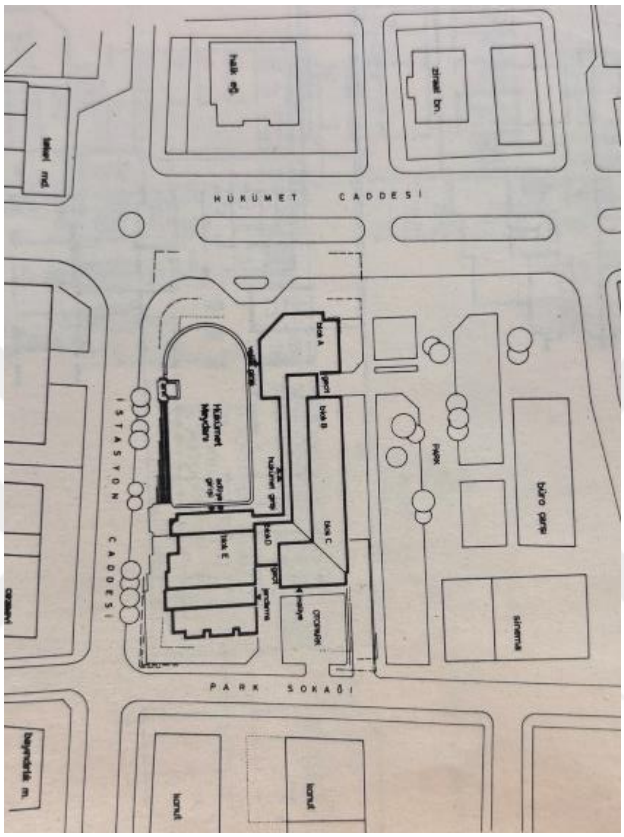

Şekil 4.173 Vaziyet planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

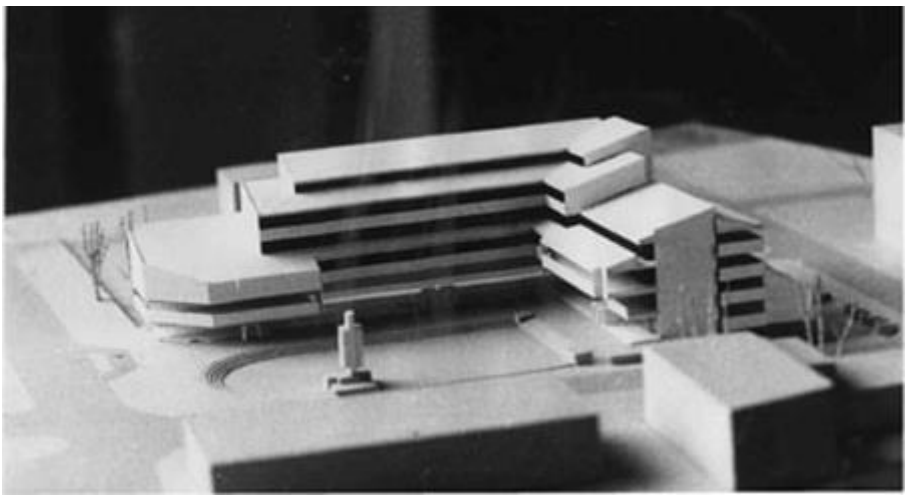

Şekil 4.174 Maket fotoğrafı (Nuran Ünsal / İlgi Karaarslan Mimarlık, tarih yok)

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 16.3

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

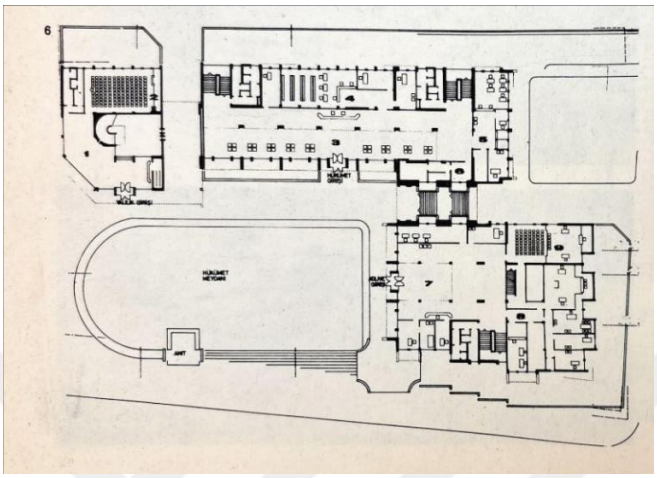

Şekil 4.175 Zemin kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

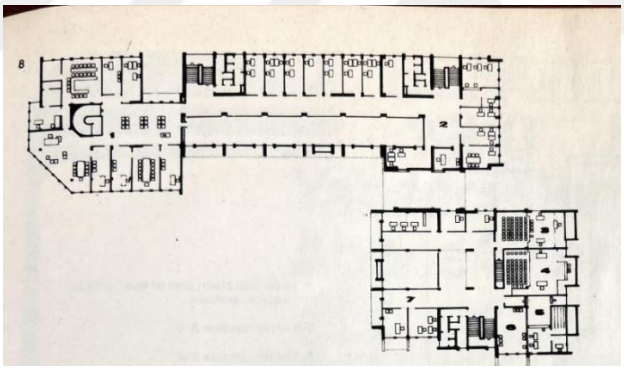

Şekil 4.176 1. kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

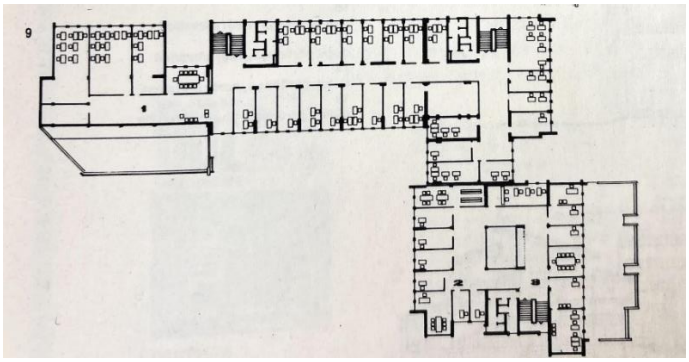

Şekil 4.177 2. kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 16.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

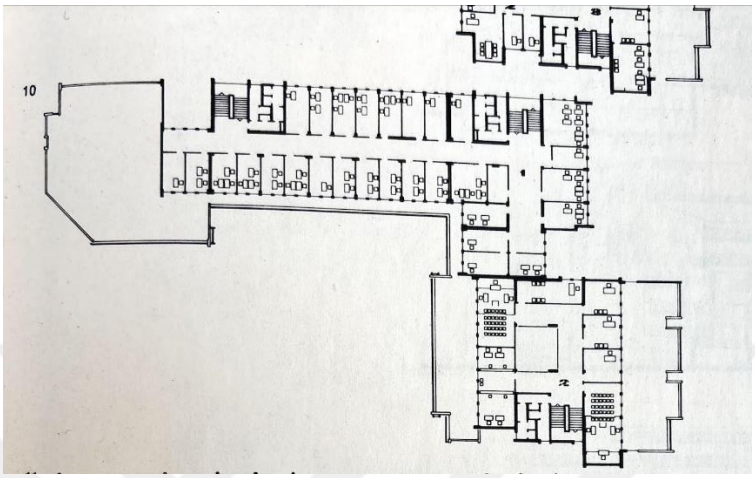

Şekil 4.178 3. kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

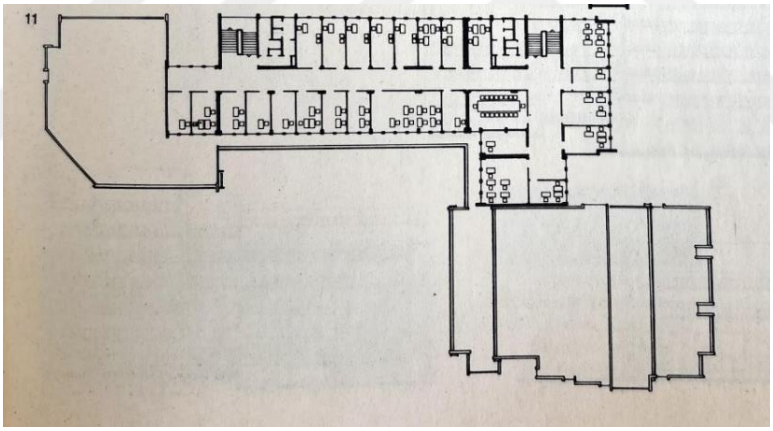

Şekil 4.179 4. kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

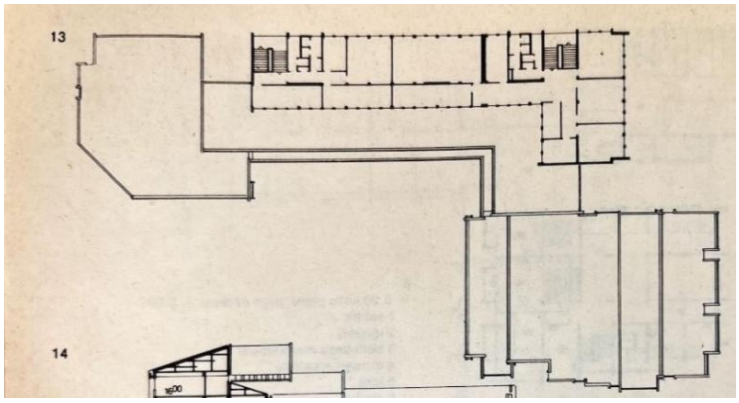

Şekil 4.180 5. kat planı (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 16.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

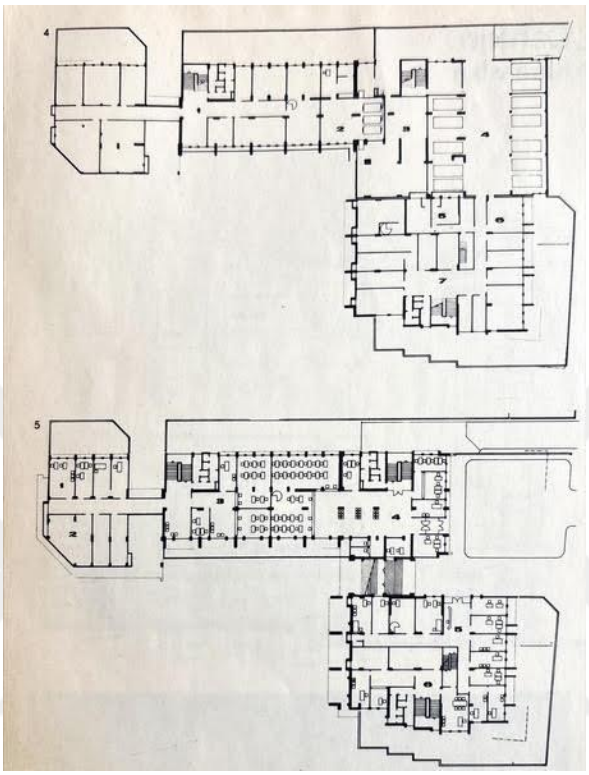

Şekil 4.181 1 ve 2. Bodrum kat planları

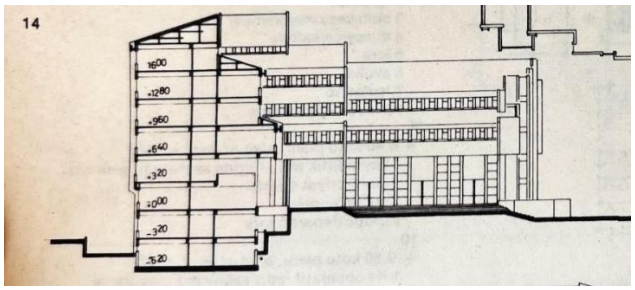

Şekil 4.182 B-B kesiti (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

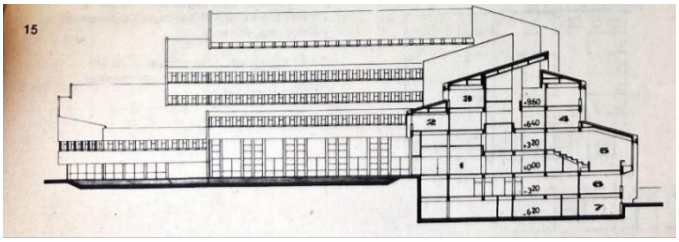

Şekil 4.183 A-A kesiti (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 16.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

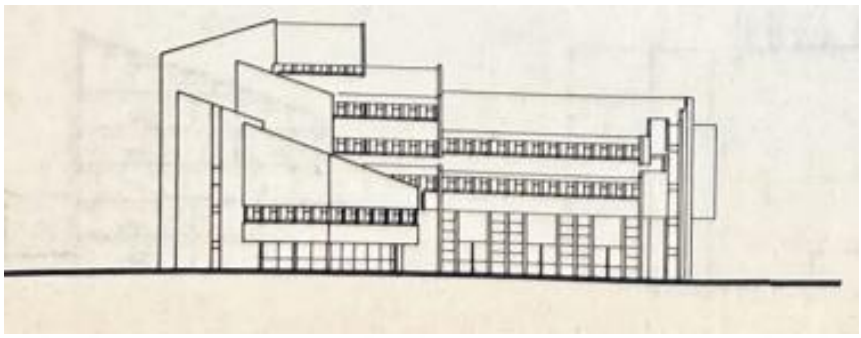

Şekil 4.184 Kuzey görünüşü (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

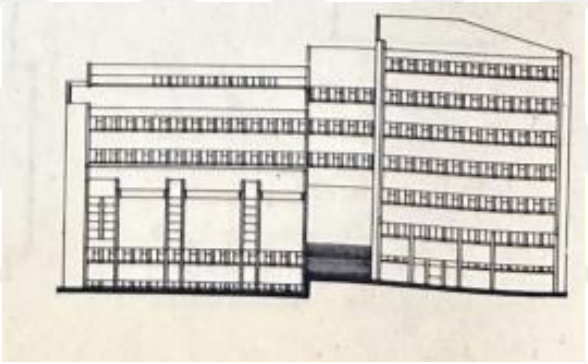

Şekil 4.185 Güney görünüşü (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

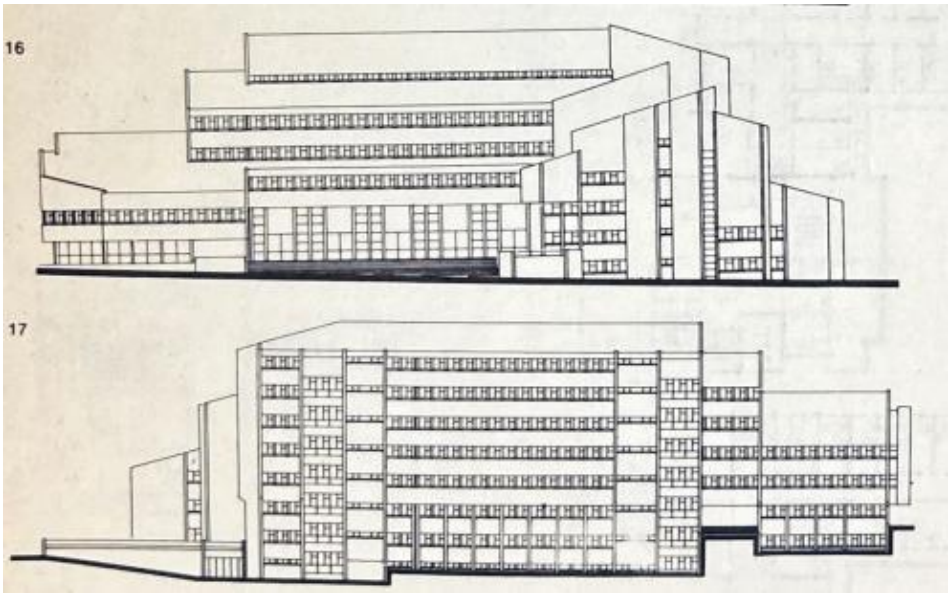

Şekil 4.186 Batı ve Doğu görünüşleri (Karaarslan & Karaarslan, 1979)

Tablo 4.17 Çankırı Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANKIRI HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 16.7**	**Uyum Oranı**
TOPOGRAFYAYA UYUM	Proje alanı yol kotundan düşük kalmaktadır. Ancak bodrum kat ve meydan için merdiven kullanımıyla kota uyum sağlanmıştır (Şekil 4.175- 4.183- 4.186).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Kütlelerin ve meydanın konumlanışında alanın ve yakın çevrenin koşulları göz önünde bulundurulmuştur (Şekil 4.173).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Çevresindeki yapılardan biraz yüksek ve ölçek olarak büyüktür (Şekil 4.173- 4.186).	2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Geleneksel mimariden esine rastlanmamıştır (Şekil 4.184- 4.185- 4.186).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Çatının eğimli oluşu, güney cephenin ısı korunumu açısından dar tutulması ve meydan yerleşimi iklime uygundur (Şekil 4.173- 4.184- 4.185- 4.186). Ancak çatı saçağı kullanılmaması ve pencere açıklıklarında yönlere göre anlamlı bir değişim olmayışı iklimsel veriler açısından olumsuzdur.	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Hemen tüm hacimlerin doğal ışığa erişimi vardır (Şekil 4.175- 4.176- 4.177- 4.178- 4.182).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Mahalli malzeme kullanılmamıştır.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern betonarme karkas sistem kullanılmıştır (Şekil 4.182).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari öge kullanımı yoktur.	

Tablo 4.18 Çorum Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ÇORUM HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 17.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>BAKANLIKÇA TEMİN</td><td>1951-1955</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK</td><td>137/ 80/ G33-C-20-D-4-C</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Karakeçili Mah, Merkez, Gazi Cd. No:1, 19030 Çorum Merkez/Çorum</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Girişteki sütunlu bölüm siyah camlarla kapatılarak cepheye dahil edilmiştir. Yıllar içinde cephe tasarımında boya ve söve kullanımı gibi küçük değişiklikler yapılmıştır (Şekil 4.190-4.191). Arka cephede klima üniteleri asılmıştır (Şekil 4.192).</td><td>KÜTLE
Batı tarafına tüp geçit bağlantısı kurularak 9 katlı bina eklenmiştir (Şekil 4.192).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Konağın inşaatının ikinci kısmı, Şubat 1954’te müteahhite verilmiştir (Kılıç Sözer, 2022).Yapının inşaatı ve tesisatı anlaşma doğrultusunda tamamlanmış, yalnızca telefon santrali ve kalorifer tesisatı işleri uzamıştır (CDA, Fon No: 30-11-1-0, Kutu No: 257 Gömlek No:16 Sıra No:3). Hükümet konağının inşaatı 1955 yılında 1 bodrum üzeri 3 kat olarak tamamlanmıştır (Çorum Gazetesi, 09 Kasım 1955). Günümüzde hala kullanılan yapı, çeşitli dönemlerde tadilattan geçmiştir (Çorum Valiliği, tarih yok)</td></tr>
</table>

Tablo 4.18 Çorum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇORUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 17.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.187 Çorum Hükümet Konağı uydu görüntüsü, 2004 (Google Earth)

Şekil 4.188 Hava fotoğrafında konağın yeri, 1950'ler (Kılıç Sözer, 2022)

Şekil 4.189 Hükümet konağı genel görünüm 2011 (Wikimapia, 2011)

Tablo 4.18 Çorum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇORUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 17.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.190 Çorum Hükümet Konağı (1967 Çorum İl Yıllığı)

Şekil 4.191 Batı tarafına yapılan ek bina, 2017 (Keser, 2017)

Şekil 4.192 Ek bina ile konağın bağlantısı, 2024 (Azazieh, 2024); sağda, konağın arka cephesindeki klima üniteleri (Google Earth, 2023)

Tablo 4.18 Çorum Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇORUM HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 17.4	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Yapı, düz bir arazide yükseltilerek oturtulmuştur (Şekil 4.189).	2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yapı, kuzeydeki sokak sınırına dayanarak konumlandırılmış, caddeden geri çekilerek arada yeşil alan ile mesafe oluşturulmuştur (Şekil 4.187).	2
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cumhuriyet Dönemi yapıları yer alan bölgede olan hükümet konağı, ölçek ve yükseklik açısından bölgeyle uyumludur (Şekil 5.36).	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Kat silmeleri, pencere oranı-biçimi ve taşkın çatı saçakları bölgenin mimarisiyle kısmen uyumludur (Şekil 4.190).	1
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Doğal taş malzeme ve geniş saçak kullanımı iklimle uyumludur ancak, yapının uzun cephesinin konumu iklimsel veriler açısından uygunsuzdur (Şekil 4.189).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm mekanlarda doğal ışık kullanımı olduğu düşünülmektedir.	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanılmamıştır.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Bölgesel yapım teknikleri uygulanmamıştır.	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Mahalli mimari öge kullanımına tasarımda yer verilmemiştir.	

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 18.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>BAYINDIRLIK BAKANLIĞINCA TEMİN</td><td>1955- 1960</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILDI</td><td>2704/ 2/ 37</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Alipaşa, 60200 Tokat Merkez/Tokat</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Özgün cephede taş kaplama olan kısımlar sonradan kaldırılmıştır. Batıdaki ana girişteki kolonatlı giriş aksı tamamen değiştirilerek balkonlu ve kapalı çıkmalı bir biçime dönüştürülmüştür (Şekil 4.195- 4.197). Cephelere klima üniteleri takılmıştır. Kuzey cepheye engelli rampası eklenmiştir (Şekil 4.198).</td><td>KÜTLE
Özgün kütlenin doğu kısmına “U” formunda bodrum üzeri üç katlı bir blok eklenmiştir (Şekil 4.193- 4.196). Konağın batı cephesindeki ana girişe özgün halinden farklı olarak bir balkon eklenerek merkez aksta öne doğru çıkıntı yapılmıştır (Şekil 4.197).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1955 yılında hükümetin yapım programına alınan konağın inşaatı, 1960 yılında tamamlanmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1955). 1984 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu’nun 379 No’lu kararıyla tescillenmiştir. 1985- 1986 yıllarında ise binanın yetersiz kalması nedeniyle yapının doğusuna “U” formunda betonarme bir ek kütle eklenmiştir (Korkmaz & Hanoğlu, 2023).
2013 yılında yapılan deprem güvenliği tespit çalışması sonucu özgün yapının da ek binanın da depreme dayanıksız olduğu belirlenmiş, güçlendirme önerilmiştir (Kaymak, 2013). Fakat maliyet yüksekliğinden ötürü 2014 yılında yapını tescili kaldırılarak yıkılmasına karar verilmiştir (Tokat Valiliği Arşivi). 2024 yılında yapı kompleksi yıkılmıştır.</td></tr>
</table>

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 18.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.193 Konağın yıkılmadan önceki uydu görüntüsü, 2024 (Google Earth)

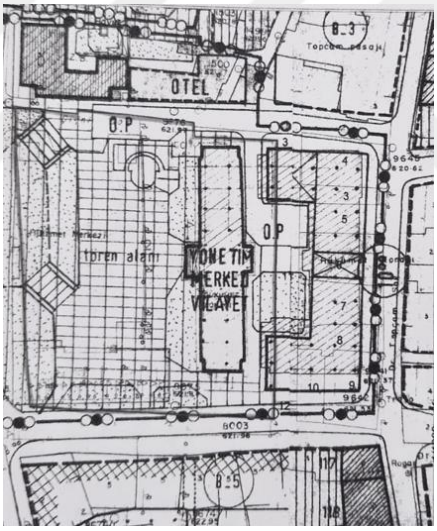

Şekil 4.194 Hükümet konağı vaziyet planı (Tokat Valiliği Arşivi)

Şekil 4.195 Hükümet Konağı fotoğrafı (Hasan Erdem Arşivi, 1960'lar)

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 18.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.196 Hükümet Konağı fotoğrafı (Yılmaz, 2020)

Şekil 4.197 Konağın batı cephesi (Demiröreh Haber Ajansı, 2024)

Şekil 4.198 Konağın solda, güney ve sağda kuzey cepheleri (Korkmaz & Hanoğlu, 2023)

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 18.4
PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER	

Şekil 4.199 Konağın zemin kat planı (Tokat Valiliği Arşivi)

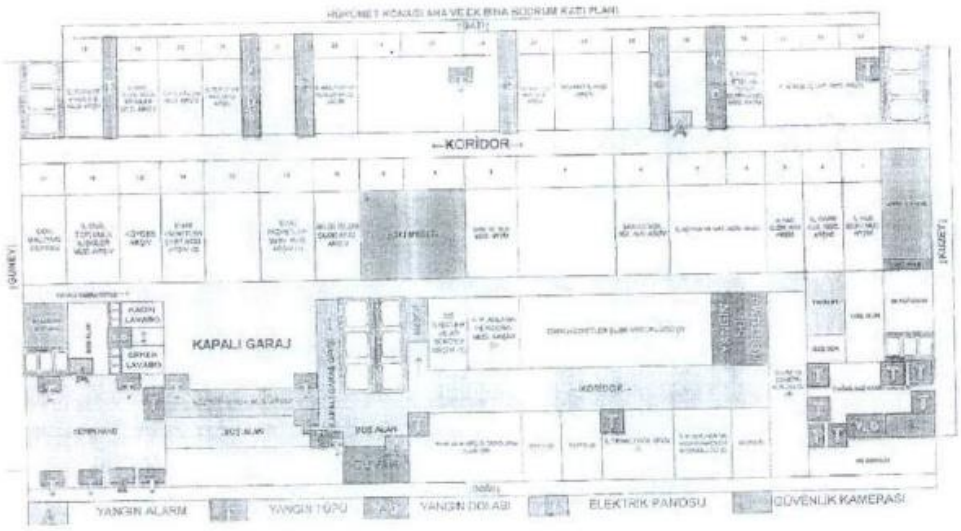

Şekil 4.200 Konağın bodrum kat planı (Tokat Valiliği Arşivi)

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 18.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

Şekil 4.201 Konağın birinci kat planı (Tokat Valiliği Arşivi)

Şekil 4.202 Konağın ikinci kat planı (Tokat Valiliği Arşivi)

Tablo 4.19 Tokat Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TOKAT HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 18.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Eğimsiz olan arazide, zemin katı yerden yarım kat yükseltilmiştir. Meydan yol kotunu yakalamaktadır (Şekil 4.197).		2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Meydanın konumu, bloğun ana caddeye yönlendirilişi ve girişi çevreye uygundur (Şekil 4.193).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yapının gabarisi çevredeki yapılarla uyumludur. Boyutu da işlevi de göz önüne alındığında çevreyle tezat oluşturmamaktadır (Şekil 4.195).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Tokat geleneksel mimari cephe düzeni ile benzerlik göstermemektedir (Şekil 4.195).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Çatının formu ve saçakları iklimle uyumlu olsa da diğer yönlerden, tasarımda iklim şartlarına uyum kaygısı gözlenmemiştir (Şekil 4.196).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm hacimler doğal ışık alabilmektedir (Şekil 4.199- 4.200- 4.201- 4.202).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel mimaride de kullanılan kiremit ve taş kullanımı vardır (Şekil 4.193- 4.195).		1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Mahalli yapım sistemi kullanılmamıştır.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yörede kullanılan mimari ögeye rastlanmamıştır.		

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 19.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Mustafa Aslan Aslaner, Erkal Güngören, Sümer Gürel</td><td>YARIŞMA</td><td>1968/ 1974</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>VALİLİK</td><td>525/ 50/ F47-C-07-A-3-C-1</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Çarşı Mahallesi, İnönü Caddesi, Merkez/ Artvin</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Son yıllarda yapılan tadilatla, cephedeki taş kaplamalar kaldırılmış, güneybatıdaki ana girişin yan tarafındaki yatay bant pencerelerin ebatları değiştirilerek dikey forma ve kemerli hale getirilmiştir (Şekil 4.207- 4.208). Ayrıca arka giriş ve konferans kütlesine de Selçuklu motifli baskı yapılmıştır (Şekil 4.209).</td><td>KÜTLE
Kütlede projeye sadık kalınmıştır (Şekil 4.203).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Bayındırlık Bakanlığınca 1968 yılında açılan ulusal mimari proje yarışmasının jüri üyeleri Ruşen Baban, Behruz Çinici, Arman Güran, Muhittin Toköz, Muhlis Türkmen’dir.
Konak arsası içinde bulunan tarihi eski hükümet konağı 1980’lerde (proje uygulaması yapıldıktan birkaç yıl sonra) yıkılarak yerine yeni bir defterdarlık binası inşa edilmiştir (Güler & Bilge, 2016).</td></tr>
</table>

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 19.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

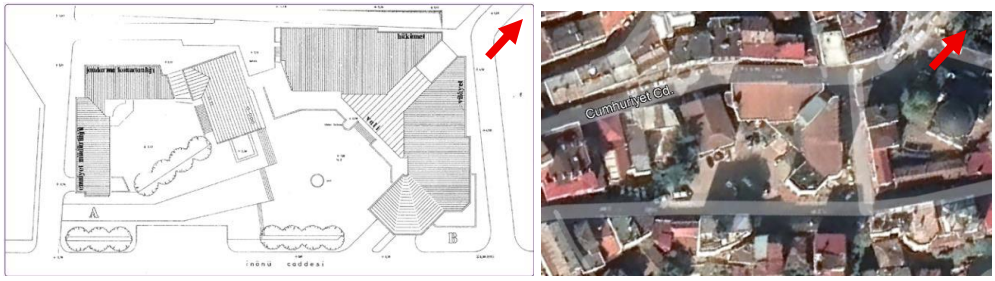

Şekil 4.203 Solda, vaziyet planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1969); sağda, uydu görüntüsü, 2021 (Google Earth)

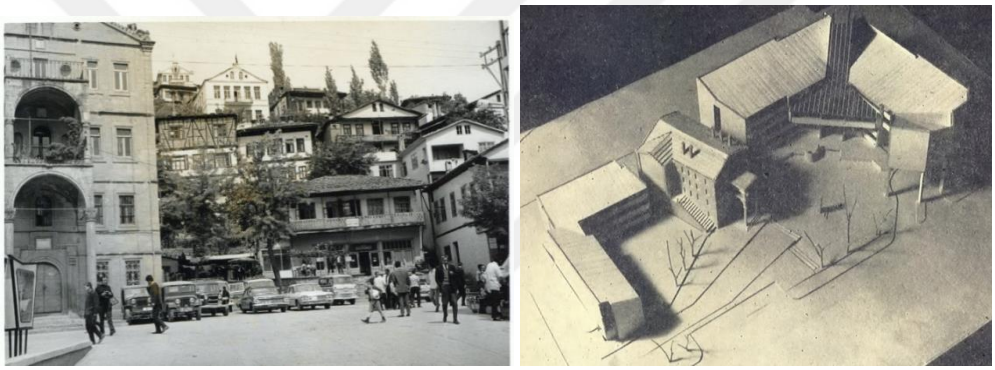

Şekil 4.204 Projenin yapılacağı alanın inşaattan önceki fotoğrafı (Erkal Güngören, 1969); sağda, maket fotoğrafı (Mimarlık, 1969)

Şekil 4.205 Maket fotoğrafı (Mimarlık, 1969)

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI	**KATALOG NO: 19.3**

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.206 Hükümet Konağı'nın havadan genel görünüşü (Artvin Valiliği Arşivi)

Şekil 4.207 İnönü Caddesi'nden hükümet konağının görünüşü, 2015 (Güler & Bilge, 2016)

Şekil 4.208 Konağın meydan cephesinden görünümü, 2021 (Trabzon, 2021)

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 19.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.209 Cumhuriyet Caddesi tarafından konağın arka girişi, 2025

Şekil 4.210 Konağın kuzeybatı cephesinden bir görünüş, 2015 (Güler & Bilge, 2016)

Şekil 4.211 Konağın iç mekanı, 2015 (Güler & Bilge, 2016)

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 19.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

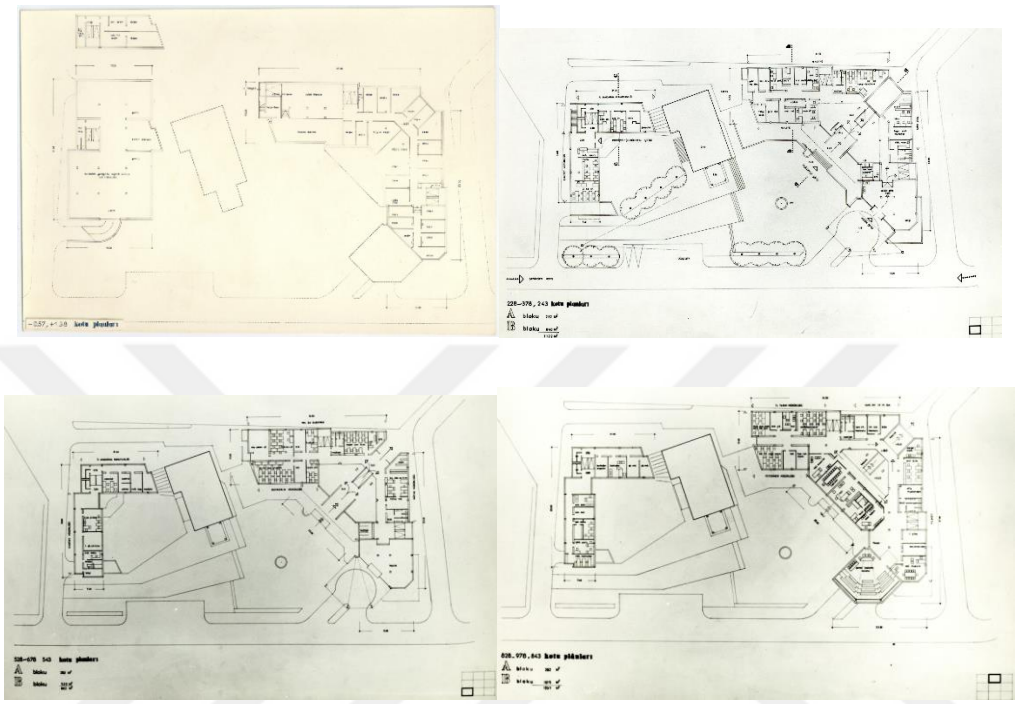

Şekil 4.212 Kat planları (Güngören, Aslaner, & Gürel, 1974)

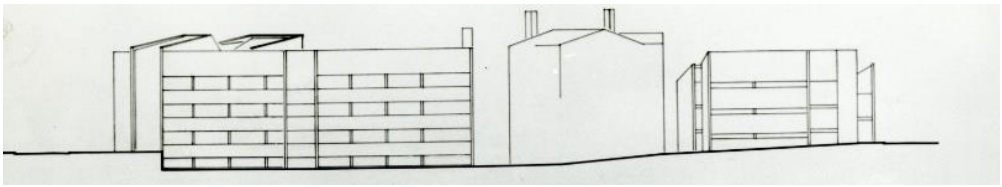

Şekil 4.213 Kuzeybatı cephesi (Güngören, Aslaner, & Gürel, 1974)

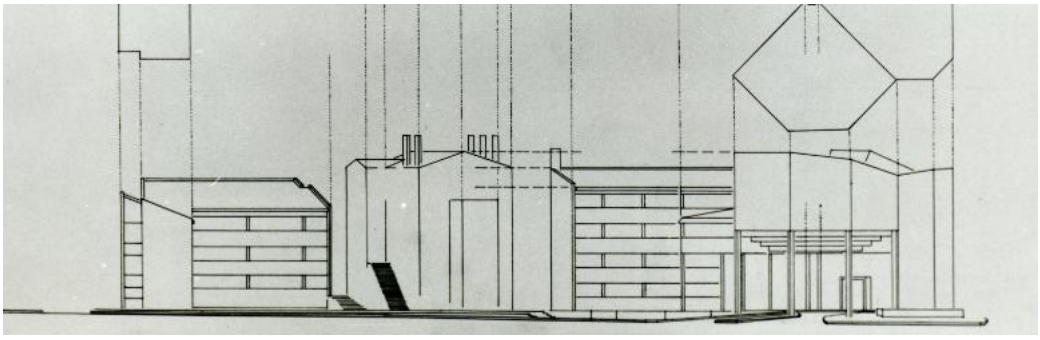

Şekil 4.214 Güneydoğu cephesi (Güngören, Aslaner, & Gürel, 1974)

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 19.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

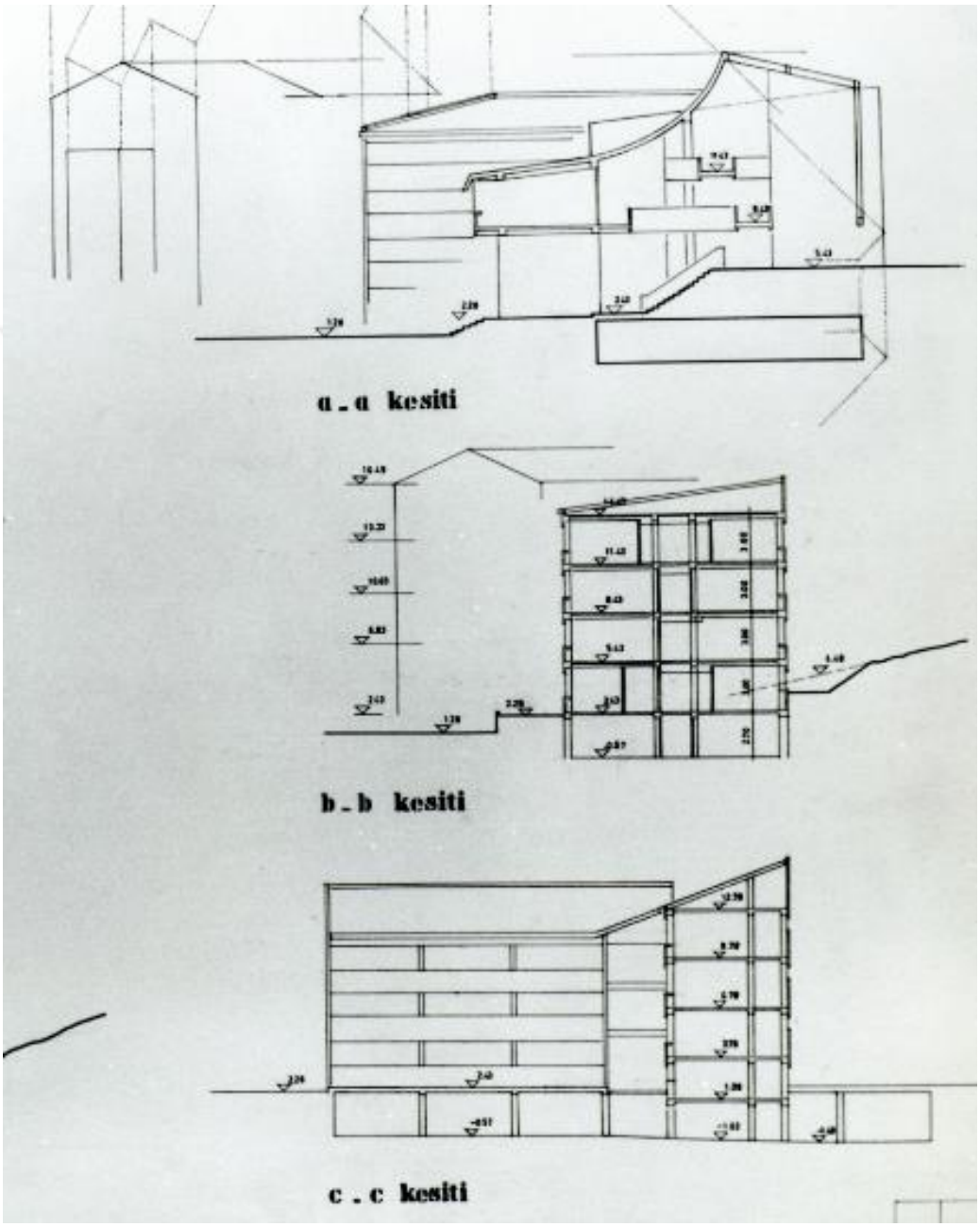

Şekil 4.215 Kesitler (Güngören, Aslaner, & Gürel, 1974)

Tablo 4.20 Artvin Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ARTVİN HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 19.7	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Eğimli bir topografyaya sahip alandaki projede farklı kot kullanımları ve değişik kotlardan girişler vardır (Şekil 4.215).		3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Vaziyet yerleşiminde alan içinde kalan tarihi yapı ve ana akslar dikkate alınmıştır (Şekil 4.203).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Parçalı kütle tasarımı ve konağın yüksekliği çevresiyle uyumludur (Şekil 4.206).		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Konak, modern bir cephe tasarımına sahiptir (Şekil 4.213- 4.214).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Çatı formu, kat yüksekliği ve yapının yönlenişi açısından iklimsel verilerle uyumlu bir tasarıma sahiptir (Şekil 4.203- 4.205).		3
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Bodrum katta tabii ışık kullanımı mümkün gözükmemekle birlikte zemin ve üstü katlarda erişim vardır (Şekil 4.212- 4.215).		2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Emniyet ve valilik bölümlerinde geleneksel mimaride de kullanılan bölgede çıkan doğal taş kaplama ve duvarlarda ise bölgede yaygın olan tuğla kullanılmıştır (Şekil 4.210). Ancak diğer kısımlarda modern malzeme kullanımı vardır.		2
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yerel yapım tekniği kullanılmamıştır.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Konferans salonu kütlesinde, yerel mimarideki "serender" ögesi etkisi olduğu söylenebilir (Şekil 4.205).		1

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 20.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Umut İNAN</td><td>YARIŞMA</td><td>1971/ -</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK</td><td>93/8</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Karaer, Hasan Bey Cd. No:21, 29000 Gümüşhane Merkez/Gümüşhane</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Meydandan alınan güney girişi özgün projede çift iken tek rüzgarlıkla birleştirilmiştir (Şekil 4.219- 4.228). Yan cephelerde klima üniteleri bulunmaktadır (Şekil 4.221).</td><td>KÜTLE
Kütle özgün durumdadır (Şekil 4.216).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1971’de açılan hükümet konağı mimari proje yarışmasının asli jüri üyeleri Hilmi Beyazıt, Vedat Özsan, Hurşit Tamkan, Mehmet Tataroğlu, Yılmaz Tuncer’dir.</td></tr>
</table>

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 20.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

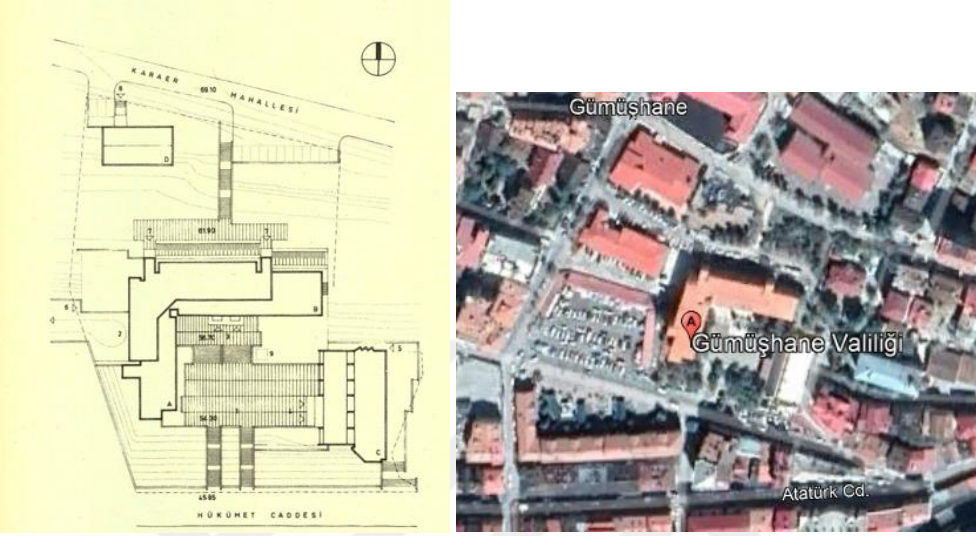

Şekil 4.216 Solda, vaziyet planı (Mimarlık, 1973); sağda, Valilik uydu görüntüsü, 2024 (Google Earth)

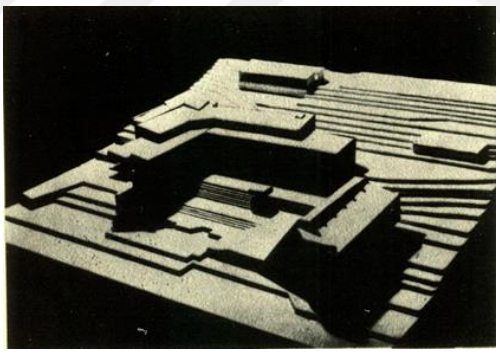

Şekil 4.217 Maket Fotoğrafı (Mimarlık, 1973)

Şekil 4.218 Hükümet konağı güncel fotoğrafı (Gümüşhane Valiliği, tarih yok)

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 20.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.219 Hükümet konağı ön cephe fotoğrafı, 2020 (Memurlar.net, 2020)

Şekil 4.220 Meydanın güneydoğusundan konağın görünümü, 2021 (Sabah, 2021)

Şekil 4.221 Konağın batı cephesi, 2025 (Google Maps, 2025)

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 20.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

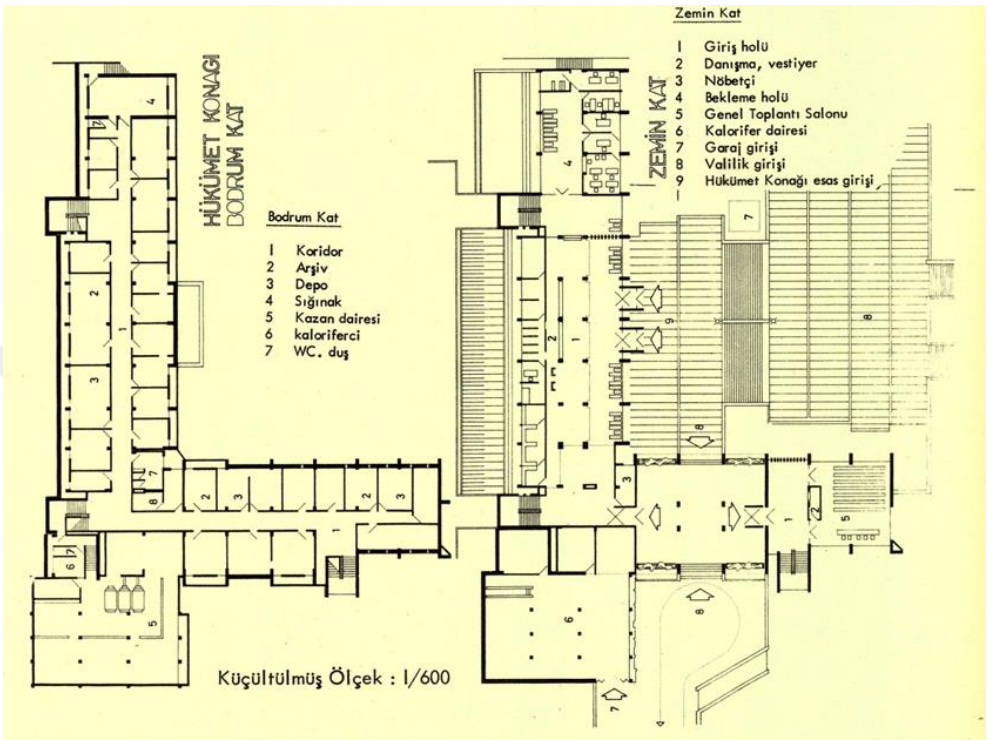

Şekil 4.222 Bodrum ve zemin kat planı (Mimarlık, 1973)

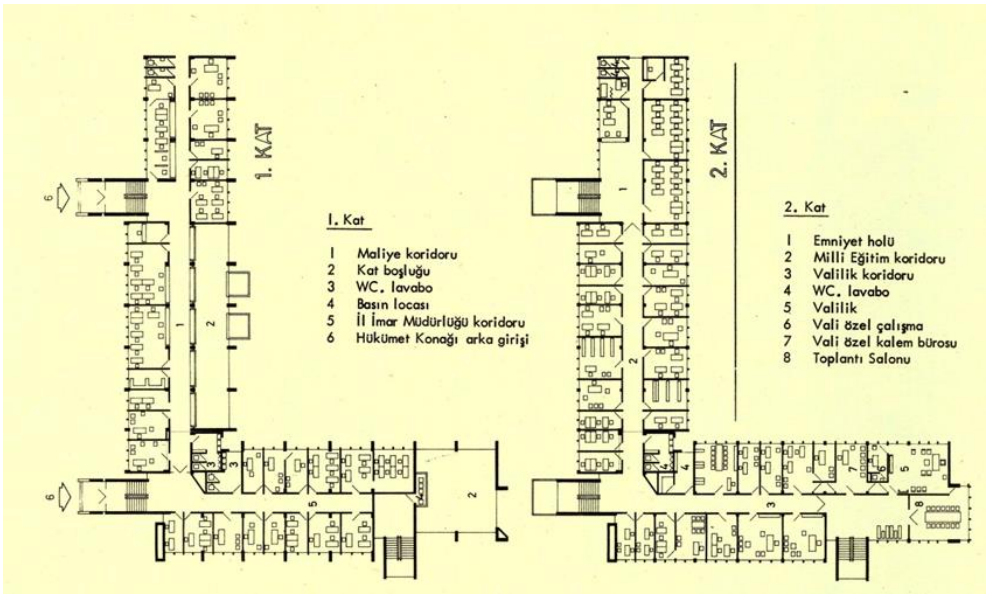

Şekil 4.223 1 ve 2. Kat planı (Mimarlık, 1973)

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 20.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

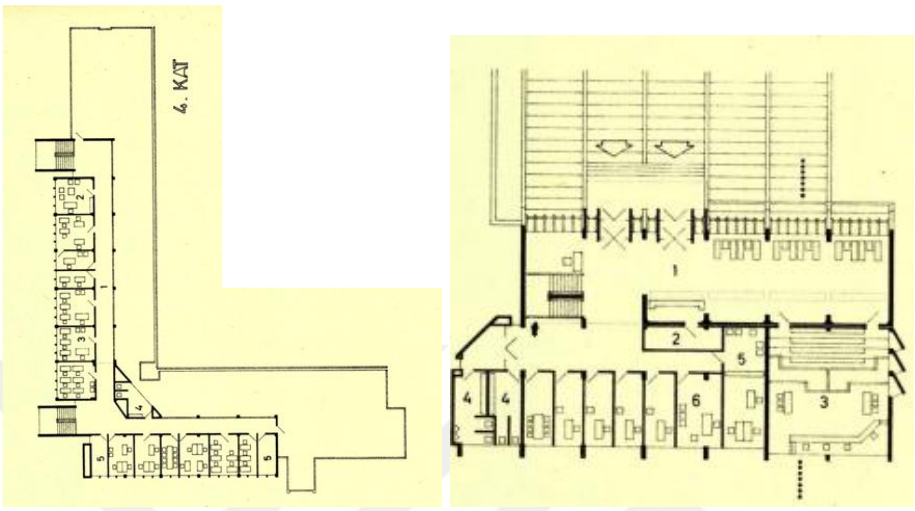

Şekil 4.224 4. Kat Planı ve adliye bloğu zemin kat planı (Mimarlık, 1973)

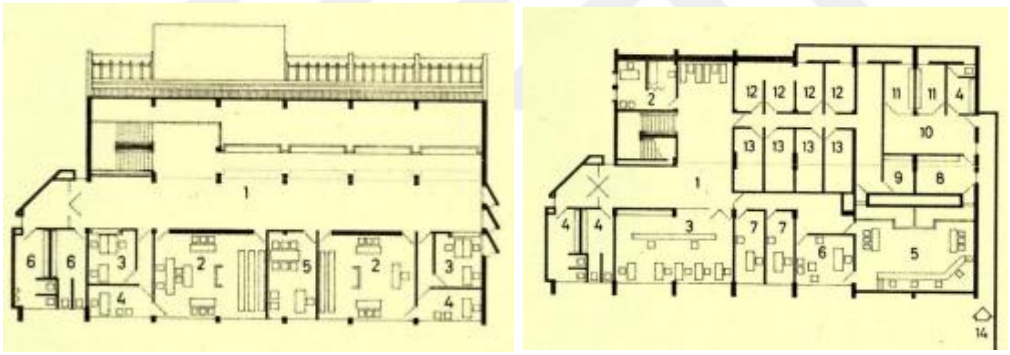

Şekil 4.225 Adliye bloğu 1. kat ve bodrum kat planı (Mimarlık, 1973)

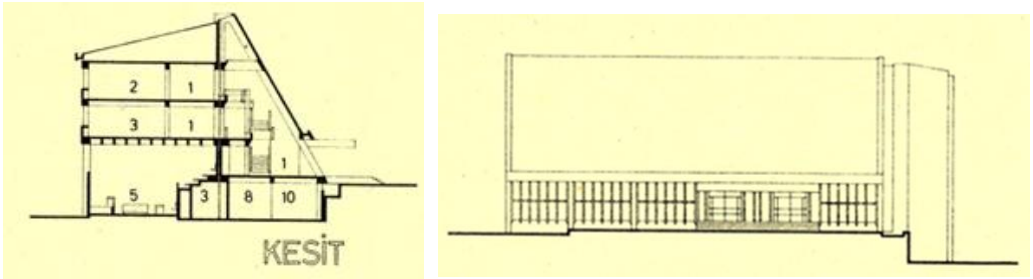

Şekil 4.226 Adliye blok kesiti ve batı cephesi (Mimarlık, 1973)

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 20.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

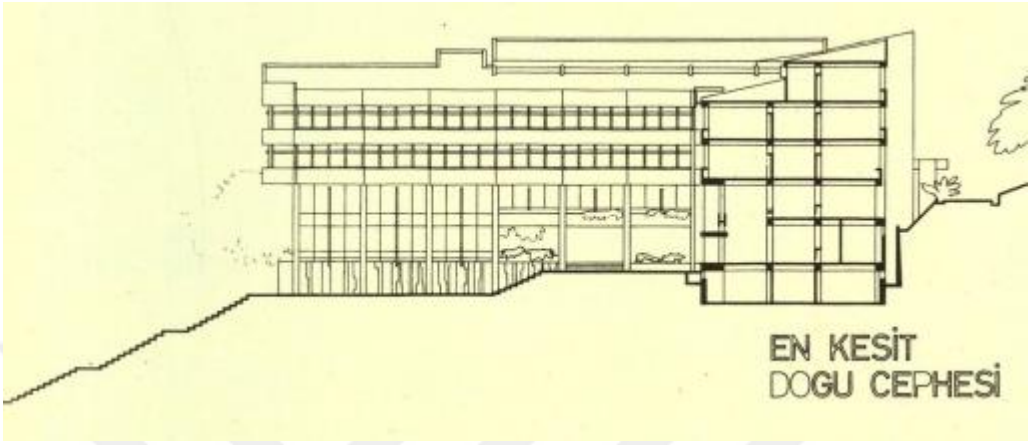

Şekil 4.227 En kesit doğuya bakış (Mimarlık, 1973)

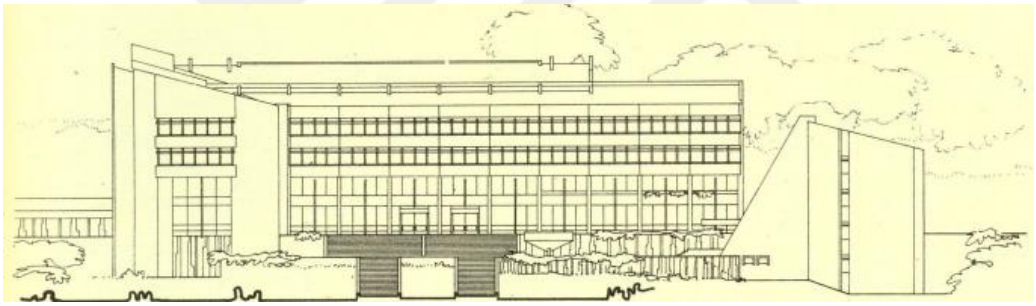

Şekil 4.228 Güney cephe görünüşü (Mimarlık, 1973)

Tablo 4.21 Gümüşhane Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: GÜMÜŞHANE HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 20.7	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Konağın tasarımında, kuzey-güney aksında oldukça büyük bir yükselti farkı içeren alanda eğim, kısmen kullanılmıştır. Özellikle güneydeki ana girişe yaya ulaşımı için ciddi merdivenler ve kot çıkılması gerekmektedir (Şekil 4.227).		2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yapı blokları, cadde cephesinde konumlandırılan meydan etrafına yerleştirilmiş ve yerleşim olarak bina caddeye yönlendirilmiştir (Şekil 4.216).		2
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Resmi yapıların bulunduğu bölgede inşa edilen hükümet konağı gabari olarak bölgedeki yapıları çok aşmamaktadır.		2
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cephe karakteri olarak modern bir tasarımı vardır (Şekil 4.227- 4.228).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Kompakt kütle tasarımı, dik eğimli çatılar kullanılması, meydanı hakim rüzgardan koruyacak biçimde yerleşim uyumlu olmakla beraber saçak kullanılmaması olumsuz gözükmektedir (Şekil 4.216 ve 4.227).		2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Genel olarak adliye bloğundaki birkaç mekan haricinde tüm hacimlerin doğal hava ve ışığa ulaşımı vardır (Şekil 4.222- 4.223- 4.224 ve 4.225).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Çatıda kullanılan sac malzeme dışında yerel malzeme kullanımı yoktur (Şekil 4.216).		1
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Yapım tekniği olarak modern betonarme sistem kullanılmıştır (Şekil 4.225- 4.226- 4.227).		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari öge kullanımı yoktur.		

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 21.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Yüksel ERDEMİR Edip Önder US</td><td>YARIŞMA</td><td>1973/ 1980 -1986</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK</td><td>735/5/ D34-D-24-A-4-D-4</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Kefevi, Hükümet Meydanı No:1, Merkez/ Sinop</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Güney cephe batı ucunun zemin katında projede sağır olan duvarda pencereler uygulanmıştır (Şekil 4.236). Yine aynı kanatta 1 ve 2. Katlarda projeye aykırı dikey büyük pencereler açılmıştır. Defterdarlık kanadının güney cephesindeki pencere büyüklükleri ve WC pencerelerinin sayısı da projeden farklıdır (Şekil 4.231). Genel olarak cephelerde klima üniteleri takılmış durumdadır. Doğu cephesindeki giriş iptal edilmiş, pencere düzeni de değiştirilmiştir (Şekil 4.233).</td><td>KÜTLE
Güneybatı ucundaki valilik girişinin olduğu kolun birinci katında, güney ve batı yönlerine doğru, projede olmayan çıkma yapılmıştır (Şekil 4.232). Yapının zemin katında meydana bakan kuzeydoğu köşesinde plandaki eğrisellik ve rüzgarlıktaki çıkıntı aynı şekilde uygulanmamış, rüzgarlık cepheyle hem yüz, eğrisel köşe de dik olarak inşa edilmiştir (Şekil 4.237 ve 4.231). Güneydoğu köşeye panoramik bir asansör eklenmiştir (Şekil 4.233).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1973 yılında bayındırlık Bakanlığınca açılan yarışmanın jüri üyelerini Uğur Alkım, Umut İnan, Tanjı Kaptanoğlu, Tamay Sütmen ve Özhan Tüz oluşturmaktadır.</td></tr>
</table>

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.229 Vaziyet planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

Şekil 4.230 Hükümet konağı fotoğrafı, 2019 (Maviş, 2019)

Şekil 4.231 Meydandan güneybatıya bakış, 2025 (Tufan, 2025)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.232 Meydandan güneydoğuya bakış, 2025 (Tufan, 2025)

Şekil 4.233 Doğu cephesi, 2025 (Tufan, 2025)

Şekil 4.234 Konağın kuzeydoğu köşesi, 2025 (Tufan, 2025)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.235 Güney cephenin iki köşesinden fotoğrafları, 2025 (Tufan, 2025)

Şekil 4.236 Solda eski hükümet konağı binası, sağda yeni konağın vali girişi (güneyden), 2025 (Tufan, 2025)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

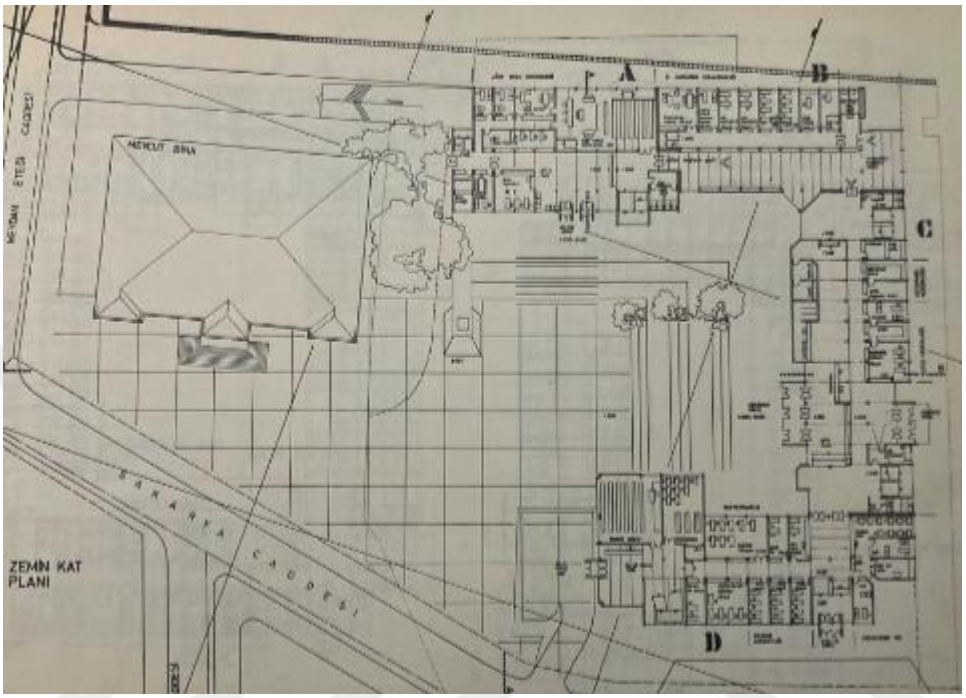

Şekil 4.237 Zemin kat planı (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

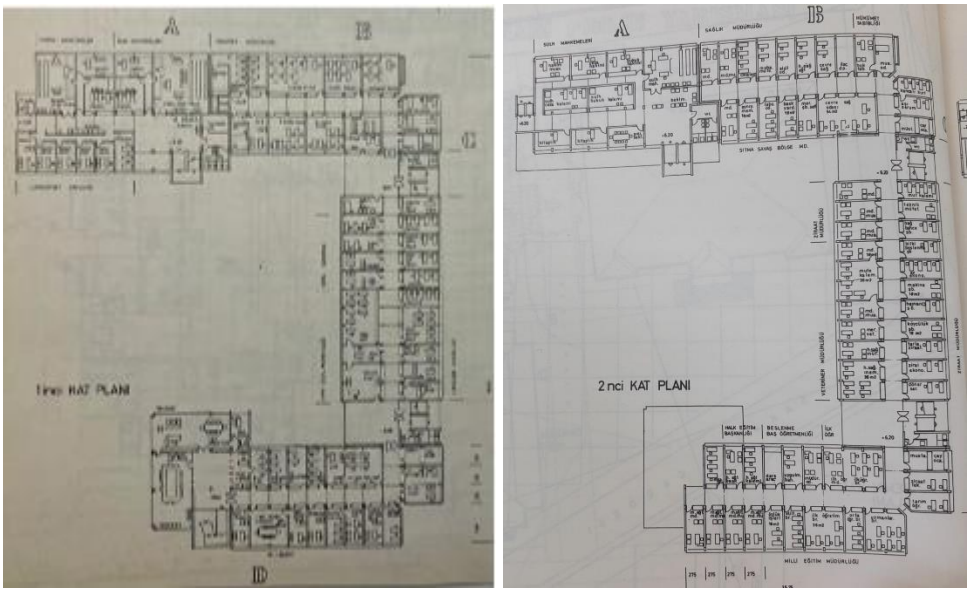

Şekil 4.238 1.ve 2. Kat planları (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

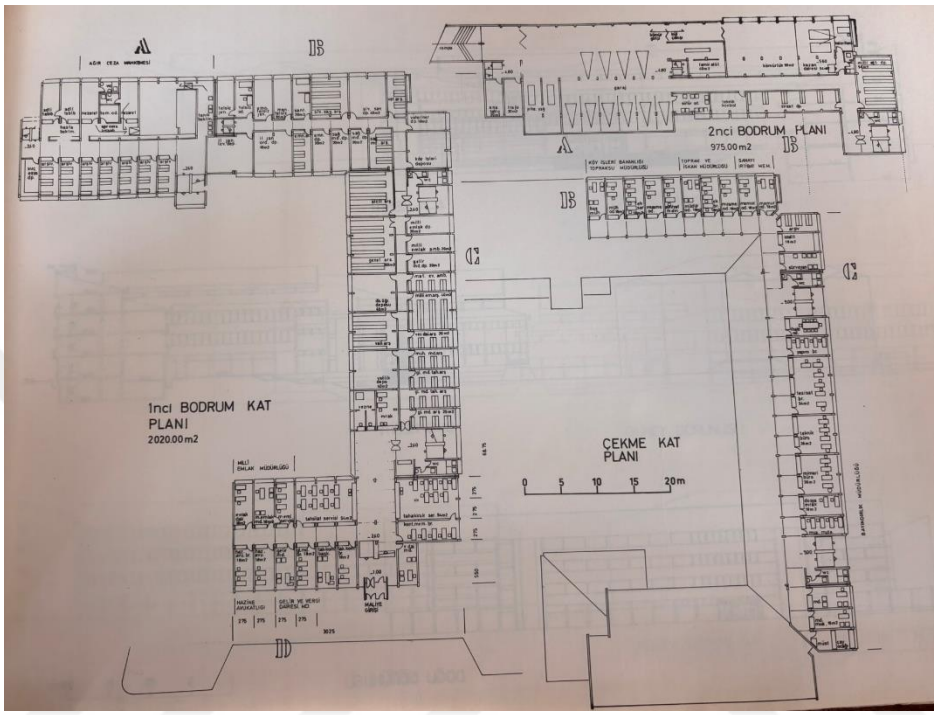

Şekil 4.239 Bodrum ve çekme kat planları (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

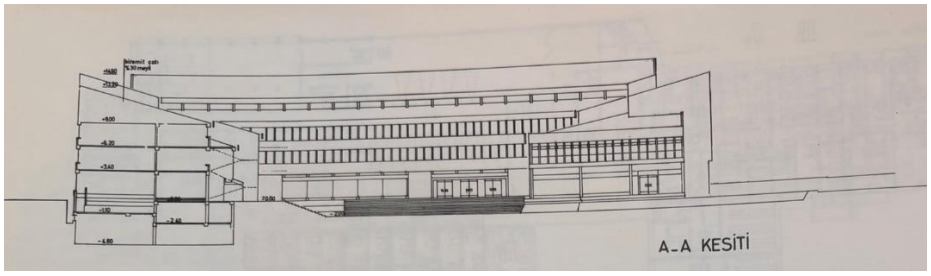

Şekil 4.240 A-A kesiti (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

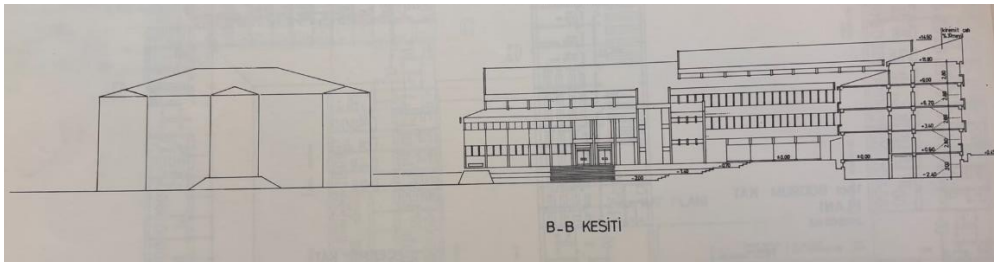

Şekil 4.241 B-B kesiti (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.7

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

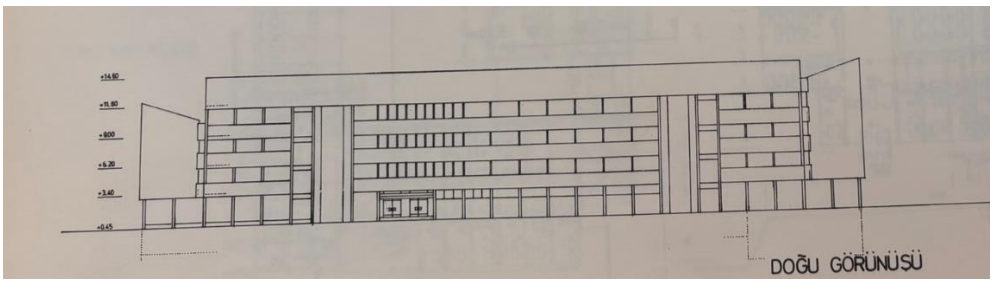

Şekil 4.242 Doğu görünüşü (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

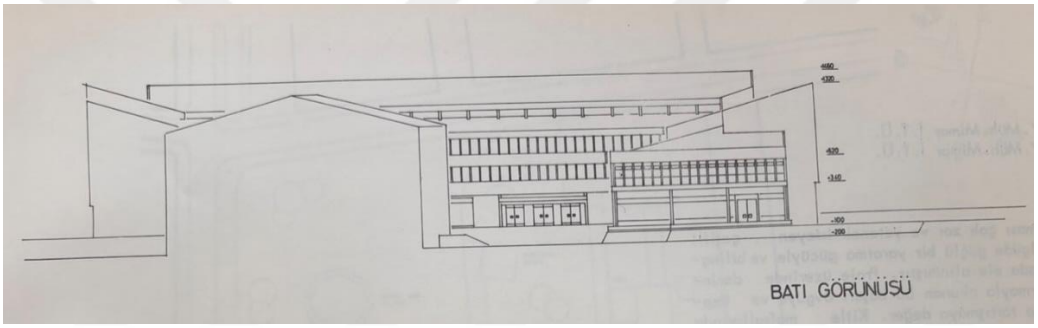

Şekil 4.243 Batı görünüşü (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

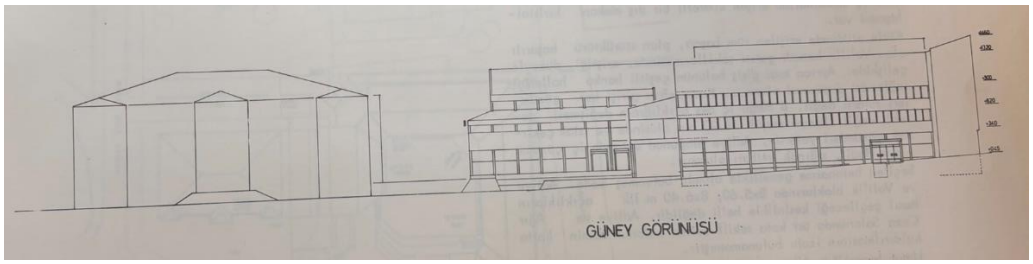

Şekil 4.244 Güney görünüşü (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

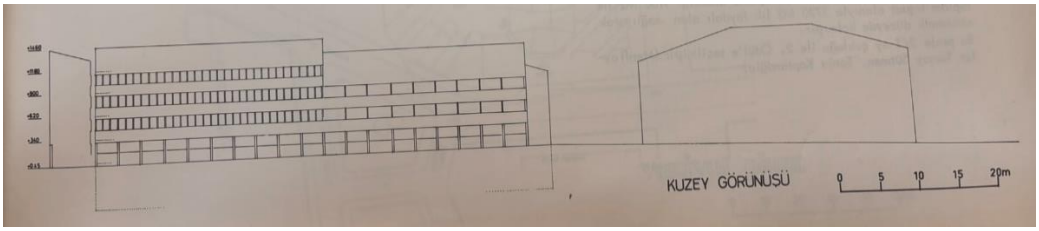

Şekil 4.245 Kuzey görünüşü (Bayındırlık Bakanlığı, 1973)

Tablo 4.22 Sinop Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SİNOP HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 21.8	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Hükümet konağı ve adliye girişleri meydandan yüksekte kalmıştır. Yapı farklı kotlarda eğimi yakalasa da tam olarak eğime uygun bir yerleşimi yapıldığı söylenemez (Şekil 4.240 ve 4.241).	1
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Proje alanı içindeki tarihi yapı, deniz manzarası, yaya ve motorlu taşıt ulaşımı göz önünde tutularak bölgeye uygun bir yerleşim yapılmıştır (Şekil 4.229 ve 4.230).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Gabari olarak çevreye ve yanındaki tarihi binaya uygundur (Şekil 4.230).	1
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Cephe karakteri olarak modern bir tasarım hakimdir (Şekil 4.242- 4.243- 4.244- 4.245).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Batı cephede güneş kırıcı elemanlar ve yoğun yağış alan bölgede kırma çatı tasarlanmıştır (Şekil 4.243).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Doğal ışık ve havaya erişim olmayan ağır ceza kalemi gibi bazı mekanlar vardır (Şekil 4.237 ve 4.238).	2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme kullanımı yoktur.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme modern sistem önerilmiştir.	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari eleman kullanımına rastlanmamıştır.	

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 22.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Mahmut TUNA ve yardımcıları</td><td>YARIŞMA</td><td>1979/ 1982- 1985</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>HÜKÜMET KONAĞI</td><td>1305/ 179/ F43-D-25-D-4-C, F43-D-25-D-3-D</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Gülbaharhatun, İnönü Cd. No:52, 61040 Trabzon Merkez/Trabzon</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Özgün cephe çizimlerine ulaşılamadığı için değerlendirilememiştir.</td><td>KÜTLE
Konağın batı cephesinin kuzey ve güney köşesine birer yangın merdiveni eklenmiştir (Şekil 4.249- 4.250). Zemin katta doğu ucundaki ana girişin hemen bitişiğindeki aksta doğu-batı bağlantısı kuran bir geçit açıklığı yapılmıştır (Şekil 4.251).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1979’da Bayındırlık Bakanlığınca açılan yarışmanın jüri üyeleri Mustafa Altıntaş, Ahmet Ayhan, Fatih Gorbon, Ziya Tanalı ve Cihat Uysal’dır (Mimarlık, 1980c). Yarışmayı Mahmut Tuna ve Abdullah Mutlu, Kaşif Köker, Nazif Aköz, Bülent Alpaslan, Feyzi Gürbüz, Mustafa Durcan’dan oluşan bir ekip kazanmıştır. Yaklaşık 30.000 m ^{2} inşaat alanına sahip proje arazisi, kent merkezinde ticari fonksiyonların ağırlıkta olduğu bir alanda yer almaktadır (Akçay & Paç, 2023).</td></tr>
</table>

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 22.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

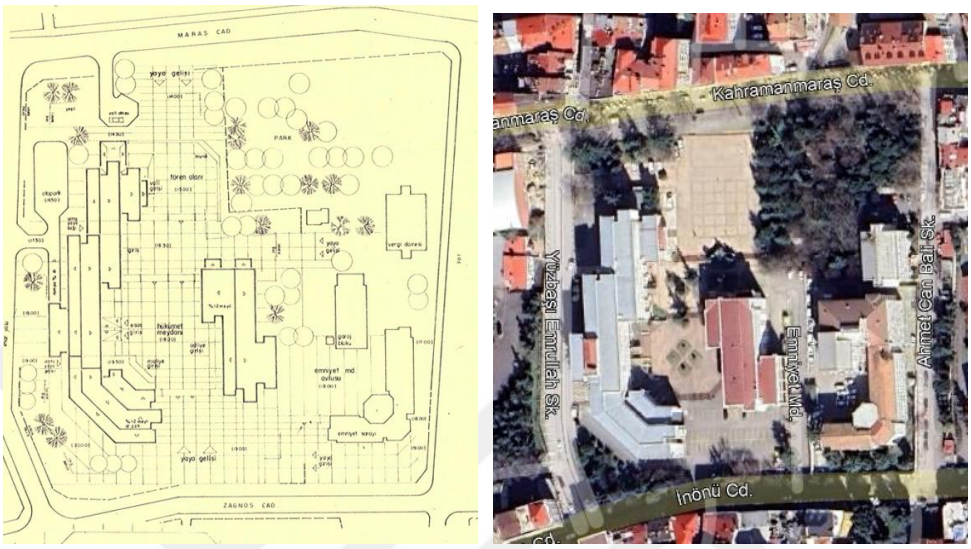

Şekil 4.246 Solda vaziyet planı (Mimarlık, 1980), sağda hükümet konağı uydu görüntüsü (Google Earth, 2025)

Şekil 4.247 Konağın inşasından hemen sonraki hali, 1980'ler (Özbay, 1987)

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 22.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.248 Konağın meydandan doğu cephesi, 2025 (Güven, 2025)

Şekil 4.249 Konağın güneybatı cepheden fotoğrafı, 2015 (Google Street View, 2015)

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 22.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.250 Konağın batı cephesinin kuzey ucu, 2025 (Güven, 2025)

Şekil 4.251 Konağın ana girişi, 2025 (Güven, 2025)

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 22.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

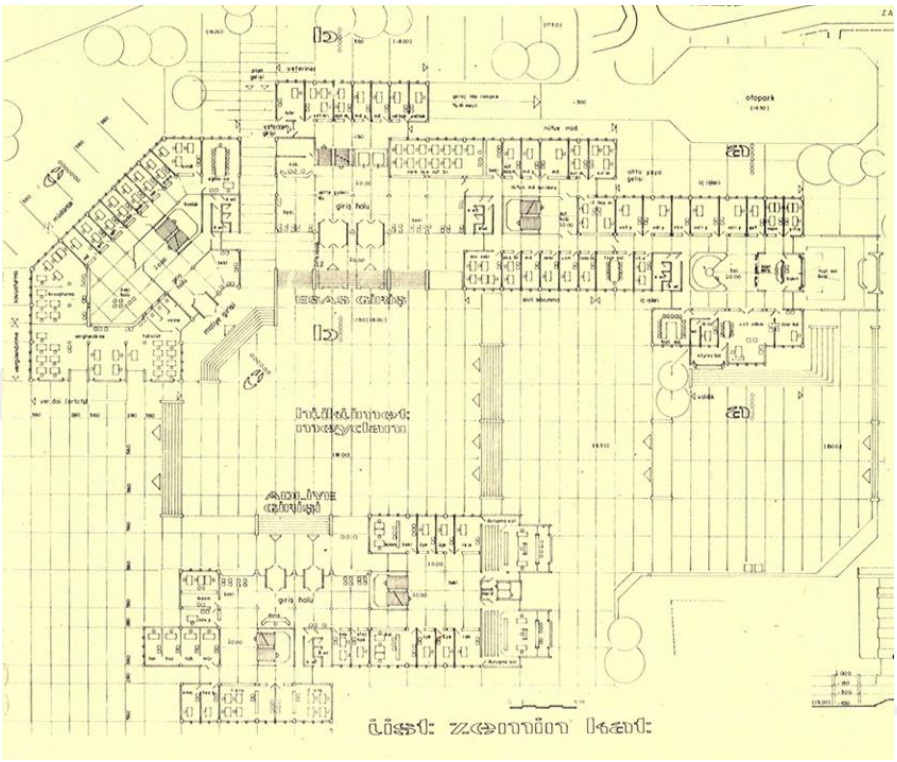

Şekil 4.252 Zemin kat planı (Mimarlık, 1980c)

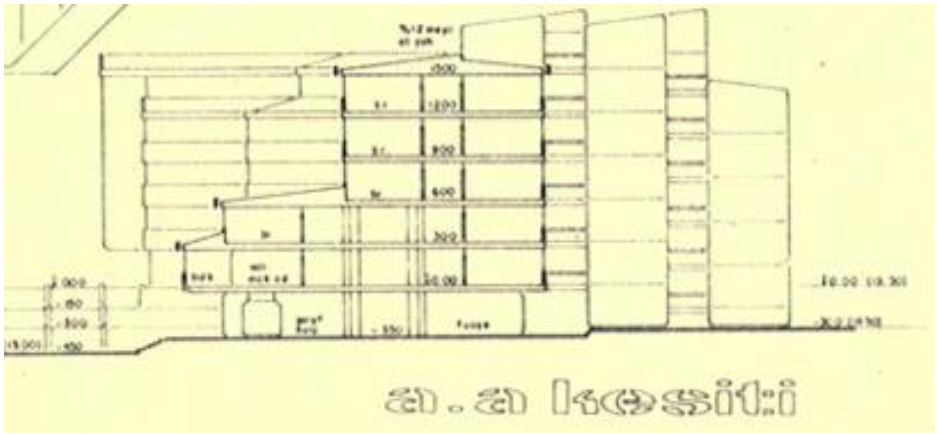

Şekil 4.253 Kesit (Mimarlık, 1980c)

Tablo 4.23 Trabzon Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: TRABZON HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 22.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Kapalı otopark çözümü topografyaya uygun değildir. Ancak eğime dik olarak oturtulan kütlelerde çeşitli kotlama ve teraslamalar yapılarak kotun kullanıldığı söylenebilir (Şekil 2.46- 4.252- 4.253).	1
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Arsanın kuzey-güney uçlarındaki iki caddeyi yaya yoluyla birleştiren ve akışı koparmayan parçalı bir kütle çözümü mevcuttur (Şekil 4.246).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Konak, Trabzon'un kamusal, ticari ve sağlık yapılarının bulunduğu önemli bir aks olan Kahramanmaraş Caddesi'ndedir ve yükseklik olarak yakın çevresiyle uyumlu gözükmektedir (Şekil 5.45).	3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Trabzon'un geleneksel mimarisi ile cephe tasarımı arasında bir uyum gözlenmemektedir. Cephe tasarımında modern bir dil hakimdir (Şekil 4.247).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Hakim rüzgar yönü olan güneybatı köşesinde kütle yoğun rüzgarı kesecek biçimde konumlandırılmıştır, ayrıca kuzey cephe yüzeyi küçük tutularak soğuk kuzey rüzgarından korunmuştur (Şekil 4.246). Ancak bol yağışlı olan bölgede taşkın saçak tercih edilmemesi, iklimsel koşullara ters düşmektedir (Şekil 4.253).	2
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Planlama, genel olarak hemen hemen tüm mekanların doğal hava ve ışığa erişimine olanak sağlayacak şekilde çözülmüştür (Şekil 4.252).	2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel malzeme olan ahşap ve taş kullanımı mevcut değildir. Modern malzemeler kullanılmıştır.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme sistem kullanılmıştır.	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Doğu Karadeniz mimari geleneğine özgü mimari ögelere tasarımda yer verilmemiştir.	1

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 23.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Enis KORTAN, Avyerinos ANDONYADİS, Nişan YAUBYAN, Harutyun VAPURCİYAN</td><td>YARIŞMA</td><td>1955/ 1957- 1962</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILDI</td><td>-</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Semerciler, Kudüs Cd. No:2, 54100 Adapazarı/Sakarya</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cepheler genel olarak özgün projeye göre uygulanmıştır. Yalnızca valilik bloğunun meydana bakan cephesinde kuzey ve güneye doğru sağır duvarlarla hafif bir genişleme yapılmıştır (Şekil 4.257).</td><td>KÜTLE
Meydan cephesinde iki blok boyunca devam edecek biçimde tasarlanan üst örtü, sadece valilik bloğu girişinde uygulanmıştır. Valilik bloğu tam dikdörtgen formunda değil yanlardan hafif çıkıntı yapacak şekilde inşa edilmiştir (Şekil 4.256- 4.257)</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1955 yılında, cadde aksında oluşturulmak istenen kamu yapıları kompleksi için, Bayındırlık Bakanlığınca ‘‘Sakarya Hükümet Konağı Proje Müsabakası’’ açılmıştır (Arkitekt, 1956, s.105).
Jüri; Başkan Y. Mimar Hüseyin Kara, Başkan Yardımcısı Y. Mimar Gündüz Özdeş, Y. Mimar N. Eldem, Y. Mimar Sabih Öke, Y. Mimar Af. Kırımlı’dan oluşmaktadır.
Yarışmanın birincisi, Enis Kortan, Avyerinos Andonyadis, Nişan Yaubyan ve Harutyun Vapurciyan’ın müşterek projesidir.
Hükümet konağı, 1999 Adapazarı depreminde aldığı ciddi hasarın ardından, 2003 yılında yıkılmıştır (Okumuş & Ediz, 2022).</td></tr>
</table>

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 23.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

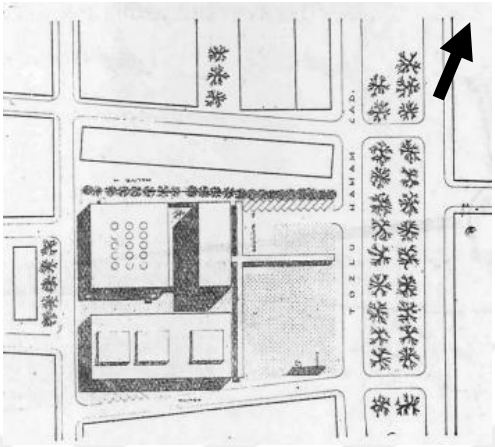

Şekil 4.254 Vaziyet Planı (Arkitekt, 1956)

Şekil 4.255 Hava fotoğrafında Sakarya Hükümet Konağı, 1960'lar (Sakarya Büyükşehir Koleksiyonu)

Şekil 4.256 Sakarya Hükümet Konağı (Salt Arşiv)

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 23.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.257 Hükümet konağı ve meydanı, 1973 (Sakarya Büyükşehir Belediyesi Koleksiyonu, Hüsnü Gürsel Arşivi)

Şekil 4.258 Konağın zemin kotundan görüntüsü (Kortan, 1971)

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 23.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

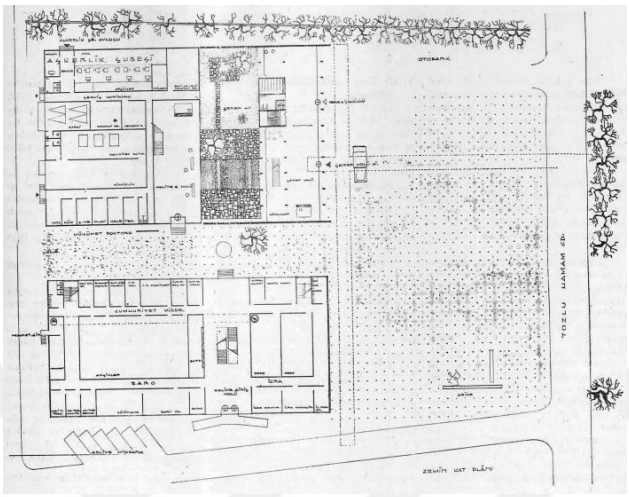

Şekil 4.259 Zemin kat planı (Arkitekt, 1956)

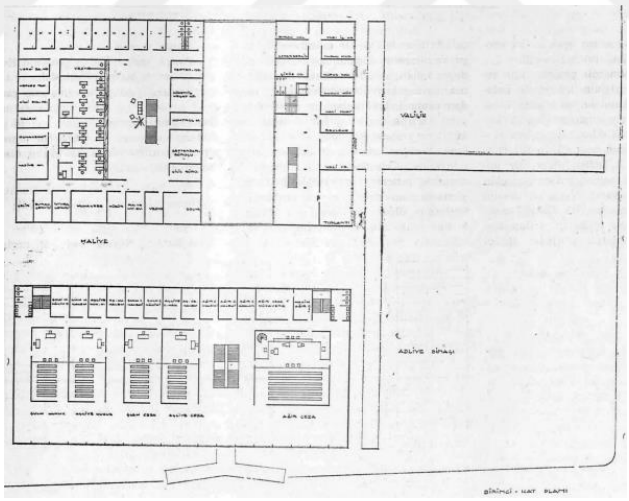

Şekil 4.260 Birinci kat planı (Arkitekt, 1956)

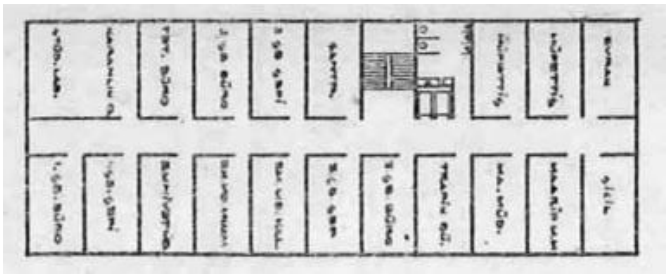

Şekil 4.261 İkinci kat planı (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 23.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

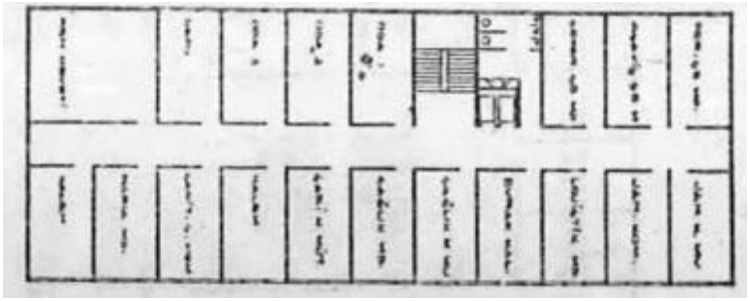

Şekil 4.262 Üçüncü kat planı (Arkitekt, 1956)

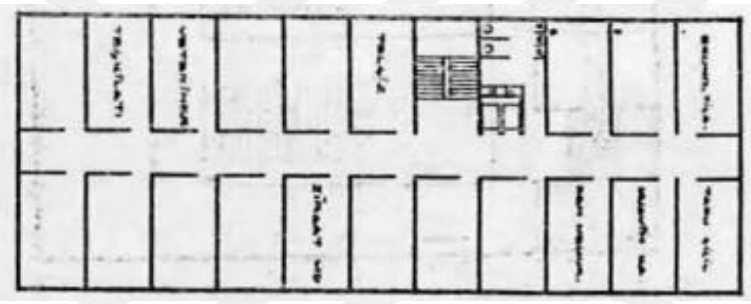

Şekil 4.263 Dördüncü kat planı (Arkitekt, 1956)

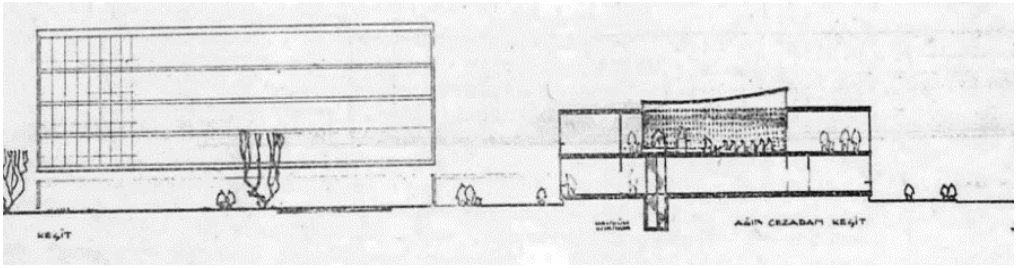

Şekil 4.264 Kesit 1 (Arkitekt, 1956)

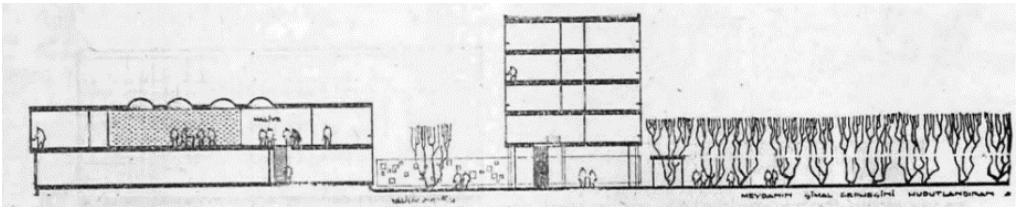

Şekil 4.265 Kesit 2 (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 23.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

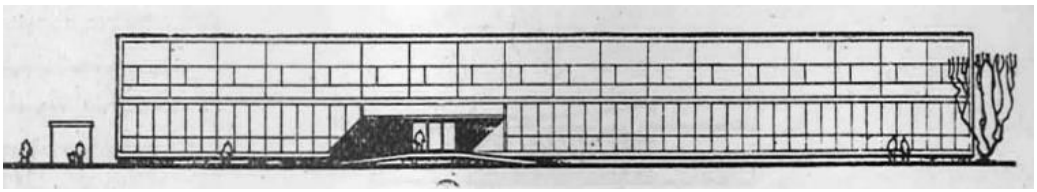

Şekil 4.266 Güney Cephesi Görünüşü (Arkitekt, 1956)

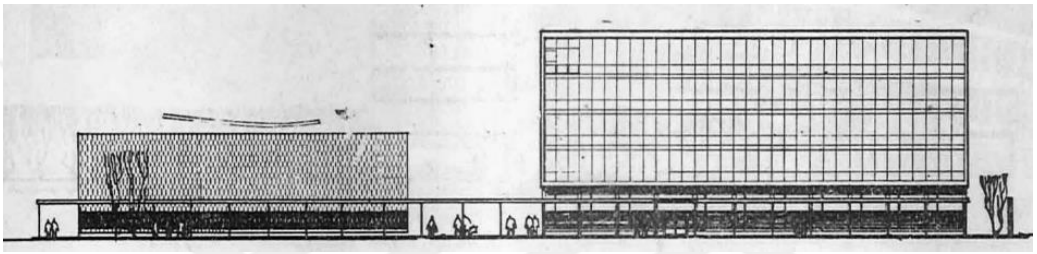

Şekil 4.267 Meydan cephesi görünüşü (Arkitekt, 1956)

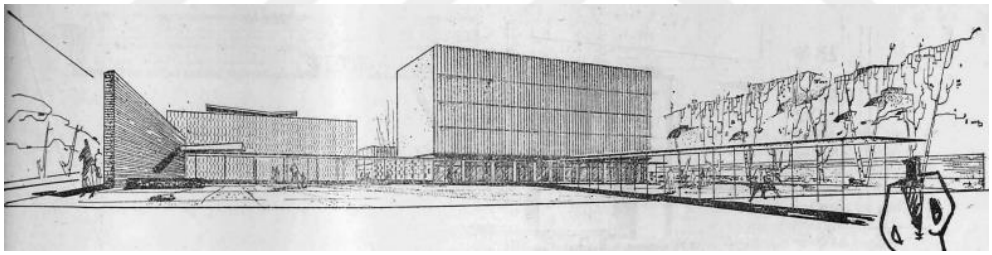

Şekil 4.268 Hükümet konağı perspektifi 1 (Arkitekt, 1956)

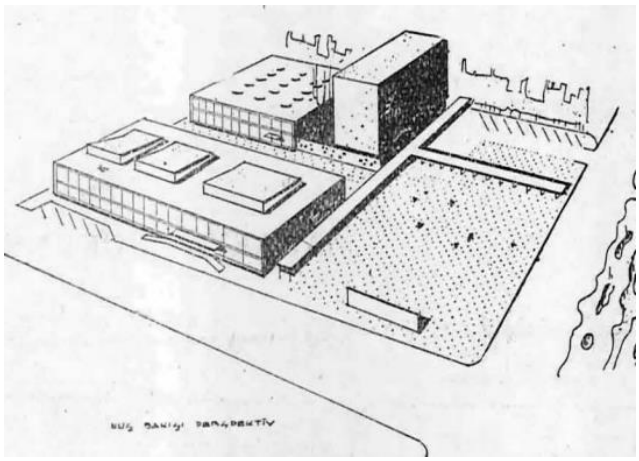

Şekil 4.269 Hükümet konağı perspektifi 2 (Arkitekt, 1956)

Tablo 4.24 Sakarya Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: SAKARYA HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 23.7	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Yapı topografi verilere uygun tasarlanmıştır (Şekil 4.265- 4.267).		3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yaya sürekliliği, giriş kararları, kütlelerin yerleşimi ve yönlendirilişi tasarımda çevresel verilerin göz önüne alındığını göstermektedir (Şekil 4.254).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Valilik kütlesi, tasarlandığı dönemde bölgedeki en yüksek yapı olsa da genel anlamda ölçek ve yükseklik olarak fonksiyonla çevreyle uyumlu olduğu söylenebilir.		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Uluslararası Üslupta bir cephe tasarımı vardır (Şekil 4.267- 4.268).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Çatı saçağı, açıklıkların yönlere göre dağılımı gibi yönlerden genel olarak iklim şartlarının tasarıma etkisi zayıftır (Şekil 4.266- 4.269).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Adliye ve maliye kütlelerinin zemin katlarında orta hacimlerin doğal ışığa doğrudan erişimi yoktur (Şekil 4.259). Bunun dışında tüm kat ve mekanlarda doğal ışık kullanılmıştır (Şekil 4.260- 4.261- 4.262- 4.263).		1
YEREL MALZEME KULLANIMI	Mahalli yapı malzemesi kullanımı yoktur.		
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme iskelet, giydirme cam gibi modern yapım teknikleri uygulanmıştır (Şekil 4.258- 4.259).		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Yerel mimari ögelere ve yorumlarına tasarımda yer verilmemiştir.		

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 24.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>BİLİNMİYOR</td><td>BAKANLIKÇA TEMİN</td><td>1954-1957</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK</td><td>19/ 39/ 48</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Cevat Paşa, Kayserili Ahmet Paşa Cd. No:26, 17019 Çanakkale Merkez/Çanakkale</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapının orijinal çizimlerine ulaşılamamış olmakla birlikte, kuzeydoğu cephesine sonradan engelli girişi açıldığı bilinmektedir (Şekil 4.273). Arka cephede güneydoğu köşesinde, yapı zemin katını bahçeye bağlayan yangın çıkışı için bir çelik merdiven eklentisi yapılmıştır. Yine yapının yan cephelerinde jeneratör, havalandırma gibi mekanik aksamlar eklenmiştir (Şekil 4.274).</td><td>KÜTLE
Yapının orijinal çizimlerine ulaşılamamış olmakla birlikte, kuzeydoğu cephesine sonradan asansör ve engelli girişi için rüzgarlık eklendiği bilinmektedir (Şekil 4.273).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
Hükümet konağı, III. Derece sit alanı içerisinde bulunmaktadır. Hükümet konağı yapılmak üzere 1951 yılında birkaç parsel tevhid edilerek binanın inşası 1954’te başlamıştır. 1250,30 m^2 inşaat alanına sahiptir (Çanakkale Valiliği Arşivi).</td></tr>
</table>

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 24.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.270 Hükümet konağı uydu görüntüsü, 2024 (Google Earth, 2024)

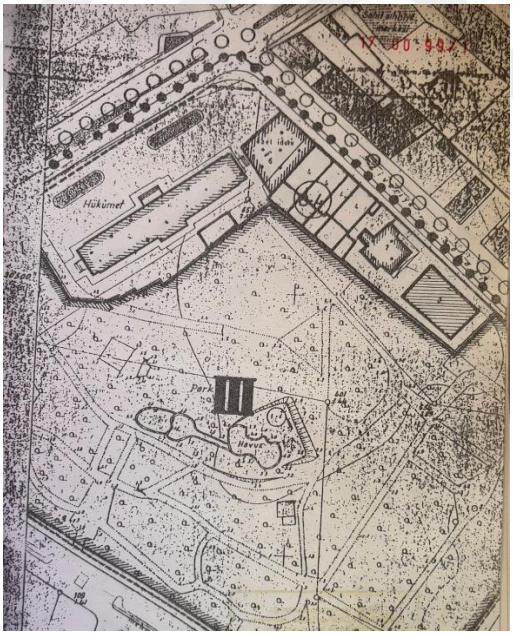

Şekil 4.271 Konağın vaziyet planı (Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 24.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.272 Konağın genel fotoğrafı (Çanakkale Valiliği Arşivi)

Şekil 4.273 Konağın güneybatı ve kuzeydoğu cepheleri (Özovacı Kılıç, 2025b)

Şekil 4.274 Konağın arka cephesi (Özovacı Kılıç, 2025; Google Maps, 2017)

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 24.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

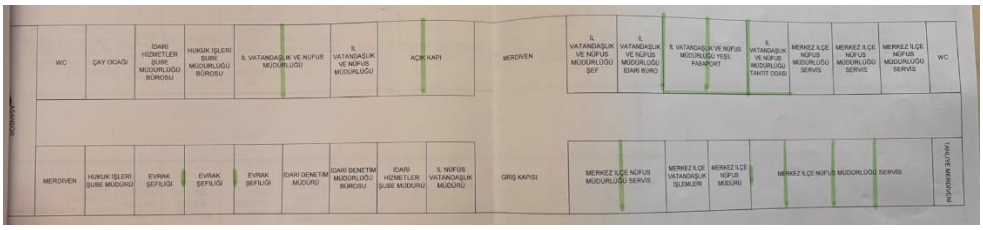

Şekil 4.275 Zemin kat krokisi (Çanakkale Valiliği Arşivi)

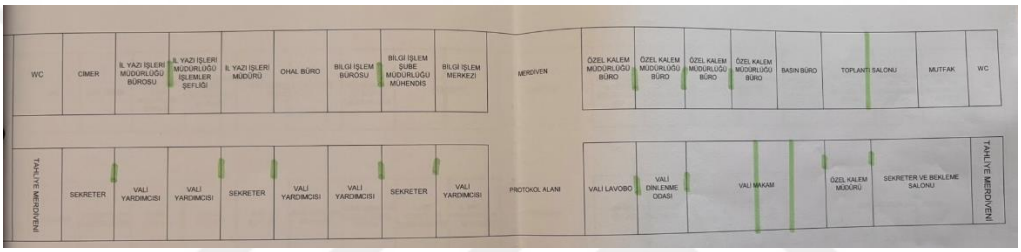

Şekil 4.276 1. kat krokisi (Çanakkale Valiliği Arşivi)

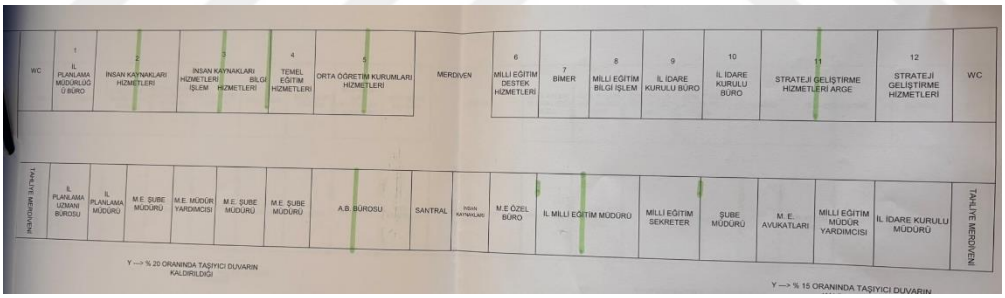

Şekil 4.277 2. kat krokisi (Çanakkale Valiliği Arşivi)

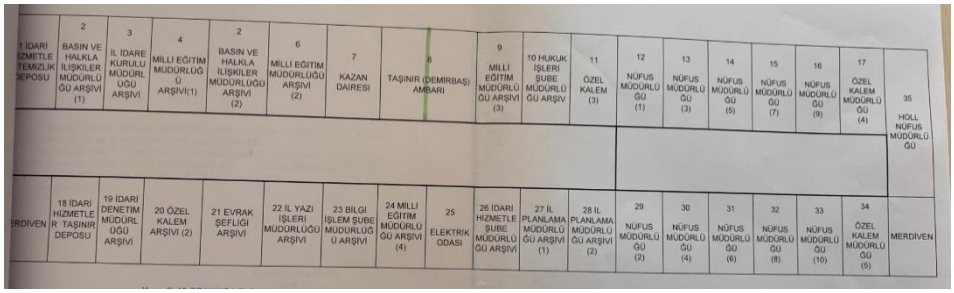

Şekil 4.278 Bodrum kat krokisi (Çanakkale Valiliği Arşivi)

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 24.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

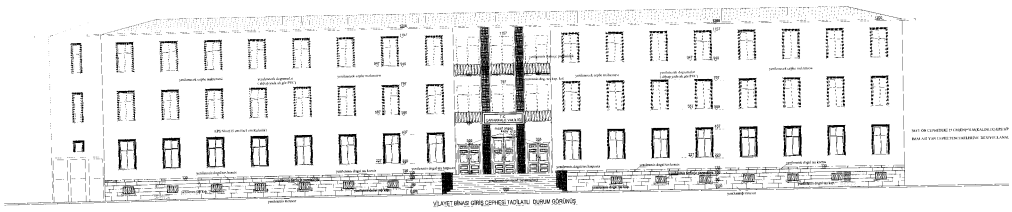

Şekil 4.279 Konağın ön cephesi tadilat çizimi, 2012 (Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Şekil 4.280 Konağın yan cephe çizimi, 2008 (Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi)

Tablo 4.25 Çanakkale Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: ÇANAKKALE HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 24.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Düz bir arazide inşa edilen konak ve meydan yol kotuyla uyumludur (Şekil 4.272).		2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Binanın yerleşimi, manzaraya ve caddeye yöneltilerek yapılmıştır. Ana caddeden bir miktar geri çekilerek caddeyle arasına bir mesafe konması da olumludur (Şekil 4.271).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yakın çevredeki yapılarla uyumludur.		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	II. Ulusal Mimarlık dönemi etkileri taşıyan cephe, yerel mimari karakterle uyumsuzdur (Şekil 4.272- 4.274- 4.279).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Güneş kırıcı, yönlere göre açıklıklarda farklılaşma, doğal havalandırma için özel çözümler vb. yönlerden iklimsel şartlara göre bir tasarım yapılmamıştır. Ancak çatının formu ve meydanın konumu açısından, konak tasarımı iklimle uyumludur (Şekil 4.270).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Tüm hacimlerde doğal ışık imkanı sağlanmıştır Şekil 4.275- 4.276- 4.277- 4.278).		3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Yerel mimaride yaygın olan, taş ve giriş aksındaki pencere ve kapılarda masif ahşap kullanımı vardır (Şekil 4.272- 4.279).		3
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Bölgedeki yerel yapım tekniklerinden olan yığma taş sistemiyle inşa edilmiştir.		3
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Mahalli mimari eleman kullanılmamıştır.		

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 25.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Suat TAFTALI
Yılmaz ÇAKILCI</td><td>YARIŞMA</td><td>1960’lar</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>VALİLİK HİZMET BİNALARI</td><td>218/ 112/ E17-D-07-A-4-D</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Çavuşbey Mahallesi, Hükümet Cad. 22000 Edirne Merkez/Edirne</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Yapının cephe karakteri 2015’teki yenilemeyle tamamen değiştirilmiştir. Düz atkılı, bant pencereler yerine kemerli Osmanlı Dönemi esinli bir cephe tasarımı yapılmıştır. Valilik girişine üçgen alınlık ve sütunçeler eklenmiştir (Şekil 4.284). Ayrıca bloklara klima üniteleri için ferforje eklemeleri yapılmıştır (Şekil 4.287).</td><td>KÜTLE
Özgün tasarımda ve ilk uygulandığı yıllarda düz teras olan çatı yerine daha sonra kırma çatı eklemiştir (Şekil 4.281 ve 4.282s).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1964’te Bayındırlık Bakanlığınca açılan proje yarışmasının jüri üyelerini Zahit Mutlusoy, Lami Eser, Doğan Erginbaş, Neriman Birce, Enver Tokay, Hayati Tabanlıoğlu ve Nihat Fer oluşturmaktadır (Mimarlık, 1965).

2015 yılında hükümet konağı, bakım ve onarıma girmiştir. Bu onarımda tüm cephe karakteri değişmiştir.</td></tr>
</table>

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 25.2
HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR	

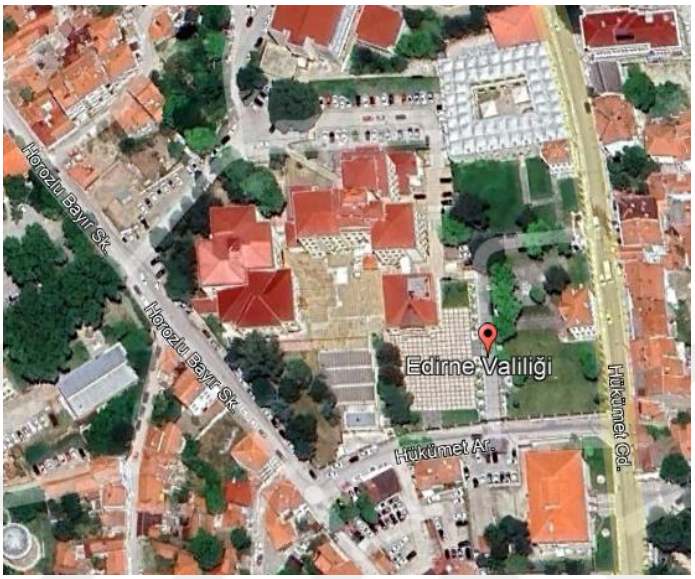

Şekil 4.281 Hükümet konağının uydu görüntüsü, 2024 (Google Earth)

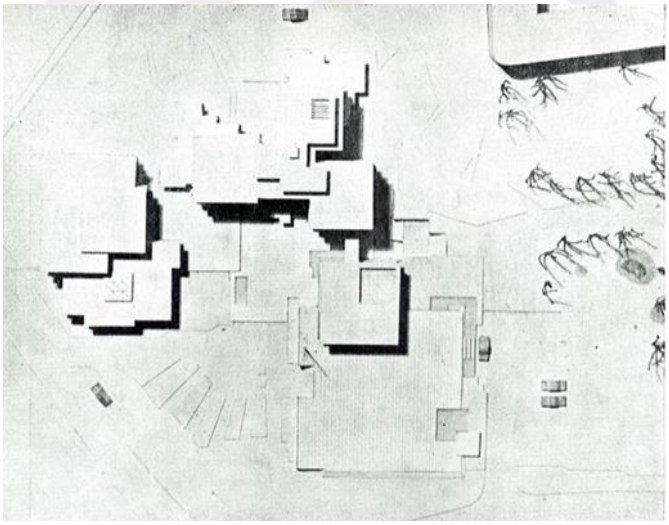

Şekil 4.282 Proje maketi (Mimarlık, 1965)

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 25.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

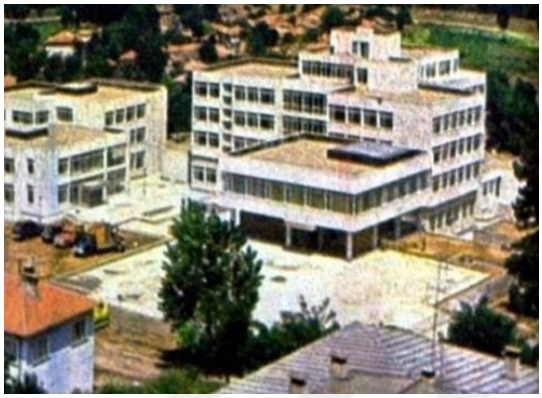

Şekil 4.283 Onarım öncesi hükümet konağı (Arkitera, 2014)

Şekil 4.284 Solda onarıma girmeden önce valilik girişi (Akbaba Haber Ajansı, 2014), sağda onarım sonrası hali (Nehar Kılıç, 2025)

Şekil 4.285 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 (Kılıç, 2025)

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 25.4

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.286 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 (Kılıç, 2025)

Şekil 4.287 Onarım çalışmaları sonrası hükümet konağı güncel durumu, 2025 (Kılıç, 2025)

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 25.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

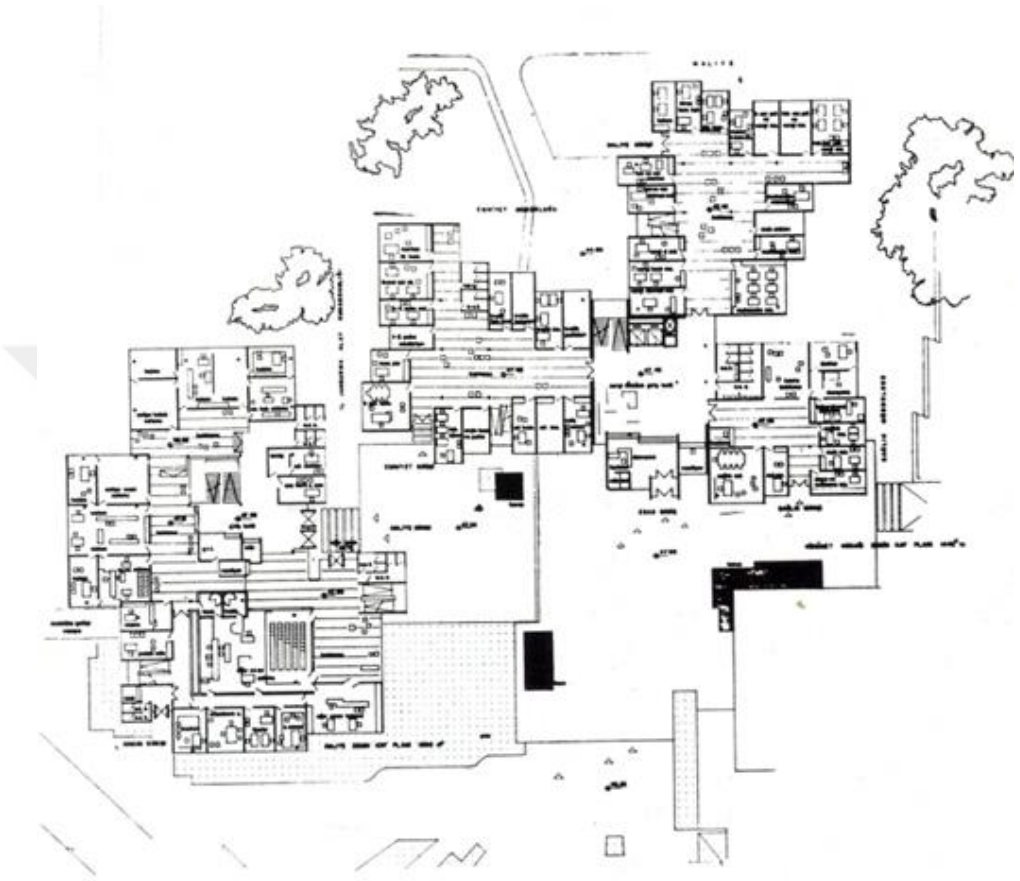

Şekil 4.288 Zemin kat planı (Mimarlık, 1965)

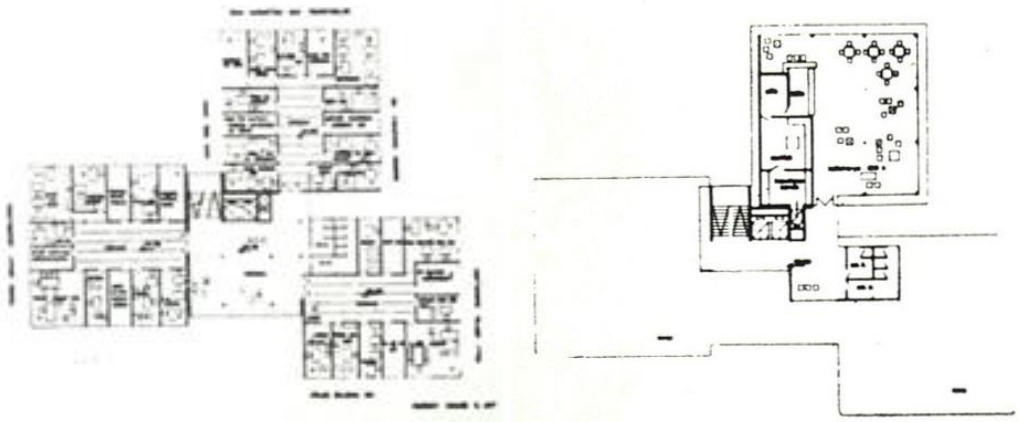

Şekil 4.289 1. kat ve 2. kat planı (Mimarlık, 1965)

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 25.6

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

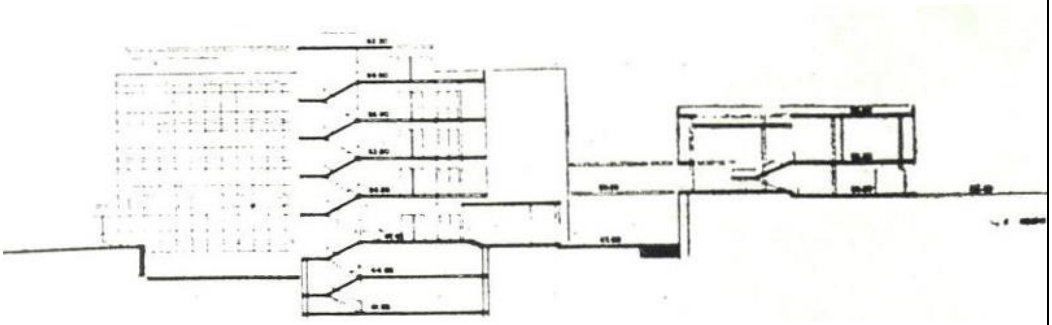

Şekil 4.290 Kesit (Mimarlık, 1965)

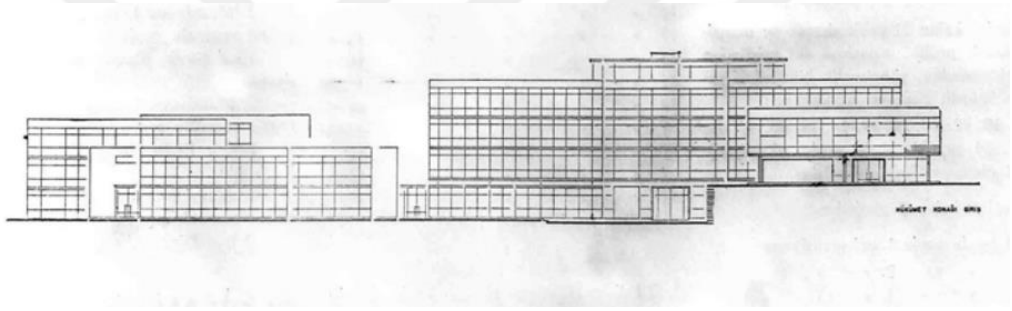

Şekil 4.291 Konağın giriş cephesi (Arkitera, 2014)

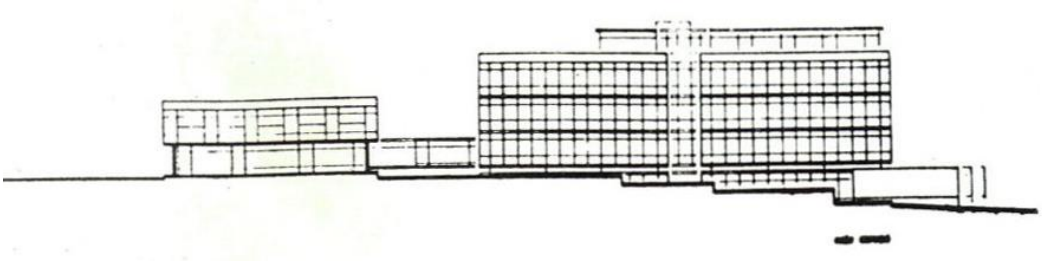

Şekil 4.292 Batı Cephesi Görünüşü (Mimarlık, 1965)

Tablo 4.26 Edirne Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: EDİRNE HÜKÜMET KONAĞI		KATALOG NO: 25.7	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Oldukça eğimli bir araziye sahip olan projede çeşitli kotlardan girişler ve teraslamalar kullanılmıştır (Şekil 4.290- 4.291- 4.292).		2
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Tarihî kent merkezinde inşa edilen konak, arazi sınırındaki ve çevredeki tarihî eserlere saygılı bir yerleşime sahiptir (Şekil 4.281- 4.282).		3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yükseklik ve ölçek olarak bölgeye uygundur.		3
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Çevredeki Osmanlı dönemi sivil ve anıtsal mimarî karaktere zıt, modern bir cephe karakteri vardır (Şekil 4.291- 4.292).		
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	Kışları karlı geçen iklim şartlarına uygun olmayan düz teras çatı tercih edilmiştir (Şekil 4.291). Açıklıkların büyüklüğü ve sayısı, ısı korunumu açısından olumsuz gözükmektedir (Şekil 4.291- 4.292). Ancak yapılar ortasında oluşturulan meydan hakim rüzgara maruz kalmayacak biçimde konumlandırılmıştır (Şekil 4.282).		1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Birkaç hacim haricinde tüm mekanlar doğal ışık almaktadır (Şekil 4.288- 4.289).		2
YEREL MALZEME KULLANIMI	Modern malzeme kullanılmıştır.		
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Betonarme karkas sistemle inşa edilmiştir.		
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Geleneksel mimaride kullanılan geniş saçaklar, kapalı veya açık çıkmalar gibi mimari ögeler mevcut değildir.		

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI</td><td>KATALOG NO: 26.1</td></tr>
<tr><td>MİMARI</td><td>PROJE ELDE EDİLME YÖNTEMİ</td><td>YAPIM TARİHİ (BAŞ.-BİTİŞ)</td></tr>
<tr><td>Alpay AŞKUN
Emin N. UZMAN
Işık AYDEMİR
İlgi YÜCE</td><td>YARIŞMA</td><td>1972/ 1973-1975</td></tr>
<tr><td>TESCİL DURUMU</td><td>MEVCUT İŞLEVİ/DURUMU</td><td>ADA/ PARSEL/ PAFTA</td></tr>
<tr><td>TESCİLSİZ</td><td>YIKILMIŞ</td><td>-</td></tr>
<tr><td>ADRES</td><td colspan="2">Karabaş Mahallesi, Ankara Karayolu Caddesi, İzmit/ Kocaeli</td></tr>
<tr><td colspan="3">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td></tr>
<tr><td colspan="2">CEPHE
Cephe projeye sadık kalınarak inşa edilmiş ve yıkılana kadar da korunmuştur (Şekil 4.295- 4.296- 4.300).</td><td>KÜTLE
Kütlede projeye aykırı bir ekleme ve değişiklik yapılmamıştır (Şekil 4.294- 4.295).</td></tr>
<tr><td colspan="3">AÇIKLAMALAR
1972 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan mimari proje yarışmasının jüri üyeleri, Orhan Dinç, Hayri Alptekin, Ünal Demiraslan, Polat Sökmen, Tülây Taşçıoğlu’dur.

1975- 2015 yılları arasında hükümet konağı olarak kullanılan yapı günümüze ulaşmamıştır. Yıkılarak alan, kent meydanı olarak düzenlenmiştir (Kocaeli Valiliği, tarih yok).</td></tr>
</table>

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 26.2

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

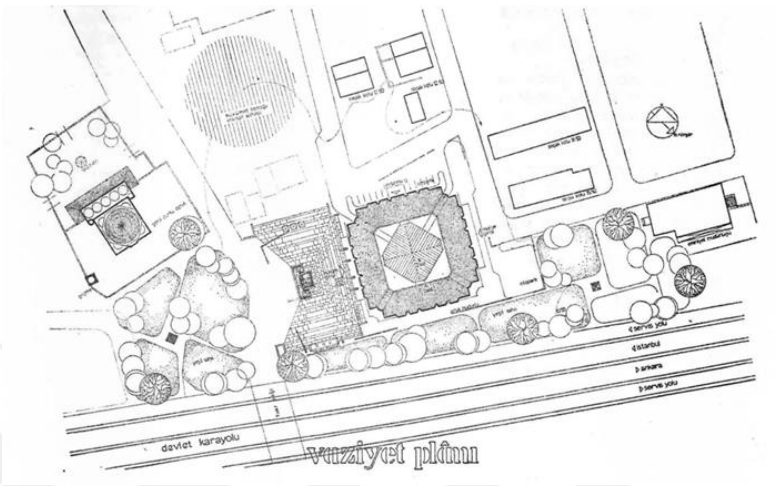

Şekil 4.293 Vaziyet planı (Arkitekt, 1973)

Şekil 4.294 Hükümet konağının uydu görüntüsü, 2013 (Google Earth, 2013)

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 26.3

HARİTA/ UYDU GÖRÜNTÜSÜ/ FOTOĞRAFLAR

Şekil 4.295 Konağın yukarıdan görünüşü (Kocaeli Meydan Gazetesi, 2015)

Şekil 4.296 Hükümet konağının fotoğrafı (Kocaeli Valiliği, tarih yok)

Şekil 4.297 Konağın yan sokaktan görünüşü (Gündem Kocaeli, 2015)

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 26.4

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

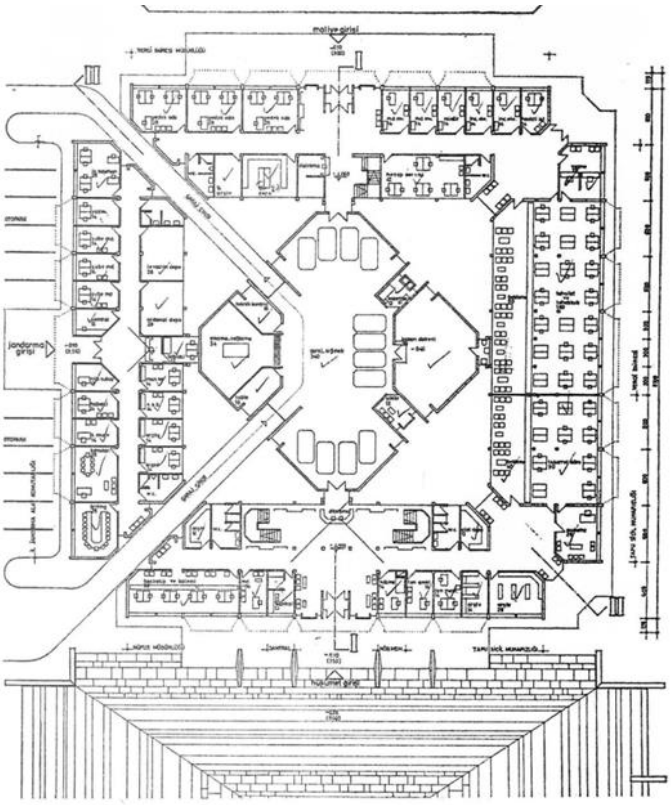

Şekil 4.298 Zemin kat planı (Arkitekt, 1973)

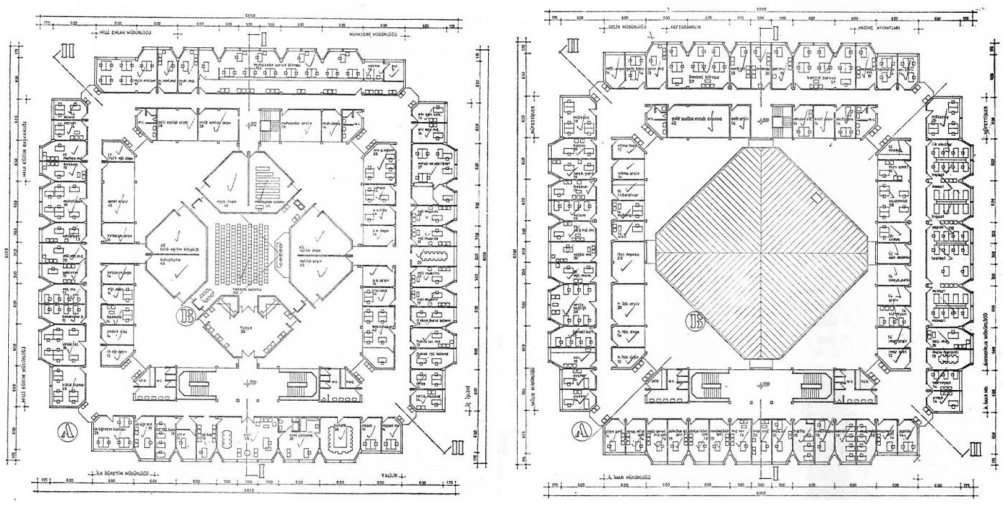

Şekil 4.299 1. kat ve 2. kat planı (Arkitekt, 1973)

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 26.5

PLAN/ CEPHE/ KESİT/ PERSPEKTİFLER

Şekil 4.300 Görünüşler (Arkitekt, 1973)

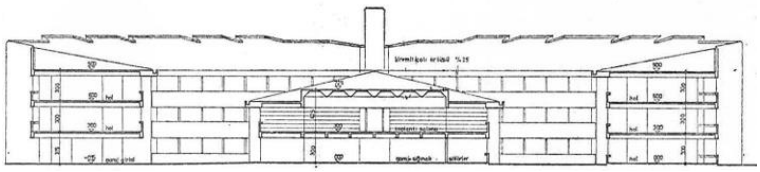

Şekil 4.301 I-I Kesiti (Arkitekt, 1973)

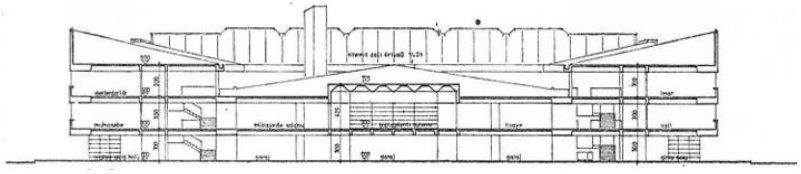

Şekil 4.302 II-II Kesiti (Arkitekt, 1973)

Tablo 4.27 Kocaeli Hükümet Konağı (Devamı)

YAPININ ADI: KOCAELİ HÜKÜMET KONAĞI	KATALOG NO: 26.6	Uyum Oranı
TOPOGRAFYAYA UYUM	Alanda herhangi bir eğim gözlenmemektedir. Girişler, çevre kotuyla uyumludur (Şekil 4.295- 4.302).	3
VAZİYET PLANI/ BÖLGEYE UYGUN YERLEŞİM	Yerleşim kararlarında, proje alanı yakınındaki tarihi cami, park ve alanın güneyinden geçen şehirlerarası anayol etkin kullanılmıştır (Şekil 4.293).	3
ÖLÇEK/ YÜKSEKLİK OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yapı gabari olarak çevre binaların yüksekliğinden düşük kalmaktadır. Ölçek olarak da yatay eksende genişlediği için çevredeki yapılardan büyük bir alana yayılmaktadır (Şekil 4.293 ve Şekil 5.51).	1
CEPHE KARAKTERİ OLARAK BÖLGEYE UYUM	Yerel mimari karakter izleri görülmemekte, modern bir cephe tasarımı gözlenmektedir (Şekil 4.300).	
İKLİMSEL VERİLERE UYUM	İklimsel verilere sadece çatının eğimli tasarlanması noktasında uygunluk gözlenmiştir (Şekil 4.302).	1
DOĞAL IŞIK KULLANIMI	Merkezdeki toplantı salonu haricinde tüm mekanlarda doğal ışık ve hava erişimi imkanı vardır (Şekil 4.298- 4.299).	3
YEREL MALZEME KULLANIMI	Modern malzeme kullanımı vardır.	
YEREL YAPIM TEKNİĞİ KULLANIMI	Modern betonarme sistemle inşa edilmiştir (Şekil 4.301- 4.302).	
YEREL MİMARİ ELEMAN KULLANIMI	Mahalli mimari öge kullanılmamıştır.	

5
1950-1980 YILLARI ARASINDA TASARLANAN HÜKÜMET KONAKLARININ MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN BÖLGESELCİLİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, 1950 ile 1980 yılları arasında tasarlanan hükümet konakları, Türkiye'nin coğrafi bölgelerine göre ayrılarak 5. Bölümde belirtilen ölçütler üzerinden detaylıca değerlendirilecektir. Coğrafi bölgeler, benzer veya aynı iklim koşullarına sahip, yerel cephe karakterinde benzerlikler içeren, aynı yapım tekniği ve malzemelerin kullanıldığı ortak özelliklerin olduğu alanlardır. Bölgeselcilik bağlamında bu yapıların değerlendirmeleri de bahsi geçen kıstaslar üzerinden yapıldığı için her bir hükümet konağı, benzer verilerin olduğu coğrafi bölgelerin başlıkları altında incelenecektir. Her bölgedeki hükümet konakları, sahip oldukları çevresel ve yerel koşullar ortaya konarak, belirlenmiş bölgesel kriterler üzerinden tek tek değerlendirilip bölüm sonlarında coğrafi bölgelerin genel uyumları özetlenecektir. 5. Bölümün sonucunda da bölgeler arasında ve tüm hükümet konaklarının güncel durumlarıyla ilgili genel değerlendirmeler yapılacaktır.

5.1 Akdeniz Bölgesi

Akdeniz Bölgesinde 1950 ile 1980 yılları arasında, Hatay (1972) ve Antalya (1973) olmak üzere iki hükümet konağı tasarlanıp inşa edilmiştir. Her iki konağın projeleri de Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışma ile elde edilmiştir.

Öncelikle Hatay Hükümet Konağı'nı topografyaya uyum yönünden değerlendirmek için mevcut kotları gösteren halihazır harita veya kesit gibi yeterince veriye ulaşılamamasına rağmen, jüri raporunda, topografyaya sadık kalınarak tasarımın yapıldığı belirtilmiştir (Mimarlık, 1972). Ayrıca projenin

maketinden ve yapının ulaşılabilen fotoğraflarından da araziyle çelişen bir oturum olmadığı gözlenmektedir (Tablo 4.2- Katalog No: 1.2- 1.3).

Hatay Hükümet Konağı'nın vaziyet kararları değerlendirildiğinde proje alanında mevcut bulunan tarihi hükümet konağı ve ana caddenin yerleşimde belirleyici olduğu görülmektedir. Eski hükümet konağıyla bir bağlantı tasarlanmış ve cadde cephesinde bir meydan oluşturulmuştur. Bu bakımdan hükümet konağı, çevresel verilere ve araziye uygun bir yerleşim göstermiştir.

Konağın maketi ve mevcut tarihi yapı incelendiğinde, binanın yapılı çevreyle uyumlu bir kat yüksekliğine sahip olduğu ve alan içerisindeki tarihi binayı gabari olarak geçmeyen bir tutum izlendiği görülmektedir (Tablo 4.2- Katalog 1.3).

Antakya geleneksel konut mimarisi, sokak cephesinin yalın tutulduğu, içe dönük bir tasarıma sahiptir. Cepheler genellikle basık kemerli, ½ oranına sahip pencereli, üst katta taş konsollarla taşınan çıkmalı, ana pencerelerin üzerinde kuş takası olarak adlandırılan küçük havalandırma pencereli bir düzendedir (Büyükmıhçı, 2001). Hatay Hükümet Konağı, cephe karakteri olarak, ikili modüler bir pencere düzenine ve oldukça yalın bir tasarıma sahiptir. Geleneksel mimaride gözlenen ahşap panjurlu kemerli pencereler ve pencere oranı, minik havalandırma pencereleri, çıkmalar ve bezemeler cephe tasarımında kullanılmamıştır. Dolayısıyla cephe karakteri olarak yerel mimariden ize rastlanmamıştır.

Hatay'da yazları kurak ve sıcak, kışları ılık ve yağışlı olan karakteristik Akdeniz iklimi egemendir. İl, 15.1- 20 °C arasında yıllık sıcaklık ortalamasına sahiptir (Hatay Valiliği, tarih yok). Yaz aylarında nemin %90'lara kadar çıktığı kentte serinletici hakim rüzgar önem arz etmektedir. Hakim rüzgar yönü ise güneybatıdır (Antakya Ticaret Borsası, tarih yok). Kütleler, meydanın serinletici rüzgarını kesecek şekilde konumlandırılmıştır. Bununla birlikte oldukça keskin yaz güneşi alan güneybatı cephe, yapının en uzun cephesidir ve cephedeki açıklıklarda güneş kırıcı herhangi bir önlem alınmamıştır. Saçaklar kısa tutulduğu için gölge oluşturmak hususunda işlevsizdir. Tüm bu açılardan incelendiğinde yapının iklimin özellikleriyle uyumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Hatay Hükümet Konağı'ndaki mekanların doğal ışık ve havaya ulaşımı incelendiğinde çoğu hacmin cepheye yerleştirilerek pencereler vasıtasıyla doğrudan erişimin sağlandığı görülmüştür. Ancak, zemin kotta ortada kalan

tuvaletler ve ofis gibi kimi mekanların doğrudan ışığa ve havaya erişimi yoktur. Yani doğal aydınlatmaya erişim kısmen gözetilmiştir.

Hükümet konağının malzeme kullanımının değerlendirilmesi noktasında çok fazla görsel veya yazılı veri olmamasına karşın elde edilen bulgular, yapıda modern malzeme kullanımına işaret etmekte, yerel malzeme kullanımı görülmemektedir.

Hatay'da geleneksel mimaride, biri alt katı yığma taş, üst kat ahşap karkas arası taş dolgu sistem ve diğeri yığma taş olmak üzere iki temel yapım tekniği kullanılmıştır (Bozkurt, 2019). Hükümet konağında ise bu tekniklere yer verilmemiş, modern betonarme karkas sistem kullanılarak inşa edilmiştir.

Hatay'ın ikliminin de etkisiyle mimari bir bileşen olarak "avlu" kullanımı yöre mimarisinde oldukça yaygındır (Bozkurt, 2019) (Şekil 5.1). Ancak, hükümet konağında avlu kullanılmamıştır.

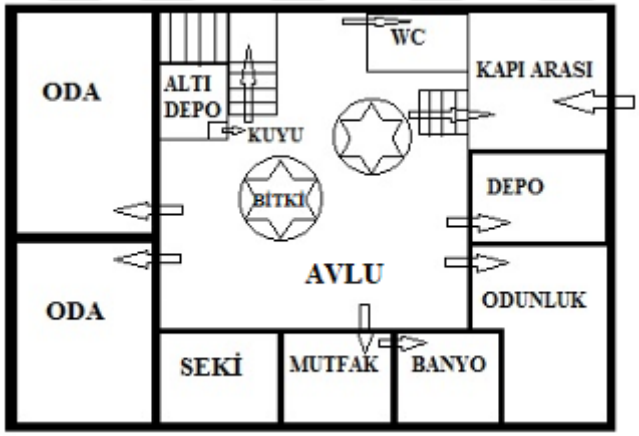

Şekil 5.1 Antakya evlerinde iç avlulu plan tipi (Bozkurt, 2019)

Bir diğer Akdeniz Bölgesi hükümet konağı olan Antalya Hükümet Konağı'nın proje arazisinde güneybatıdan kuzeydoğuya doğru ancak 2 metrelik çok hafif bir eğim vardır (Tablo 4.3- Katalog No: 2.2). Yine de yapının kesitleri ve girişleri incelendiğinde yapının topografyaya uygun bir yerleşim gösterdiği izlenmektedir (Tablo 4.3- Katalog No: 2.5).

Vaziyet planı ve bölgeye uygun yerleşim açısından incelendiğinde, öncelikle arazideki korunması talep edilen ağaçlara uygun bir yerleşim yapıldığı tespit edilmiştir. Yine arazinin güneyinden geçen ana yoldan yapının bir miktar içeri çekilerek bir meydan oluşturulması ve böylece gürültüden de uzaklaşılması da

olumlu bir karar olarak değerlendirilebilir (Tablo 4.3- Katalog No: 2.3). Yaya ve taşıt ulaşımı da birbirini kesintiye uğratmadan çözülmüştür.

Antalya Hükümet Konağı'nın olduğu bölgenin imar planı incelendiğinde, arazinin güneyinde kalan yapıların genellikle 1-2 katlı alçak yapılar olduğu görülmektedir (Şekil 5.2). Ancak döneme ait fotoğraflarda arazinin komşu parsellerindeki dönem yapılarının daha yüksek katlı, resmi yapılar oldukları görülmektedir (Şekil 5.3). Bu nedenle Antalya Hükümet Konağı, gabari olarak bölgeye kısmen uygundur.

Şekil 5.2 Antalya Hükümet Konağı arazisi çevresi imar planı, 1973 (Antalya Hükümet Konağı Serbest Ulusal Mimari Proje Yarışması Şartnamesi, 1973)

Şekil 5.3 Antalya Hükümet Konağı ve çevresi, 1970'ler (Öztürk, 2024)

Cephe karakteri olarak hükümet konağının değerlendirilmesi için Antalya geleneksel mimarisine bakıldığında, güneşin etkin olduğu batı ve güney cephelerinde bulunan pencerelerde, güneşten korunmak için ahşap panjurların kullanıldığı gözlenmektedir (Şekil 5.4). Geleneksel konut mimarisinde, küçük

havalandırma pencereleri, sofanın veya odaların önünde üçgen alınlıklı çıkmalar da sıkça rastlanan cephe kurgularındandır (Urfalıoğlu, 2010). Ancak hükümet konağında hiçbir cephede açıklıklarda bir farklılaşma veya güneş kırıcı eleman kullanımı görülmemektedir. Bununla birlikte, özellikle kuzey ve güney cepheler boyunca neredeyse bant pencere düzeninde geniş açıklıklar vardır. Yapının cephe tasarımı, geleneksel mimarideki oranlardan ve çözümlerden uzak, modern mimari bir dile sahiptir.

Şekil 5.4 Antalya geleneksel Kaleiçi evi örneği (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok)

İklimsel verilere uyum ölçütü için şehrin iklim özelliklerine bakıldığında, yazların kurak ve sıcak, kışların yağışlı ve ılık geçtiği ifade edilebilir. Ortalama yıllık nispi nem %64 civarındadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2019). Yüksek sıcaklık ve neme bağlı olarak yapılarda, havalandırma için hava sirkülasyonuna ihtiyaç duyulmakta, dolayısıyla rüzgarlar önem arz etmektedir. Antalya'nın hakim rüzgarı ise, kuzeydoğu yönünden esen poyraz ile güney ve güneydoğu yönlerinden esen meltem rüzgarıdır (Canan vd., 2020). Meltem rüzgârının serinletici etkiye sahip olması nedeniyle bu rüzgârdan olabildiğince faydalanmak amaçlanmaktadır. Antalya Hükümet Konağının iklim açısından planlamasına ve tasarımına bakıldığında, batı cephesine yönelinmediği dolayısıyla yazın oldukça yüksek olan sıcaklık açısından iklimle uyumlu bir karar verildiği söylenebilir (Tablo 4.3-

Katalog No: 2.4). Planlamada mekanların genellikle kuzey-güney cephelere yerleştirildiği görülmektedir. Bu yerleşimin, yazın serinletici Meltem rüzgarının alınmasına imkan tanımasıyla birlikte sıcak iklimde gün boyu güneş alan güney cephenin güneşinin kontrollü alınması için hiçbir önlem alınmadığı (güneş kırıcı elemanlar gibi) da görülmekte ve bu durum iklimle çelişkili bir çözüm oluşturmaktadır. Yine geleneksel konut mimarisinde kat yükseklikleri 3-3,5 m dolaylarında iken böylesi büyük hacimli bir yapıda 3.20 m kat yüksekliği, doğal havalandırma anlamında yetersiz gözükmektedir. Bunların yanı sıra, ıslak hacimlerin Antalya ikliminde daha serin olan kuzey cephede çözülmesi, iklimsel verilere uyum açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak Antalya Hükümet Konağı tasarımında, iklimsel veriler tamamen göz ardı edilmemiş ancak bazı noktalarda yeterli ve doğru çözümler sunulmamıştır.

Tüm hacimler doğal ışık ve hava alacak biçimde çözülmüştür. Bodrum katta kalan mekanlar için de kuranglezler yapılmıştır (Tablo 4.3- Katalog No: 2.4- 2.5).

Geleneksel Antalya mimarisinde zemin katlarda yöreye özgü taş yapı malzemesi kullanılırken, üst katlarda ise ahşap, harç ile kullanılmaktadır (Canan vd., 2020). Ancak hükümet konağında modern yapı malzemeleri kullanılmış, yerel yapım malzemeleri olan ahşap ve taş tercih edilmemiştir. Yalnızca, yerel mimaride de çatı kaplama malzemesi olarak kullanılan şartnamede de belirtilen kiremit uygulaması söz konusudur (Antalya Hükümet Konağı Serbest Ulusal Mimari Proje Yarışması Şartnamesi, 1973).

Yörede geleneksel yapıların büyük kısmında, yığma taş ve ahşap karkas sistemi ile kimi yapılarda ise yığma taş yapım tekniği kullanılmaktadır (Ciğer, 2016). Ancak hükümet konağında betonarme karkas sistem tercih edilmiştir. Modern yapım tekniği uygulanmıştır.

Antalya geleneksel mimarisinde iklimle de ilişki olarak avlu, cumba gibi yerel mimari elemanlar kullanılmaktadır. Ancak hükümet konağı tasarımında bu elemanlara rastlanmamıştır.

Tablo 5.1 Akdeniz Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek	Hatay Hükümet Konağı	Antalya Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu		
Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi		
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum		
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum		
İklimsel Verilere Uyum		
Doğal Işık Kullanımı		
Yerel Malzeme Kullanımı		
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı		
Yerel Mimari Eleman Kullanımı		

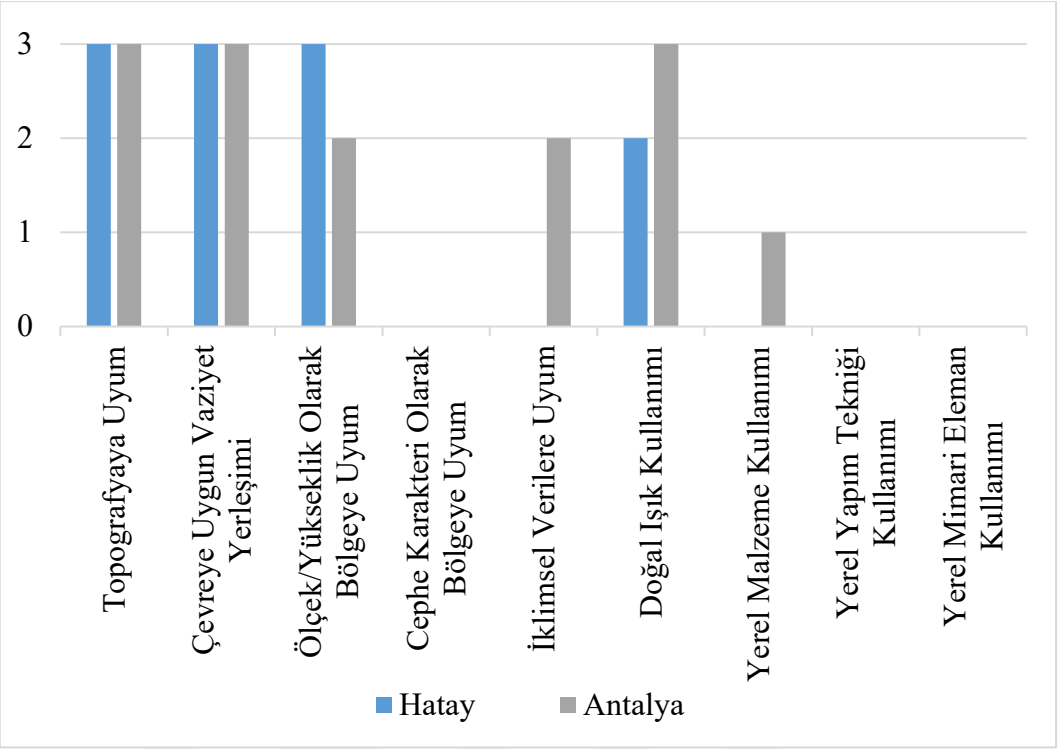

Şekil 5.5 Akdeniz Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Akdeniz Bölgesinde 1950-1980 arası dönemdeki hükümet konaklarının tasarımları bölgesel ölçütler üzerinden değerlendirildiğinde, topografyaya uyum, çevreye uygun vaziyet yerleşimi ölçütlerinde yüksek oranda başarılı çözümler tespit edilmiştir (Tablo 5.1). Ancak hükümet konaklarında, yerel malzeme, eleman ve yapım tekniği ile yöreye özgü cephe karakterinden izlere rastlanmamıştır. Yine Hatay Hükümet Konağının tasarımında iklimsel verilerin göz önünde bulundurulmadığı ifade edilebilir. Bu noktada Antalya Hükümet Konağı tasarımında, cephelere göre planlama yönünden daha hassas bir tavır gözlenmiştir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.5'teki grafik elde edilmektedir. İki şehrin 9 kıstasa tam uyumu halinde toplamda tavan puan 54'tür. Uyum oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik değer hesaplanınca Akdeniz Bölgesinin toplam uyum oranı %46,30 olmaktadır.

5.2 Doğu Anadolu Bölgesi

Doğu Anadolu Bölgesinde; 1955'te Elazığ, 1958'de Bitlis, 1969'da Kars, 1975'te Bingöl ve 1980'de Erzurum olmak üzere 5 şehir için hükümet konakları

tasarlanmıştır. Tüm konakların projeleri, Bayındırlık Bakanlığınca açılan yarışmalarla elde edilmiştir. Ancak Bitlis Hükümet Konağı'na ait yarışma şartnamesi, jüri raporu ve çizimlere ulaşılamamıştır.

Doğu Anadolu'da 1950 ile 1980 yılları arasındaki ilk hükümet konağı Elazığ için tasarlanmıştır. 1955'te açılan ulusal mimari proje yarışması sonucunda elde edilen proje hiç uygulanmamıştır. Projenin vaziyet planı ile Elazığ Eski Hükümet Konağı'nın uydu görüntüleri karşılaştırılmıştır ve elde edilen veriler, proje arazisinin, mevcuttaki eski hükümet konağının bulunduğu alan olduğuna işaret etmektedir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 Solda, Elazığ Hükümet Konağı vaziyet planı (Arkitekt, 1956); sağda, konağın proje arazisi olduğu düşünülen alanın uydu görüntüsü, 2025 (Google Earth, 2025)

Hükümet konağının topografyaya uyumu açısından jüri raporu ve projenin kesitleri incelenmiş olup, güneye doğru azalan bir eğim olduğu tespit edilmiştir. Yapı cadde kotunu yakalamış ancak bu nedenle kot farkından dolayı merdivenler çıkmış, hatta cadde kotunda bir sert zemin meydan düzenlemesi yapılmış ve arazinin güneyindeki sokak ile meydana erişim merdivenlerle sağlanmıştır (Tablo 4.4- Katalog No: 3.4). Topografyanın doğasına daha uygun çözümler geliştirilmemiştir.

"Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi" açısından bakıldığında ana cephe ve giriş, batıdaki ana akstan bir meydanla içe çekilerek verilmiş ve böylece yoğun yaya ve araç trafiği ile gürültüden uzaklaşılmıştır (Tablo 4.4- Katalog No: 3.2). Bunun yanı sıra yapının girişi ve ana cephesi, batıdaki İstasyon Caddesi'ne göre konumlandırılmıştır. Ayrıca jüri raporunda herhangi bir veriye ulaşılamamış olmakla beraber, bölgede çok yıllık olduğu düşünülen ve günümüzde dahi korunan ağaçların, tasarımda da korunması planlandığı ve ona göre yerleşim yapıldığı izlenimi vardır. Bu nedenlerle çevreye uygun bir yerleşim yapıldığı söylenebilir.

Yakındaki yapılı çevreyle yükseklik açısından ilişkisi incelendiğinde, ulaşılan dönem fotoğraflarından, arazinin batısında kalan tarihi dokuya göre ana bloğun biraz yüksek kaldığı söylenebilir. Ancak, proje arazisinin kuzey ve batısındaki şehrin önemli ve resmi yapılar açısından gelişim akslarının kesişiminde olduğu ve ana blok dışındaki blokların alçak katlı tutulduğu göz önüne alınırsa yapının, gabari ve boyut olarak çok abartılı bir tutum sergilemediği ifade edilebilir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7 Hükümet konağı çevresi 1950-60'lar (tarihifotograflarturkiye, 2020)

Elazığ kent merkezindeki geleneksel yapılar, genelde bitişik nizamdadır. Bu nedenle birçok yapı için yalnızca ön ve arka cepheden bahsetmek mümkündür. Ön cepheler arka cephelere göre daha gösterişlidir, genelde kapı üzerinde payandalı ahşap bir kapalı çıkma oluşumu vardır. Yörenin konut mimarisinde, dikdörtgen pencereli ve ahşap pervazlı, toprak sıvalı yalın bir cephe düzeni görülmektedir (Olğun, 2023; Karakaş, 2008). Hükümet konağının cephesi bu bağlamda incelendiğinde yörenin cephe düzeniyle ilişkili bir tasarımı olmayıp özellikle batı bloğunun modüler modern bir cephe düzeni ve prizmatik kütle yaklaşımıyla biçimlendirildiği söylenebilir (Tablo 4.4- Katalog No: 3.4).

Elazığ'ın iklim özelliklerine bakıldığında, konağın projesinin hazırlandığı dönemde henüz baraj yapılmadığı için kent merkezinde karasal iklimin hakimiyeti söz konusudur. Kışları soğuk geçen şehirde yazları ise oldukça sıcak ve kurak bir iklim egemendir. Hakim rüzgar yönü kuzeybatıdır (Sunkar, 2013). Rüzgar yönü açısından konağın yerleşimi incelendiğinde, oluşturulan meydan, soğuk kış rüzgarına maruz kalmakta ve bu durum olumsuz gözükmektedir. Bununla beraber kışın ısı korunumu açısından kuzey cephede, yazın da güneşin kavurucu etkisi

açısından güney cephede açıklıkların minimum tutulması olumlu olarak değerlendirilebilir (Tablo 4.4- Katalog No: 3.4). Yazın oldukça rahatsız edici olabilecek batı ve doğu yönü cephelerinde ise pencereler bir miktar içeri çekilmiş ancak bununla kısmi bir korunum sağlanabilmiştir. Güneşten korunmak amacıyla geniş saçak kullanımı da bulunmamaktadır.

Konağın planlamasına bakıldığında bodrum kat[3] haricindeki mekanların büyük kısmının cepheye yerleştirildiği ve doğal hava ile ışığa doğrudan erişimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.4- Katalog 3.3 ve 3.5). Ağır ceza mahkemesi bölümüne ise cepheden açıklık verilmemiş olup çatısı yükseltilerek açılan yırtıklarla tepeden aydınlatma sağlanmıştır (Tablo 4.4- Katalog 3.5). Zemin katta doğu kanadında kalan birkaç mekana ise oluşturulan iç bahçeden doğal ışık sağlanmıştır. Doğal ışık kullanımı açısından başarılı bir tasarımı olduğu söylenebilir.

Elazığ'ın geleneksel mimarisinde, ana yapı malzemesi kerpiçtir. Cumbalarda ve tavan döşemelerinde ahşap, temellerde de taş kullanılmıştır. Dış cepheler ise çamur sıva ile kaplanmıştır. Üst örtü genellikle toprak dam, bazı daha yakın dönem örnekleri ise alaturka kiremitli kırma çatıdır (Olğun, 2022; Karakaş, 2008). Hükümet konağının jüri raporunda malzemelerle ilgili herhangi bir açıklama yapılmamış, proje uygulanmadığı için görsel bilgi de mevcut olmadığından bu madde tam olarak değerlendirilememiştir. Bununla birlikte kesit ve planlardan anlaşıldığı üzere kerpiç veya toprak dam kullanılmadığı görülmektedir (Tablo 4.4- Katalog 3.3, 3.4 ve 3.5). Yüksek parapetlerle kamufle edilmiş hafif eğimli bir kırma çatı kullanımı görülse de kaplama malzemesi anlaşılamamaktadır.

Elazığ konutlarında ana cephede şahnişin kullanımı oldukça yaygındır (Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Bu kapalı ahşap çıkma genellikle payandalarla desteklenmiştir. Yöre mimarisinde iklim nedeniyle çok tercih edilmese de açık avlu ve daha sıklıkla kapalı avlu kullanımı mevcuttur (Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü; Karakaş, 2008, Olğun, 2022). Hükümet konağında bu yerel mimari elemanlardan şahnişin (cumba) kullanımı görülmese de yapının doğu kanadında avlu kullanımı mevcuttur (Tablo 4.4- Katalog 3.2).

[3] Bodrum katta dışarısı ile iletişimi kasıtlı olarak kesilmiş nezarethane ve arşiv harici mekan bulunmamaktadır.

Yapım tekniği olarak geleneksel mimaride, taş temel üzerine kerpiç duvar, ara duvarlarda ise hımış örgü kullanılmıştır (Karakaş, 2008; Olğun, 2022). Plan ve kesitler incelendiğinde, yapının modern yapım teknikleriyle tasarlandığı görülmektedir.

Yine bir yarışma projesi olan Kars Hükümet Konağı'nın topografya koşulları yönünden uydu görüntüsü ve kesitleri incelendiğinde, arazide ciddi bir kot farkı olmadığı ancak yapının vali giriş cephesinin meydan kotundan hafifçe yükseltildiği, arka cephede tekrar zemin kotuna oturduğu görülmektedir (Tablo 4.5- Katalog No: 4.5). Bu açıdan araziyle uyumlu bir tutum sergilendiği söylenebilir.

Yapının vaziyet yerleşiminde ise hükümet konağının ana girişi, arazinin kuzeybatı ve güneydoğusundan geçen iki ana aksa yöneltilmeyip, Borsa Caddesi'nden verilmiştir (Tablo 4.5- Katalog No: 4.2). Kütle yerleşimi açısından iç avlulu, kompakt bir planlama yapılmıştır. Bu nedenle yapı içe dönük bir tasarıma sahiptir ve kucaklanan bir meydan tasarımı yoktur. Yalnızca, hükümet konağı ana girişinin olduğu güneybatı cephesi önünde bir merasim platosu ve Şehit Yusuf Bey Caddesi ile birleşen köşede de bir anıt platosu tasarlanmıştır. Bu cadde, yarışmada ikinci olan projenin vaziyet planında şehirlerarası karayolu olarak belirtilmiştir (Mimarlık, 1969). Bu nedenle anıtsal bir etki yaratmak açısından kavşak noktasında bir anıt ve plato tasarlanması olumludur. Ayrıca vali girişi ile valilik birimi de bu caddeye bakan cephede tasarlanmıştır ve muhtemel mahremiyet ve gürültü sorunlarından ötürü kütle bu cadde yönünde epeyce içeri çekilerek yerleştirilmiştir. Tüm bu açılardan bakıldığında, çevreye uygun yerleşim ölçütünde kısmen bir uyum söz konusudur.

Kars Hükümet Konağı'nın proje alanı, yeni imar bölgeleri içerisindedir. Eski Kars kent merkezi, arazinin kuzeyindedir (Şekil 5.8). Bu nedenle her ne kadar döneme ait arazi çevresinden fotoğraf veya herhangi bir dokümana ulaşılamamış olsa da zemin üzeri iki katlı olarak tasarlanan yapının çevresine veya aynı caddenin (İnönü Caddesi) devamında bulunan tarihi yapılara göre yüksek olmadığı belirtilebilir.

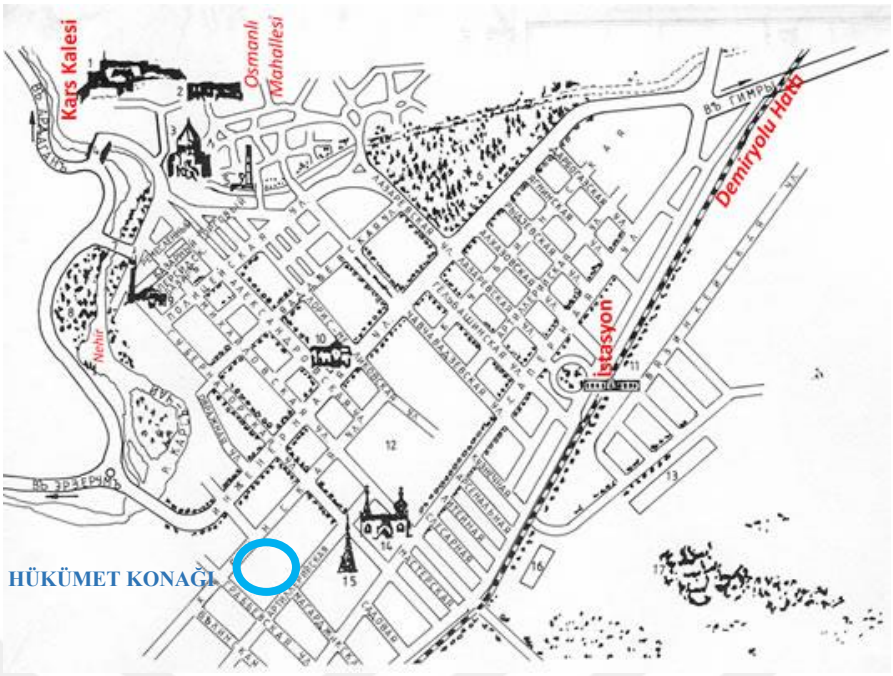

Şekil 5.8 Kars tarihi kent merkezi ile hükümet konağı ilişkisi, 1910 (Arslan Çinko ve Eres, 2019)

Kentin cephe karakteri açısından bakıldığında Kars'ın 1918'e kadar 40 yıl Rus egemenliğinde kalmasının etkileri açıkça görülmektedir. Kars'ın tarihi yapıları Baltık Mimarisi özellikleri göstermektedir. Eklektik ögeler de içeren cephe düzenleri vardır. Cephe tasarımında, üçgen veya Barok alınlıklar, çatı ve kat silmeleri, pencere altlarında panolar, kimi zaman Barok motifli süslemeler ve plasterlar öne çıkmaktadır (Görgülü, Salman, Polat, & Yavuz, 2021). Yine kentin mimarisinde düzgün kesme bazalt taşı, yalın haliyle cephelerde sıklıkla kullanılmıştır. Hatta kimi zaman alt kotta siyah bazalt taşı üstte açık renk boya tercih edilmiştir. Bu açılardan incelendiğinde, hükümet konağının cephe tasarımının modern bir dili olmakla beraber taşıyıcıların cephede çıkıntı yaparak hafifçe öne çıkarılması, pencereler etrafındaki 3 kenarlı çerçeveler ve ilk iki katta yerel bazalt taşı kaplaması kullanılması yerel mimariye bir atıf olarak değerlendirilebilir (Şekil 5.9).

Şekil 5.9 Solda, hafifçe çıkıntı yapan sütunları ve bazalt taşı kaplamasıyla Kars Hükümet Konağı cephesi; ortada, hafif çıktı yapan sütunçeleri ve bazalt taşlı Kars Eski Hekim Evi, 19. Yy; sağda, Rus yönetimi döneminden kalma bir ev (Google Street View, 2025; Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, t.y.; Uzunkaya, 2025)

Kars'ta yaklaşık 7 ay kadar süren kış mevsimiyle sert yüksek bir yayla iklimi egemendir (Coğrafya Dünyası, tarih yok). Bu nedenle ısı korunumu hayli önemlidir. Yapının kesitinde, delikli tuğla üzerine bazalt taş kaplama yapılacağı notu düşülmüştür (Tablo 4.5- Katalog No: 4.5). Delikli tuğla ve bazalt taşı ısı yalıtımı yönünden uygun tercihlerdir (Kandemir, Bektaş, & Açıkkalp, 2019; Stone Wrap, 2022). Kışın hakim rüzgar yönü güneybatıdır (Şeker, 2001). Yapının genel olarak içe dönük ve kompakt bir planla tasarlanması, ısı korunumu açısından olumludur. Bununla beraber cephelerde açıklıklar yönünden kuzeyde daha az açıklık yapılması gibi herhangi bir farklılaşmaya gidilmemesi ise iklimin tasarımında kısmen göz önüne alındığına işaret etmektedir. Ancak genel olarak bant pencere veya tavandan zemine gibi çok büyük boyutlu pencere kullanımından kaçınıldığı da söylenebilir. Yine kışın hakim rüzgar yönü olan güneybatıda yapının ana girişinin ve merasim platosunun konumlandırılması da olumsuzdur. Tüm bu açılardan ele alındığında, yapının tasarımında iklimsel koşulların kısmen göz önüne alındığı söylenebilir.

Hükümet konağının doğal ışık erişimine bakıldığında, yapının tasarımından ötürü özellikle güneydoğu kanadının zemin katında ve kuzeydoğu kanadında birçok mekanın doğrudan doğal ışık ve havaya erişimi olmadığı görülmektedir (Tablo 4.5-Katalog No: 4.4). Bunun dışında çoğu mekan ya cepheye ya da iç bahçeye doğru yerleştirilmiş olup cephelerdeki açıklıklardan ışık ve havaya ulaşabilmektedir. Bu ölçüt doğrultusundaki uyumun az olduğu söylenebilir.

Yerel malzeme kullanımı açısından yapı değerlendirildiğinde kesitte de düşülen notta görüldüğü üzere yapının kuzeybatı cephesinin kuzey köşesinin tamamı ve diğer cephelerde ilk iki kattaki duvarları delikli tuğla üzeri yöreye özgü bazalt

taşıdır (Gündoğdu, 2007) (Tablo 4.5- Katalog No: 4.2 ve 4.3). Ancak bunun dışında yerel malzeme kullanımı tespit edilmemiştir.

Kars'ın geleneksel mimari yapıları incelendiğinde genelde yığma yapım tekniği kullanıldığı görülmektedir (Anonim, 2011). Ön cepheler kesme bazalt taş, yan veya arka cepheler ise moloz taştan imal edilmiştir (Çakıcı ve Orhan, 2023). Hükümet konağı incelendiğinde modern yapım teknikleri ve betonarme karkas sistemle tasarlandığı görülmektedir.

Kars'ın yerel mimarisinde Barok veya üçgen alınlıklar, giriş kapıları üzerinde saçaklar, Baltık stilinde balkonlar ve bazen yapıya giriş üzerinde kabaltı benzeri mekanlar, tasarımların mimari ögeleri olarak kullanılmıştır (Şekil 5.10). Hükümet konağı tasarımı incelendiğinde, yerel mimari ögelerin kullanılmadığı görülmektedir.

Şekil 5.10 Kars yerel mimarisindeki konutlarda, kabaltı, giriş saçağı ve Baltık Stili balkon örnekleri (Gündoğdu, 2007)

1975 yılında açılan yarışmayla projesi elde edilen ve 1980 yılında inşaatı tamamlanarak hizmete giren Bingöl Hükümet Konağı projesi, topografyaya uyum yönünden incelendiğinde, arazide çok fazla yükselti olmamakla birlikte, ön cephede yapının hem yapı içerisinde hem de meydan kısmında merdivenlerle zemin kotundan yükseltildiği görülmektedir (Tablo 4.6- Katalog No:5.3). Bodrum katın aydınlatması için yapılmış olabileceği düşünülen bu kot farkı arazinin topografyası ile bir tezat oluşturmaktadır. Ancak ön cephede, proje ile yapının fotoğrafları arasında da bir uyumsuzluk söz konusudur. Projede rüzgarlık gibi tasarlanan alanın ve merdivenlerin biçiminin uygulamada değiştirildiği ve merdivenlerin yayılarak rüzgarlığın elimine edildiği görülmektedir (Şekil 5.11). Ancak bunun dışında projede, topografyayla ilgili tezat tespit edilmemiştir.

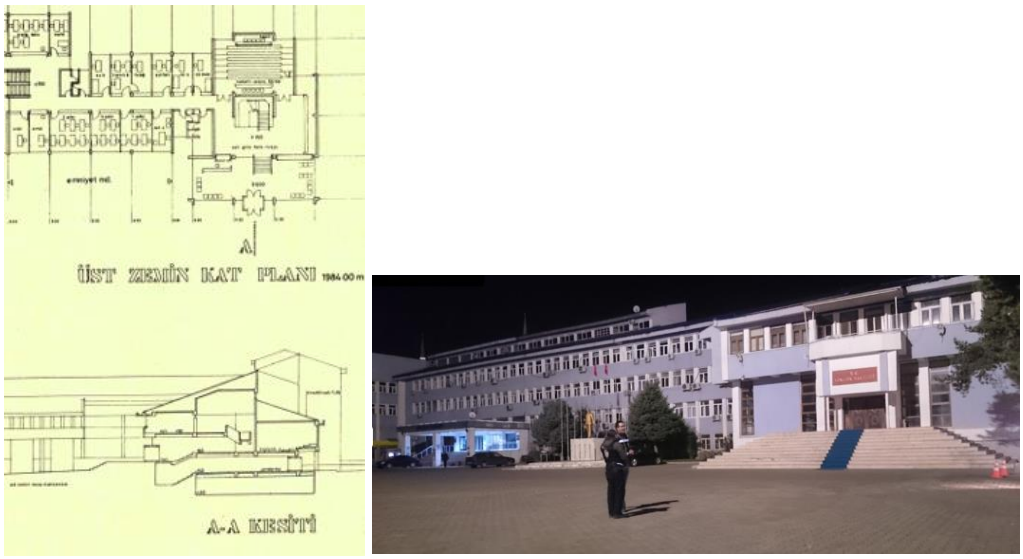

Şekil 5.11 Solda, Bingöl Hükümet Konağı vali girişinin projesi, 1975 (Mimarlık, 1975) ; sağda, aynı kısmın uygulamada farklılaşmış fotoğrafı, 2017 (Çağlar, 2017)

Bingöl Hükümet Konağı'nın arazisi, Hükümet, Hastane ve İnönü Caddeleri ile Evliya Çelebi Sokak arasında kalan bir dikdörtgensel bir parseldir. Vaziyet planı yerleşimi incelendiğinde, kütlenin L plan tipinde bir yerleşim yaparak sokak cephesine yaklaştığı ve Hükümet Konağı Caddesi önünde bir meydan oluşturarak caddeye hem yönelip hem araya bir mesafe koyduğu görülmektedir (Tablo 4.6-Katalog No: 5.2). Bu bakımdan başarılı bir yerleşim olduğu söylenebilir. Bingöl'ün hakim rüzgar yönü olan kuzeybatı cephesinin kısmen açık bırakılması, kışın meydanın rüzgar maruziyetini artırmaktadır. Bu yönden çok doğru bir yerleşim olmadığı ifade edilebilir. Ancak jüri raporunda Elazığ Caddesi'ndeki (İnönü Caddesi) mevcut yapıların meydanı rüzgârdan kısmen koruyacağı belirtilmiştir (Bingöl Hükümet Konağı Mimari Yarışması Jüri Raporu, 1975). Bu nedenle, jüri tarafından da yerleşim kararları olumlu bulunmuştur. Sonuç olarak, vaziyet yerleşim kararlarının genel anlamda uyumlu olduğu söylenebilir.

Hükümet konağı bodrum ve zemin üzeri 3 katlı olan bir yapıdır. Yarışmanın jüri değerlendirme tutanağında yapının "şehir mikyasına uygun" bulunduğu belirtilmiştir (Bingöl Hükümet Konağı Mimari Yarışması Jüri Raporu, 1975) Ölçek/ yüksek olarak çevreyle hükümet konağı arasında değerlendirilme yapılabilmesi için dönem fotoğraflarına bakıldığında, konağın bölgeye uygun bir yükseklikte inşa edildiği bu bakımdan uyumlu bir tutum sergilediği belirlenmiştir (Şekil 5.12).

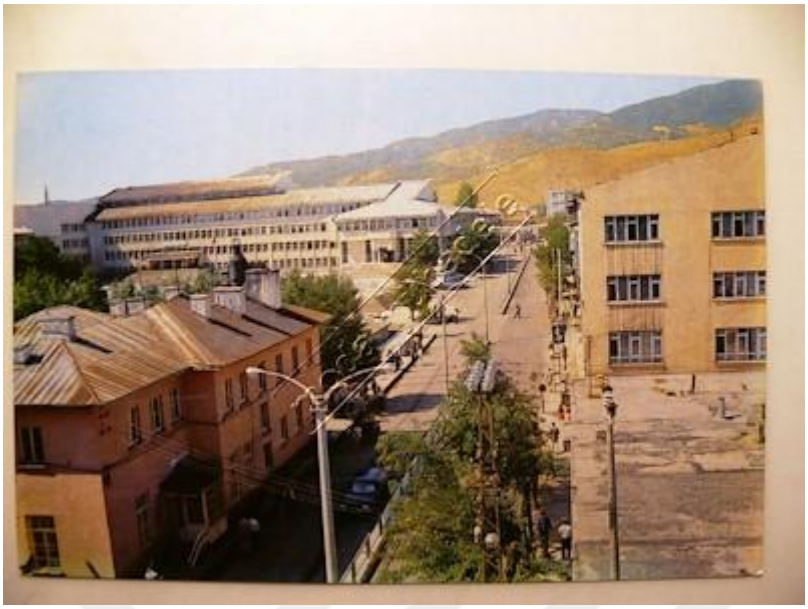

Şekil 5.12 Bingöl Hükümet Konağı ve çevresi, 1970'ler (Moda Müzayede, 2019)

Bingöl ilinde, merkezden ziyade tarih boyunca Kiğı, Genç, Yedisu gibi ilçelerde yerleşim yoğunluğu olmuştur (Anonim, 2022). Hükümet konağının inşa edildiği alan kent merkezinin güneyinde, yeni ve daha çok kamu yapılarının yapıldığı bir bölgededir. Bu nedenle, kent merkezinde yerel mimari doku açısından yeterli veriye ulaşılamadığı için Bingöl kentindeki taşra ilçelerdeki cephe karakteri ile karşılaştırma yapılacaktır. Geleneksel mimaride yapıların ön cepheleri genellikle doğrudan sokağa bakacak şekilde konumlanmıştır. Bölgede, moloz veya kesme taş malzeme cephede kullanılmış, dikdörtgen pencereli, genellikle süslemeden uzak, güney veya batı cephesi hariç çok açıklıklı olmayan, oldukça yalın bir cephe tasarımı hakimdir (Butasım, 2010; Kürüm Varolgüneş, 2021). Hükümet Konağının cephe tasarımı ise modern bir dile sahiptir. Az açıklıklı ve giyotin pencereli yerel cephe kurgusundan bağımsız olarak Bingöl Hükümet Konağı'ında akslar arasında bol ve modüler bir pencere düzeni yapılmıştır. Yerel mimariye dair bir referansa rastlanmamaktadır.

Bingöl, karasal iklim şartlarının hakim olduğu bir bölgede bulunmaktadır. Hava sıcaklığının düşük olduğu kentte, kış ayları sert ve soğuk geçmektedir. Fakat, ortalama sıcaklık değeri diğer Doğu Anadolu illerinden daha yüksektir. Bölgede iklime bağlı olarak değerlendirilen çatı faktöründe yerel mimaride dam (teras çatı) ve eğimli kırma çatı olmak üzere iki çeşit üst örtü kullanımı da mevcuttur

(Dağıstanlı, 2007). Bu açıdan konağın tasarımında parçalı, eğimli ve yapı hizasından taşan saçaklı bir çatı örtüsü kullanılması bölgeyle bir tezat oluşturmamaktadır. Isı korunumunun önemli olduğu Bingöl'de hakim rüzgar yönü olan kuzeybatı cephesindeki açıklıkların kısmen azaltılmış ve kuzeybatı-güneydoğu kanatlarının 2 katta tamamlanmıştır. Ancak, kuzeydoğu ve güneybatı yönlerinde ise anlamlı bir açıklık farkı bulunmamaktadır. Bu nedenle iklimin cephelere göre yerleşim-açıklıklar konusunda kısmen göz önünde tutulduğu değerlendirmesi yapılabilir. Malzeme olarak ise betonarme karkas ve tuğla duvar kullanıldığı görülmektedir (Şekil 5.13). Tuğlanın ısı yalıtımı açısından çok yanlış bir tercih olmadığı söylenebilir.

Şekil 5.13 Bingöl Hükümet Konağı yıkımı (Tigris Haber, 2022)

Hükümet konağının planlaması, doğal ışık kullanımı açısından ele alındığında, ana kütlede zemin, bir ve ikinci katlarda ortada ışık ve hava almayan depo ve arşiv olarak tanımlanmış mekanlar çıktığı görülmektedir (Tablo 4.6- Katalog 5.3-5.4). Yapının bodrum kat planına ulaşılamamış olup toprak üstü kotlardaki diğer hacimlerin doğrudan cephe açıklıkları olduğu belirlenmiştir.

Bingöl ve çevresinde doğal yapı malzemesi bölgede bolca çıkarılan taştır. Geleneksel mimaride, kesme taş ve moloz taş birlikte kullanılmıştır (Butasım, 2010; Dağıstanlı, 2007). Yapıların üst örtüleri ise ya toprak dam ya da kiremit örtülü kırma çatıdır. Bingöl Hükümet Konağı'nda ise taş ve kiremit kullanımı yoktur, çatısı sac malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 5.14). Dolayısıyla, tasarımda yerel malzeme kullanımı yoktur.

Şekil 5.14 Bingöl Hükümet Konağı çatı kaplaması (İlkha, 2022)

Bingöl'de yerel yapım tekniği olarak ise taş yığma sistem geleneksel mimaride sıklıkla kullanılmıştır (Dağıstanlı, 2007). Ancak Bingöl Hükümet Konağı'nda betonarme karkas sistem kullanıldığı görülmekte, yerel yapım tekniğine rastlanmamaktadır (Tablo 4.6- Katalog No: 5.3).

Bingöl Hükümet Konağı'nda oldukça modern bir tasarım anlayışı hakim olup herhangi bir yerel mimari ögeye atıf tespit edilmemiştir.

1980 yılında projesi yarışma ile elde edilen Erzurum Hükümet Konağı'nın vaziyet planı ve kesiti topografyaya uyum ölçütü doğrultusunda incelendiğinde, arazide vaziyet planında da görülen oldukça fazla kot farkı bulunmaktadır (Tablo 4.7- Katalog No: 6.2). Kuzey yönünde meydana çıkış için basamaklar kullanıldığı görülmektedir. Arazide bulunan kuzey-güney doğrultusundaki kot farkı meydanın kuzey yönünde yüksekte kalmasına neden olmuştur (Tablo 4.7- Katalog No: 6.2). Günümüzde de park cephesindeki meydanın oldukça yüksek olduğu ve altındaki hacmin kapalı otopark olarak kullanıldığı görülmektedir (Şekil 5.15). Kot farkına uygun daha farklı çözümler üretilmediği için, topografyayla kısmen uyumsuz bir yerleşim gözlenmektedir.

Şekil 5.15 Erzurum Hükümet Konağı'nın yakın çevresiyle ilişkisi (Erzurum Büyükşehir Belediyesi, tarih yok)

Erzurum'un hakim rüzgar yönü güneybatıdır (Toy & Türkeş, 2022). Yapı, ana girişlerini başka bir deyişle içeri rüzgar alabilecek büyük açıklıklarını ise kuzey yönüne doğru vermiştir. Bu durum, Erzurum gibi oldukça soğuk sıcaklık değerlerine sahip bir il için iklimsel verilere uygun düşmektedir. Vali girişinin, Merkez Yönetim Caddesi cephesinden açılması da isabetli bir karar olarak görünmektedir. Yine, yapının esas giriş cephesi önünde, arazinin batısında bulunan Aziziye Parkı ve Anıtı ile ilişki kuran bir meydan oluşturulmuş, halk girişleri bu aksla bağlantılı olarak buradan verilmiştir (Tablo 4.7- Katalog No: 6.2. ve 6.4). Tüm bu veriler değerlendirildiğinde, hükümet konağının kütle yerleşimi, içinde bulunduğu çevresel verilere uygunluk göstermektedir.

Yükseklik bakımından yapının yakın çevresiyle olan ilişkisi incelendiğinde, arazinin kuzey komşu parselinin belediye sarayı alanı olduğu, güneyinde ise Yapı İşleri 12. Bölge Müdürlüğüne ait çok parçalı bir yapı grubu olduğu görülmektedir. Güneydeki halihazırda bulunan yapıların yüksekliğinin 26 metreye vardığı ve ileride yapılacak olan binanın yine hacimce geniş ve yüksek bir yapı olacağı öngörüldüğü[4] düşüncesiyle çevresine ölçek ve yükseklik olarak uygun inşa edilmiştir (Şekil 5.13).

Cephe karakteri olarak Erzurum geleneksel konutları araştırıldığında, genellikle düz damlı, moloz taş malzeme ve ahşap hatılların görüldüğü, üst katı payandalarla desteklenen çıkmalı ve dikdörtgen pencereli bir düzenleri olduğu gözlenmektedir (Sağlam, 2019). Selçuklu Dönemine dayanan tarihi medrese ve cami gibi yapılarda ise cephelerde sırlı tuğla kullanımı ve taş işlemeleri dikkat çekmektedir (Şekil 5.16). Erzurum Hükümet Konağı'nda prizmatik kütleyi çerçeveleyen sağır brüt beton bir yüzey ve çerçeve içindeki alanda da modüler modern bir pencere düzeni yer almaktadır. Hükümet konağının cephe tasarımı ve çatı biçiminde, Erzurum geleneksel mimarisinden ize rastlanmamıştır.

[4] Günümüzde yapı zemin üzeri 3 kat yüksekliğinde mevcuttur.

Şekil 5.16 Solda, Erzurum Çifte Minareli Medrese; sağda, Erzurum geleneksel konut örneği (Kültür Portalı, tarih yok; Sağlam, 2019)

Erzurum iklimsel özellikler yönünden Kars ili ile benzerlik göstermektedir. Yılın büyük kısmında kış mevsimi yaşanırken, en sıcak aylarda sıcaklık ortalama 20 °C civarındadır. Kış aylarında bazı günler sıcaklığın -40 °C' ye kadar düştüğü de görülmektedir. Dolayısıyla ısı korunumu Erzurum için büyük önem arz etmektedir. Yapı, içe dönük ve kompakt bir kütle tasarımına sahiptir. Bu yönüyle jüri tarafından da "Yöre iklim koşullarının kitlenin oluşumunda da birinci derecede göz önünde tutulduğu ve bunun yapılaşmada da bu verilere uygun olarak gerçekleştirildiği gözlenmiştir" ifadesi ile iklim koşullarıyla uyumlu bir tasarım kararı alındığı söylenebilir (Mimarlık, 1980a). Konağın çatı eğimi ise kar yükü açısından alçak kalmaktadır. Cephelerde ise pencere büyüklüğü veya düzeni-sıklığı yönünden herhangi bir iklimsel farklılaşma gözlemlenmemiştir. Yapının malzeme seçimiyle ilgili bir veriye ulaşılamadığından o noktada değerlendirme yapılamamıştır.

Erzurum Hükümet Konağı'nın planlaması doğal ışığa erişim açısından çok başarılı görünmemektedir. Öyle ki kütlenin formundan ötürü köşelerde kalan mekanlar, ana cephelerde oldukça büyük hacimler içinde çözülen açık ofislerin bir kısmı ve bazı bekleme alanları doğrudan ışık ve havaya erişememektedir (Tablo 4.7- Katalog No: 6.5).

Erzurum geleneksel mimarisinde genellikle taş malzeme, ahşap hatıllarla birlikte kullanılmaktadır. Yalıtım özelliği nedeniyle konutların bazı iç kısımlarında tuğla kullanımına da rastlanmaktadır (Kayserili, 2011). Cephede taş veya ahşap kullanılmamıştır. Duvar malzemesine dair ise yeterli veriye ulaşılamamıştır.

Erzurum bölgesinde kullanılan kırlangıç tavan veya taş yığma sistem gibi teknikler, hükümet konağı mimarisinde kullanılmamış olup betonarme sistem tercih edilmiştir (Tablo 4.7-Katalog No: 6.5).

Erzurum ilinde Selçuklular Dönemine tarihlenen medrese ve ulu cami gibi eserler bulunmaktadır. Bu yapılarda taç kapı, eyvan gibi mimari elemanlar kullanılmıştır (Zeren, 1996). Yine bölgedeki geleneksel konut örneklerinde tandırevi denilen kısım ve çıkmalar, kullanılan mimari ögeler arasındadır (Sağlam, 2019). Ancak hükümet konağının tasarımında bunların veya yorumlarının kullanımına rastlanmamıştır.

Tablo 5.2 Doğu Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek	Elazığ Hükümet Konağı	Kars Hükümet Konağı	Bingöl Hükümet Konağı	Erzurum Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu				
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi				
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum				
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum				
İklimsel Verilere Uyum				
Doğal Işık Kullanımı				
Yerel Malzeme Kullanımı				
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı				
Yerel Mimari Eleman Kullanımı				

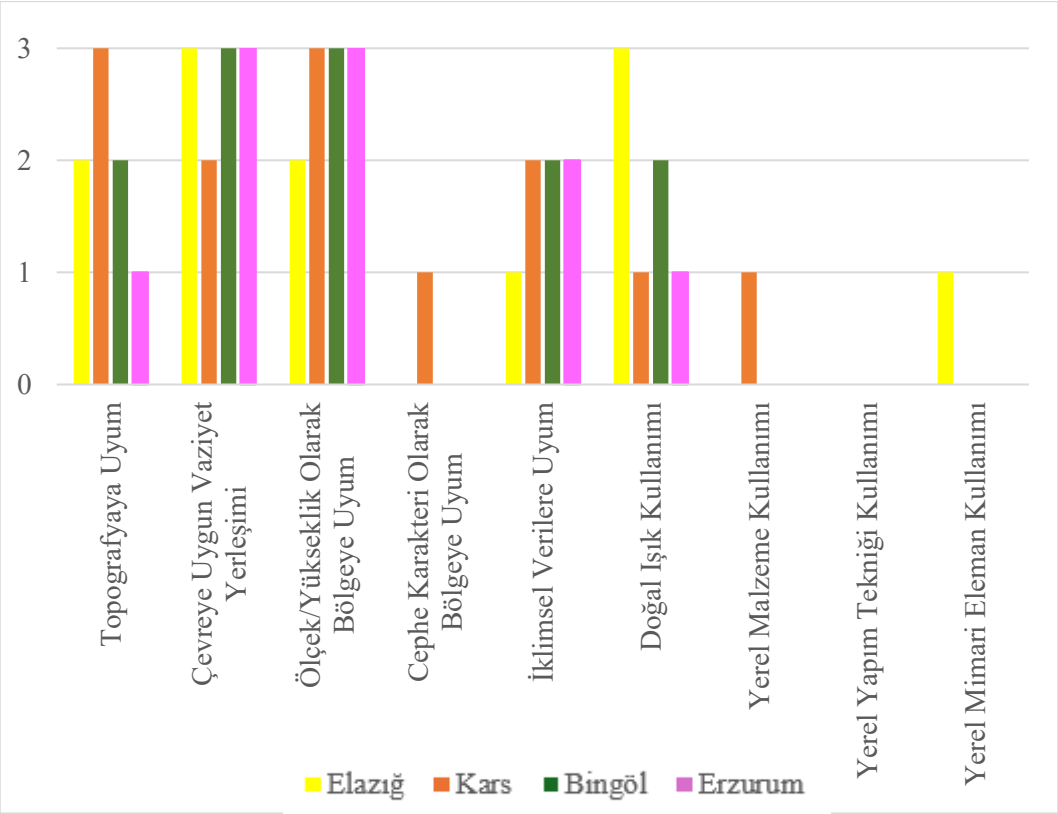

Şekil 5.17 Doğu Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Doğu Anadolu hükümet konakları, Bölgeselcilik bakımından incelendiğinde en yüksek uyumun "Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi" ve "Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum" ölçütlerinde olduğu görülmektedir (Tablo 5.2). Bunu "Topografyaya Uyum" izlemektedir. Bu bölgedeki hükümet konaklarının tasarımlarında iklim koşulları, kısıtlı olarak gözetilmiştir. Elazığ Hükümet Konağı haricindeki binalarda, kompakt kütle tasarımları nedeniyle orta veya köşelerde ışık almayan hacimler mevcuttur. Kars Hükümet Konağı'nda cephe kaplamasında kullanılan yerel taş malzeme haricinde, mahalli yapım malzemesi kullanımına rastlanmamıştır. Bölgedeki hiçbir hükümet konağında yerel yapım teknikleri tercih edilmemiştir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.17'teki grafik elde edilmektedir. Dört şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 108 tavan puandır. Doğu Anadolu için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik değer hesaplanınca %43,5 olmaktadır.

5.3 Ege Bölgesi

Tez kapsamında, Ege Bölgesi'nde 1950 ile 1980 yılları arasında Uşak (1950'ler), Kütahya (1973) ve Afyon (1980) Hükümet Konağı projeleri incelenmiştir. Kütahya ve Afyon için ulusal mimari proje yarışmaları açılmış, projeler bu yöntemle elde edilmiştir. Uşak için ise merkezi yönetimce projelendirme yapılmıştır.

Uşak Hükümet Konağı, 1956 yılında devlet tarafından projelendirilmiştir (Börekcioğlu, 2013). Konağın topografyaya uyumu açısından incelemek üzere projenin kesitleri, Google Street View ve Google Earth arazi verileri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, arazide batıya doğru kotun yükseldiği, ancak hükümet konağının, ana giriş cephesi yönündeki İsmet Paşa Caddesi kotuna göre oturum yaptığı, kütlenin geniş yüzeyinin bu yönde yerleştirildiği ve Doğan Özkaraman Caddesi'nde konağın arazisinin yol kotundan aşağıda kaldığı gözlenmiştir (Google Earth, 2025) (Tablo 4.8- Katalog No: 7.2). Ancak, çok fazla olmayan kot farkı, arazi içindeki rampalı yaya yollarıyla bina kotunu yakalamıştır. Bu nedenle topografyaya kısmen uyumlu bir tasarım olduğu söylenebilir.

Konağın vaziyet planı ve kütle yerleşiminin çevresiyle uyumuna bakıldığında, yapının doğudaki meydana doğru yönelmiş olduğu ve kuzeydeki ana caddeyle ilişki kurmadığı görülmektedir (Tablo 4.8- Katalog No: 7.2). Ayrıca zemin kotunda tüm cephede arşiv çözülmesi ve sadece yüksek bant pencere açıklıkları bulunması sebebiyle de zemin katta yakın çevre ile süreklilik ve görsel ilişki kurulamamıştır. Yine batı cephede yer alan yeşil alanla da zemin katta bir ilişki bulunmamaktadır. Bu açılardan, konağın kütle yerleşim kararlarında yalnızca batıdaki meydanla ve sokakla ilişki kurduğu ve çevresel verilere uyum konusunda oldukça zayıf kaldığı belirlenmiştir.

Uşak Hükümet Konağı, zemin üzeri 3 katlı olarak inşa edilmiştir. Yapıldığı dönemlere ait kent merkezi ve hükümet konağının yakın çevresiyle olan fotoğraflar incelendiğinde, daha alçak katlı binalar bulunmakla birlikte, yapının yüksekliğine yakın yükseklikte binalar da olduğu görülmektedir (Şekil 5.18). Bu nedenle yüksek olarak çevresiyle uyumlu bir tasarımı olduğu söylenebilir. Yine ölçek olarak da fonksiyonu da göz önüne alınırsa çevresine göre fazla iri kalmadığı, daha insan ölçüğine uygun olduğu söylenebilir.

Şekil 5.18 Uşak Dörtyol Kavşağı'ndan Uşak Hükümet Konağı ve yakın çevresi**,** 1975 öncesi (Yerlikaya, 2023)

Uşak geleneksel mimarisinde genellikle konutlar yapışık nizamdadır. Üst katlarda tek, ikili, cephe boyu veya gönyeli çıkmalar sıklıkla kullanılmaktadır (Gürsoy, 2016). Kat ve çıkma köşelerinde ahşap silmeler, ikili veya üçlü düz atkılı çok bölmeli ya da giyotin pencere düzenleri bölge mimarisinde yaygındır. Konut cephelerinde doluluk-boşluk oranı genellikle %20'dir (Yerlikaya, 2013). Hükümet Konağının cephe tasarımı, dikey taşıyıcıların cephede çıkıntı yaparak vurgulandığı, rasyonel ritmik ve modern bir dile sahiptir (Tablo 4.8- Katalog No: 7.3 ve 7.6). Kat silmesi, bölmeli pencere veya doluluk oranlarında herhangi bir geleneksel mimariye atıf yoktur. Konağın, geleneksel mimariyle uyumsuz bir tasarımı vardır.

Uşak ilinde iklim, İç Anadolu ve Ege bölgeleri arasında bir geçiş özelliği göstermektedir. İlde, daha çok karasal iklim egemendir. Yazları kurak ve sıcak, kışları uzun ve nispeten sert geçer (Uşak Belediyesi, tarih yok). Kışları oldukça sert geçen Uşak ilinin bu aylarda hakim rüzgar yönü güneydir. Yaz aylarında ise serinletici rüzgar kuzey yönünden esmektedir (Wheather Spark, tarih yok). Yapıda güney cephede açıklıklar minimalize edilmiş, yalnızca koridor için pencere yapılmış, karşısındaki kuzey cephede ise hava akışına izin verecek şekilde bolca açıklık yapılmıştır (Tablo 4.8- Katalog No: 7.5). Bu bakımdan yapının iklimsel olarak başarılı bir tasarımı olduğu söylenebilir. Ancak ana cephe olan doğu ve arka cephe olan batı cephesinde ise birebir aynı simetrik açıklıklar görülmektedir. Bu durum hiçbir cephede iklimsel koşulların dikkate alınmadığına işaret etmektedir.

Yine çatının da düz teras çatı olarak çözülmesi, kışları kar yağışı gözlemlenen ve geleneksel mimaride kırma çatı kullanımı olan kent için çok uygun bir çözüm olarak gözükmemektedir. Bu nedenlerle konağın tasarımı, iklimsel verilere uyum konusunda zayıf bir tutum göstermektedir.

Konağın planlaması incelendiğinde, tüm mekanların cephelerdeki pencere açıklıklarına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 4.8- Katalog No: 7.5). Yapıda, her hacim için doğal ışık ve havaya erişim vardır.

Uşak'ın geleneksel mimarisinde genellikle zemin katta bölgede çıkarılan andezit taşı, üst katlarda ahşap malzeme kullanılmaktadır (Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Yapıda da zemin katta yerel taş kaplama kullanılmıştır. Ancak bunun dışında bir yerel malzeme kullanımı saptanamamıştır.

Konağın strüktürü betonarme sistem olarak tasarlanmıştır. Mahalli mimaride kullanılan taş yığma üzeri ahşap karkas yapım tekniğine yer verilmemiştir (Akok, 1963).

Uşak yöresindeki konut yapıları, zemin katta genellikle girinti çıkıntı yapmayan düz yüzeyli cephelere üst katta ise kimi zaman eliböğründeli ahşap, pencereli çıkmalara sahiptir (Gürsoy, 2016) (Şekil 5.19). Hükümet konağında, zemin kat içe çekilmiş ve üst katlar, kolonların taşıdığı, cephe boyunca devam eden çıkmalar haline gelmiştir. Ancak yöre mimarisinde çıkmalar genellikle, cephe boyunca değil kısmi olarak yapılmakta ve alttan kolonlar yerine eliböğründelerle desteklenmektedir. Bu nedenle tasarım, mahalli bir mimariye atıftan ziyade modern bir yaklaşım gibi gözükmektedir.

Şekil 5.19 Uşak tarihi yapılarında çıkmalar (Gürsoy, 2016)

1973'te Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan yarışmayla Kütahya Hükümet Konağı'nın projesi elde edilmiştir. Birinci gelerek uygulanan projenin alanı, önemli

caddelerin kesişiminde bir kavşak noktasındadır. Topografya olarak arazi incelendiğinde, arazi içerisinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda yaklaşık 3 metre eğim olduğu görülmektedir. Farklı kotlardan girişler alan yapı, kademeli bir meydan tasarımına da sahiptir (Tablo 4.9- Katalog No: 8.2 ve 8.3). Bu yönleriyle tasarımda topografyanın yok sayılmadığı, kütle yerleşim ve kot kullanımlarında değerlendirildiği söylenebilir.

Hükümet konağının kütle yönelimi, kavşağa doğrudur ve arazinin formuna paralel olarak geniş açılı bir "L" biçiminde planlanmıştır. Kavşakla konak arasında bir meydan oluşturulmuş, konağın halk girişi de bu meydandan sağlanmıştır. Yine arazide bulunan çok yıllık çınar ağaçlarının korunduğu da vaziyet planında görünmektedir (Tablo 4.9- Katalog No: 8.2). Konağın vaziyet planı ve kütle yerleşimi, bölgeye uygundur.

Kütahya Hükümet Konağı, toplamda 5 kat ve +14,30 m yapı yüksekliğine sahiptir. İmar planına göre, yakın çevresindeki parsellerin yükseklikleri, 21,50 m olarak gösterilmiştir (Tablo 4.9- Katalog No: 8.2). Konak, kavşağın güney ucundaki belediye binası, arsanın kuzeydoğusundaki otel gibi mevcut yapılarla da gabari olarak uygunluk göstermektedir. Ölçek olarak da adliyenin ayrılması ve kütledeki hareket gibi nedenlerle çevresindeki büyüklüklerini çok aşmadığı söylenebilir.

Kütahya'nın geleneksel mimarisi de Uşak'ınkiyle oldukça benzerlik göstermektedir. Taş zemin üzeri, ahşap çıkmalı, ahşap çıkma silmeli, çok bölmeli pencereli ve sade cephe düzenleri hakimdir. Hükümet konağının cephe düzeni ise, taşıyıcıların vurgulandığı, yataylık etkisi olan taşıyıcıya bağlı modüler düzende geniş pencerelerin kullanıldığı modern bir tarzdadır (Tablo 4.9- Katalog No: 8.5). Mahalli mimariden esin içermemektedir.

Kütahya ili, İç Anadolu'nun soğuk, karasal iklimi ile Ege'nin ılıman iklimi arasında bir geçiş niteliği göstermektedir. Yapılan günlük rasatlara göre ilde, çok şiddetli rüzgar esintisi olmamaktadır. Kışın hâkim rüzgar yönü güney, yazın ise kuzeydir (Coğrafya Dünyası, tarih yok). Kuzeybatı ve güneydoğu cephelerde kısmi olarak güneş kırıcı kullanılmıştır. Kışın rahatsız edici olabilen güney yönünde çok fazla mekan yerleştirilmemiş, yapının dar cephesi bu yöne verilmiştir. Yine bölgede yerel mimaride de kullanılan eğimli kırma çatı da iklimsel koşullara uygundur. Bu

nedenlerden ötürü yapının tasarımında iklimsel verilerin göz önünde tutulduğu söylenebilir.

Hükümet konağındaki hacimlerin doğal ışık ve havaya erişimleri noktasında ise bazı sorunlar gözükmektedir. Tüm katlarda, arşiv, depo ve WC birimleri kütlenin orta kısmında kalmakta ve doğrudan ışık ve doğal havaya erişimleri bulunmamaktadır (Tablo 4.9- Katalog No: 8.4- 8.5).

Konağın tasarımında Marsilya kiremit, tuğla üzeri sıva ve beton elemanlar tercih edilmiştir (Tablo 4.9- Katalog No: 8.6). Kütahya'nın mahalli mimarisinde, taş, ahşap, kerpiç dolgu duvar ve Alaturka tipi kiremit kullanılmaktadır (Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Bu veriler ışığında, konağın tasarımında yerel malzeme kullanımı olmadığı tespit edilmiştir.

Kütahya hükümet konağı, betonarme iskelet sistem ile tasarlanmıştır. Bu nedenle mahalli bir yapım tekniği söz konusu değildir.

Kütahya mahalli mimarisinde gerek tarihi konutlarda gerekse de medrese ve Osmanlı Dönemi hükümet konağı gibi yapılarında bir mimari öge olarak avlu ve ahşap çıkmalar kullanılmıştır (Halaç & Parla, 2012; Akok, 1963; Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Hükümet konağının tasarımında ise yerel mimari öge kullanımı bulunmamaktadır.

Ege Bölgesi hükümet konaklarından bir diğeri Afyon Hükümet Konağı'dır. Arazi içerisinde 2 metre civarında bir kot farkı mevcuttur. Yapı, alan içerisindeki tarihi yapının kotunu yakalayacak şekilde, meydanda kot düzenlemesine sahiptir (Tablo 4.10- Katalog No: 9.5). Topografya ve mevcut yapının kotlarına uygun tasarım yapılmıştır.

Konağın proje alanı, Afyonkarahisar tarihi kent merkezinde yer almaktadır. Arazi içerisinde, yarışmanın jüri raporunda korunacağı belirtilen tarihi bina (Zafer Müzesi), arazinin güneybatısında Anıt Park ve Belediye Parkı bulunmaktadır (Mimarlık, 1980c). Konak, tarihi yapının arkasında onu saracak şekilde parçalı bir kütle yerleşimine sahiptir. Yapının vaziyet kararlarına bakıldığında, birbirine diyagonal olarak bağlanan dört adet kare blok ve bu bloklara eklemlenen valilik kütlesi yerleşiminde, alandaki çok yıllık ağaçların korunumuna dikkat edildiği gözlenmektedir (Tablo 4.10- Katalog No: 9.2). Kütle yerleşimi, tarihi yapıya göre şekillenmiş; ana girişler, Milli Birlik Caddesi yönünden, caddenin karşısındaki anıt

parkla karşılıklı olacak biçimde verilmiştir. Özetle, yapının vaziyet kararları, çevreyle uyumludur.

Hükümet konağı zemin üzeri 5 katlı olarak tasarlanmıştır. Arazideki mevcut yapı, zemin üzeri bir katlıdır. Aslında komşu parsellerde 5 katlı yapılar bulunsa da tarihi yapıyla ciddi bir kot farkı ortaya çıkmaktadır. Ancak, bunun bilinçli bir tutum olarak tarihi binanın olduğu cephenin renk ve açıklık açısından oldukça sade tutularak yapıyı ön plana çıkarması ve jüri üyelerinden Merih Karaarslan'ın da ifade ettiği gibi tarihi yapıya adeta bir fon teşkil etmesi olumlu olarak değerlendirilebilir (Mimarlık, 1989).

Afyonkarahisar'daki geleneksel konut cephe düzenlerinde, pencere ve kapı kenarlarında ahşap kartuşlar, kat silmeleri ve girişin cepheden içeri çekilerek vurgulandığı görülmektedir (Kunduracı & Bahargülü, 2018). Hükümet konağı cephe düzeni olarak ise taşıyıcıların dışa taşırılarak vurgulandığı ritmik pencere düzeni ile katı, anıtsal bir tutum ve Uluslararası üslubun izlerini taşımaktadır (Özovacı Kılıç & Urfalıoğlu, 2025). Mahalli mimariden esin yoktur.

Afyonkarahisar'da karasal iklim hakim olmakla birlikte Ege Denizinden gelen hava akımları az da olsa iklimi yumuşatmaktadır. Yazlar kurak ve serin, baharlar ılık ve yağışlı, kışlar kar yağışlı geçmektedir (Afyon Kocatepe Üniversitesi, tarih yok). İklimle paralel olarak Afyon Hükümet Konağı'nda kırma çatı kullanılmış olmakla beraber saçaklar cepheden taşırılmamıştır. İlde kışın soğukluğu artıran hakim rüzgar yönleri güneydoğu ve güneybatıdır (Afyonkarahisar Valiliği, tarih yok). Yapı ise güneydoğu yönünde oldukça az açıklığa sahiptir. Ana giriş bu cepheden verilmiş olmakla birlikte binanın hareketli kütle çözümü ve ortada kalan mevcut yapı sayesinde rüzgarın kırılacağı düşünülmektedir. Ancak kuzeybatıda kalan meydanın soğuk kış rüzgarlarına karşı korunaksız kaldığı görülmektedir. Tüm bu veriler doğrultusunda, iklimsel verilerin tasarıma kimi noktalarda yansıdığı kimi noktalarda ise uyumsuz olduğu görülmektedir.

Afyon Hükümet Konağı'nın tasarımında bodrum katta, kuranglezler açılarak ışık ve havaya ulaşım sağlanmıştır (Tablo 4.10- Katalog No: 9.5). Zemin ve üstü katlarda ise tüm mekanlar cepheden doğrudan ışık ve doğal hava alabilmektedir. Bu ölçüte uyumlu tasarıma sahiptir.

Afyonkarahisar evlerinde genel olarak duvarlarda taş, ahşap çatkı ve arasında kerpiç dolgu ya da ahşap çatkı üzerine bağdadi sıva malzemeleri kullanılmıştır (Kunduracı & Bahargülü, 2018). Hükümet konağında cephelerde yer yer mahalli kesme taş kaplamaları kullanılmıştır (Şekil 5.20). Mahalli mimaride çatı örtüsü olarak da alaturka ve Marsilya tipi kiremit kullanılmıştır (Sel, 2001). Hükümet Konağı'nda da kiremit kullanımı gözlenmektedir. Dolayısıyla, tasarımda, yerel malzeme kullanımı kısmen vardır.

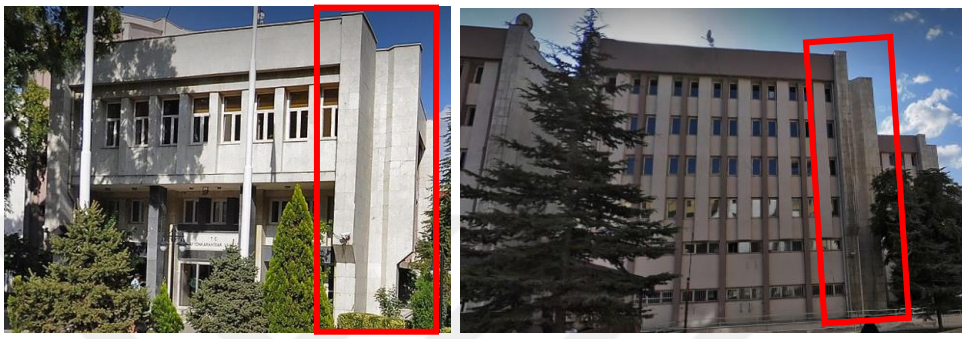

Şekil 5.20 Afyon Hükümet Konağı cephelerinde taş kaplama detayları (Yandex Panaroma, 2012)

Afyonkarahisar'ın geleneksel mimari yapım teknikleri incelendiğinde bodrum katlarda taş yığma, üst katlarda ise ahşap iskelet arası dolgu sistemi kullanıldığı görülmektedir (Gümüş, 2019). Hükümet konağının tasarımında ise modern betonarme sistem kullanılmıştır.

İlin geleneksel mimarisinde birtakım mimari ögeler bulunmaktadır. Bunlar arasında ilk olarak cihannümalar sayılabilir. Bu cihannümaların kullanımı yapıya anıtsallık katmaktadır. Bazı konutların cihannüma önlerinde üçgen alınlıklı, ahşap sarkıtlı balkonlar yer almaktadır (Kunduracı & Bahargülü, 2018) (Şekil 5.21). Bunun yanı sıra ahşap payandalarla desteklenen çıkmalar da geleneksel Afyon binalarında kullanılan bir diğer mimari unsurdur (Gümüş, 2019). Çatılar da eğimli formda ve geniş saçaklıdır. Hatta bazı saçaklar testere dişli formdadır. Ancak hükümet konağında kırma çatı kullanımı olsa da geniş saçak kullanılmadığı için bununla birlikte başka herhangi bir yerel mimari ögeye işaret eden bir tasarım olmadığından yerel mimari eleman kullanımı olmadığı ifade edilebilir.

Şekil 5.21 Önü balkonlu cihannümalı Afyonkarahisar konutu (Kunduracı & Bahargülü, 2018)

Tablo 5.3 Ege Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek 0 1 2 3	Uşak Hükümet Konağı	Kütahya Hükümet Konağı	Afyon Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu			
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi			
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum			
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum			
İklimsel Verilere Uyum			
Doğal Işık Kullanımı			

Tablo 5.3 Ege Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi (Devamı)

Yerel Malzeme Kullanımı			
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı			
Yerel Mimari Eleman Kullanımı			

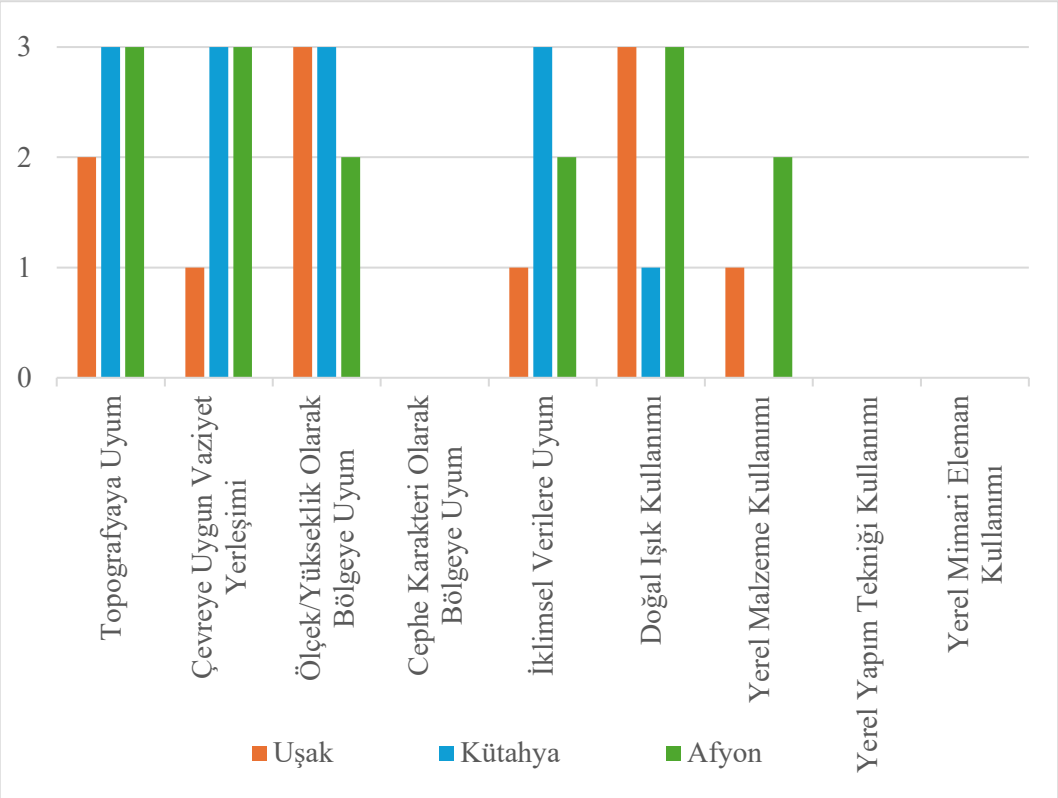

Şekil 5.22 Ege Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Ege Bölgesi hükümet konaklarında genel olarak, Kütahya ve Afyon hükümet konakları, "Topografyaya Uyum", "İklimsel Verilere Uyum" ve "Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Yerleşim" gibi ölçütlerde yüksek uyum gösterirken, Uşak Hükümet Konağı'nın bu alanlarda başarısı daha düşüktür (Tablo 5.3). "Yerel Malzeme Kullanımı" açısından Afyon Hükümet Konağı öne çıkmaktadır. "Topografyaya Uyumu" ve "Ölçek/Yükseklik" açısından ise tüm hükümet konaklarının tasarımlarında bir kaygıları olduğu görülmektedir. "Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum", "Yerel Mimari Eleman Kullanımı" ve "Yerel Yapım Tekniği

Kullanımı" ölçütlerinde ise hiçbir hükümet konağı varlık gösterememiştir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.22'deki grafik elde edilmektedir. Üç şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 81 puandır. Ege için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik olarak hesaplanınca %48,14 olmaktadır.

5.4 Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Tez kapsamında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 1950 ile 1980 yılları arasında Gaziantep (1950'ler), Şanlıurfa (1958) ve Adıyaman (1958) olmak üzere 3 il için hükümet konağı projelendirilmiş ve uygulanmıştır. Gaziantep Hükümet Konağı'nın projesi dönemin Nafia Bakanlığınca, Adıyaman ve Şanlıurfa'nın projeleri ise ulusal mimari proje yarışması kanalıyla elde edilmiştir.

Gaziantep Hükümet Konağı için Nafia Vekaletince projelendirmenin ilk hazırlıkları 1940'larda başlatılmış olsa da konağın yapılacağı alan değişmiş ve çeşitli sebeplerle inşaatın başlaması ertelenerek 1952 yılını bulmuştur (Yeni Gaziantep, 1941). Konağın inşaatı 1959 yılında tamamlanmış olup yapı, günümüzde sanat merkezi ve kent arşivi olarak kullanılmaya devam etmektedir (Özovacı Kılıç, 2019). Konağın topografyayla ilişkisi incelendiğinde, arazinin kot farkı içeren eğimli bir arazi olduğu ve yapının bloklarının farklı kotlardan girişler alarak ve yer yer toprak altında kalan kısımlarının da bodrum katı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Arazinin eğiminin bütünüyle reddedilip dümdüz edilmemiş olduğu bu nedenle topografya şartlarına nispeten uyumlu bir projelendirme yapıldığı söylenebilir.

Vaziyet planı incelendiğinde, konağın arazinin batısında kalan Hürriyet Caddesi'ne doğru bir yönelimde yerleştiği söylenebilir. Yapı kuzeyinde kalan meydandan A Blok'ta, doğusundaki sokaktan ve Hürriyet Caddesi'nden yine C Blok'un batı kanadından giriş almaktadır. Ancak güneydeki oldukça yoğun yaya aksına sahip Balıklı Meydan (park) ile ilişki kurduğu söylenemez. C blok, konumu nedeniyle güneydeki park alanı ile yapının iç avlusundaki ve kuzeyindeki meydanla ilişkiyi koparmıştır. Bu vaziyet planıyla yapının, kimi yönlerden bölgeye uygun yerleşim kararları bulunsa da yaya ilişkisini koparması gibi açılardan bölgeye uyumsuz tarafları olduğu söylenebilir.

Yapı inşa edildiği dönemde, ölçek ve yükseklik olarak doğusunda kalan tarihi dokudan biraz büyük olsa da batısından geçen Hürriyet Caddesi'nde yeni oluşan blok dokusuyla uyumludur (Tablo 4.11- Katalog No: 10.2). Sonuç olarak, işlevi de düşünüldüğünde genel anlamda, bölgeyle uyumsuz bir yükseklik ve boyuta sahip olmadığı söylenebilir.

Gaziantep'in geleneksel cepheleri, dış cephelerin (sokak cephesi) az açıklıklı, kafes parmaklıklı pencereli ve daha çok sağır duvar yüzeylerinin hakim olduğu bir düzendedir. İç avluya (hayata) bakan cephe ise büyük, kemerli pencereler ve üzerlerinde bölgede kuş tağası olarak adlandırılan havalandırma için kullanılan, mekanın tavana yakın kısmında bulunan küçük pencereli bir düzene sahiptir (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok) (Şekil 5.23). Hükümet konağı ise cephesindeki düz lentolu pencere ve pencereler arasındaki hafif çıkıntıların ritmik ve katı düzeni, geniş saçakları, saat kulesi, yerel taş kaplaması ve yüksek kolonatlı girişleri ile anıtsal ve II. Ulusal Mimarlık Üslubunun etkisinde bir görüntü oluştururken kentin geleneksel mimarisiyle uyumsuz olduğu söylenebilir (Tablo 4.11- Katalog No: 10.4).

Şekil 5.23 Gaziantep geleneksel mimarisinde avlu cephesi (Türkiye Kültür Portalı, tarih yok)

Gaziantep kent merkezi, genel olarak yazları çok sıcak- kurak, kışları soğuk- yağışlı geçen karasal iklimin etkisindedir. Kış aylarında kentte, doğu yönünden sert rüzgarlar esmektedir. Yazın ise kuzeybatı ve batıdan serinletici rüzgar esmektedir (Weather Spark, tarih yok). Yazları oldukça kavurucu sıcakların hakim olduğu kentte, konağın tasarımında güney ve batı cephelerde açıklık büyüklüklerinde-

oranlarında herhangi bir küçülme veya güneş kırıcı eleman kullanımı gibi bir önlem alınmadığı görülmektedir (Tablo 4.11- Katalog No: 10.4). Ancak, iç avlunun kışın sert rüzgarlarından korunaklı ve yazın serinletici rüzgarını alacak biçimde konumlandırılması, iklimsel verilerin tasarıma etkisi noktasında olumlu bir tutumdur. Bu nedenle iklimin tasarımda sınırlı etkisi olduğu söylenebilir.

Konağın tasarımı, doğal ışık ve havalandırma yönünden ele alındığında, tüm mekanların doğal ışık ve hava alabildiği, kottan dolayı toprak altında kalan kısımlarda ise kuranglezlerle bu ihtiyacın karşılandığı söylenebilir (Tablo 4.11-Katalog No: 10.3).

Gaziantep geleneksel mimarisinde, zeminde ve duvarlarda, bölgede çıkarılan havara taşı, keymıh taşı ve bazalt kullanılmaktadır. Çatılar ise genellikle alaturka kiremitle örtülüdür. Hükümet konağında ise tüm cephelerde yerel taş kaplama ve çatıda kiremit kullanıldığı görülmektedir (Şekil 5.24). Bu nedenle, iç bölme duvarlarda, zeminde vs. olmasa da yerel malzeme kullanımı kısmen mevcuttur.

Şekil 5.24 Gaziantep Hükümet Konağı genel görünüm, 2025 (Özovacı Kılıç, 2025a)

Gaziantep'te yerel geleneksel mimaride, yığma taş tekniğiyle yapılar inşa edilmiştir (Ürük ve Dal, 2024). Gaziantep Hükümet Konağı, betonarme karkas sisteme sahiptir. Yapım sisteminde kullanılan demirin bölgeden temini mümkün olmadığından ithal edilmesi ve "yerel yapım teknikleri" nin kullanılmayışı nedeniyle yapının inşaatının geciktiği bilinmektedir (Yeni Ülkü, 1958).

Gaziantep geleneksel konutlarında, dar sokaklara doğru çıkmalar, kabaltı adı verilen sokak üstündeki mekanlar ve bölgede "hayat" adıyla anılan iç avlular, yerel mimari elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaleoğlu Kanalıcı, 2012) (Ürük ve Dal, 2024). Hükümet konağı tasarımında ise iç avlu kullanımı, tasarımda, yerel mimariye işaret etmektedir.

Şanlıurfa Hükümet Konağı için 1958 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan mimari proje müsabakasında birinci olan proje uygulanmıştır. Yapının uygulandığı arazinin kesitleri ve fotoğraflarından eğimi veya topografik özel bir durumu olmadığı gözükmektedir (Tablo 4.12- Katalog No: 11.2). Konak ise yola göre kot almaktadır ve bu nedenle topografyaya uyumlu olduğu söylenebilir.

Konağın vaziyet planı ve yerleşimi değerlendirildiğinde, konak bloklarının doğudaki Atatürk Caddesi cephesine yönlendirildiği ve geriye çekilerek meydan oluşturulduğu, ana girişlerin bu meydandan alındığı görülmektedir (Tablo 4.12- Katalog 11.2). Ancak, güneydeki Şehit Nusret Caddesi'nin kütlelerin yerleşiminde çok dikkate alınmadığı söylenebilir. Kuzey-güney doğrultusunda da bu doğrultudaki ara sokağı karşılayacak biçimde maliye ve vilayet kütlelerinin arasında bir sokak (geçiş) yaratılması olumlu gözükmektedir. Bu nedenlerle bölgeye uygun yerleşim konusunda kısmen başarılı bir tasarımı vardır.

Konak, dört, iki ve bir katlı üç ayrı kütleden oluşmaktadır. Yapı, özellikle ilk yapıldığı yıllarda yapılı çevreye göre kütle hacmi ve gabari olarak biraz uyumsuz gözükse de yapı kompleksinin tamamlandığı yıllardaki fotoğraflardan, yeni yapılan bloklarla birlikte çevreyle uyumunun daha iyi olduğu görülmektedir (Tablo 4.12- Katalog No: 11.2).

Geleneksel mimaride Şanlıurfa'nın genel cephe ilkeleri, aynı bölgedeki Gaziantep ile benzer özelliktedir. İçe dönük avlulu yapılarda sokak cephesi neredeyse tamamen sağır yüzeylerden ve üst katta kapalı çıkmalardan oluşmaktadır. Avlu cephelerinde ise revak da dahil olmak üzere bol açıklık kullanılmaktadır (Şekil 5.26). Şanlıurfa Hükümet Konağı, cephe karakteri olarak incelendiğinde, modernizm etkisinde ve prizmatik kütleler üzerinde modüler, bol açıklıklı bir tasarım göze çarpmaktadır (Tablo 4.12- Katalog No: 11.4). Jüri raporunda da cephenin yerel mimariden kopukluğu "Cepheler ve plânlarda daha lokal ve fakat röprezantif tesiri kuvvetli mevzua uygun bir mimarinin araştırılması gerekmektedir. Bu zarif mönümantalite havasını yaratacak çalışmalar, mütevazi kitle ve elevasyonlarda mübalâğa etmeden elde etmelidir." şeklinde ifade edilmiştir (Arkitekt, 1958).

Şekil 5.25 Şanlıurfa geleneksel konutunda avlu cephesi (Güzel, 2013)

Şanlıurfa, yazları çok sıcak ve kurak, kışları yağışlı, nispeten ılıman geçen bir iklime sahiptir. Şanlıurfa'da kuzeybatı, hâkim rüzgâr yönüdür. Yüksek vilayet bloğu meydanın serinletici rüzgarını kesecek biçimde konumlandırılmıştır. Konak blokları ise güneş kırıcı elemanlar, açıklık büyüklükleri ve yönlere göre farklılaşma gibi yönlerden iklim koşullarına uygun bir tasarıma sahip değildir. Yine jüri raporunda da bu durum, "Dış cephe dokusunun bu iklimle münasebetinin zayıflığına rağmen" diğer projeler arasında en iyisi olduğu için birinci seçildiği şeklinde belirtilmiştir (Arkitekt, 1958). Yalnızca özgün tasarımda düz teras çatı tercih edilmiş olması iklimle uyumlu gözükmektedir. Dolayısıyla iklimin tasarıma etkisinin hayli düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Doğal havalandırma ve ışık kullanımına bakıldığında, yapının adliye salonlarında ve maliye bloğunda zemin katta bazı birimlerin doğal ışık almadığı görülmektedir (Tablo 4.12- Katalog No: 11.3). Bu bakımdan bu ölçüte uyum, orta düzey olarak değerlendirilebilir.

Yapının malzemeye dair fikir verecek yeterli fotoğrafı yoktur. Ancak, jüri raporunda "yapı malzemelerinde mahalli imkânlardan istifade etmelidirler" tavsiyesi mevcuttur (Arkitekt, 1958). Bu nedenle tasarımda yerel malzeme tercih edilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Yapıda, plan ve cephe açıklıklarından yola çıkılarak betonarme sistem kullanıldığı düşünülmektedir. Şanlıurfa'da, geleneksel mimari yapılar, kalker taşı kullanılarak yığma yapım tekniğinde inşa edilmiştir (Faiz Büyükçam & Zorlu, 2018). Yani yerel yapım tekniği değil, modern bir sistem tercih edilmiştir.

Şanlıurfa geleneksel yapılarında, iklimle paralel olarak gelişen birtakım mimari elemanlar vardır. Eyvan, rüzgar yakalayıcılar, iç avlu, sokağa doğru kapalı çıkmalar ve dar sokaklar bu mimari elemanlar olarak sayılabilir (Melikoğlu & Bekleyen, 2021; Faiz Büyükçam & Zorlu, 2018; Güzel, 2013). Bu elemanlardan yalnızca maliye ile vilayet kütleleri arasında oluşturulan dar sokak, mahalli mimariye bir atıf olarak değerlendirilebilir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir diğer il olan Adıyaman Hükümet Konağı'nın projesi için 1958 yılında bakanlık tarafından yarışma açılmıştır. Konağın topografya ile ilişkisi incelendiğinde, düz bir arazide inşa edildiği ve konağın da yol kotunu yakaladığı ve bu duruma aykırı bir tutum göstermediği görülmektedir (Tablo 4.13- Katalog 12.2).

Vaziyet yerleşimi, L formunda iki kütle ve önlerinde caddeye yönünde bir meydandan oluşmaktadır (Tablo 4.13- Katalog 12.2). Meydan yerleşimi, yaya yoğunluğu ve valilik birimini caddenin yoğun gürültüsünden koparmak adına olumlu gözükmektedir. Ayrıca, zemin katta yapı oturum alanı üst katlara göre daha küçük tutulmuş ve bu sayede zemin kotunda gölgeli etkileşim alanı artırılmıştır. Bu yönlerden konağın vaziyet kararlarının, içinde bulunduğu çevreyle uyumlu olduğu söylenebilir.

Özellikle, zemin üzeri 4 kattan oluşan A Blok, gabarisi ve kütle hacmi itibariyle yakın çevredeki yapılı çevre ile uyumsuz ve büyük gözükmektedir (Şekil 5.26). Ancak B bloğun düşük kat yüksekliği ve konağın fonksiyonu düşünüldüğünde genel olarak yükseklik ve ölçek olarak bölgeye uyum zayıf olarak değerlendirilebilir.

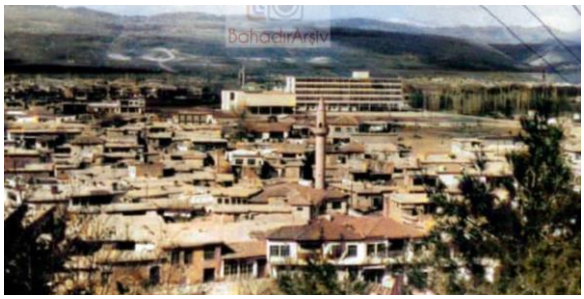

Şekil 5.26 Hükümet Konağının kent içindeki görünümü (Eski İstanbul & Türkiye Video Arşivi, 2021)

Adıyaman yöresel konut mimarisinde cephe düzeni, diğer Güneydoğu Anadolu illeri ile benzerlikler göstermektedir. Yapılar yine içe dönük olarak inşa edilmiş, dış

cephelerde açıklıklar az tutulmuş, sokağa taşan çıkmalar (kimi zaman ahşap payandalarla desteklenmiş) kullanılmıştır (Özden, 2010; Görmez Eren, 2019). Adıyaman Hükümet Konağı'nda ise yatay etkinin hakim olduğu, zemin katta kolonatlı-boşluklu alan tasarımları ve prizmatik kütlelerde modüler açıklıklarla Uluslararası Üslup etkisi hissedilmektedir. Yerel mimari gelenekle uyumlu bir tasarım anlayışı yoktur.

Adıyaman il merkezi, Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında köprü niteliğinde yarı kurak bir iklime sahiptir. Yazları sıcak ve kurak; kışları yağışlı ve ılık-soğuk arası geçer. Yaz aylarında, kuzey ve kuzeydoğudan kuru rüzgarlar esmektedir. Kışın ise güneybatı (lodos) yönlü rüzgârlar hakimdir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, tarih yok; T.C. Adıyaman Valiliği, 2020). Yapının cephe tasarımında yönlerin dikkate alınmadan biçimsel bir yaklaşımla ele alındığı görülmektedir (Tablo 4.13- Katalog 12.2). Ancak zemin kotta özellikle güney cephede gölgelikli yarı açık alanlar yaratılması, bölgeyle uyumlu bir yaklaşım sergilemektedir. B Blokta bazı birimlerin plan çözümleri nedeniyle yapay havalandırma ihtiyacı doğması olasıdır. Meydan da hem yaz hem kış rüzgarını alacak şekilde konumlanmıştır. Bu durum da iklimden bağımsız olarak yalnızca caddeye yönelme kaygısıyla verilmiş bir yerleşim kararı gibi gözükmektedir. Tüm bu tasarım kararları, konağın tasarımında iklim verilerinin çok az dikkate alındığına işaret etmektedir.

Konağın doğal ışığa erişimi açısından plan ve cepheler incelendiğinde, iki blokta da ortada bir koridor ve cephelerde yan yana sıralanmış mekanlar olduğu görülmektedir (Tablo 4.13- Katalog No: 12.2- 12.3). Bazı birimler kendi içinde alt birimlere ayrılmıştır. Ancak bu alt birimlerin bazıları, cepheyle ilişki kurmamakta ve doğal hava ve aydınlatmaya erişememektedir.

Adıyaman'ın geleneksel mimarisinde kerpiç, kesme taş ve ahşap malzeme kullanılmaktadır (Uzun & Hanol, 2019). Konakta ise yerel malzeme tercih edilmemiştir.

Adıyaman yöresel mimarisinde, yığma kerpiç ve yığma taş yapım teknikleri sık olarak kullanılmaktadır (Görmez Eren, 2019). Hükümet konağında betonarme iskelet sistem kullanılmıştır. Yapım tekniği açısından mahalli mimariye uyum söz konusu değildir.

Adıyaman mahalli mimarisi, genel olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki diğer illerdeki mimari ögelerle ortak elemanlar içermektedir. Dar sokaklar, kabaltılar, sokağa yapılan çıkmalar, avlular ve eyvan yerel mimarinin ögeleri arasındadır (Görmez Eren, 2019). Özellikle konutlarda ise yapılar, düz dam üst örtüye sahiptir. Hükümet Konağı'nda ise bu mahalli mimari biçimlenişlerden yalnızca düz teras çatı kullanımı vardır.

Tablo 5.4 Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek 0 1 2 3	Gaziantep Hükümet Konağı	Şanlıurfa Hükümet Konağı	Adıyaman Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu			
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi			
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum			
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum			
İklimsel Verilere Uyum			
Doğal Işık Kullanımı			
Yerel Malzeme Kullanımı			
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı			
Yerel Mimari Eleman Kullanımı			

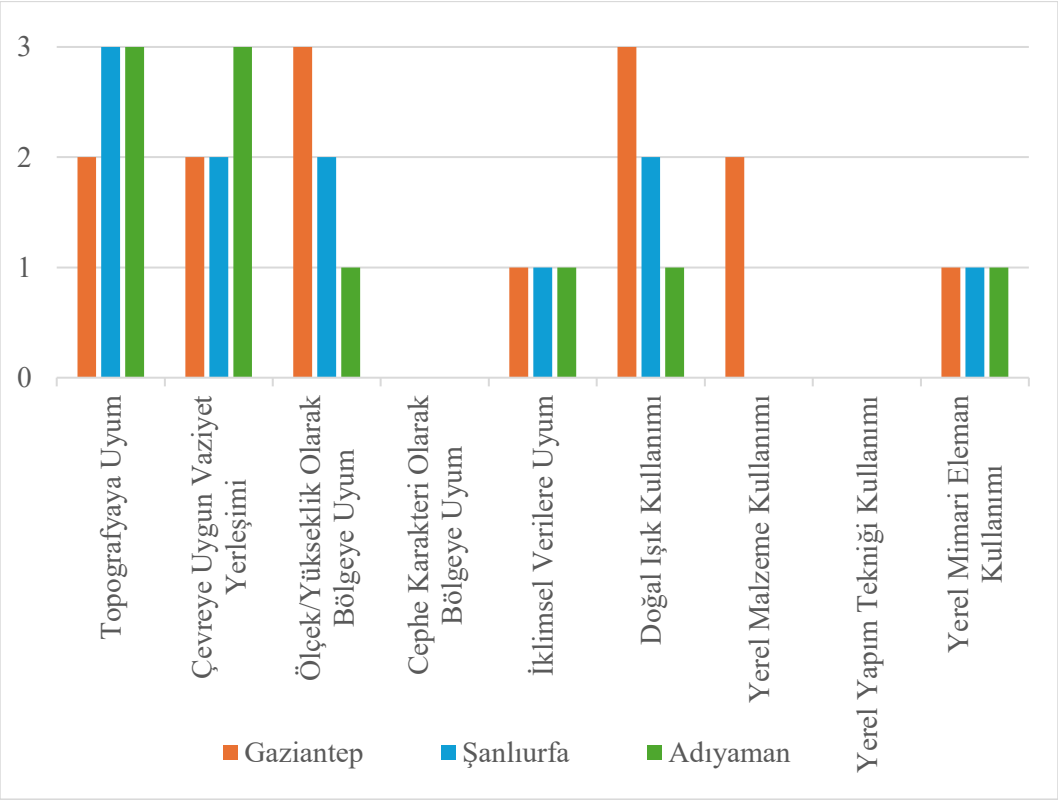

Şekil 5.27 Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki hükümet konakları genel olarak topografya ve vaziyet planı/ çevreye uygun vaziyet yerleşimi açısından en yüksek uyumu göstermektedir (Tablo 5.4). Cephe karakteri ve malzeme kullanımı açısından ise mahalli şart ve geleneklere uygunluk söz konusu değildir. Bölgeselcilik ölçütlerine en yüksek uyumu gösteren il Gaziantep'tir. Projesi bakanlık tarafından hazırlanan ve aslında bölgedeki en erken dönem konak olması açısından da sonuç dikkat çekicidir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.27'deki grafik elde edilmektedir. Üç şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 81 puandır. Güneydoğu Anadolu için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik olarak hesaplanınca %41,98 olmaktadır.

5.5 İç Anadolu Bölgesi

1950 ile 1980 yılları arasında, İç Anadolu Bölgesi'nde, Kırşehir (1958), Niğde (1961), Sivas (1973) ve Çankırı (1975) olmak üzere 4 kent için hükümet konağı projelendirilmiş ve uygulanmıştır. Niğde Hükümet Konağı'nın projesi dönemin

Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış, Çankırı ve Sivas ise ulusal mimari proje yarışmaları açılmıştır. Ancak, Çankırı'da proje yarışması sonucu birinci gelen proje uygulanmamış olup aynı alanın güney kesiminde başka bir proje inşa edilmiştir. Proje alanının içinde Osmanlı Dönemi'nden kalma tarihi bir hükümet konağı binası bulunmaktadır. Yarışma projelerinde ise bu konak yokmuş gibi bir alan tasarımı yapılmış olması konağın ilk başta yıkılması düşünülerek proje alanının verildiğine işaret etmektedir (Çankırı Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması, 1976). Fakat daha sonra 1977 yılında bu yapı tescillenmiş [Tescil Kararı: 14.01.1977 - A-286] ve korunmuştur (Türkiye Kültür Portalı, 2013). Muhtemeldir ki sonradan korunmasına karar verilen bina sebebiyle ilerleyen yıllarda farklı bir proje tanzim edilerek uygulanmıştır. 2021'de depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle yıkılan bu yapıya ait hiçbir belgeye ulaşılamamıştır (Haberci18, 2021). Bu nedenle yarışma projesi üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Kırşehir için durum biraz farklıdır. 1958'de Adıyaman Hükümet Konağı için açılan yarışmadan birinci olan proje, Kırşehir'de de uygulanmıştır (Salt Araştırma, 2019).

Adıyaman Hükümet Konağı mimari proje yarışmasında birinci gelen Sami S. Sisa, Doğan Tekeli ve Metin Hepgüler'in ortak projeleri, 1963 yılında Kırşehir'de uygulanmıştır. Ancak orijinalinde 2 adet bloktan meydana gelen projenin, Kırşehir'de yalnızca bir bloğunun inşa edildiği görülmektedir (Şekil 5.28).

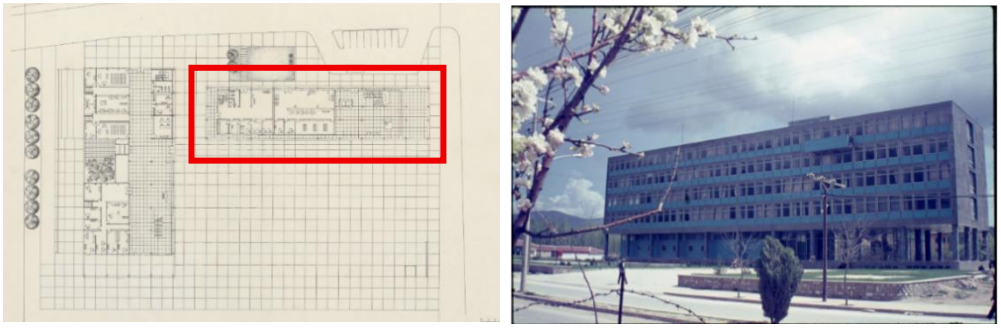

Şekil 5.28 Solda projenin zemin kat planı (Salt Araştırma, 2019); sağda Kırşehir Hükümet Konağı'nın fotoğrafı (Salt Araştırma, 2019)

Kırşehir Hükümet Konağı'nın inşa edildiği alan, yapının eski fotoğrafları ve dijital arazi verileri üzerinden (Google Earth) incelendiğinde, topografyanın eğim içermediği görülmektedir (Tablo 4.14- Katalog No: 13.3). Yapı ve önündeki meydan da yol kotuyla uyumludur.

Hükümet konağı, arazinin önünden geçen Mehmet Ali Yapıcı Bulvarı'na paralel olarak ve cadde ile arasında konumlandırılan bir meydanla içe çekilerek yerleştirilmiştir (Tablo 4.14- Katalog No: 13.2). Ana giriş cephesi de meydana ve caddeye bakmaktadır. Bu açılardan bölgeye uygun görünmektedir.

Konağın, ölçek-yükseklik açısından çevreyle uyumu incelendiğinde, 1960'larda çekilmiş fotoğrafından bölgeye kıyasla daha yüksek ve ölçek olarak da bir miktar iri kaldığı söylenebilir (Tablo 4.14- Katalog No: 13.2). Bu ölçüt açısından bölgeye uyumunun zayıf olduğu söylenebilir.

Kırşehir yerel mimarisinde, genelde girişin üzerinde, üstü kırma çatı ile örtülü balkonlu, kimi örneklerde taş malzemenin çıplak olarak görüldüğü, çok bölmeli pencereli cephe düzenleri yaygındır (Önal & Çellek, 2016). Cephelerde ahşap, bezeme ögesi olarak da dikkat çekmektedir. Cephe düzeni açısından hükümet konağı ele alındığında, Uluslararası Üslubun etkisinde, prizmatik kütle ile cephelerde boylu boyunca giden ve yapıda yatay etkiyi artıran pencereler dikkat çekmektedir. Kırşehir geleneksel mimarisiyle uyumsuz bir cephe tasarımı vardır.

Kırşehir'de, kışları kar yağışlı ve soğuk, yazları ise kurak ve sıcak geçen karasal iklim hakimdir. İlde hakim rüzgar yönü kuzeydir, kış aylarında ise daha düşük şiddette güneyden rüzgar esmektedir (Kuzey İç Anadolu Temiz Hava Merkez Müdürlüğü). Yapının, yoğun kar yağışı olan bir bölgede olmasına rağmen teras çatı ile inşa edilmesi iklim şartlarıyla uyumsuz gözükmektedir. Zira, ilerleyen yıllarda yapıya kiremit kırma çatı eklendiği uydu görüntülerinden görülmektedir (Tablo 4.14- Katalog No: 13.2). Ancak, yapının az açıklıklı ve dar cephelerinin kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmesi, kışın soğuk rüzgardan ve yapıda ısı kaybından kaçınılması noktasında olumludur. Bu açılardan konağın tasarımının iklimsel veriyle kısmen uyumlu olduğu söylenebilir.

Konağın inşa edilen bloğunda tüm mekanların cepheden doğal ışık ve havaya erişimi vardır (Tablo 4.14- Katalog No: 13.4).

Kırşehir geleneksel mimarisinde, özellikle cami ve türbelerde bölgede çıkarılan kalker taşı, konutlarda ise ahşap ve kerpiç kullanılmaktadır (Önal & Çellek, 2016). Hükümet konağında ise bu malzemelerin kullanımı söz konusu değildir.

Kırşehir geleneksel mimarisinde kullanılan yapım teknikleri, yığma taş veya ahşap karkas ile kerpiç dolgudur. Fakat, hükümet konağı, betonarme iskelet sistemle inşa edilmiştir.

Kırşehir ili geleneksel konut mimarisinde, avlu ve genelde girişin üzerinde üstü kırma çatı ile örtülü ahşap açık veya kapalı çıkmalar görülmektedir (Şekil 5.29). Hükümet konağı ise oldukça modern ve prizmatik bir kütle tasarımına sahip olmakla birlikte mahalli mimari eleman içermemektedir.

Şekil 5.29 Solda Kırşehir Hacıbey Konağı, (Türkiye Kültür Portalı, tarih yok); sağda Ağalar Konağı (Kültür Envanteri, 2025)

Bölgedeki, ilgili yıl aralığındaki hükümet konaklarından olan Niğde Hükümet Konağı'nın projesi, 1961 yılında Bayındırlık Bakanlığı- Yapı ve İmar İşleri Reisliğince hazırlanmıştır (Niğde İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü Arşivi). Konağın bulunduğu arsada çok fazla eğim olmamakla birlikte, önündeki cadde üst kotu ile meydan aynı kota getirilmiş ve defterdarlık meydandan aynı kotta giriş alırken hükümet konağı bloğu, meydandan hafifçe yükseltilmiştir. Kesitlerden de arsanın topografyasıyla zıtlık teşkil eden bir tasarımı olmadığı görülmektedir (Tablo 4.15- Katalog No: 14.4- 14.5).

Konağın vaziyet yerleşimi incelendiğinde, birimlere göre parçalı kütle tasarımı dikkat çekmektedir (Tablo 4.15- Katalog No: 14.2). Elde net bir veri olmamakla birlikte bu kütle tasarımıyla arsadaki çok yıllık ağaçların da korunmaya çalışıldığı izlenimi uyanmaktadır. Öyle ki vaziyet planı incelendiğinde, iç bahçe ve kütleler arası boşluklarda ağaçlar olduğu; hatta özellikle defterdarlık bloğundaki iç bahçede planda da gösterildiği gibi ağacın bulunduğu, uydu görüntüleri ve yapı kompleksinin fotoğraflarından görülmektedir (Şekil 5.30). Arsanın güneydoğusunda bulunan ana cadde ile ilişki, bloklar boyunca devam eden meydan ile kurulmuştur. Defterdarlık ve hükümet konağı birimleri ana cadde yönünde, meydandan giriş alacak biçimde konumlandırılmıştır. Konak kompleksi kuzey ve

güney yönlerden de yaya girişine izin verecek biçimde yerleştirilmiştir. Tüm bu özellikleri değerlendirildiğinde çevreyle uyumlu bir vaziyet yerleşimi olduğu söylenebilir.

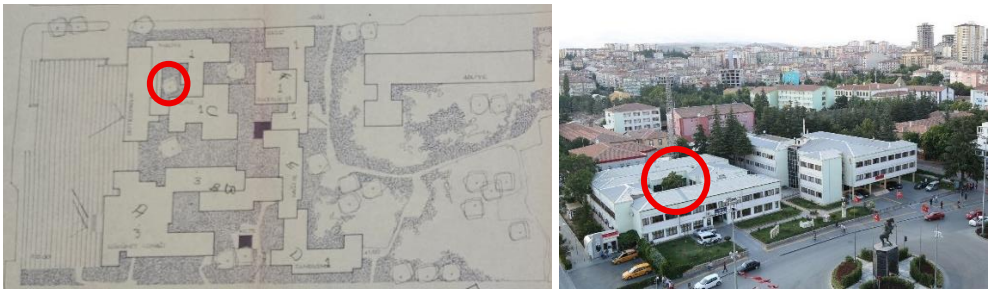

Şekil 5.30 Solda vaziyet planında iç bahçedeki ağaç, sağda konağın fotoğrafında ağaç (Niğde Belediyesi Arşivi)

Yükseklik olarak konağın bölgeye uyumuna bakıldığında, konağın özellikle defterdarlık bloğunun yakın çevredeki yapılara göre daha kısa kaldığı ama genel anlamda konak yapı topluluğunun gabari olarak çevreyle uyum içinde olduğu söylenebilir (Tablo 4.15- Katalog No: 14.3). Yine parçalı yapısı sayesinde ölçek olarak da insani boyutlarda ve bölgeye uygundur.

Niğde geleneksel mimarisinde cephe düzenleri genellikle yalın, taş malzemenin çıplak olarak göründüğü, üst katta çıkmalarla yapının cephesinin hareket kazandığı bir tasarıma sahiptir. Bazı konut cephelerinde taş işlemeleriyle yapılan süslemelere de rastlanmaktadır (Altuner, 2018). Hükümet konağının cepheleri ise oldukça yalın, rasyonel ve modern bir tasarım diline sahiptir. Mahalli mimarideki cephe düzenleriyle konak cephe tasarımının ilişkisi yoktur.

Karasal iklimin etkisi altındaki Niğde'de, yazlar kurak ve sıcak, kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. Bölgede yıl boyunca kuzey yönlü rüzgarlar hakimdir (Çiftçi & Gümüş, 2022). Yapının kesit-görünüş ve fotoğrafları incelendiğinde yönlere göre ısı korunumu-güneş maruziyeti vs. açısından herhangi bir açıklık tasarımı hassasiyeti gözetilmediği görülmektedir (Tablo 4.15- Katalog No: 14.3-14.4-14.5). Ayrıca özgün çizimlerde parapetle gizlenmiş düşük eğimli çatılar öngörülmüştür. Yine bu tasarım kararı da yoğun kar yağışı alan il için uygun gözükmemektedir. Meydan da kuzeyden hakim rüzgarla gelen soğuk havaya maruz bırakılmıştır. Isı korunumu açısından 3,20m olarak tasarlanan kat yüksekliği uygun gözükmektedir. Tüm bu değerlendirmeler sonucu yapı topluluğunun tasarımında iklimsel verilerin çok az dikkate alındığı genel olarak göz ardı edildiği söylenebilir.

Niğde Hükümet Konağı'na ait kat planları ve kesitler incelendiğinde konak kompleksinin tüm mekanlarının doğal ışık aldığı görülmektedir (Tablo 4.15- Katalog No: 14.4 ve 14.5).

Niğde, konumu itibariyle doğal taş madenlerine sahip bir bölgede olduğu için geleneksel mimaride de ana yapım malzemesi taştır. Ahşap da özellikle hatıllarda ve bazı anıtsal yapılarda tavanlarda kullanılmıştır (Altuner, 2018). Hükümet konağında ise brüt beton gibi modern malzeme kullanıldığı görülmektedir.

Yerel mimaride yapım tekniğine bakıldığındaysa taş kagir sistemin kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak hükümet konağı, betonarme karkas sistemle tasarlanmıştır (Tablo 4.15- Katalog No: 14.5).

Niğde, Anadolu Selçuklu Dönemi yapıların da bulunduğu eski bir yerleşim yeridir. Dolayısıyla özellikle cami ve medrese gibi yapılarda taç kapı kullanımı vardır. Ayrıca, sivil mimaride avlu, cumba ve bölgeye özgü "hanay[5]" Niğde geleneksel mimarisinde bulunan elemanlar arasındadır (Özbek, 2010; Sökmen, tarih yok). Hükümet konağı tasarımında ise bölgede sıkça kullanılan "avlu" ögesine yer verilmiştir.

İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir diğer hükümet konağı ise 1973 yılında Bayındırlık Bakanlığı'nın açtığı yarışmayla projesi hazırlanan Sivas Hükümet Konağı'dır. Konağın inşa edildiği alan kot farkının olduğu eğimli bir arazidir. Yapı ise alandaki mevcut tarihi konak ile ilişki kuran, alandaki kot farkını yok saymadan birkaç kottan giriş alan ve teraslamaların yapıldığı bir oturuma sahiptir (Tablo 4.16- Katalog No: 15.5). Bu açılardan, bölgenin topografya özelliklerine uygun bir tasarımı vardır.

Vaziyet planı çevreye uygunluk bakımından incelendiğinde, Sivas Hükümet Konağı'nın arsasında mevcut tarihi hükümet konağının korunduğu ve yeni tasarımın bu yapıyla bütünleşen bir yerleşimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.16- Katalog No: 15.2). Eski ve yeni hükümet konağı arasında bütünlük sağlayan bir meydan tasarlanmıştır. Bu nedenle vaziyet planı kararları bölgeyle uyumludur.

[5] Hanay, binaya bahçe veya avludan girişte bulunan, yerden birkaç basımla yükseltilmiş, kemer ve sütunla geçilmiş giriş sahanlığıdır (Altuner, 2018).

Konak yapısı, alan içindeki tarihi konak ve yakın çevresindeki binalar ile uyumlu bir yüksekliğe ve parçalı kütle tasarımı sayesinde de uygun ölçeğe sahiptir (Tablo 4.16- Katalog No: 15.2).

Sivas Hükümet Konağı'nın yapıldığı bölge Osmanlı ve hatta Selçuklu Dönemi'nden kalan yapıların olduğu tarihi kent merkezindedir. Proje arazisinde eski hükümet konağı yapısı, kavşağın kuzeybatısındaki tarihi jandarma binası ve alanın yakınındaki Kongre Binası ile birçok medrese ve cami yapısı bulunmaktadır (Şekil 5.31). Bu yapıların ve Sivas geleneksel konutlarının cephe düzenleriyle Sivas Hükümet Konağı cephe tasarımı karşılaştırıldığında benzerlik bulunmamaktadır. Konak, tüm cepheler boyunca devam eden üç kanatlı modüler pencere düzeniyle ve oldukça yalın cephe tasarımıyla modern bir dile sahiptir.

Şekil 5.31 Sivas Kongre Binası ve Eski Hükümet Konağı (Türkiye Kültür Portalı, tarih yok)

Sivas kenti, kışların oldukça soğuk ve kar yağışlı, yazların ise ılık ve kurak geçtiği sert karasal iklim koşullarına sahiptir. Kış mevsiminde, ilin hakim rüzgar yönü güneydir (Wheather Spark, tarih yok). Konağın tasarımında yüksek eğimli ve geniş saçaklı kırma çatı kullanılması iklimle uyumlu bir tutumdur. Yine eski konakla arasında tasarlanan meydanın soğuk kış rüzgarı almayacak biçimde konumlandırılması da olumludur. Ancak pencere açıklıkları, iklim şartlarıyla değerlendirildiğinde ısı kaybı açısından olumsuz gözükmektedir. Genel olarak konağın tasarımında iklim şartlarının kısmen gözetildiği söylenebilir.

Sivas Hükümet Konağı'nın hacimlerinin çoğu doğrudan doğal hava ve ışığa erişebilmekle beraber köşelerde kalan birkaç birimin yapay aydınlatma ve mekanik havalandırmaya ihtiyaç duyacağı görülmektedir (Tablo 4.16- Katalog No: 15.4).

Sivas geleneksel mimarisinde, taş, kerpiç ve ahşap; çatı malzemesi olarak ise alaturka kiremit kullanılmıştır (Kılcı & Urak, 2021). Sivas Hükümet Konağı'nda

modern yapım malzemeleri kullanılmakla beraber çatıları kiremit örtü ile örtülüdür. Bu nedenle yalnızca çatıda yerel malzeme kullanımı olduğu söylenebilir.

Sivas'ın yerel mimarisinde yapım tekniği olarak genellikle ahşap karkas ve kerpiç veya özellikle anıtsal yapılarda tuğla ve/veya taş kagir kullanılmaktadır (Sözen & Eruzun, 1992). Hükümet konağının tasarımında ise yerel yapım teknikleri uygulanmamış, modern betonarme sistem kullanılmıştır.

Sivas geleneksel mimarisinde, çıkmalar, avlular, kırma ve sundurma çatılar mimari ögeler olarak önemli yer tutmaktadır (Türk, 2022; Aktaş, 2023) Hükümet konağında çıkma ve avlu kullanımı yokken kırma çatı mevcuttur (Tablo 4.16- Katalog No: 15.3).

İç Anadolu'daki bir diğer örnek olan Çankırı Hükümet Konağı için 1975 yılında açılan mimari proje yarışmasını Nuran Karaarslan ve Merih Karaarslan'ın müşterek projeleri kazanmıştır. Alanın kotu yollara göre düşük kalmaktadır (Karaarslan & Karaarslan, 1979). Batı yönünde oluşturulan meydana merdivenlerle inilerek ulaşım sağlanmış ancak kot, bodrum kat tasarımıyla kullanılmaya çalışılmıştır (Tablo 4.17- Katalog No:16.5). Topografi verilere uyum, iyi gözükmektedir.

Şehir için önemli akslar olan Hükümet Caddesi (Bugünkü Atatürk Bulvarı) ve İstasyon Caddesi'nin (Bugünkü Alparslan Türkeş Bulvarı) kesişiminde bulunan kuzeybatı köşeye meydan önerilmesi olumlu bir karardır. Dikdörtgen arsa alanına uygun bir yerleşim yapılmış ve ana girişler meydana yöneltilmiştir (Tablo 4.17- Katalog No:16.2). Zemin kotta, doğudaki park alanıyla ilişki kurulmaması olumsuz gözükse de parkın bittiği noktadan hükümet konağı bloklarına bir geçit verilmesi olumlu gözükmektedir. Karasal iklime sahip bölgede güneyden esen kuvvetli kış rüzgarlarına karşı meydanın konumu uygundur (Wheather Spark, tarih yok).

Yükseklik açısından bölgenin dönem fotoğraflarına bakıldığında, gabari olarak yapının zemin üzeri kısmi 5 katı ile çevresine göre bir miktar yüksek kaldığı söylenebilir (Şekil 5.32). Kütle boyutu da vaziyet planındaki yakındaki yapılarla karşılaştırıldığında yine daha büyük kalmaktadır. Ancak, binanın fonksiyonu ve Atatürk Bulvarı'nın (Hükümet Caddesi), dönemin kamusal yapılarının bulunduğu önemli bir aks olduğu da göz önüne alınırsa bu boyut farkı biraz daha tolere edilebilir gözükmektedir.

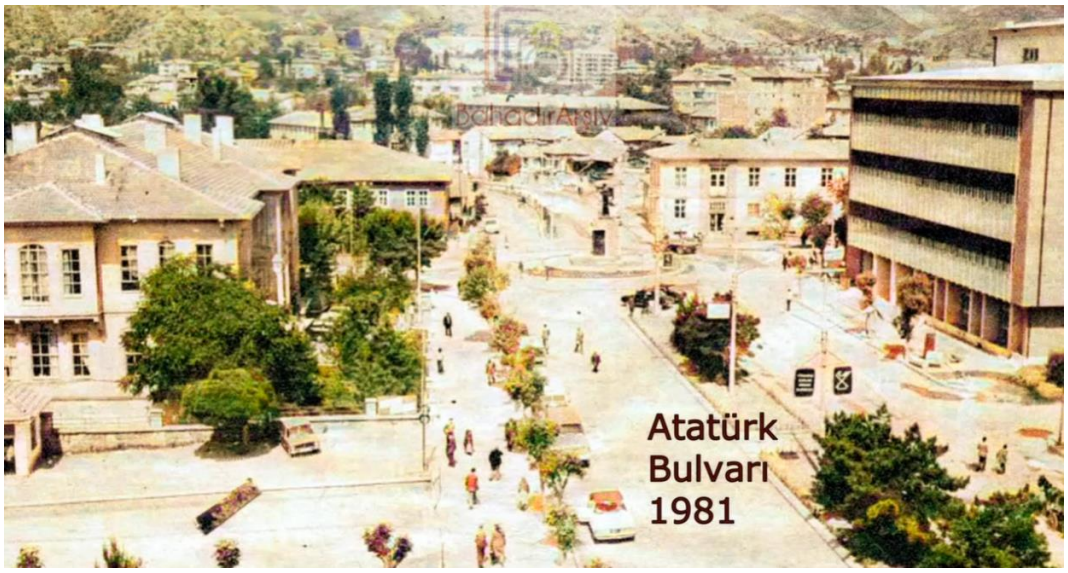

Şekil 5.32 Solda Çankırı Hükümet Konağı alanı içinde kalan eski hükümet konağı ve alanın yakın çevresi, 1981 (Eski İstanbul & Türkiye Video Arşivi, 2021)

Geleneksel Çankırı konut mimarisinde, çıkmalarla hareketlendirilmiş, genellikle giyotin pencereli, köşe dikmeli, ahşap kat ve köşe silmeli cephe düzenleri hakimdir (Demirbağ, 2021). Çankırı Hükümet Konağı için yapılan cephe tasarımı ise yatayda ve kimi kısımlarda dikeyde kullanılan bant pencereleri, doluluk boşluk ilişkileri ile son derece modern bir tasarıma sahiptir (Tablo 4.17- Katalog No:16.5 ve 16.6).

Çankırı il merkezinde, İç Anadolu İklimi hüküm sürmektedir. Kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar ılık ve kurak geçmektedir. Kışları rüzgarlar güney yönünden esmektedir (Wheather Spark, tarih yok). Hükümet konağı tasarımında, eğimli çatı önerisi, iklimle örtüşmekle birlikte kışları yağış alan bölgede saçak kullanılmayışı olumsuzdur. Güney cephenin daha dar tutulması da olumlu gözükmekle birlikte açıklık büyüklüklerinde iklimle alakalı bir hassasiyet tespit edilememiştir. Meydanın, kışın rahatsız edici hakim rüzgarı kesecek biçimde konumlandırılması da iklim açısından uygun bir karardır. Sonuç olarak tasarımın iklimle uyumu orta düzey olarak değerlendirilebilir.

Yapının doğal ışık erişimine bakıldığında, kesitlerde ve planlarda toprak altında kalan mekanların açılan kuranglezler ve kot farkı kullanımıyla açığa çıkan bodrum kat çözümleriyle, zemin ve üstü katlarda ise cephede açılan yırtıklarla hemen tüm hacimlerin yeterli düzeyde ışık ile hava alabildiği görülmüştür (Tablo 4.17- Katalog No:16.3 ile 16.6 arası).

Çankırı geleneksel mimarisinde, taş, ahşap, kerpiç ve kiremit malzeme kullanılmıştır (Demirbağ, 2021; Çankırı Belediyesi, t.y.). Ancak hükümet konağında beton, cam gibi modern malzemeler kullanılmıştır.

Çankırı geleneksel sivil mimarisinde yapıların bodrum katları yığma taş, üst katlar ise ahşap iskelet arası kerpiç dolgu sistemi kullanılarak inşa edilmiştir (Demirbağ, 2020). Çankırı Hükümet Konağı ise betonarme iskelet sistemle tasarlanmıştır.

Çankırı yerel mimarlığında, ahşap S ve C kıvrımlar ve bezemelerle desteklenen çıkmalar, geniş ahşap çıtalı çatı saçakları, kırma çatılar, kimi zaman giriş aksında üçgen çatı alınlıkları kullanılan mimari ögelerdendir (Demirbağ, 2021; Çankırı Valiliği, tarih yok). Ancak, hükümet konağının mimarisinde bu mimari ögelerin kullanımı veya yorumuna yer verilmemiştir.

Tablo 5.5 İç Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek 0 1 2 3	Kırşehir Hükümet Konağı	Niğde Hükümet Konağı	Çankırı Hükümet Konağı	Sivas Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu				
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi				
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum				
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum				
İklimsel Verilere Uyum				
Doğal Işık Kullanımı				
Yerel Malzeme Kullanımı				

Tablo 5.5 İç Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi (Devamı)

Yerel Yapım Tekniği Kullanımı				
Yerel Mimari Eleman Kullanımı				

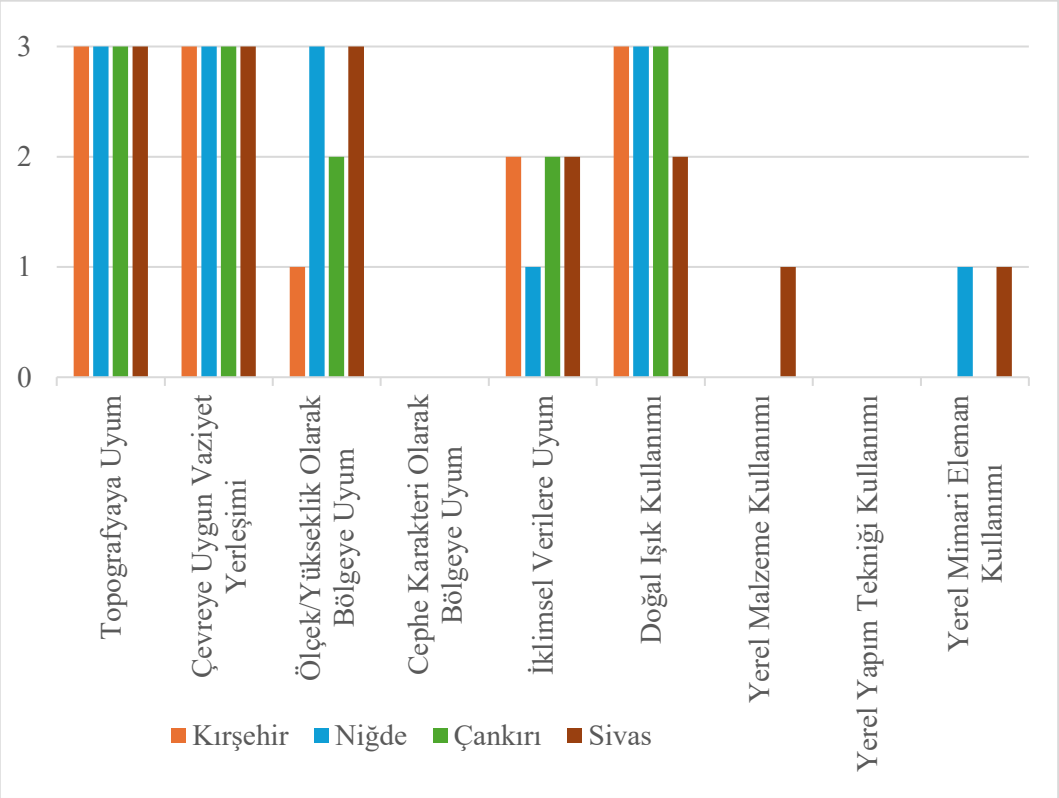

Şekil 5.33 İç Anadolu Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

İç Anadolu Bölgesi'ndeki hükümet konakları genel olarak en yüksek ve tam uyumu, topografyaya uyum ve vaziyet planı/ çevreye uygun vaziyet yerleşimi ölçütlerinde göstermektedir (Tablo 5.5). Bunu doğal ışık kullanımı ve ardından ölçek/ yükseklik açısından bölgeye uyum izlemektedir. Cephe karakteri açısından ise mahalli mimariye uygunluk söz konusu değildir. Yine bölgesel yapım teknikleri de hiçbir hükümet konağında kullanılmamıştır. İç Anadolu Bölgesi'nde yerel mimari eleman ve yerel malzeme kullanımıyla öne çıkan ve bölgeselcilik ölçütlerine en yüksek uyumu gösteren konak Sivas'ındır. Tarihi kent merkezinde,

alan içerisindeki mevcut konak yapısını da muhafaza ederek tasarlanan proje yarışma yoluyla elde edilmiştir.

Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.33'teki grafik elde edilmektedir. Dört şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 108 puandır. İç Anadolu için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik olarak hesaplanınca %50,00 olmaktadır.

5.6 Karadeniz Bölgesi

Karadeniz Bölgesi içerisinde Çorum (1950'ler), Tokat (1960), Artvin (1968), Gümüşhane (1971), Sinop (1973) ve Trabzon (1979) Hükümet Konakları yer almaktadır. Çorum ve Tokat Hükümet Konağı haricindeki yapıların projeleri, yarışmalar sonucu elde edilmiştir.

1951-1955 yılları arasında inşa edilen Çorum Hükümet Konağı'nın özgün çizimlerine ulaşılamamıştır. Fakat konağın cephe düzeni ve kütle formunun, yine 1950'lerde inşa edilmiş Çanakkale Hükümet Konağı ile neredeyse birebir aynı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.34 ve Şekil 5.35). İki konak da dikdörtgen bir planlamaya sahiptir. Simetrik bir cephe tasarımı vardır. Üç kat boyunca devam eden sütunlarla vurgulanmış anıtsal ve merkezi bir giriş tasarlanmıştır. Her iki konakta da arka cephede giriş aksı, dışarı doğru çıkıntı yapmaktadır. Merkezi girişin her iki tarafında sekizer adet çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Ayrıca her iki konak da bodrum üzeri üç kata ve geniş saçaklı kırma çatıya sahiptir. Yine, iki konağın yan cepheleri de aynıdır.

Şekil 5.34 Çorum Hükümet Konağı, 1967 (1967 Çorum İl Yıllığı)

Şekil 5.35 Çanakkale Hükümet Konağı (Çanakkale Valiliği Arşivi)

Çorum Hükümet Konağı'nın topografyayla ilişkisine bakıldığında, arazide çok büyük bir kot farkı olmamakla birlikte batıya doğru hafif bir meyil olduğu ve yapının yek pare biçimde zemin kotundan 1.50m kadar yükseltildiği görülmektedir Google Street View, 2025). Yapının batı cephesinde neredeyse bodrum kat tamamen açığa çıktığı halde herhangi bir giriş vs. tasarlanmamıştır. Bu nedenle topografyaya uyum orta düzey olarak değerlendirilebilir.

Konağın vaziyet yerleşimi, arsanın güneyindeki ana bulvardan oldukça içe çekilerek kuzeydeki sokak sınırına dayanmıştır. Ana cadde ile arasına yeşil alan seti çekilmesi olumlu gözükse de yapının arka sokak sınırına dayanarak yerleştirilmesi görsel mahremiyet ve gürültü açısından pek uygun gözükmemektedir (Tablo 4.18- Katalog No:17.2). Yapı ana girişini cadde yönünden, tali girişini ise doğudaki sokak yönünden almaktadır. Genel olarak vaziyet yerleşimi değerlendirildiğinde bölgeye kısmen uyumlu olduğu söylenebilir.

Çorum Hükümet Konağı'nın inşa edildiği alan, Gazi Caddesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Gazi Caddesi ise Cumhuriyetin ilanında sonra açılmış bir cadde olup, Osmanlı Dönemi sonrası yapılar bu cadde üzerinde yer almaktadır (Kılıç Sözer, 2022). Zira, hükümet konağının bulunduğu alanı gösteren hava fotoğrafında da caddenin kuzeyinin az yapılaşma içerdiği görülmektedir (Tablo 4.18- Katalog No:17.2). Çorum merkezini ve Gazi Caddesi'nin devamını gösteren dönem fotoğraflarından da bölgede 2 katlı tarihi yapılarla birlikte 3-4 katlı Cumhuriyet Dönemi yapılaşmaların da olduğu görülmektedir (Şekil 5.36). Bu nedenle, hükümet konağı ölçek ve yükseklik olarak bölgeye uygundur.

Şekil 5.36 Gazi Caddesi, 1973 (Dailymotion, 2021)

Çorum Hükümet Konağı'nın cephe tasarımı, İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi etkilerine sahiptir. Merkezi ve yapı yüksekliğince devam eden sütunlarla vurgulanmış anıtsal girişi, geniş saçakları, kırma çatısı ve simetrik cephe tasarımı, bu akımın izlerine işaret etmektedir. Çorum geleneksel mimarisinde de görülen kat silmeleri, geniş çatı saçakları ve düz lentolu pencereleri hükümet konağında da vardır (Şekil 5.37). Doğrudan Çorum geleneksel mimari cephe düzenine bir atıf olmasa da konağın cephe üslubu nedeniyle tamamen alakasız olduğu da söylenemeyecektir. Bu nedenle hükümet konağının cephe karakteri, yerel mimariyle kısmen uyumlu olarak değerlendirilebilir.

Şekil 5.37 Çorum İsmet Eker Konağı cephesi (Çorum İl Kültür Turizm Müdürlüğü, tarih yok)

Çorum'da kışları soğuk, yazları ılık; yarı kurak-az nemli ve deniz etkisine yakın bir iklim egemendir. Kışın hakim rüzgar yönü güney iken yaz aylarında kuzey yönünden esen rüzgarlar etkilidir (Wheather Spark, tarih yok). Konak, bu rüzgarları yapıya alacak biçimde kuzey-güney doğrultusunda uzun cephelere sahiptir. Ancak, kışın soğuk esen kuvvetli rüzgara doğrudan uzun cephe vermesi, çok olumlu bir karar değildir. Yapıda kullanılan geniş saçaklı kırma çatı iklimle uyumludur. Bununla birlikte, yapıda doğal taş malzeme kullanıldığı düşünülmektedir. Taş kullanımı da ısı konforu ve yapının sağlığı açısından olumlu gözükmektedir. İklim şartlarına kısmen uyumlu bir tasarımı olduğu söylenebilir.

Doğal ışık kullanımı bakımından konağı daha sağlıklı değerlendirebilmek için kat planı gerekmektedir. Konağın kat planına ulaşılamamıştır, ama daha önce belirtilen ortaklıklardan dolayı, Çanakkale Hükümet Konağı ile aynı plan şemasına sahip olduğu düşünülmektedir (Şekil 5.38). Konağın, doğu-batı yönünde ince bir kütle boyutunun olması ve Çanakkale Hükümet Konağı'nın kat krokisine göre de tüm mekanların cepheden ışık ve hava aldığı düşünülmektedir. Ayrıca bodrum kat da tepe pencerelerden ışık ve havaya erişim sağlamaktadır.

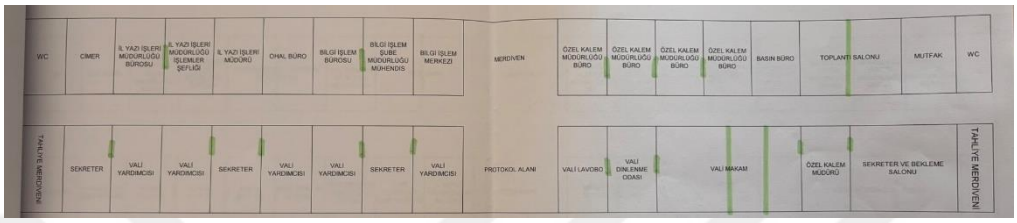

Şekil 5.38 Çanakkale Hükümet Konağı 1. kat krokisi (Çanakkale Valiliği Arşivi)

Çorum geleneksel mimarisinde ahşap ve kerpiç kullanımı ağırlıktadır (Kılıç Sözer, 2022; Çorum İl Kültür Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Hükümet konağında hangi malzemenin kullanıldığıyla alakalı net bir veri olmamakla birlikte, yapıda ahşap veya kerpiç kullanıldığına dair bir emareye rastlanmamıştır. Ayrıca eğer Çanakkale ile aynı tip projeye sahiplerse, yapı taş kagirdir. Bu nedenle yerel malzeme kullanımından söz etmek mümkün değildir.

Yine yerel mimari malzeme kullanımıyla ilişkili olarak Çorum'da geleneksel yapım tekniği de ahşap karkas arası kerpiç dolgu malzeme sistemidir (Şahin & Parlak Biçer, 2021). Ancak bir önceki ölçütte de belirtildiği üzere konağın taş yığma sistemle inşa edilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle, mahalli yapım tekniğinin kullanılmadığı ifade edilebilir.

Çorum geleneksel mimarisinde kullanılan ögeler, çıkma ve avlulardır (Çorum İl Kültür Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Ancak hükümet konağı tasarımında bu ögelere yer verilmemiş, yerel mimari eleman kullanılmamıştır.

Karadeniz Bölgesi'ndeki bir diğer hükümet konağı örneği Tokat'tadır. Tokat Valiliği Arşivindeki belgelerde hükümet konağının 1960 yılında inşa edildiği ifade edilmiştir (Korkmaz & Hanoğlu, 2023). Konağın plan rölövesi, ilk inşa edildiği döneme ait fotoğrafı ve diğer görselleri incelendiğinde, Çanakkale ve Çorum Hükümet Konaklarıyla aynı tipte olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 4.18 ve Tablo 4.25).

Dönem ve yakın tarihli fotoğraflar ile uydu görüntüsündeki arazi verilerinden Tokat Hükümet Konağı'nın bulunduğu arazinin eğimsiz olduğu görülmektedir (Tablo 4.19- Katalog No:18.2-18.3). Ancak konak, Çanakkale ve Çorum Hükümet Konaklarında olduğu gibi zemin kotundan yarım kat kadar yükseltilmiştir.

Vaziyet planı incelendiğinde, özgün projedeki ana kütlenin kuzey-güney doğrultusunda yerleştirildiği gözlenmiştir (Tablo 4.19- Katalog No:18.2). Ana giriş, batıdaki ana bulvara doğru yönlendirilmiş ve bulvarla arasına bir tören meydanı konumlandırılmıştır. Özgün konağın, meydanın doğu ve kuzeydoğu yönlü hakim rüzgarı kesecek biçimde konumlandırılması olumludur. Genel olarak, Tokat Hükümet Konağı'nın vaziyet yerleşim kararları çevreyle uyumludur.

Ölçek ve yükseklik açısından konağın, dönem fotoğraflarına bakıldığında yükseklik açısından bölgeyle genel itibariyle uyumlu, kütle boyutu açısından da biraz büyük kaldığı görülmektedir (Şekil 5.39). Ancak, bu büyüklük fonksiyonu da göz önünde tutulduğunda çevreyle kayda değer bir uyumsuzluk arz etmemektedir.

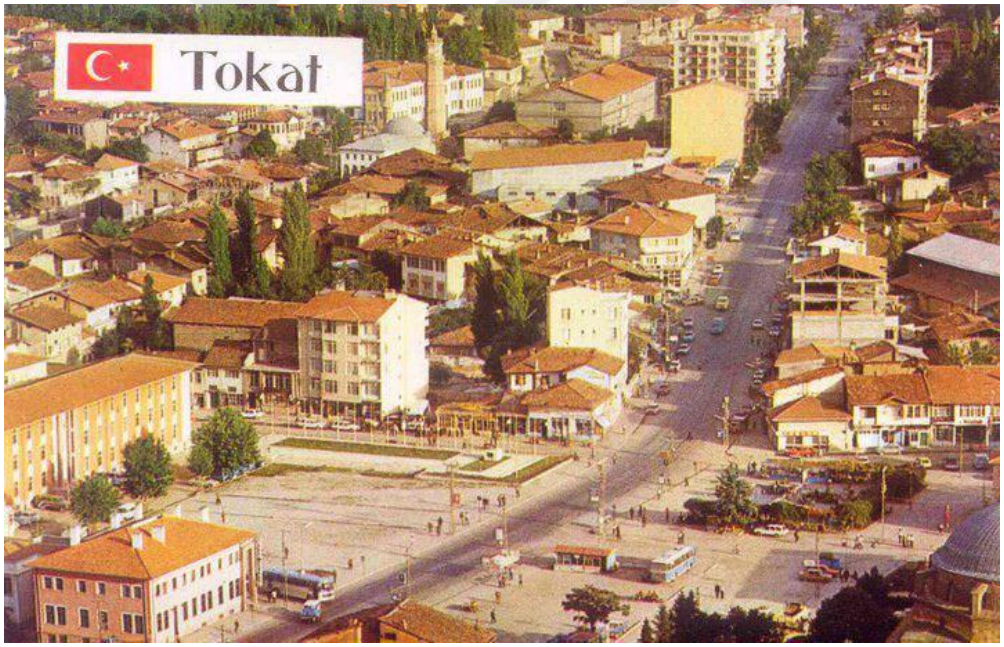

Şekil 5.39 Tokat Hükümet Konağı (solda) ve yakın çevresi , 1970'ler (Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, 2018)

Geleneksel Tokat sivil mimarisinde, genellikle ön cepheleri çıkmalı, ½ oranında dikdörtgen pencereli, kat ve çıkma kenarlarında ahşap silmeli cephe düzenlerine sahiptir (Uzun & Talu, 2019). Tokat Hükümet Konağı'nın cephe düzeni, daha önce Çorum Hükümet Konağı bölümünde de detaylıca bahsedildiği üzere İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi izleri taşımaktadır (Tablo 4.19- Katalog No:18.2- 18.3). Ancak

Çorum'dan farklı olarak Tokat örneğinde, düz atkılı ve oransal olarak yereldekine yakın pencereler dışında yerel mimari cephe düzenleriyle benzerlik yoktur.

Tokat il merkezinde, İç Anadolu step iklimi ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi yaşanmaktadır. Genel olarak, yazları sıcak-kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı yaşanmaktadır (Tokat Valiliği, tarih yok). Hakim rüzgar yönü ise doğu ve kuzeydoğudur (Tokat İli Temiz Hava Eylem Planı THEP (2014-2019), 2014). Hükümet konağının tasarımında kırma çatı ve geniş saçak kullanımı iklim açısından olumludur. Ancak batı veya güney cephelerde herhangi bir güneş kırıcı kullanılmaması, yönlere göre açıklıklarda anlamlı bir değişim olmaması da iklimsel verilerin tasarımda çok etkin olmadığına işaret etmektedir.

Doğal ışık kullanımı açısından konağın planları incelendiğinde, zemin ve üzeri katlardaki tüm hacimlerin cephedeki pencere açıklıklarından tabii hava erişimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.19- Katalog No:18.4-18.5). Bodrum katın plan rölövesi özgün durumu yansıtmadığı için bu çizim üzerinden değerlendirme yapılmamıştır. Ancak cephelerde görülen bodrum kat pencereleri ile yapının yarım kat yükseltilmiş olması, bodrumdaki tüm mekânların gün ışığı alabildiğini göstermektedir (Tablo 4.19- Katalog No:18.2-18.3).

Tokat geleneksel mimarisinde, ahşap ve kerpiç malzeme yoğun olarak kullanılmakla birlikte taş ve çatılarda alaturka kiremit de yerel mimaride karşımıza çıkmaktadır (Akın & Özen, 2010; Uzun & Talı, 2019). Hükümet konağında ise kiremit ve taş kullanılmıştır.

Tokat sivil mimarisindeki yaygın yapım sistemi, bir taş temel üzerine ahşap dikme ve kirişler, araları kerpiç ve tuğla dolgu malzemeden oluşmaktadır (Akın & Özen, 2010; Akın, Ercan, Mumcuoğlu, & Başaran, 2018). Tokat Hükümet Konağı'nın özgün kütlesinin yapım tekniği, Valilik Arşiv belgelerinde ve deprem raporunda da belirtildiği üzere yığmadır. Her ne kadar anıtsal birkaç yapıda yığma taş sisteme rastlansa da yöredeki geleneksel yerel yapım tekniği kullanılmamıştır.

Geleneksel Tokat mimarisinde, çıkmalar ve bahçeler yörede yaygın kullanılan mimari ögelerdir. Ancak Tokat Hükümet Konağı'nda yerel mimari elemana yer verilmemiştir (Akın, Ercan, Mumcuoğlu, & Başaran, 2018).

Karadeniz'deki bir diğer yapı, Artvin Hükümet Konağı'dır. 1968 yılında Bayındırlık Bakanlığı'nın açtığı yarışma sonucu projesi elde edilen konak, eğimli

bir arazi üzerinde inşa edilmiştir. Farklı kotlardan girişler alan ve yapı bloklarında kotlamalar yapılan konağın tasarımında topografi veriler dikkate alınmıştır (Tablo 4.20- Katalog No: 19.6).

Vaziyet planı yönünden incelendiğinde, konağın arazinin içindeki tarihi yapıyı koruyarak bu yapının iki yanına bir mesafe konarak L formunda iki ana blok şeklinde yerleştirildiği görülmektedir (Tablo 4.20- Katalog No: 19.2). Yapılar İnönü Caddesi'ne yönlendirilmiş ve önlerinde meydan konumlandırılarak caddenin trafiği ve gürültüsünden geriye çekilmiştir. Bu yaklaşımlarıyla çevreye uygun bir yerleşim yapıldığı söylenebilir.

Konak bloklarının yapı yüksekliği, alan içindeki tarihi yapıyla uyumludur. Yapı kütlelerinin parçacıklı ve farklı yüksekliklerde tasarlanması da oldukça eğimli olan yapılı çevredeki teraslı görünümle ve yapı büyüklükleriyle uyumlu bir görünüm sunmaktadır (Şekil 5.40).

Şekil 5.40 Projenin yapılacağı alanın ve içindeki tarihi binanın inşaattan önceki fotoğrafı (Erkal Güngören, 1969)

Artvin yöresel sivil mimarisinde, ısı korunumu amacıyla cephelerde ahşap kapaklı çıkmalara (balkonlar) sık rastlanmaktadır (Karadeniz Kültür Envanteri, tarih yok). Cephelerde pencere kenarlarında söveler, pencerelerin altında düşey ve yatay panolar, kat aralarında kornişler gibi süslemeler bulunmaktadır. Artvin konutlarında, çatı katlarında yan yana ikiz pencereler yer almaktadır (Güleçoğlu, 2019). Konak kütlelerin cephe tasarımı ise bant pencereleri, yalın ve çıkmasız düzeni ile oldukça modern bir yaklaşıma sahiptir (Tablo 4.20- Katalog No: 19.3-19.5).

Artvin il merkezinde, yazları hafif yağışlı, kışları ise kar yağışlı serin bir iklim egemendir. Hakim rüzgar yönü kuzeybatıdır (Güngör & Cengiz, 2006). Yapı bloklarının yerleşimi, hakim rüzgarın sert etkisini kıracak biçimde konumlandırılmıştır. Tek yöne eğimli sundurma çatı formu, bölge iklimi ile uyumlu olsa da saçak kullanılmadığı için, yağışlı olan bölgede suyun yapı yüzeyinden uzaklaştırılamaması bakımından çok uygun gözükmemektedir. Genel anlamda da mekanların güneye doğru yönlendirilmesi olumludur. 3.00m olarak belirtilen kat yüksekliklerinin de düşük tutulmuş olması serin iklim bölgesindeki yapıda olumlu bir çözümdür (Tablo 4.20- Katalog No: 19.6). Genel olarak, konağın iklimsel verilere uygun bir tasarım vardır.

Tabii ışığa erişim açısından kat planları ve kesitler incelendiğinde, zemin ve üstü katlarda hemen tüm hacimlerin cepheye yönlendirilerek erişimi olduğu ancak bodrum katta kalan mekanlarda, mekanik havalandırma ve aydınlatmaya ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle doğal doğal ışık ve havaya erişim konusunda kısmen bir uygunluk söz konusudur.

Konağın giriş mekanlarındaki taşıyıcılarla Emniyet Müdürlüğü bloğunda (batı yönündeki blok) kısmen bölgede kullanılan doğal taş kaplama vardır (Güler & Bilge, 2016). Bunun yanı sıra yapıda, Artvin geleneksel mimarisinde kullanılan tuğla malzeme, duvarlarda dolgu materyali olarak tercih edilmiştir (Güleçoğlu, 2019). Bu nedenle, Artvin Hükümet Konağı'nda yerel malzeme kullanımının kısmen olduğu söylenebilir.

Yapım tekniği açısından ise modern betonarme sistemle tasarlanmıştır (Tablo 4.19-Katalog No: 18.6). Yerel mimaride uygulanan yığma taş, ahşap karkas-tuğla yığma gibi teknikler kullanılmamıştır.

Artvin yöresel mimarisinde balkonlar, çıkmalar ve serenderler mimari ögeler olarak yer almaktadır (Karadeniz Kültür Envanteri, tarih yok). Yapının valilik girişi cephesinde, konferans salonu kütlesi, zemin katta kolonlarla kaldırılarak boşaltılmış, yapıya da "eklenmiş" izlenimi veren bir biçimde eklemlenmiş masif kütlesiyle, serender ögesinin bir uyarlaması olarak değerlendirilebilir (Şekil 5.41).

Şekil 5.41 Solda Artvin'de bir geleneksel serender örneği (Onerhoca, 2025), sağda Artvin Hükümet Konağı Konferans Kütlesi (Güler & Bilge, 2016)

Karadeniz Bölgesi hükümet konakları arasında olan Gümüşhane Hükümet Konağı'nın projesi, 1971 yılında yarışmayla elde edilmiş ve uygulanmıştır. Alanın topografyası, ciddi bir kot farkı içermekte ve oldukça eğimlidir (Tablo 4.21- Katalog No: 20.2). Ancak konağın maketi ve kesitlerinden de anlaşıldığı üzere, kotlara çok uygun olmayan, çok fazla merdiven gerektiren, kotun sadece ana bloğun altında 1 katta bodrum olarak ve farkı kotlardan girişlerle kullanıldığı tasarım kararları vardır (Tablo 4.21- Katalog No: 20.4). Bu nedenle yapının bulunduğu bölgenin topografi verilerine ancak kısmen uygun olduğu söylenebilir.

Vaziyet yerleşimi, bölgeye uygunluğu bakımından, konak kütlelerinin bir meydan oluşturularak bu meydanı saracak biçimde konumlandırılması olumlu bir yaklaşımdır (Tablo 4.21- Katalog No: 20.2). Bu meydan yoğun yaya ve araç trafiğinden yapıların içeri çekilerek korunmasını da sağlamıştır. Yerleşim olarak bina caddeye yönlendirilmiştir. Ancak, kuzey-güney doğrultusunda yüksek kot farkı içeren bölgede, "L" formundaki kütlenin bu doğrultuda kalan kolu tam yükselti farkına oturmakta ve çevredeki, eğim kaynaklı doğu-batı kütle yerleşimine de aykırı düşmektedir. Bu açılardan vaziyet yerleşimi de bölgeye kısmen uygun gözükmektedir.

Ön-meydan cephesinden zemin üzeri dört katlı olan yapının yapıldığı yıllara ait bir yakın çevre görseline ulaşılamamıştır. Fakat, 1950'li yıllara ait fotoğraflarda aynı mevkide zemin üzeri 1-2 katlı binalar olduğu görülmektedir (Şekil 5.42). Aynı zamanda proje alanı kent merkezinde bulunmaktadır ve ilerleyen yıllarda alanın batısına ve kuzeyine inşa edilen kamu yapıları da benzer yüksekliklere sahiptir. Yapının boyutu da ilk tasarlandığı yıllardaki yapılı çevreye göre bir miktar daha

büyüktür. Sonuç olarak hükümet konağı boyut ve gabari olarak bölgeye kısmen uygundur.

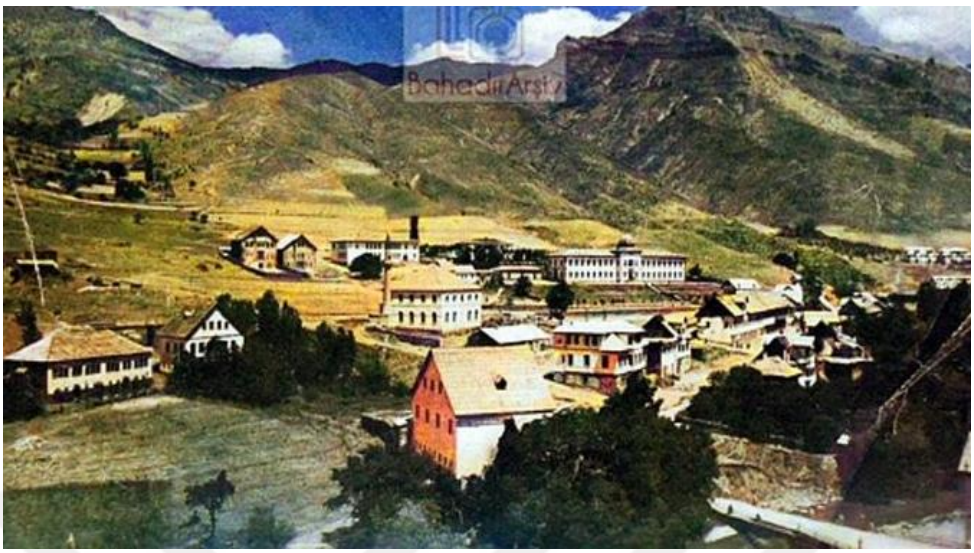

Şekil 5.42 Gümüşhane Karaer Mahallesi, 1950'ler (Eski Türkiye Arşivi/ Bahadır Arşiv, 2021)

Gümüşhane yöresel sivil mimarlığının cephe düzeninde, demir parmaklıklı ve dikdörtgen formlu, dışarı taşan formda pervazlı, ikili veya üçlü modüler düzende pencereler bulunmaktadır. Zemin katta küçük ve az sayıda pencere bulunurken, üst katlarda yaşam alanlarına açılan daha büyük ve çok sayıda pencere yer alır. Geleneksel mimaride genellikle giriş üzerinde, ahşap konsollu çıkmalar yer almaktadır (Sürdem & Çelenk Çavdar, 2024). Hükümet konağında ise özellikle giriş ve 1. katta taşıyıcıların dışarı taşırılarak vurgulandığı, taşıyıcılar arası bant pencere düzeninde yalın ve modern bir cephe tasarımı vardır (Tablo 4.21- Katalog No: 20.6).

Gümüşhane'de iklim koşulları, Doğu Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasında geçiş niteliği göstermektedir. Gümüşhane kent merkezinde, yazları kurak, bahar ve kış ayları ise yağışlı geçen bir iklim hakimdir. Hakim rüzgar yönü ise batıdır (Dolu, 2010). Bölgede, kar ve yağmur yağışlarından dolayı yüksek eğimli ve geniş saçaklı çatılar kullanılmaktadır. Hükümet konağı tasarımında eğimli çatılar kullanılmakla beraber saçak kullanımının tercih edilmemesi olumsuzdur. Genel olarak düşük sıcaklıkların olduğu kentte, daha toplu (kompakt) bir kütle tasarımı ise ısı korunumu açısından olumlu gözükmektedir. Meydanın da hakim rüzgardan korunacak biçimde yerleştirilmesi iklimsel koşullarla uyumludur. Ancak cephelerde yönlere göre bir açıklık düzenlemesi yapılmadığı da dikkat çekmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, hükümet konağının, kimi yönlerden iklime uygun, kimi yönlerden de iklime uyumsuz bir tasarımı olduğu söylenebilir.

Adliye bloğunda özellikle bodrum katta ortada kalan mekanlar dışında, hükümet konağının ana kütlesinde tüm birimler doğal ışığa erişebilmektedir (Tablo 4.21- Katalog No: 20.4- 20.5).

Geleneksel Gümüşhane mimarlığında, taş, kerpiç dolgu malzemesi ve ahşap kullanılmaktadır. Çatılarda ise ahşap (hartama) ve sac malzeme kullanımı dikkat çekmektedir (Ürük ve Dal, 2024). Konakta modern malzeme ve yapım tekniklerini uygulanmıştır. Bununla birlikte, yerel malzeme olarak sadece çatıda sac kullanımı vardır.

Gümüşhane yöresel mimarisinde, zemin katta genellikle taş ve hatıllı duvar örgüsü ya da saman katkılı çamur harçlı duvarlar sıvalı olarak uygulanırken, üst katlarda ahşap çatkı arası kerpiç dolgu duvar sistemi tercih edilmektedir (Sürdem & Çelenk Çavdar, 2024). Hükümet konağı ise modern betonarme sistemle tasarlanmıştır.

Gümüşhane yerel sivil mimarisinde, bahçe ve çıkmalar, yaygın mimari ögelerdir (Sürdem & Çelenk Çavdar, 2024). Gümüşhane Hükümet Konağı'nda ise yalnızca ana kütlenin güney ucunda ufak bir çıkma mevcuttur. Bu çıkma da geleneksel mimaride kullanılan merkezi veya simetrik açık-kapalı çıkmalarla benzerlik içermediğinden yerel mimari eleman kullanımı yoktur.

1973 yılında yarışma yoluyla projelendirilen ve 1980'li yıllarda inşa edilen Sinop Hükümet Konağı, Karadeniz Bölgesi'ndeki bir diğer örnektir. Alanda çok yüksek bir kot farkı bulunmasa da muhtemelen yapının bodrum katına ışık aldırmak ve girişi vurgulamak gibi amaçlarla girişler ana meydan kotundan 2.00 yükseltilmiştir. Bu durum, topografi verilere çok uygun düşmemektedir.

Konağın yerleşimi incelendiğinde, alan içerisinde mevcut bulunan 1907 yılında yapılmış olan tarihi binanın (Şekil 5.43) korunarak ve onun gerisinde kalarak bir yerleşim yapıldığı görülmektedir (Tablo 4.22- Katalog No: 21.2). Yeni hükümet konağı, bir kolu daha kısa "U" formunda bir yapıdır ve meydan ile yönelim-ana girişler güneybatıda bulunan kavşak ve ana caddeye doğrudur. Vaziyet yerleşimi, bölgenin verilerine uygun şekillenmiştir.

Şekil 5.43 Osmanlı Dönemi'nden kalan tarihi hükümet konağı (Türkiye Kültür Portalı, 2013)

Hükümet Konağı, gabari olarak alan içinde bulunan tarihi yapıyı ve kent merkezinde o bölgedeki yapıları çok aşmamaktadır (Şekil 5.44). Ancak kütle büyüklüğü olarak, günümüzde de kent merkezindeki birçok yapıya göre büyük bir ize sahip olduğu söylenebilir.

Şekil 5.44 Sinop kent merkezi, 1972 (Reichley, 2022)

Sinop'un geleneksel sivil mimarisinde cepheler, genellikle simetrik bir düzene sahiptir. İkili veya üçlü modüler düzende, üçgen alınlıklı veya kemerli giyotin pencereler, cumbalar ve kimi zaman kat silmeleri, cephe tasarımlarında yer almaktadır (Yerlikaya, 2006). Konağın ise yatay vurgulu, geniş pencere açıklıklarının kullanıldığı, asimetrik bir düzende modern bir cephe tasarımı vardır (Tablo 4.22- Katalog No: 21.7).

Sinop'ta, yazları ılık, kışları serin, yağış ve sıcaklık özelliklerine göre mevsimler arası sıcaklık farkı az olan, düzenli yağışların olduğu bir iklim hakimdir. Kentte hakim rüzgar yönü batı ve kuzeybatıdır (Sinop Valiliği, tarih yok). Bölgede, yöresel mimaride de sıklıkla kullanılan eğimli çatı, iklim koşulları açısından olumlu bir tercihtir. Ancak yönlere göre açıklık sayısında ve büyüklüklerinde kayda değer bir değişim gözlenememesi, bu hususta iklimsel verilerden bağımsız bir tasarım olduğuna işaret etmektedir. Tasarlanan meydan da kuzeybatı rüzgarından korunmuştur ancak batıdan gelen rüzgarlara açık biçimdedir. Genel olarak iklimsel verilerin tasarıma etkisinin zayıf olduğu söylenebilir.

Yapının kesit ve planları incelendiğinde, genel olarak çoğu birimin doğal ışığa erişimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.22- Katalog No: 21.5- 21.6). Ancak köşede kalan birimlerin bazıları ve sulh ceza kalemi, temizlik odası gibi bazı hacimler, tabii ışık ve hava alamamaktadır.

Sinop ilinde, geleneksel mimaride ahşap kullanımı yapı malzemesi olarak birinci sırada yer almaktadır (Orhan, 2021). Zemin katlarda veya temelde taş, dolgu malzemesi olarak da kerpiç-tuğla kullanımı yaygındır (Yerlikaya, 2006). Sinop Hükümet Konağı'nda ahşap, taş veya kerpiç kullanımı yoktur. Duvarlarda kullanılan dolgu malzemesi ise tespit edilememiştir. Bu nedenle tespit edilen bir yerel malzeme kullanımı yoktur.

Sinop'ta en çok kullanılan yapım teknikleri ise ahşap karkas ile ahşap yığmadır (Yaşar, 2024). Konakta ise betonarme karkas sistem kullanılmıştır, yöresel yapım teknikleri uygulanmamıştır.

Geleneksel Sinop sivil mimarisinde, çıkmalar, avlu veya bahçeler mimari ögeler olarak kullanılmıştır. Konağın projesinde ise bu elemanlara yer verilmemiştir.

Karadeniz Bölgesi'ndeki konaklar arasındaki Trabzon Hükümet Konağı'nın projesi de yine bakanlıkça açılan yarışma sonucu elde edilmiş ve 1980'li yıllarda inşa edilerek faaliyete girmiştir. Proje alanı eğimli bir topografyaya sahiptir. Kuzey-güney doğrultusundaki kot farkına rağmen, yapı eğime dik olarak bu aksta konumlandırılmıştır (Tablo 4.23- Katalog No: 22.2). Bu yerleşim, hem çevredeki yapılı çevreyle hem de eğimin yönüyle bir tezat teşkil etmektedir. Yine yapının batı yönündeki kapalı otoparka giriş rampasının yeri ve rampa eğiminin de arazinin topografi şartlarına uygun olmadığı jüri tarafından da belirtilmiştir (Mimarlık,

1980c). Ancak dik yerleşime rağmen, konağın ve meydanın tasarımında teraslamalar yapılmış, eğim tamamen yok sayılmamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, hükümet konağının topografyaya uyumu zayıftır.

Trabzon Hükümet Konağı, kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir yerleşime sahiptir. Ancak ana kütlede, batıdaki Yüzbaşı Emrullah Sokak yönünden zemin katta bir yaya geçişi sağlanmıştır (Tablo 4.23- Katalog No: 22.5). Yine meydanın ve kütlelerin konumu sayesinde, kuzey ve güneydeki caddeler koparılmamış ve yaya akışı sürekliliğine imkan tanınmıştır. Ancak eğime dik kütle yerleşimi nedeniyle de meydanda ve bina girişlerinde merdivenler ortaya çıkmıştır. Kütle yerleşimi meydanı, güney ve güneybatıdan esen hakim rüzgarlara karşı korunaklı kılmaktadır. Genel olarak bölgeye uyumlu bir vaziyet yerleşimi yapılmıştır.

Konak, Trabzon'un ticari, sağlık ve kamu yapıları gibi yüksek katlı ve büyük binaların bulunduğu önemli bir aks olan Kahramanmaraş Caddesi'ndedir. Ölçek ve yükseklik olarak, fonksiyonu da göz önüne alındığında yakın çevresiyle uyumludur (Şekil 5.45).

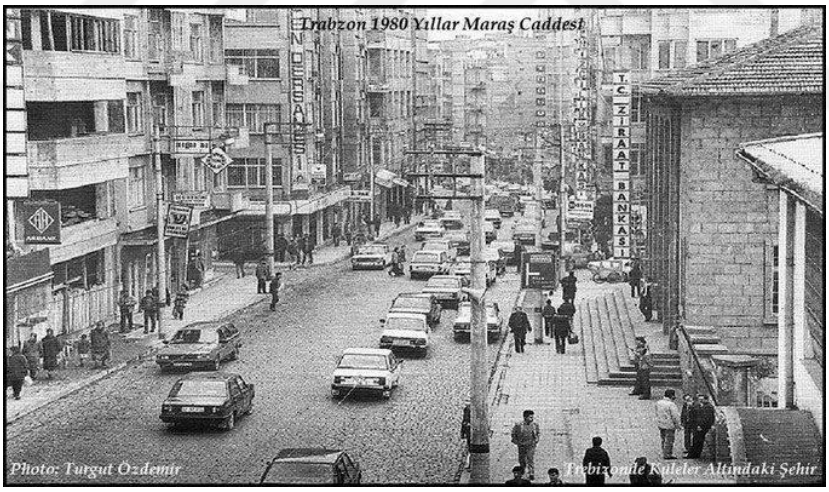

Şekil 5.45 Maraş Caddesi, 1980'ler (Trabzon&İlçeleri, 2024)

Geleneksel Trabzon sivil mimarlığında cephe düzeni, genellikle simetrik bir giriş cephesi tasarımı, dikey etkili ahşap söveli ve genelde düz atkılı pencere organizasyonu, kat silmeleri ve çıkmalar içerir (Abidin, 2018). Ayrıca bölgede, yapım tekniğinden kaynaklı olarak cephede göz dolma ve muska dolma denilen iskeletin ortaya çıktığı cephe tasarımına da rastlanmaktadır (Şekil 5.45). Trabzon Hükümet Konağı'nda ise asimetrik, yatay etkiye sahip pencere düzenleri ve sade modern bir cephe tasarımı vardır (Tablo 4.23- Katalog No: 22.3-22.4).

Şekil 5.46 Muska Dolgulu konut örneği (Zorlu & Faiz, 2012)

Karadeniz ikimi etkisi altındaki Trabzon'da yıl boyunca yağışlı, nemli ve ılıman bir hava hakimdir (Başkan, 2008). Kentte rüzgârlar en çok, kuzey yönünden nemli olarak ve batı- güney yelpazesinden esmektedir. Bölgenin geleneksel konutlarında, nemin tesirini azaltabilmek için havalandırmaya imkan tanıyan doğal havalandırma sağlayan çatı açıklıkları ve yoğuşma yapmayan hafif duvar elemanları gibi yapı malzemeleri ile metotları kullanılmıştır (Zorlu & Faiz, 2012). Hükümet konağı tasarımı iklim koşulları üzerinden incelendiğinde, yapının en dar yüzeyinin, nemli esen rüzgar yönü olan ve yapıya uzun vadede zarar verebilecek olan kuzey yönünde tasarlanması olumlu bir yaklaşımdır (Tablo 4.23- Katalog No: 22.2). Daha önce de bahsi geçtiği gibi hâkim rüzgar yönü olan güneybatı yönünde yapılaşma, meydanı hakim rüzgardan korumaktadır. Fakat, yoğun yağış alan bölgede inşa edilen hükümet konağının saçakları, yapıyı yağıştan koruyacak biçimde taşırılmamış veya bu konuda herhangi bir tasarım kaygısı görülmemiştir. Yine, doğal havalandırma için herhangi bir özel açıklık detayı tasarlanmamıştır. Tüm bu yaklaşımlar göz önüne alındığında, konağın tasarımında iklim şartlarının kısmen etkili olduğu görülmektedir.

Yapının üst kat planlarına ulaşılamamakla birlikte, zemin katta kimi arşiv veya bekleme holü gibi birkaç alan, doğal ışık ve hava almayacak şekilde çözülmüşse de projenin geneline bakıldığında büyük bir oranda doğal ışık ve havaya erişim sağlayan bir tasarımı olduğu gözlenmektedir (Tablo 4.23- Katalog No:22.5).

Geleneksel Trabzon mimarisinde, yoğunlukla ahşap iskelet ve bunun yanı sıra ahşap yığma veya kimi zaman taş yığma sistem kullanılmıştır (Zorlu & Faiz, 2012;

Karadeniz Kültür Envanteri, tarih yok). Hükümet konağında ise yöresel yapım teknikleri kullanılmamış, betonarme sistem tercih edilmiştir.

Trabzon'un yerel mimari ögeleri, bahçe, çıkma, geniş saçaklar ve serenderler olarak sıralanabilir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, tarih yok; Abidin, 2018). Bunlar arasından sadece "çıkma" elemanına valilik giriş cephesinde yer verilmiştir.

Tablo 5.6 Karadeniz Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek 0 1 2 3	Çorum H. K.	Tokat H. K.	Artvin H. K.	Gümüşhane H. K.	Sinop H. K.	Trabzon H. K.
Topografyaya Uyumu						
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi						
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum						
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum						
İklimsel Verilere Uyum						
Doğal Işık Kullanımı						
Yerel Malzeme Kullanımı						
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı						
Yerel Mimari Eleman Kullanımı						

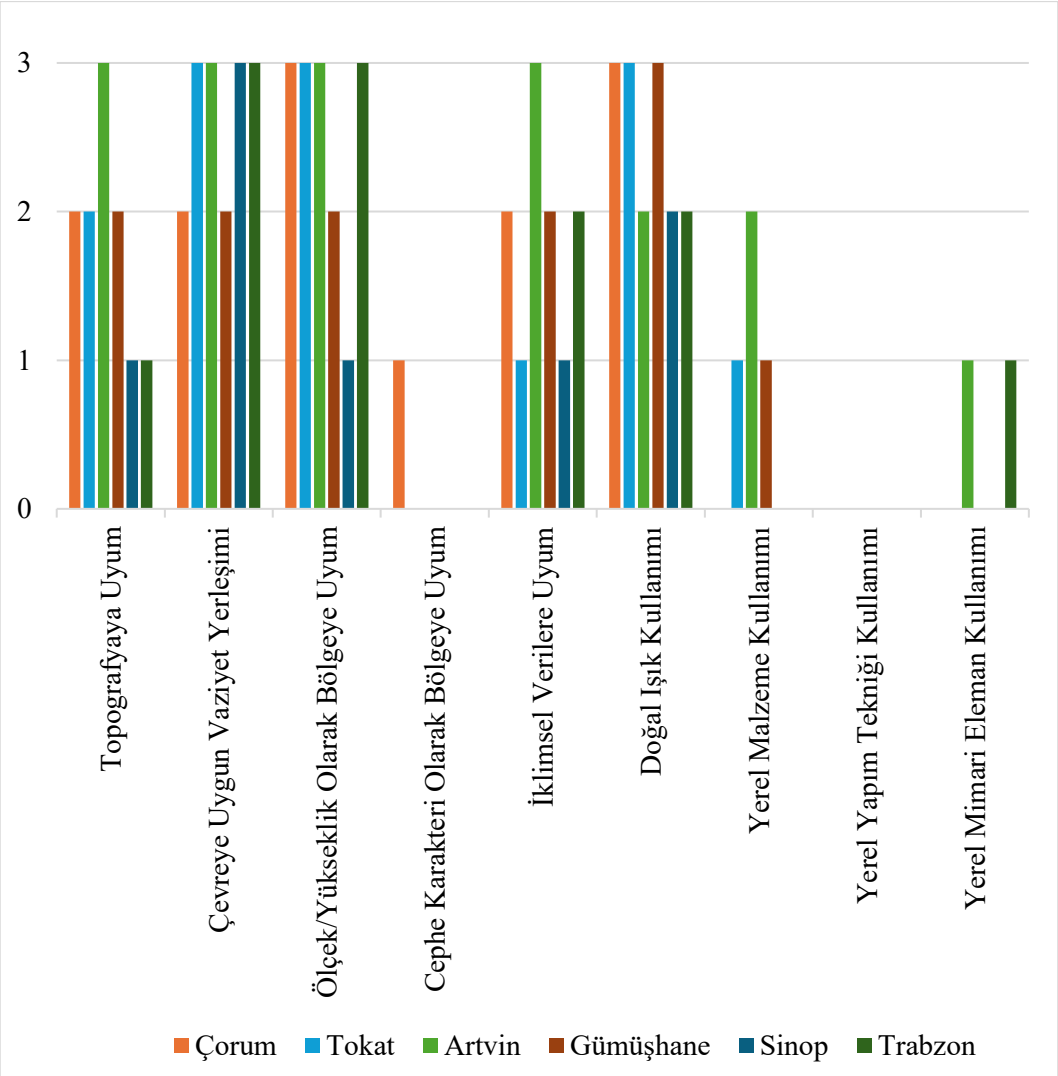

Şekil 5.47 Karadeniz Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Karadeniz Bölgesindeki hükümet konaklarının bölgeselcilik bağlamındaki yere uygunluklarına bakıldığında, bölgenin koşullarına en uygun tasarıma Artvin Hükümet Konağı'nın sahip olduğu görülmektedir (Tablo 5.6). Karadeniz hükümet konaklarında, yerel yapım tekniği kullanımına hiç rastlanmamıştır. Cephe karakteri olarak mahalli mimariye uygunluk ise zayıf düzeyde Çorum Hükümet Konağı'nda gözlenmiştir. Bölgedeki konakların tasarımında en yüksek bölgeselcilik ölçütü uyumu, çevresel koşullara uygun vaziyet yerleşiminde tespit edilmiştir. Bunu yükseklik-ölçek olarak bölgeye uygunluk ve doğal ışık kullanımı takip etmektedir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puan verildiğinde, Şekil 5.47'deki grafik elde edilmektedir. Altı şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 162 puandır. Karadeniz için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam değere göre yüzdelik olarak hesaplanınca %46,30 olmaktadır.

5.7 Marmara Bölgesi

Marmara Bölgesi'nde 1950 ile 1980 yılları arasında, Sakarya (1955), Çanakkale (1950'ler), Edirne (1964) ve Kocaeli (1972) için hükümet konakları tasarlanmıştır. Çanakkale Hükümet Konağı'nın projesinin yöntemi için yeterli bilgiye ulaşılamamış olmakla beraber yarışma kanalıyla elde edilmediği bilinmekte ve bakanlıkça temin edildiği düşünülmektedir. Diğer şehirlerdeki konaklar, yarışma projesidir (Yarışmalar Dizini 1930-2004, tarih yok).

Sakarya Hükümet Konağı, 1955 yılında Bayındırlık Bakanlığınca açılan mimari müsabaka sonucu projelendirilmiş ve inşa edilmiştir. Yapı, oldukça erken dönem bir yarışma projesi örneği olduğu için dikkat çekicidir. 1999 depremi ardından yıkılan hükümet konağının topografyayla ilişkisi dönem görselleri, plan ve kesitler üzerinden ele alındığında, arazinin engebeli olmadığı ve yapı ile meydanın kotunun da arazi ve yol kotlarıyla uyumlu olduğu gözlenmiştir (Tablo 4.24- Katalog No: 23.2-23.3-23.5).

Hükümet konağının alanı, istasyon binasının yanında, yeni açılan Atatürk Bulvarı üzerinde ve kentte yeni oluşturulmaya çalışılan resmi merkezdedir (Okumuş & Ediz, 2022). Yapının parçacıklı kütle tasarımı sayesinde, doğu-batı arasındaki süreklilik sağlanabilmiştir. Bu sürekliliğin sağlanması, arsanın hemen batısındaki kentin tek pazar yeri ve hâli olan (Erek İnce, 2024) ve dolayısıyla yoğun yaya trafiğinin de olduğu alanla batıdaki caddenin bağlanması açısından oldukça anlamlıdır. Meydan ve ana girişler, Atatürk Bulvarı'na yönlendirilmiştir. Yerleşim kararları, bölgeye uygundur.

Konak, modern bir kimlik kazandırılmaya çalışan, kentin yeni, resmi veya modern yapılarının olduğu bölgede inşa edilmiştir. Valilik bloğu zemin üzeri dört katlı diğer bloklar zemin üzeri bir katlıdır. Valilik bloğu dönemi için bölgenin en yüksek katlı yapısı olsa da genel itibariyle bölgedeki modern yapılaşma arasında çok yüksek kalmamaktadır (Şekil 5.48). Yine parçacıklı kütle tasarımı sayesinde yapı, ölçek olarak fazla büyük boyutlarda tasarlanmamıştır.

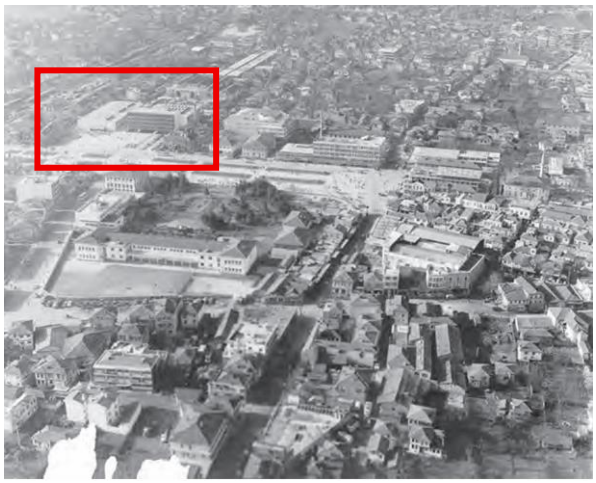

Şekil 5.48 Sakarya Hükümet Konağı ve çevresini gösteren 1963 yılı hava fotoğrafı (Sakarya Büyükşehir Koleksiyonu)

Sakarya geleneksel konutlarında, ön cepheleri daha özenli olan simetrik bir cephe düzeni vardır. Cepheler, sofa ve oda duvarlarının cepheye yansıdığı noktalarda köşe pervazlarla düşeyde, katlar arasında da ahşap kat silmeleri ile yatayda parçalanmıştır (Çetin, 2006). Çıkmalar ve konsollarla cepheler hareketlendirilmiştir. Sakarya Hükümet Konağı projesi ise tamamen cam valilik ön cephesiyle, prizmatik kütleleriyle, valilik bloğunda zemin katın kısmen kolonlar üzerine alınarak boşaltılmasıyla, teras çatısıyla Uluslararası Üslubun izlerinin algılanabildiği bir tasarıma sahiptir (Tablo 4.24- Katalog No: 23.2-23.3-23.6). Cephe karakterinde yerel mimari etki yoktur.

Sakarya'da, Marmara Bölgesi'nin ılıman iklim şartları hakimdir (Karsem, tarih yok). Yazlar sıcak ve nemli, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Hakim rüzgar yönü, kuzey ve kuzeybatıdır. Yağışlı ve nemli iklim şartlarında, çatı saçağı kullanılmaması iklimle uyumsuzdur. Nemli bölgede doğal havalandırma, nemin uzaklaştırılması için önem arz etmektedir. Bu noktada, maliye ve valilik bloklarının arasında bırakılan boşluğun, hakim rüzgarın adliye bloğuna geçişine izin verecek biçimde konumlandırılması doğru bir yaklaşımdır (Tablo 4.24- Katalog No: 23.2). Pencere yüzey alanlarında ve sağırlık-açıklık tasarımında anlamlı bir yönelim tespit edilememiştir. Tasarım bütün yönlerden değerlendirildiğinde, bölgenin iklim şartlarına uyumun zayıf olduğu söylenebilir.

Hükümet konağında, adliye ve maliye kütlelerinde çatıda açıklıklar tasarlanarak mahkemeler ve diğer orta hacimde kalan birimlerin aydınlatması tepeden sağlanmıştır. Ancak, bu kütlelerin zemin katlarında orta hacimde arşiv olarak

değerlendirilen birkaç birim doğal ışık ve havaya erişememektedir (Tablo 4.24- Katalog No: 23.4- 23.5).

Yöresel mimaride, ahşap, taş, kerpiç, kiremit başlıca yapı malzemeleridir (Çetin, 2006). Sakarya Hükümet Konağı'nda takılıp sökülebilir panel duvarlar, cam cepheler ve diğer modern malzemeler kullanılmıştır. Yerel yapım malzemesi yoktur.

Sakarya bölgesinde, geleneksel mimaride kullanılan yapım sistemleri, ahşap yığma, yığma taş ve ahşap çatkı tekniğidir (Davulcu, 2009). Hükümet konağı konstrüksiyonunda, betonarme karkas sistem ve giydirme cam teknikleri kullanılmış, yerel tekniklerine yer verilmemiştir.

Sakarya bölgesinde, bahçe, çıkma ile bunları taşıyan eliböğründeler ve çatı saçakları, mimaride kullanılan geleneksel elemanlardır (Çetin, 2006). Hükümet konağı tasarımında ise yerel mimari öge kullanımına yer verilmemiştir.

1950 ile 1980 yılları arasında, Marmara Bölgesi'ndeki diğer bir hükümet konağı da Çanakkale'dedir. Yapı için yarışma açılmamış olup yapıldığı yıl (1954-1957), plan-cephe tasarımı, kagir oluşu ve aynı yıllarda yarışma ile elde edilmemiş benzer örneklerin bakanlıkça tasarlanmış olması, Bayındırlık Bakanlığınca projelendirildiğine işaret etmektedir. Konağın tasarımı, daha önce bahsedilen Çorum ve Tokat Hükümet Konaklarıyla fazlaca ortaklıklar içermektedir (Tablo 4.18 ve Tablo 4.19). Bu da tip proje olduğuna işaret etmektedir.

Konağın arazisi, engebesiz, düz bir topografyaya sahiptir. Konak, olasılıkla, bodrum katın ışık aldırılması ve girişin vurgulanması gibi nedenlerle 1,35 m kadar yükseltilmiştir. Ancak önündeki küçük meydan alanı yol kotuyla uyumludur.

Vaziyet planı incelendiğinde, konağın ana cephesinin kuzeybatıdaki ana cadde ve deniz manzarasına yönlendirildiği görülmektedir (Tablo 4.25- Katalog No: 24.2). Ayrıca cadde cephesinden, arazinin müsaade ettiği ölçüde bir miktar geriye çekilmesi de bölgeye uygun bir karar olarak gözükmektedir.

Ölçek ve yükseklik olarak bölgeye uygunluğu için konağın yapıldığı alanın dönem fotoğrafları incelendiğinde, sahil şeridi ve yakınındaki alanda 2-3 katlı yapıların yer aldığı görülmektedir (Şekil 5.49). Hükümet konağı da zemin üzeri 3 katlı bir yapı olduğu için yükseklik olarak çevresiyle uyumlu bir yüksekliğe sahiptir. Yine ölçek olarak da yakın çevresindeki kamu yapılarıyla uyumludur.

Şekil 5.49 Çanakkale Hükümet Konağı çevresi, 1950'ler (Tanrıver, 2022 içinde Ahmet Kolkoparan Fotoğraf Arşivi)

Çanakkale sivil mimarisinde cepheler, simetrik, plasterlarla ve çıkmalarla hareketlendirilmiş, kimi örneklerde pencere söveleri, çıkma konsolları gibi detaylarda Barok detaylar içeren tasarımlara sahiptir (Dündar, 2020; Dündar, 2019). Çanakkale Hükümet Konağı'nın cephe karakterinde ise zeminden çatı kotuna değin devam eden anıtsal dikdörtgen kesitli kolonları ile vurgulanan merkezi girişi, simetrik ve yalın cephe tasarımı, taşkın saçakları ile II. Ulusal Mimarlık Akımının etkisi görülmektedir (Tablo 4.25- Katalog No: 24.3). Cephe tasarımı yerel mimariyle uyumsuzdur.

İklim özellikleri bakımından, Çanakkale konumu itibariyle geçiş iklimi belirtileri göstermektedir. Daha ağırlıkla Akdeniz ikliminin hakim olduğu ilde, kuzeyde olması nedeniyle ortalama sıcaklık değerleri diğer Akdeniz İklimine sahip illere göre daha düşüktür. Yılın büyük bir bölümünün rüzgarlı geçtiği kentte, hakim rüzgar yönü kuzeydir (Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarih yok). Pencere büyüklük ve sayılarında, cephelere göre özel bir farklılaşma veya güneydoğu, güneybatı cephelerde herhangi bir güneş kırıcı eleman tasarımına rastlanmaması, bu noktada tasarımda, iklimsel bir hassasiyet olmadığına işaret etmektedir. Oldukça nemli olan ve bol rüzgar alan bölgede, yapının içinde doğal havalandırma sağlamaya yönelik bir çözüme rastlanmamıştır. Kışın yağışlı olan bölgede, kırma çatı kullanımı olumludur. Meydan da hakim rüzgarı alacak biçimde konumlandırılmıştır. Tüm bu açılardan değerlendirildiğinde, bölgesel iklim koşullarının Çanakkale Hükümet Konağı'nın tasarımında etkisinin az olduğu söylenebilir.

Çanakkale Hükümet Konağı'nın kat krokileri ve cepheleri incelendiğinde, yapının en kesitinin ortada ışık almayacak hacim olmayacak şekilde ince olduğu da göz önüne alınarak, tüm mekanların doğal hava ve ışığa erişimi olduğu ifade edilebilir (Tablo 4.25- Katalog No:24.4). Bodrum kat da zemin kotundan 1,35 cm yükseltilerek açılan pencerelerle havalandırma ve doğal aydınlatmaya kavuşturulmuştur.

Kesme taş, tuğla, ahşap ve alaturka kiremit Çanakkale yöresinde geleneksel mimaride kullanılan başlıca malzemelerdir (Dündar, 2020; Saygı & Sahil, 2017). Hükümet konağı taş yığma binadır. Ayrıca subasman kotunda ve girişteki sütunlarda yine doğal taş kaplama görülmektedir (Şekil 5.50). Ana girişte de masif ahşap kapılar ve ahşap pencere doğramaları kullanılmıştır. Yapının çatısında ise Marsilya kiremit kullanılmıştır. Sonuç olarak yapıda kayda değer oranda bir yerel malzeme kullanımı vardır.

Şekil 5.50 Çanakkale Hükümet Konağı'nın ahşap kapılı ana girişi ve subasman kotu ile giriş sütunlarındaki doğal taş kaplama (Özovacı Kılıç, 2025b)

Çanakkale bölgesinde yerel mimari yapım teknikleri olarak, taş kagir ve ahşap karkas sistemler kullanılmaktadır (Dündar, 2020; Saygı & Sahil, 2017). Çanakkale Hükümet Konağı da taş kagir sistemle inşa edilmiştir (Çanakkale Valiliği Arşivi) . Bu nedenle yerel yapım tekniği uygulanmıştır.

Çanakkale mahalli mimarisinde, avlular, balkonlar, çıkmalar ve bazen bu çıkmaları destekleyen konsollar, mimari elemanlar olarak kullanılmaktadır (Tombul, 2015; Dündar, 2020). Ancak Çanakkale Hükümet Konağı'nda bu mahalli mimari elemanlardan hiçbiri tasarımda yer almamıştır.

Marmara Bölgesi'ndeki diğer bir örnek, Edirne Hükümet Konağı'dır. 1964'te açılan yarışma projesi neticesinde inşa edilen konak, tarihi bir merkezde bulunmaktadır. Eğimli bir araziye sahip proje, farklı kotlara parçacıl bir yaklaşımla oturtulan kütlelere sahiptir. Alanda teraslamalar yapıldığı görülmektedir (Tablo 4.26- Katalog No:25.6). Birkaç kısımda, meydan ve binalar yol kotundan yukarıda kalsa da genel olarak arazinin topografyasına uygun bir tasarımı vardır.

Proje için verilen alan jürinin de ifade ettiği üzere "çevresinde Osmanlı kültürünün zengin ve en yüce san'at-anıt yapılarının yattığı bölge içindedir" (Mimarlık, 1965). Arazinin kuzeydoğusunda bulunan tarihi Deveci Han ile yapı yoğunluğu arasına mesafe konmuştur (Tablo 4.26- Katalog No:25.2). Konak kütleleri, doğuda bulunan trafiğin aktığı ana caddeden yeşil bir alanla ayrılmış ve batı ile kuzey yönlerinde yoğunlaştırılmıştır. Bu sayede hem Deveci Han ile aynı satıhta yapı yükselmesi hem de gürültü ve trafik yoğunluğuna maruziyet önlenmiştir. Parçalı bir tasarıma sahip kütlelerin ortalarında ve yöneldikleri güney kısımda da sert zemin meydan düzenlemesi yapılması olumlu gözükmektedir. Genel olarak yerleşim kararları bölgeyle uyumludur.

Hükümet konağının kütleler halinde parçalı bir yaklaşımla tasarlanması sayesinde çok iri bir kütle etkisi oluşmamış, hatta arazinin kuzeydoğusundaki Deveci Han ve güneydoğu yönünde oldukça yakın mesafedeki Üç Şerefeli Cami'nin de ölçek olarak geri planında kalan kütle boyutları tercih edilmiştir. Yapı, kuzeyde bir miktar yükselse de genel olarak bölgenin siluetine uygun olduğu jürice de belirtilmiştir (Mimarlık, 1965).

Geleneksel Edirne konutlarında, sıra ev nizamı görülmektedir (Akansel, 1990). Ön cepheler doğrudan sokağa bakmaktadır. Sokağa bakan cephelerde girişin üzerinde cihannümalar, çıkmalarla yapı hareketlendirilebilmektedir. Genellikle, cepheler boyalı ahşap kaplamalı, ahşap panjurlu, çok bölmeli pencereli, saçaklarda veya sundurma çatı direklerinde ahşap süsleme detaylarına sahip kurgudadır (Akansel, 1990). Cephe karakteri açısından, tarihi kent merkezindeki yapı, bölgedeki anıtsal ve tarihi yapılara oldukça zıt bir tutumla modern bir çizgidedir (Tablo 4.26- Katalog No: 25.6). Jüri tarafından da bu durum "*Bina dış mimarisinde cephe elemanları mahalli karaktere uymamakta ve böyle bir binada aranan niteliği taşımamaktadır."* şeklinde değerlendirilmiştir (Mimarlık, 1965).

Edirne, karasal iklim özelliklerine sahiptir. İlde, kışları soğuk, baharlar yağışlı ve yazları sıcak geçmektedir. Hakim rüzgar yönü ise kuzeydir (Halis & Gönençgil, 2022). Özgün projede yapı üst örtüleri, düz teras çatı olarak tasarlanmıştır. Bu çatı çözümü, kışları kar yağışlı olan bölge için uygun olmayan bir tercihtir. Oluşturulan meydanın, kütlelerin yerleşimi sayesinde kuzey rüzgarından korunması olumlu bir karardır. Ancak yazların sıcak, kışların da 0 ℃'nin altına düştüğü bu iklimde tüm cephelerde yoğun pencere kullanımı, ısı korunumu açısından olumsuz gözükmektedir (Tablo 4.26- Katalog No: 25.6). Genel itibariyle, iklim şartlarının tasarımda etkisi oldukça zayıftır.

Özellikle adliye bloğunda, birkaç mekanın doğal ışık alamadığı görülmektedir (Tablo 4.26, Katalog No: 25.5). Ancak genel itibariyle hacimlerin çoğu doğal ışık alabilmektedir.

Edirne'nin geleneksel sivil ve anıtsal mimarisinde, ahşap, taş, kerpiç ve kiremit kullanılmıştır (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, t.y,; Benian, 2016). Edirne Hükümet Konağı'nda ise bu malzemelerin kullanımlarına rastlanmamış, modern malzeme kullanımı gözlenmiştir.

Yapım tekniği olarak sivil mimaride genellikle, taş yığma bodrum kat üzerine kerpiç dolgulu ahşap çatkı sistem kullanıldığı bilinmektedir (Benian, 2016; Aygül, 2022). Edirne Hükümet Konağı, betonarme karkas sistemle inşa edilmiş, yerel yapım tekniklerine yer verilmemiştir.

Edirne geleneksel mimari elemanlar olarak cihannümalar, çıkmalar, bu çıkmaları taşıyan ahşap veya metal konsollar, geniş çatı saçakları ve bahçeler karşımıza çıkmaktadır (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, t.y.; Akansel, 2004). Hükümet konağı tasarımında bu elemanlar kullanılmamıştır.

Kocaeli Hükümet Konağı, Marmara Bölgesi'ndeki son örnektir. Proje, 1972 yılında açılan yarışma sonucu elde edilmiş ve uygulanmıştır. Kesitlerden ve uydu görüntü araçlarından arazinin düz bir topografyaya sahip olduğu görülmektedir. Oldukça içe dönük ve kompakt tasarlanan yapı bloğu da tek bir kota oturmakta ve çevreyle uyumlu bu kottan girişler almaktadır.

Konağın proje alanının kuzeybatısında, tarihi XVI. yy. Osmanlı camisi yer almaktadır (Tablo 4.27- Katalog No: 26.2). Bununla birlikte, caminin güneyinde, proje alanının da batısında park bulunmaktadır. Kocaeli Hükümet Konağı'nın

vaziyet yerleşiminde cami ve park etkili olmuş; alanın batısında tasarlanan meydan, cami ve parkla bir kamusal alan tanımlamıştır. Hükümet konağının ana girişi de bu meydandan sağlanmıştır. Otopark alanının parselin doğusunda, yaratılan bu kamusal alanın dışında çözülmesi de olumludur. Cadde ile konak yapısı arasına yeşil bant çekilmesi, gürültü yalıtımı ve cadde ile araya mesafe konması açısından olumlu gözükmektedir. Genel itibariyle, konağın vaziyet yerleşim kararları bölgeyle uyumludur.

Hükümet konağı zemin üzeri iki kat olmak üzere 9,75m saçak altı yüksekliğine sahiptir (Tablo 4.27- Katalog No: 26.5). Konağın vaziyet planında arsanın kuzeyinde bulunan birkaç küçük yapının saçak kotu 12,60 olarak verilmiştir (Tablo 4.27- Katalog No: 26.2). Arsanın kuzeybatısındaki Yeni Cuma Cami ve alanın yakın çevresini gösterir dönem fotoğraflarından da hükümet konağının yüksekliğinin yakınındaki camiden ve çevredeki yapılardan aşağıda kaldığı görülmektedir (Şekil 5.51). Kütle boyutu olarak da kompakt ve yataya yayılmış bir tasarıma sahip olduğu için çevredeki yapılardan biraz daha iri kaldığı söylenebilir. Özetle hükümet konağı, ölçek ve yükseklik olarak çevreyle biraz uyumsuz gözükmektedir.

Şekil 5.51 Kocaeli Hükümet Konağı'nın batısında kalan yapılar, 1960'lar (kocaeli_ansiklopedisi, 2023)

İzmit geleneksel sivil mimarisinde, payandalı çıkmalı, üst katlarında 3'lü düzende, ½ oranında pencereli cephe düzenleri karşımıza çıkmaktadır (Demirarslan, 2018;

Ayyıldız & Özbayraktar, 2018). Kocaeli Hükümet Konağı'nın cephe düzeninde ise her yönde girişler haricinde birbirinin tıpkısı, akslar arası bant pencereleri ve "V" formunda yivleri bulunan bunun dışında bir hareketin olmadığı yalın bir tasarım görülmektedir (Tablo 4.27- Katalog No: 26.5). Cephe düzeninde mahalli mimarinin yansıması yoktur.

İzmit'te Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi görülmektedir. İl merkezinde kışlar yağışlı, kimi zaman karlı ve soğuk, yazlar az yağışlı ve sıcak geçmektedir. Kışın hakim rüzgar yönü kuzey ve kuzeydoğu iken yazları ise kuzeydoğudur (Kocaeli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, tarih yok). Hükümet konağının tasarımında her yöndeki açıklıkların büyüklüğü ve sayısının aynı olmasının ve hiçbir yönde güneş kırı bir eleman tercih edilmemesinin tasarımında, ısı korunumu, aktif güneş ışığı kullanımı veya kaçınımı noktasında yönlerin dikkate alınmadığına işaret etmektedir. Yapının üst örtüsünde yağış yüküne uygun olarak eğimli bir çatı tercih edilmesi iklimle uyumlu gözükmektedir. Yapı, meydandaki rahatsız edici rüzgarı engelleyecek biçimde konumlandırılmamıştır. Dolayısıyla, konağın tasarımında iklime uygunluk çok düşük düzeydedir.

Doğal ışığa erişim açısından yapının plan ve kesitleri incelendiğinde, ortadaki bloğun üst katındaki toplantı salonu haricinde tüm mekanların tabii ışığa erişimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.27- Katalog No: 26.4 ve 26.5).

Kocaeli geleneksel mimarisindeki malzemeler, taş, ahşap ve tuğladır (Ayyıldız & Özbayraktar, 2018). İzmit Hükümet Konağı'nda ise modern yapım malzemeleri kullanılmıştır.

İzmit'te geleneksel mimaride kullanılan yapım teknikleri ise çoğunlukla bodrum katlarda yığma taş, üst katlarda ise ahşap karkas sistemdir (Ayyıldız & Özbayraktar, 2018). Hükümet konağı ise modern betonarme iskelet sisteme sahiptir.

İzmit geleneksel mimarisinde görülen mimari ögeler ise genellikle payandalı ve eliböğründeli çıkmalar, balkonlar, cihannümalar ve bahçedir (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, tarih yok; Demirarslan, 2018). Kocaeli Hükümet Konağı'nda ise zemin kat üstünde dört yönde de cephe boyu kapalı kat çıkması mevcuttur. Ancak geleneksel mimaride çıkmalar sokak cephelerinde, genellikle en üst katta, çoğunlukla bir aksın vurgulandığı kısmi çıkma biçiminde ve altında destekleyici

payandalarla kullanılmaktadır. Kocaeli Hükümet Konağı'ndaki çıkmalar ise bu yönlerden gelenekseldeki kullanım ve biçimden oldukça farklılaşmakta, modern imkan ve tercihler doğrultusunda yapıldığına işaret etmektedir.

Tablo 5.7 Marmara Bölgesindeki hükümet konaklarının Bölgeselcilik ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Yok Düşük Orta Yüksek 0 1 2 3	Sakarya Hükümet Konağı	Çanakkale Hükümet Konağı	Edirne Hükümet Konağı	Kocaeli Hükümet Konağı
Topografyaya Uyumu				
Vaziyet Planı/ Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi				
Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum				
Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum				
İklimsel Verilere Uyum				
Doğal Işık Kullanımı				
Yerel Malzeme Kullanımı				
Yerel Yapım Tekniği Kullanımı				
Yerel Mimari Eleman Kullanımı				

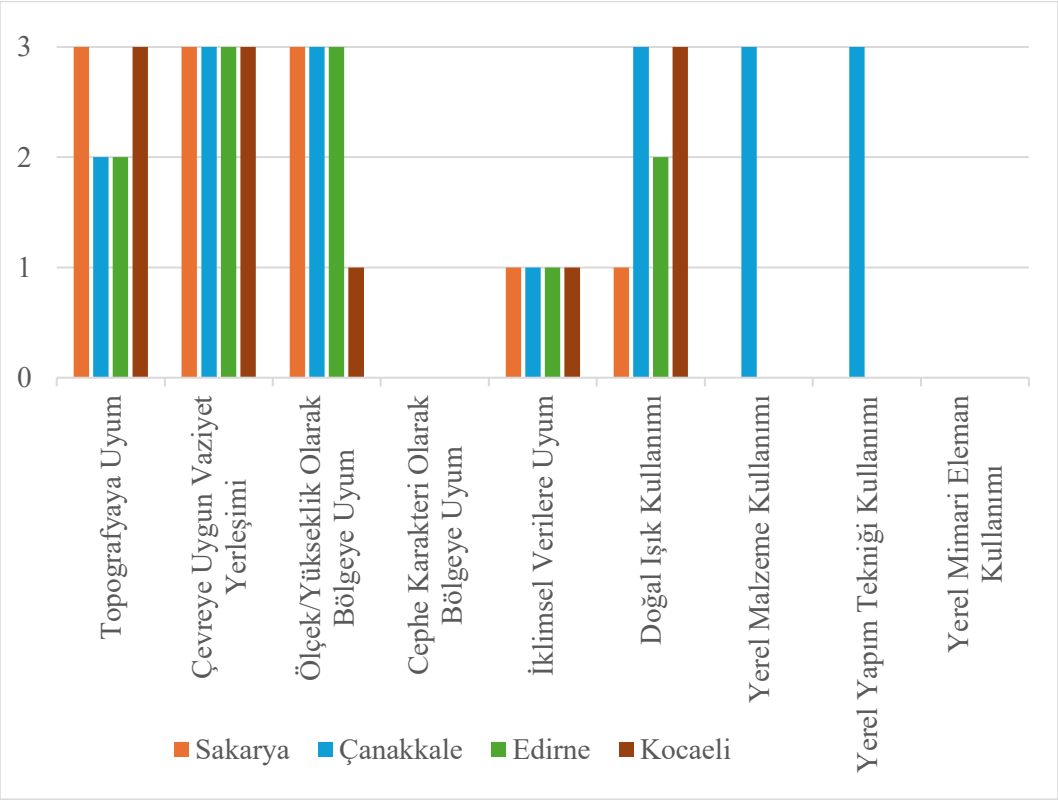

Şekil 5.52 Marmara Bölgesi Hükümet Konaklarının Bölgeselcilik bağlamında ölçütlere uyum değerleri

Marmara Bölgesi'ndeki hükümet konakları genel olarak en yüksek ve tam uyumu, vaziyet planı/ çevreye uygun vaziyet yerleşimi ölçütünde göstermektedir (Tablo 5.7). Bunu topografyaya uyum ve ardından ölçek/ yükseklik açısından bölgeye uyum takip etmektedir. Cephe karakteri açısından ise mahalli düzenlemelere uygunluk söz konusu değildir. Yapım tekniği ve yerel malzeme kullanımıyla öne çıkan ve bölgeselcilik ölçütlerine en yüksek uyumu gösteren il Çanakkale'dir. Projesi kuvvetle muhtemel bakanlık tarafından hazırlanan tip proje olan ve aslında bölgedeki en erken dönem örneklerden olması açısından da sonuç ilgi çekicidir. Bölgeselcilik ölçütlerine uyuma 0 ile 3 arasında bir puanlama yapıldığında Şekil 5.52'deki grafik elde edilmektedir. Dört şehrin 9 kıstasa tam uyumu toplamda 108 puandır. Marmara için bölgesel verilere toplam uygunluk oranları, puana çevrilip toplam en yüksek değere göre yüzdelik olarak hesaplanınca %47,22 olmaktadır.

Genel olarak, 1950- 1980 yılları arasında toplam 29 adet şehirde hükümet konağı projelendirildiği ve/veya inşa edildiği tespit edilmiştir (Tablo 5.8). Bunlardan Bitlis, Aydın ve Elazığ Hükümet Konakları mimari proje yarışmaları açılmasına rağmen tespit edilemeyen sebeplerle hiç inşa edilmemişlerdir. Çankırı için ise yarışma

açılmış ancak daha sonra yarışma projesi değil yerine farklı bir proje uygulanmış, bu proje de 2021'de yıkılmıştır. İnşa edilen 25 hükümet konağı projesi arasından 14'ünün bugün ayakta olmadığı tespit edilmiştir. Bunlardan, aralarında Tokat ve İzmir örneklerindeki gibi büyük bir kısmının depreme dayanıksız olduğu gerekçeleriyle yıkıldıkları, bir kısmının yaşanan depremlerde yıkıldıkları (Sakarya ve Hatay) ve Antalya Hükümet Konağı'ndaki gibi bir kısmının da kent meydanı tasarlanması için yok edildikleri görülmüştür. Günümüze ulaşan 11 hükümet konağının ise bugün genellikle valilik veya valilik ek hizmet binası olarak kullanılmaya devam ettiği, Gaziantep'tekinin ise Sanat Merkezi ve Kent Arşivi olarak yeniden işlevlendirilerek kullanıldığı gözlenmiştir.

Tablo 5.8 Hükümet konaklarının güncel durumu

	ADI	**YILI**	**PROJE YÖNTEMİ**	**GÜNCEL DURUMU/ İŞLEVİ**	**TESCİL DURUMU**
1	Gaziantep Hükümet Konağı	1952	Bakanlıkça Temin	Sanat Merkezi	Tescilli
2	Çanakkale Hükümet Konağı	1950'ler	Bakanlıkça Temin	Valilik	Tescilsiz
3	Tokat Hükümet Konağı	1955-1960	Bakanlıkça Temin	2024'te yıkıldı	Tescilsiz
4	Elazığ Hükümet Konağı	1955	Yarışma	Hiç inşa edilmedi	-
5	Sakarya Hükümet Konağı	1955	Yarışma	2003'te yıkıldı	Tescilsiz

Tablo 5.8 Hükümet konaklarının güncel durumu (Devamı)

6	Şanlıurfa Hükümet Konağı	1958	Yarışma	2000'lerin başlarında yıkıldı	Tescilsiz
7	Adıyaman Hükümet Konağı	1958	Yarışma	2020'de yıkıldı.	Tescilsiz
8	Bitlis Hükümet Konağı	1958	Yarışma	Hiç inşa edilmedi	-
9	Kırşehir Hükümet Konağı	1958	Yarışma	2015'te yıkıldı	Tescilsiz
10	Uşak Hükümet Konağı	1956	Bakanlıkça Temin	Valilik	Tescilsiz
11	Aydın Hükümet Konağı	1960	Yarışma	Hiç inşa edilmedi	-
12	Çorum Hükümet Konağı	1951-1955	Bakanlıkça Temin	Valilik	Tescilsiz
13	Niğde Hükümet Konağı	1963	Bakanlıkça Temin	2023'te yıkıldı	Tescilsiz
14	Edirne Hükümet Konağı	1964	Yarışma	Valilik Hizmet Binaları	Tescilsiz

Tablo 5.8 Hükümet konaklarının güncel durumu (Devamı)

15	Artvin Hükümet Konağı	1968	Yarışma	Valilik	Bilinmiyor
16	Kars Hükümet Konağı	1968	Yarışma	Valilik	Bilinmiyor
17	Gümüşhane Hükümet Konağı	1971	Yarışma	Valilik	Tescilsiz
18	Hatay Hükümet Konağı	1972	Yarışma	2023'te depremde yıkıldı	Tescilsiz
19	İzmir Hükümet Konağı	1972	Yarışma	2024'te yıkıldı	Tescilsiz
20	Kocaeli Hükümet Konağı	1972	Yarışma	2015'te yıkıldı	Tescilsiz
21	Kütahya Hükümet Konağı	1973	Yarışma	2019'da yıkıldı	Tescilsiz
22	Sinop Hükümet Konağı	1973	Yarışma	Valilik	Tescilsiz

Tablo 5.8 Hükümet konaklarının güncel durumu (Devamı)

23	Sivas Hükümet Konağı	1973	Yarışma	2014'te yıkıldı	Tescilsiz
24	Antalya Hükümet Konağı	1973	Yarışma	2007'de yıkıldı.	Tescilsiz
25	Bingöl Hükümet Konağı	1975	Yarışma	2022'de yıkıldı	Tescilsiz
26	*Çankırı Hükümet Konağı	1975	Yarışma	İnşa edilmedi	-
27	Trabzon Hükümet Konağı	1979	Yarışma	Valilik	Tescilsiz
28	Erzurum Hükümet Konağı	1980	Yarışma	Palandöken Kaymakamlığı ve Erzurum Valiliği	Tescilsiz
29	Afyon Hükümet Konağı	1980	Yarışma	2015'te yıkıldı	Tescilsiz

*Tescil durumunda, yine 4 ve 5. Bölümde de yarışmayla elde edilen proje değerlendirilmiş olup uygulanan farklı projeye ait hiçbir veriye ulaşılamamıştır. Ayrıca inşa edilen diğer proje de yıkılmış olduğu için halihazırda tescilsiz de kabul edilebilir.

1950 ile 1980 yılları arasında projelendirilen/inşa edilen hükümet konaklarının tescil durumları da araştırılmıştır (bkz. Tablo 5.8). Ancak, Artvin ve Kars Hükümet Konaklarının tescil durumlarıyla ilgili bilgiye ulaşılamamıştır. Artvin ve Kars Hükümet Konakları haricinde ayakta olan 9 yapı içinden de yalnızca Gaziantep Hükümet Konağı'nın tescilli olması çarpıcı bir vaziyet sunmaktadır. Gaziantep'teki Hükümet Konağı'nın da yerel yapım malzemesi olan doğal taş kaplamaya sahip ve erken döneme ait olması, iyi korunmuş biçimde farklı fonksiyonlarla kullanımda kalması nedenleriyle tescillenmiş olması muhtemeldir. Ancak, tescil durumu net bir şekilde bilinen diğer hiçbir konağın tescillenmemiş olması, 1950'li, 1960'lı ve 1970'li yıllarda yapılmış, döneminin bakış açısını, inşa teknolojisini ve yönetim yapısı mimarisini anlamakta önemli yeri olan bu temsil yapılarının kültürel miras olarak görülmediğine işaret etmektedir.

Özgünlük analizi için yeterince bulguya ulaşılabilen ve inşa edilmiş olan hükümet konaklarının cephe ve kütleleri özgün projeleriyle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Tablo 5.9'da, cephede yalnızca klima ünitesi takılması veya boya değişikliği gibi ufak değişimler geçiren ama özgün cephe karakterini genel olarak koruyan konaklar "iyi"; rüzgarlık eklenmesi, pencere düzenlerinde kısmi farklılıklar ve söve eklenmesi gibi değişimler geçirenler "orta"; özgün cephe karakterini büyük ölçüde yitirenler ise "zayıf" olarak değerlendirilmiştir. Yine kütlede de yalnızca çatı formunun değişmesi gibi genel kütle bütünlüğü yitirilmeden ufak ekleme-çıkarmalar yapılan konaklar "iyi"; giriş aksının kapatılması-balkon eklenmesi veya projedeki kat planına göre ufak bir kütle çıkıntısı eklenmesi gibi değişimler "orta"; ek bina yapılması, projedeki formdan çok farklılaşması gibi büyük değişimler geçiren konaklar ise "zayıf" olarak ifade edilmiştir. Günümüze ulaşamamış olan konakların değerlendirmesi ise yıkılmadan önceki ulaşılan son durumlarını gösteren fotoğraflar ve uydu görüntüleri aracılığıyla yapılmıştır. Buna göre bazıları yıkılmış olsa da özgün cephe düzenini koruyan toplam 6 adet hükümet konağı tespit edilmiştir. Yine 7 adet hükümet konağının kütleleri projelerine sadık kalınarak inşa edilip korunmuştur. 4 adet hükümet konağının kütlelerine büyük müdahalelerde bulunulmuştur. 5 hükümet konağının da cephe düzenleri özgün tasarımlarından oldukça farklılaştırılmış, pencere formları, sayıları, cephe karakterleri büyük oranda değiştirilmiştir. Genel

olarak cephelere kütlelerden daha fazla müdahale yapıldığı görülmektedir (Tablo 5.9).

Tablo 5.9 Hükümet konaklarının özgünlük analizleri

	ŞEHRİ	**YAPIM YILI**	**ÖZGÜNLÜK DURUMU**	
			CEPHE	**KÜTLE**
1	ÇORUM	1951- 1955	ORTA	ZAYIF
2	GAZİANTEP	1952- 1959	ÖZGÜN	ÖZGÜN
3	ÇANAKKALE	1954- 1957	İYİ	İYİ
4	TOKAT	1955- 1960	ZAYIF	ZAYIF
5	SAKARYA	1955/ 1957-1962	İYİ	İYİ
6	UŞAK	1956- ?	ORTA	İYİ
7	ŞANLIURFA	1963- 1970	ÖZGÜN	İYİ
8	ADIYAMAN	1962- 1970	ORTA	İYİ
9	KIRŞEHİR	1960'LAR	ÖZGÜN	ORTA
10	NİĞDE	1961-1963	ZAYIF	ZAYIF
11	EDİRNE	1960'LAR	ZAYIF	İYİ
12	ARTVİN	1968- 1974	ZAYIF	ÖZGÜN
13	KARS	1968- ?	ORTA	ÖZGÜN

Tablo 5.9 Hükümet konaklarının özgünlük analizleri (Devamı)

14	GÜMÜŞHANE	1971 – ?	İYİ	ÖZGÜN
15	HATAY	1973-1975	İYİ	İYİ
16	KOCAELİ	1973-1975	ÖZGÜN	ÖZGÜN
17	KÜTAHYA	1973-1980	ORTA	ZAYIF
18	SİNOP	1972/ 1980-1986	ZAYIF	ORTA
19	SİVAS	1973- ?	İYİ	ORTA
20	ANTALYA	1974-1977	ÖZGÜN	ÖZGÜN
21	BİNGÖL	1975- 1980	İYİ	ORTA
22	TRABZON	1982- 1985	DEĞERLENDİRİLEMEDİ	İYİ
23	ERZURUM	1980- ?	İYİ	ORTA
24	AFYON	1984- 1993	ÖZGÜN	ÖZGÜN

1950-1980 yılları arasında merkezi yönetim tarafından projesinin temin edildiği belirlenen toplam 6 adet hükümet konağı arasından üçünün aynı olduğu tespit edilmiştir. Bunlar, Çanakkale (1954-1957), Çorum (1951-1955) ve Tokat (1955-1960) Hükümet Konaklarıdır. Hepsi de 1950'lerde inşasına başlanan bu konaklardan bakanlıkça oluşturulduğu düşünülen bir "Merkez Tipi Hükümet Konağı" proje tipolojisi uygulandığı görülmektedir. Bu proje, merkezi koridorlu dikdörtgen bir plan şeması, kütle boyunca devam eden sütunlu merkezi anıtsal bir giriş, düz atkılı pencereli yalın bir cephe düzeni ile geniş çatı saçakları ve kırma çatılı bir tasarıma sahiptir (Tablo 5.10).

Tablo 5.10 Çorum-Çanakkale-Tokat Hükümet Konakları

Çorum Hükümet Konağı	1951-1955	
Çanakkale Hükümet Konağı	1954-1957	
Tokat Hükümet Konağı	1955-1960	

6
SONUÇ

Hükümet konakları, şehrin en üst düzey idari amiri olan valilerin ve merkezi yönetimin müdürlüklerinin hatta kimi zaman adliyelerin de bulunduğu en önemli kentsel mekanlardandır. 1950 yılı öncesinde, esasen Geç Osmanlı Dönemi'nden kalan yapı stoğu, birçok il ve ilçe merkezinde kullanılmaya devam etmiştir. Ancak, özellikle 1940'lı yıllarla birlikte artan ihtiyaca cevap verememeleri veya toplu bir şekilde bir çatı altında bu birimlerin bulunmadığı şehirlerde, yeni hükümet konaklarına olan gereksinim giderek artmış ve hükümet konaklarının, yapım programlarında daha çok yer almaya başladığı görülmüştür. Bu yapılar, Erken Cumhuriyet Döneminde devlet eliyle yaptırılmış olup genellikle yine içinde bulundukları dönemin hakim mimari anlayışı ve ekonomik şartları doğrultusunda tasarlandıkları izlenmiştir. 1950 yılı sonrası değişen ekonomi politikaları, siyasi ve sosyokültürel değişimler, yerli mimar sayısının artması, mimarlık ortamında yaşanan kurumsal gelişmeler gibi parametreler, hükümet konaklarının projelendirilme süreçlerini, malzeme ve yapım tekniği seçimlerini ve mimari tasarım dillerini de etkilemiştir. Tez çalışması kapsamında, bu kırılma sonrası yani 1950 ile 1980 yılları arasında Türkiye'de il merkezlerinde tasarlanan/inşa edilen hükümet konakları tespit edilip katalog yoluyla dökümleri yapılmıştır. Buna göre bu yıl aralığında toplam 29 adet hükümet konağı tasarlandığı ve/veya inşa edildiği belirlenmiştir. Ancak bunlardan üçü (İzmir, Aydın, Bitlis) yeterli veriye ulaşılamadığı için değerlendirilememiştir. Yapılan literatür çalışmaları sonrası bölgeselcilik üzerine belirlenen 9 ölçüt üzerinden 26 adet hükümet konağı coğrafi bölgelerine ayrılarak kronolojik sırayla tek tek incelenmiştir. Hükümet konaklarının tasarımlarında, bulundukları arazinin topografyasını, yakın çevredeki ana akslar, tarihi yapılar ve yapılı çevre gibi etmenleri, bölgenin iklim koşulları, yerel mimari cephe düzenleri ve elemanlarını, yapı malzeme ve tekniklerini referans alıp almadıkları tespit edilmiştir. Bu incelemeler, uydu görüntüleri, mimari

çizimleri, dönem ve/veya güncel fotoğrafları üzerinden yapılmıştır. Her bir bölge için, bölüm sonlarında genel bir değerlendirme tablosu çıkarılmıştır. Açıktan koyuya yeşil renk kullanımıyla her bir ölçüt için uyum oranları görselleştirilmiştir. Daha sonra 0-3 arası bir uyum puanı verilerek nitel veriler, daha objektif bir kıyaslama yapılabilmesi açısından nicel verilere dönüştürülmüştür.

Tablo 6.1 Hükümet konaklarının yıllara göre bölgeselcilik ölçütlerine uyumları

Yok 0	Düşük 1	Orta 2	Yüksek 3	BÖLGESELCİLİK ÖLÇÜTLERİ								
	Şehri	**Yılı**	**Proje Yöntemi**	**Topografyaya Uyumu**	**Çevreye Uygun Vaziyet Yerleşimi**	**Ölçek/ Yükseklik Olarak Bölgeye Uyum**	**Cephe Karakteri Olarak Bölgeye Uyum**	**İklimsel Verilere Uyum**	**Doğal Işık Kullanımı**	**Yerel Malzeme Kullanımı**	**Yerel Yapım Tekniği Kullanımı**	**Yerel Mimari Eleman Kullanımı**
1	Çorum	1951-1955	Bakanlıkça Temin									
2	Gaziantep	1952	Bakanlıkça Temin									
3	Çanakkale	1950'ler	Bakanlıkça Temin									

Tablo 6.1 Hükümet konaklarının yıllara göre bölgeselcilik ölçütlerine uyumları (Devamı)

4	Tokat	1955-1960	Bakanlıkça Temin									
5	Elazığ	1955	Yarışma									
6	Sakarya	1955	Yarışma									
7	Şanlıurfa	1958	Yarışma									
8	Uşak	1956-?	Bakanlıkça Temin									
9	Adıyaman	1958	Yarışma									
10	Kırşehir	1958	Yarışma									

Tablo 6.1 Hükümet konaklarının yıllara göre bölgeselcilik ölçütlerine uyumları (Devamı)

11	Niğde	1963	Bakanlıkça Temin									
12	Edirne	1964	Yarışma									
13	Artvin	1968	Yarışma									
14	Kars	1968	Yarışma									
15	Gümüşhane	1971	Yarışma									
16	Hatay	1972	Yarışma									
17	Kocaeli	1972	Yarışma									
18	Kütahya	1973	Yarışma									

Tablo 6.1 Hükümet konaklarının yıllara göre bölgeselcilik ölçütlerine uyumları (Devamı)

19	Sinop	1973	Yarışma									
20	Sivas	1973	Yarışma									
21	Antalya	1973	Yarışma									
22	Bingöl	1975	Yarışma									
23	Çankırı	1975	Yarışma									
24	Trabzon	1979	Yarışma									
25	Erzurum	1980	Yarışma									
26	Afyon	1980	Yarışma									

Verilerine ulaşılabilen hükümet konaklarının, kronolojik sırayla bölgeselcilik ölçütlerine uygunlukları Tablo 6.1'de ifade edilmiştir. Tablo 6.1'de de görüldüğü üzere en fazla tasarım/yapım faaliyeti 12 hükümet konağıyla 1970-1980 periyodunda gerçekleşmiştir. Bunu 10 hükümet konağıyla 1950-1959 yıl aralığı takip etmektedir. 1960'lı yıllarda ise yalnızca 4 adet hükümet konağının tasarımı tamamlanmıştır (Tablo 6.1).

Hükümet konaklarının tasarlandıkları yıllara göre onar yıllık periyotlar halinde bölgeselcilik ölçütlerine uyumlarına bakıldığında, 9 kriterin ortalamasında en yüksek uyumun 1960-1969 yılları arasında olduğu tespit edilmiştir (Şekil 6.1). Özellikle ölçek ve yükseklik olarak tüm yıllar içinde en yüksek ve tam uygunluğun (%100) 1960'lı yılların konaklarında olması ilgi çekicidir. Bu durum, 1950'li yıllarda kentlerde henüz büyük boyutlu ve bu denli kapsamlı binaların pek bulunmayışı ve dolayısıyla hükümet konaklarının bulundukları yerlere göre yüksek ve iri kalışlarıyla; 1970 sonrası dönemde yapılan konakların genel olarak artan ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda hacimlerinin ve yüksekliklerinin artmasıyla açıklanabilir. Bunun yanı sıra, 1960'lı yıllarda ODTÜ binalarında da örneklerini gördüğümüz gibi parçalı kütle tasarımı (Niğde, Edirne, Artvin Hükümet Konakları) ve avlulu çözümler (Kars) bu dönemin hükümet konaklarında da karşımıza çıkmaktadır. Yine iklimsel verilere de bu dönemdeki konakların tasarımlarında daha çok önem verildiği tespit edilmiştir.

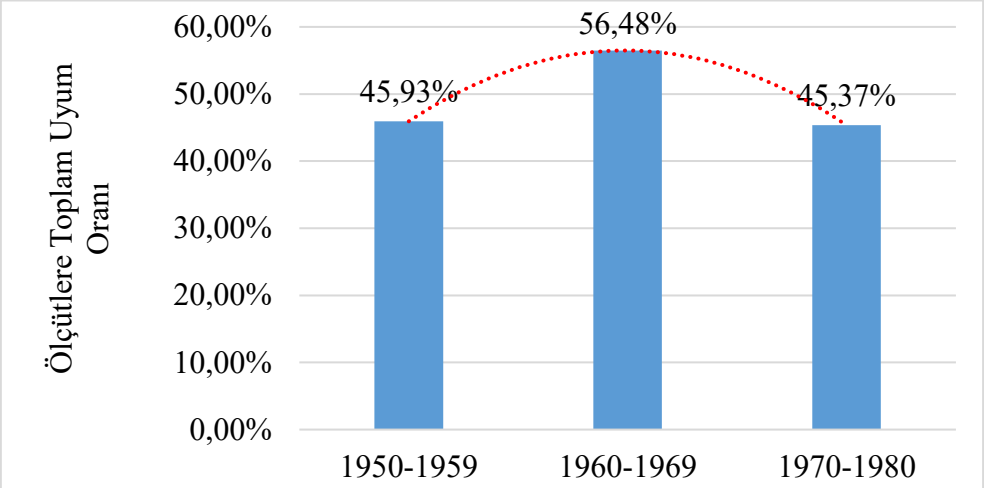

Şekil 6.1 Yıllara göre hükümet konaklarının bölgeselcilik ölçütlerine uyum yüzdeleri

Ufak bir farkla bölgeselcilik ölçütlerine en düşük uygunluğun 1970-1980 yıl aralığında olması ise oldukça dikkat çekicidir. Bu periyotta tüm projeler yarışma

kanalıyla elde edilmiştir. Bu durum da aslında, yarışmacıların yani dönemin mimarlarının ve jüri üyelerinin hükümet konaklarına ve temsil özelliği yüksek anıtsal yapılara bakış açısına bir işaret olarak yorumlanabilir. Zira, teknolojinin de etkisiyle bu yıl aralığında hiç yerel yapım tekniklerinden faydalanılmamış, cephe tasarımlarında da yerelden kopuk, oldukça modern ve yalın düzenler tercih edilmiştir. Globalde, 1980'li yıllara doğru modern bölgeselci yaklaşımlar popülerlik kazanırken Türkiye'de durum daha farklı seyretmektedir. Dünyada özellikle 1960'larla birlikte popülaritesi oldukça düşen uluslararası üslubun, Türkiye'de hükümet konağı yarışma projelerinde bu denli öne çıkmasının birkaç nedeni olabilir. Öncelikle bu yarışmalara katılan yarışmacıların ve görev alan seçici jürilerin, 1930-1940'lı yılların yabancı ve modernist mimarlarından mimarlık eğitimi almış olmaları dolayısıyla temsil mimarisine bakış açılarının bu yönde gelişmiş olmasına yol açmış olabilir. Yine Bayındırlık Bakanlığı'nın yarışma şartnamelerinde maliyeti oldukça düşük tutmaya yönelik kısıtlayıcı şartları sonucu, oldukça yalın, süslemesiz, modüler yapım sistemleri ve cephe düzenlerine yer verilmesi olasıdır. Ayrıca, betonarme sistem ve yalın geometrik tasarımlar, inşaat süresini de hızlandırmaya olanak sağlamıştır. Tüm bunların yanı sıra, özellikle yakın çevredeki verilere uygun tasarım anlamında da %97,23 ile en yüksek uyum bu yıl aralığında gözlenmiştir. Bu durum da tasarım yapılırken hükümet konaklarının yapılı çevre ve çevresel faktörlerle ilişkilerinin daha fazla önemsendiğini göstermektedir.

Bölgesel koşullara uyumlu mimari için belirlenen 9 adet ölçütte, Türkiye geneli genel uyum oranlarının değerlendirilmesi için toplam 26 adet şehirde 3 tavan puanı ile her bir kriter için tam puan 78 olmaktadır[6]. 1950-1980 yılları arasındaki hükümet konaklarında en yüksek uygunluk 71 puanla çevreye uygun vaziyet yerleşimi ölçütünde tespit edilmiştir (Şekil 6.2). Konakların tasarımlarında, yaya-araç trafiği, mevcut tarihi yapı, yeşil alan gibi çevresel verilere uyum oldukça yüksek bir oranla %91,03 olarak hesaplanmıştır. Bunu, topografyaya uyum ve ölçek-yükseklik olarak uygunluk izlemektedir. Hükümet konaklarının yine büyük bölümünde doğal ışık erişimi iyi düzeydedir. Hükümet konaklarının tasarımlarında, %51,28 oranında iklimsel verilerin dikkate alındığı görülmektedir. Özellikle ısı korunumu yönünden

[6] 3(en yüksek uyum puanı) *26(şehir)= her bir ölçüt için 78 tavan puan

kütle tasarımı, pencere açıklıkları, yön ve boyutlarında, gerekli iklim ve yönlerde güneş kırıcı veya geniş saçak kullanılması ihtiyacı noktalarında, konakların tasarımlarında dikkate değer oranda iklim koşullarının göz ardı edildiği gözlenmiştir. Yerel yapım sistemi ise yalnızca 1950'lerde inşa edilen Çanakkale Hükümet Konağı'nda yığma taş yöntemi ile kullanılmıştır (Tablo 6.1). Yarışma yoluyla elde edilen tüm hükümet konakları betonarme sistemle inşa edilmiştir. Dolayısıyla, yörede kullanılan yapım teknikleri ile örtüşememektedirler. Bölgeselci mimari için 9 değerlendirme ölçütü arasında en düşük uyum mahalli mimari cephe karakterinden esinlenme/izler taşıma kıstasında gerçekleşmiştir. Özellikle 1970'li yıllardan sonra tasarlanan hükümet konaklarının hemen hepsinde yersiz, rasyonel, kamusal kimliğin soğuk yüzünün öne çıktığı tasarımlar görülmektedir. Dönemin, kentsel mekanda temsil araçlarından olan bu yapıların tasarımlarında özellikle cephe tasarımlarında böyle tercihlere gidilmesi, dönemin otoritelerinin ideolojisi ve temsil mimarisine bakış açısını da göstermektedir. Yerel mimari eleman kullanımı da yine en az karşımıza çıkan özelliklerdendir. Bu kıstasta daha çok yöresel çatı formu veya avlu kullanımı gözlenmiştir. Bunlardan farklı olarak yalnızca Artvin Hükümet Konağı'nın konferans salonu biçimi, "serender" mimari ögesinden esinleniş olarak değerlendirilmiştir. Yerel malzeme kullanımı da büyük oranda, yöresel doğal taş kaplama malzemesi ve çatı örtüsünde kullanılan kiremit olarak saptanabilmiştir. Bunların dışında, Gümüşhane'de çatıdaki sac kaplama ve Çanakkale'de kapı ve pencerelerdeki masif ahşap kullanımı belirlenebilmiştir.

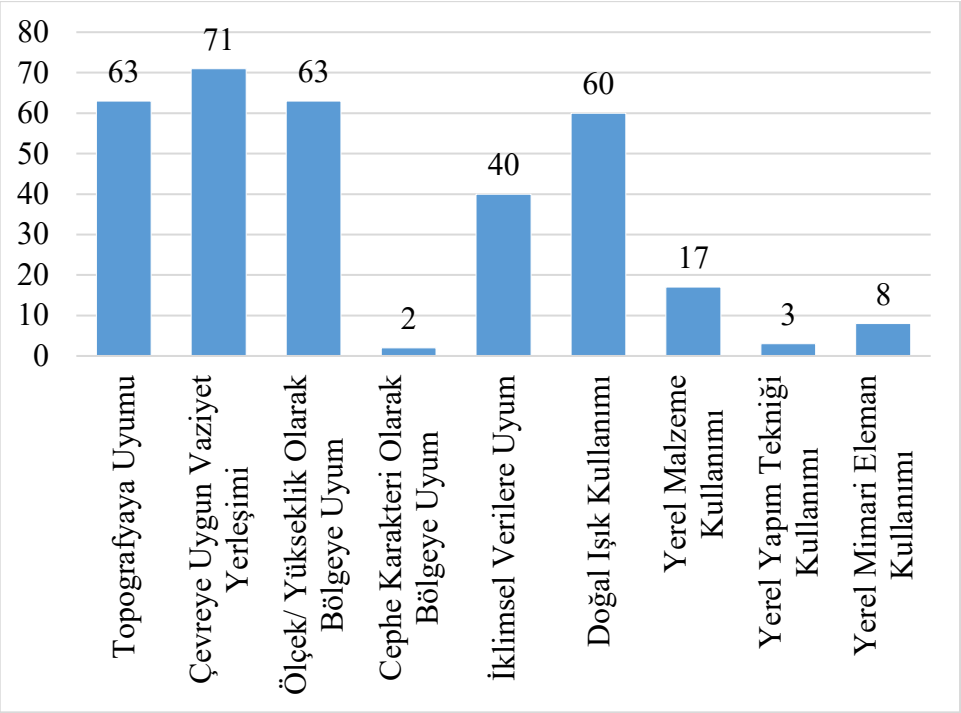

Şekil 6.2 1950-1980 yılları arası hükümet konaklarında Türkiye geneli bölgeselcilik ölçütlerine uyum sayısal verileri

Bölgesel koşullara yani yere uygun mimari, 7 coğrafi bölge arasında karşılaştırıldığında Şekil 6.3'teki grafik elde edilmektedir (Şekil 6.3). Buna göre, yere uygun mimari bağlamında bölge bazında en yüksek uyuma İç Anadolu Bölgesi hükümet konakları sahiptir. İç Anadolu Bölgesindeki hükümet konaklarının tasarımlarında iklimsel koşullara uyum diğer bölgelere kıyasla ön plana çıkmaktadır (bkz. 5. Bölüm, Tablo 5.5). Yine, bölgedeki tüm hükümet konakları, bulunduğu alanın topografyasına ve bölgesindeki çevresel etmenlere uygun tasarım kararlarında oldukça yüksek uygunluk oranlarına sahiptir. İç Anadolu haricindeki tüm bölgelerdeki hükümet konakları, bölgesel ölçütlere uyum konusunda %50'nin altında kalmıştır. Yere özgü tasarımda, en düşük uygunluk ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gözlenmiştir. Bu bölgedeki tüm konakların (Gaziantep, Adıyaman, Şanlıurfa) da erken dönem yani 1950'lerde yapılmış olması dikkat çekicidir.

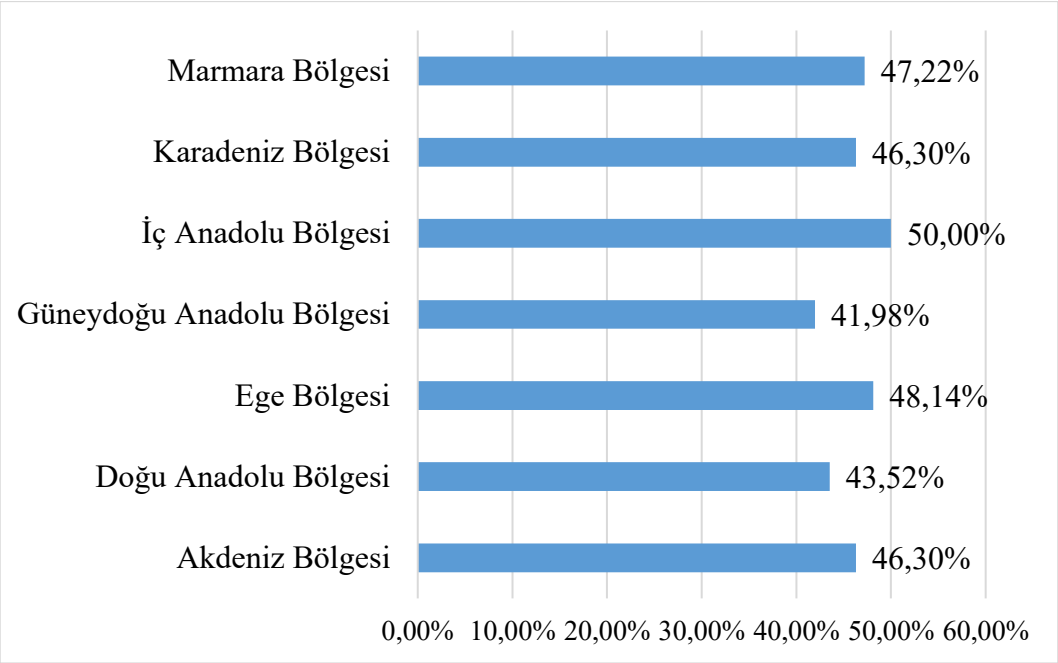

Şekil 6.3 Coğrafi bölgelerin bölgeselcilik ölçütlerine uyum oranları

Merkezi idare tarafından projelendirilen toplam 6 hükümet konağıyla, yarışma sonucu elde edilen toplam 20 proje kendi arasında karşılaştırılmıştır (Şekil 6.4). Alınan toplam uyum puanları yüzdeye çevrildiğinde, bakanlık projelerinin %52,47 ortalamaya, yarışma yoluyla elde edilen projelerin ise %44,81 ortalamaya sahip olduğu hesaplanmıştır. Bakanlık tarafından ve daha erken yıllarda yapılan projelerin bölgesel ölçütlere daha fazla uyum göstermesi ilgi çekicidir. Doğal ışık, yerel malzeme ve yerel yapım tekniği kullanımında ve ölçek/yükseklik olarak çevreye uyumda bakanlık projeleri, yarışma projelerine göre daha ön plana çıkmaktadır. Bu durum, erken dönemde daha küçük boyutlu yapılar yapılması ve dolayısıyla ışık almayan hacim çıkamayacak kadar ince en kesitli planlı ve yine bu projelerin genelde zemin üzeri iki katlı alçak yapılar olmasıyla da açıklanabilir. Yine erken dönemde, bilhassa doğal taş malzeme, yığma yapım sistemi ve kiremit çatı kullanımlarının yaygın olması da daha geç dönem modern mimari malzeme, cephe düzeni ve tekniğe sahip projelere kıyasla yerelden henüz kopmamalarının bir sonucu olarak bakanlık/imar müdürlüğü projelerinin mimarilerinin bölgeselcilik bağlamında uyumlarını yükseltmiştir.

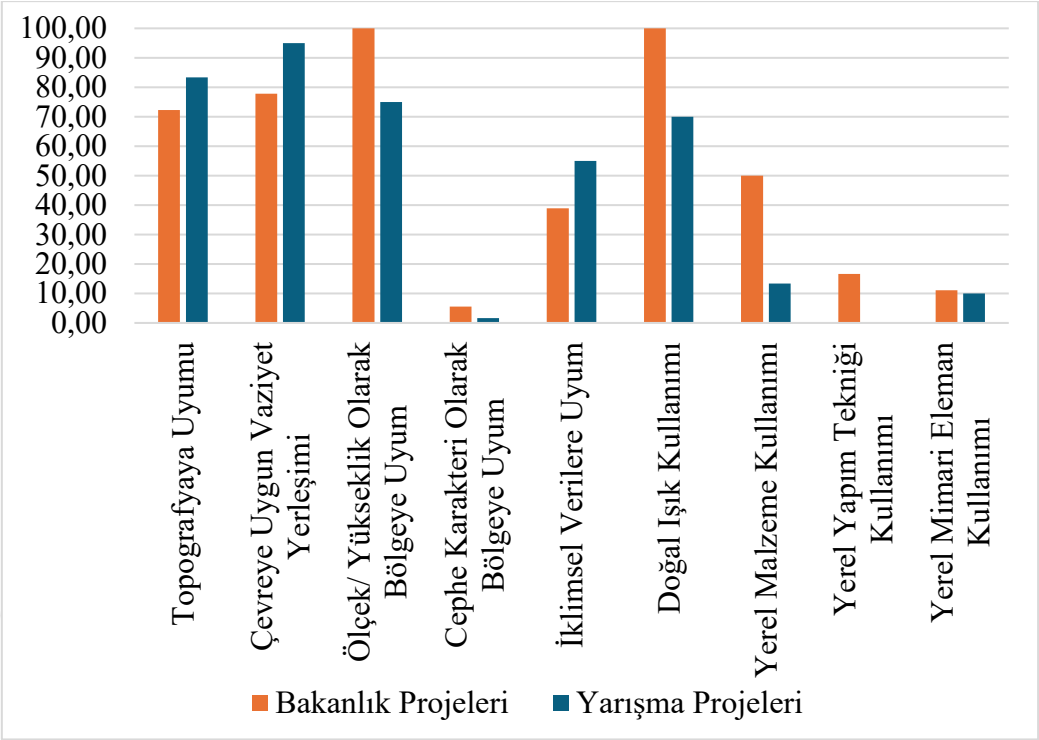

Şekil 6.4 Bakanlık/imar müdürlüğü ve yarışma projelerinin bölgeselcilik ölçütlerine uyumları

Sonuç olarak, 1950 ile 1980 arasında, toplamda 29 adet şehir merkezinde hükümet konağı tasarlama/yapım faaliyeti olduğu, bunlardan 22 tanesi için mimari proje yarışması açıldığı belirlenmiştir. Fakat Kırşehir'de Adıyaman için açılan yarışmada birinci gelen projenin uygulanmıştır. 6 adet şehirde ise Bayındırlık veya Nafia Bakanlıkları tarafından projelerin temin edildiği tespit edilmiştir. 5. Bölümün sonunda da ifade edildiği gibi merkezi yönetimden (Bakanlık ve/veya Yapı İşleri Müdürlükleri) gönderilen projelerden Çorum, Çanakkale, Tokat olmak üzere üçünün tip proje oldukları ve bu projelerin de 1950'li yıllarda uygulandığı saptanmıştır. Türkiye mimari ortamında yaşanan gelişmelere paralel olarak özellikle 1970'li yıllarla birlikte inşa faaliyetlerinin arttığı, 1960 sonrası hep yarışma yöntemiyle bu konakların projelerinin elde edildiği görülmüştür. Hükümet konakları, kentlerin en üst düzey devlet memuru olan valilerin yani mülkî idare amirlerinin çalışma ofislerini barındırmak ve devletle halk arasında köprü kurmakta olan simge yapılardır. Kentin kimliğine yani yerin ruhu denilen bölge özelliklerine sahip olması beklenmekteyken reelde durumun daha farklı olduğu gözlenmiştir. Öyle ki 1950'li yıllarda merkezi idareden temin edilen tip proje olduğu düşünülen projelerde ve yine bakanlık projesi olan Gaziantep Hükümet Konağı'nda halen II. Ulusal Mimari Akımının izleri gözlenebilmekteyken, 1960 ve sonrasında daha

modern, yersiz mimari dile ve çağdaş yapım tekniği ve malzemelerinin kullanımına rastlanmıştır. Temsil niteliğinin özellikle yarışma proje raporlarında sıklıkla vurgulandığı bu yönetim yapılarının, bölgesel mimariyi ve bazı çevresel koşulları, dikkate değer oranda göz ardı ettikleri de tespit edilmiştir. Dolayısıyla, modern çehreli, modern malzemeli, yapılı çevreyle ilişkiyi önemseyen ancak temsili nitelikler uğruna iklimle, yerel mimari ögelerle bağını koparan yapılar ortaya çıkmıştır. Bu durum da 20.yy ortalarında bölgesel özelliklerin en azından malzeme seçimi ve cephe tasarımlarında vurgulanmasının devlet eliyle sağlanmaya çalışıldığı, ancak genel olarak ilgili yıl diliminde hükümet konaklarının bölgesel özelliklerin çoğunu taşımadığı şeklinde yorumlanabilir. Yerel mimariden bağımsız olarak, 20.yy. mimarlığının bütün dünyadaki izlerini barındırdığı ve kentin diğer kamu binalarından ayrıştırılamadığı olarak da değerlendirilebilir. Yine de tasarlandıkları dönemin mimari perspektifine, hakim otoritenin ideolojisine ışık tutan bu yapıların Tablo 5.8'de de görüldüğü üzere büyük bölümünün günümüze ulaşamamış olması, korunamaması ve ayakta olanların bile tescilsiz durumda olmasının yakın dönem kültürel mirasımızın korunması noktasında bir eksiklik ve sorun teşkil ettiği düşünülmektedir. Kent belleğinde yeri olan bu yapıların, tescillenerek özgün karakterlerini kaybetmeden düzenli bakımlarının yapılması, artan ihtiyacı karşılayamayanların yıkılması yerine yeniden işlevlendirilerek kullanımda tutulması kıymetli ve önemlidir. Ayrıca tez çalışmasında, bu yıllar arasında inşa edilen özellikle Niğde, Çanakkale, Kütahya, Trabzon ve Tokat Hükümet Konaklarıyla ilgili hiç çalışma olmadığı ve yönetim yapılarının yere uygunluklarının araştırılması noktalarında literatürde bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Tez çalışmasının, bu konularda ve bölgeselcilik bağlamında mimari ürünlerin değerlendirilmesinde ölçüt belirlenmesi ve derecelendirme yöntemine örnek oluşturması anlamında gelecek kaynaklara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Abidin, M. Z. (2018). *Bellek Mekanlarında Sorunlar Ve Öneriler: Trabzon Kenti & Geleneksel Evleri Örneği* [Tam metin]. Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu. Trabzon.

Afyon Kocatepe Üniversitesi. (tarih yok). *Afyonkarahisar*. https://yos.aku.edu.tr/afyonkarahisar/ adresinden alındı.

Ahmad, F. (1999). *Modern Türkiye'nin oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Ahmad, F. (2019.). Cumhuriyet Türkiye'sinde Siyaset ve Siyasi Partiler. R. Kasaba (Dü.), *Türkiye Tarihi (1839-2010)* içinde (s. 229-274). İstanbul: Kitap Yayınevi.

Ajans Manisa. (2015, Ocak 28). *Eski Hükümet Binası Yıkım İşlemleri Başladı*: https://www.ajansmanisa.com/haber-557498-eski-hukumet-binasi-yikim-islemleri-basladi?utm_source=chatgpt.com adresinden alındı.

Akansel, S. (1990). *Edirne Kaleiçi Geleneksel Konutlarında Plan ve Cephe Analizi*

[Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Akansel, S. (2004). Edirne Kaleiçi Geleneksel Konutlarının Plan ve Cephe Özellikleri. *S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Dergisi*, 19(1), s. 101-112.

Akay, Z. (2018, Mart-Nisan). Kişisel Çabalardan Profesyonelliğe: Türkiye'de Mimarlık Dergilerine Kısa bir Bakış. *Mimarlık*, s. 45-48.

Akbaba Haber Ajansı. (2014, Ekim 9). *Edirne Valiliği Binası Tarihi Kimliğine Kavuşuyor*: https://www.akbabahaber.com.tr/edirne-valiligi-binasi-tarihi-kimligine-kavusuyor/20189/ adresinden alındı

Akçay, F. Ç. & Paç, D. G. (2023). Erk Eksenli Ulusal Mimari Proje Yarışmaları: 70'li Yıllar Hükümet Konakları. F.Sönmez, S. Arslan Selçuk (ed.), *Anadolu'nun İmarında Yarışmalar 1930- 1990* içinde, (ss.275-291) İdealkent.

Akdoğmuş, S. (2019). Bir Bina Üç Katman: Ankara Türk Tarih Kurumu Binası'nın (1951-67) Tasarım Katmanları Üzerinden Mimar Turgut Cansever'in 16 Yılı [Tam metin]. "Tasarım Ve Katmanlaşma" Temalı Ulusal Tasarım Günleri Sempozyumu, s. 61-72.

Akın, E. S., & Özen, H. (2010). Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi. *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 2(2), s. 167-189.

Akın, E. S., Ercan, A. K., Mumcuoğlu, S. S., & Başaran, E. Y. (2018). Yeniden İşlevlendirilen Bir Geleneksel Konut; Tokat Vasfi Süsoy Evi, . *TÜBA-KED*(17), s. 119-139.

Akın, G. (2004). Brütalizm,Bir Modernist Üslup. *Betonart Dergisi* (8), s. 2.

Akok, M. (1963). Kütahya ve Uşak Şehirlerinin Eski Evleri. *Türk Etnografya Dergisi*, s. 5-17.

Akseki Kaymakamlığı. (tarih yok). *Akseki Hükümet Konağı:* http://www.akseki.gov.tr/kurumlar/akseki.gov.tr/Fotograf-Galerisi/Hukumet-Konagi/Hukumet--Konagi.jpg adresinden alındı

Aktaş, H. İ. (2023). *Tarihi Sivas Konakları'nın Plan Şemaları Bağlamında Korunmuşluk Düzeylerinin Belirlenmesi/Düzenlenmesi* [Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Aktüre, S. (1978). *19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti- Mekansal Yapı Çözümlemesi*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.

Alsaç, Ü. (1973). Türk Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Devrindeki Evrimi. *Mimarlık, 121* (11-12), s. 12-25.

Alsaç, Ü. (1998). Mimarlıkta 1950 Kuşağı. *Egemimarlık Dergisi*(3).

Altuner, H. (2018). *Geleneksel Niğde Evleri*. Niğde: Niğde Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Ankara İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Cumhuriyet Müzesi (II. TBMM Binası)*: https://ankara.ktb.gov.tr/TR-260397/cumhuriyet-muzesi-ii-tbmm-binasi.html adresinden alındı

Anonim. (1975). *Kütahya Hükümet Konağı mimari yarışma projeleri-plan analizleri.* Ankara: Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü.

Anonim. (2022). *Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Konut Projeleri 5*. Ankara: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.

Antakya Ticaret Borsası. (tarih yok). *Ekonomik ve Coğrafi Yapı:* https://www.antakyatb.gov.tr/AntakyaTanitim/EkonomikveCografiYapi/tabid/4251/Default.aspx#:~:text=Antakya'da%20hakim%20r%C3%BCzgar%20y%C3%B6n%C3%BC,4.7%20m%2Fsn'dir. adresinden alındı

Antalya Bugün. (2007, Kasım 26). *Eski Hükümet Konağı'nın yüz yıllık öyküsü (1)*: https://antalyabugun.com.tr/makale/eski-hukumet-konaginin-yuz-yillik-oykusu-1-305 adresinden alındı

Antalya Büyükşehir Belediyesi. (2019). https://www.antalya.bel.tr/i/cografya adresinden alındı

Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Kaleiçi*: https://antalya.ktb.gov.tr/TR-67575/kaleici.html adresinden alındı

Aras, L. (2015, Aralık). Günümüz Mimarlık Ortamına Geçmişten Katkılar: Pessac, CIAM ve Pruitt-Igoe. *Tasarım + Kuram, 20* (11), s. 19-34.

Architectuul. (2019, Ağustos 30). *Hassan Fathy*: https://architectuul.com/architect/hassan-fathy adresinden alındı

Arkitekt. (1956, Mart). Sakarya Hükümet Konağı Proje Müsabakası. (285), s. 105-108.

Arkitekt. (1958). Urfa Hükümet Konağı Proje Müsabakası. 3(292), s.114-121.

Arkitektüel. (tarih yok). *ODTÜ Mimarlık Fakültesi*: https://www.arkitektuel.com/odtu-mimarlik-fakultesi/ adresinden alındı

Arkitektüel (tarih yok). *Dessau Bauhaus*: https://www.arkitektuel.com/dessau-bauhaus/ adresinden alındı

Arkitera. (2014, Aralık 9). *Edirne Valiliği Yeşil Bir Tapınağa mı Dönüşüyor?:* https://www.arkitera.com/haber/edirne-valiligi-yesil-bir-tapinaga-mi-donusuyor/ adresinden alındı

Arkitera. (tarih yok). https://v3.arkitera.com/diyalog.php?action=displaySession&ID=59&year=2003&aID=532 adresinden alındı

Arkitera. (tarih yok). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mimarlık Fakültesi*: https://www.arkitera.com/proje/orta-dogu-teknik-universitesi-odtu-mimarlik-fakultesi/ adresinden alındı

Arkitera. (2003). https://v3.arkitera.com/v1/gununsorusu/2003/04/29.htm adresinden alındı

Arkiv. (tarih yok). *Sosyal Sigortalar Kurumu Zeyrek Tesisleri*: https://www.arkiv.com.tr/proje/sosyal-sigortalar-kurumu-tesisleri-zeyrek/3226 adresinden alındı

Aslanoğlu, İ., İdil, B., İnan, U., Karaaslan, M., Ortaylı, İ., Özbek, N., & Yatman, A. (1984). Söyleşi: Osmanlı'dan bugüne hükümet konakları. *Mimarlık dergisi*. (G. Birkan, Röportaj Yapan) İstanbul.

Asquith, L., & Vellinga, M. (2006). *Vernecular Architecture in the Twenty-First Century*. London and New York: Taylor&Francis Group.

Avcı, Y. (2016). *Osmanlı Hükümet Konakları Tanzimat Döneminde Kent Mekanında Devletin Erki ve Temsili*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Aycı, H. (2008). *Yerelin İçerisindeki Evrenseli Aramak: 'Elestirel Bölgeselcilik'in Öne Çıkan Kavramlarıyla Han Tümertekin'in B2 ve SM Evlerine Bir Bakış...* [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Aydın, K. (2023). *Google Maps. Artvin Valiliği*: https://lh3.googleusercontent.com/gps-cs-s/AC9h4nrXVdG4GVRTT1P30Q9tXnJKGpxFEpIiI4_IOHWr4jjW40BkxXnQHJD0ic3ndsEOOvePXukdXfwZ1LbI1JnWu_lzN8l6-4hrK8l0ZDosCDQkTT95B6hMItiXdO0TFfYFZtejwtW4GQ=s680-w680-h510-rw adresinden alındı

Aygül, F. (2022). *Edirne Kaleiçi'ndeki Sivil Mimarlık Örnekleri ve İlhan Koman Evi Restorasyon Önerisi* [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ayyıldız, S., & Özbayraktar, M. (2018). Kültürel Süreklilik için Tipolojik Analizin Önemi: İzmit Merkez Geleneksel Konutları Örneği. *Online Journal of Art and Design, 6*(4).

Azazieh, S. (2024). *Google Maps*. https://lh3.googleusercontent.com/gps-cs-s/AC9h4noaGIrCkABVowhKTk_wSqO4bVRLwE7PNb1E-gUKfZJBCFTULKp1drgdtJ4ao9OnURqptvSFE6vcoJRWArJFX9gcBAursB

S_x4pBvjjQo95pIb_ELiL08V1-fudXZbCgzR1ZbFUW=s680-w680-h510-rw adresinden alındı

Balaban Varol, E., & Cankız Elibol, G. (2021). İnşadan İskâna Ortak Mekânların Değişimi: 1950-1980 Yılları Arasında Ankara'da İnşa Edilen Kooperatif Yapıları Üzerinden Bir Araştırma. *Megaron*, *16* (3). s. 488-507.

Batur, A. (1984). Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi (s. 1379-1424)* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bayındırlık Bakanlığı (1975). *Bingöl Hükümet Konağı Mimari Yarışması Jüri Raporu.*

Bayraktar, N. (2020). Kent ve Mimarlık Üzerine Dönemsel Okumalar: Ankara'da İki İşhanı. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 157-175.

Benian, E. (2016, Nisan 26). *Tarih ve Kültür Kenti Edirne.* Arkitera. https://www.arkitera.com/gorus/tarih-ve-kultur-kenti-edirne/ adresinden alındı

Beşiktaş Yerel Tarih Projesi. (1948). *Taşlık Kahvesi*: http://www.besiktasyereltarih.com/tr-tr/kulupler-lokaller-kahvehaneler/taslik-kahvesi adresinden alındı

Bingöl Net Haber. (2022, Ekim 13). *Bingöl Hükümet Konağı eski binası tarihten siliniyor:* https://www.bingolnethaber.com/haber/bingol-hukumet-konagi-eski-binasi-tarihten-siliniyor-1034.html adresinden alındı

Bir Mimar, Alpay Aşkun (. (1989). *Mimarlık*, (233), s. 66-75.

Börekcioğlu, A. (2013). *Uşak Kentinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının İncelenmesi ve Mimarlık Mirasına Yönelik Dönüşümlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Britannica. (tarih yok). *International Style*: https://www.britannica.com/art/International-Style-architecture adresinden alındı

Butasım, N. (2010). *Bingöl'deki Mimari Eserler* [Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Büyükmıhçı, G. (2001). Antakya Evleri. *Arkitekt*. 487.ss. 72-77.

Canan, F., Kobya, H. B., Aköz, A. B., & Temizci, A. (2020). Vernaküler ve Çağdaş Mimarlık Örneklerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi: Antalya Kaleiçi ve Deniz Mahallesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, s. 256-266.

Canizaro, V. (2007). *Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition.* New York: Princeton Architectural Press.

Canoğlu Kocaman, S. (2019). *Haluk Baysal-Melih Birsel Mimarlık Pratiğinin Modern Mimarlık Mirası Kapsamında Değerlendirilmesi - Hukukçular Sitesi Örneği* [Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Cansever, T. (1966). Türk Tarih Kurumu Binası. *Mimarlık*, *4*(12) s. 25-27.

Cengizkan, N. M. (2015). Moderne Yönelik Yeni Bir Yıkım Tehdidi Daha: Seyfi Arkan'ın İller Bankası Binası. *Mimarlık*(381).

Cighi, C. I. (2008). *Senses of Place* [Master's Thesis, Graduate School of the University of Massachusetts].

Ciğer, Ö. Ö. (2016). *Antalya Taşağıl Geleneksel Yerleşim Dokusunun Koruma Bağlamında Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

CNN Türk. (2023, Şubat 21). *Tarihi Hatay Valilik binasının bir bölümü yıkıldı*: https://www.cnnturk.com/turkiye/tarihi-hatay-valilik-binasinin-bir-bolumu-yikildi-1893084 adresinden alındı

Coğrafya Dünyası. (tarih yok). *Kars*: https://www.cografya.gen.tr/tr/kars/iklim.html adresinden alındı

Coğrafya Dünyası. (tarih yok). *Kütahya*: https://www.cografya.gen.tr/tr/kutahya/iklim.html adresinden alındı

Corbusier, L. (1950). *Le Modulor.* Boulogne: Edition de l`architecture d`auhourd`hui.

Cumhuriyet. (2019, Mayıs 3). *90 yıllık tarihin tanığı*: https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/90-yillik-tarihin-tanigi-1374676 adresinden alındı

Curtis, W. (1996). *Modern Architecture since 1900* (Third Edition b.). London: Phaidon Press.

Çağlar, A. (2017, Aralık). *Google Maps. Bingöl Valiliği*: https://maps.app.goo.gl/APe9zRrY7xnsj3yZA adresinden alındı

Çanakkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Coğrafya*: https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70467/cografya.html adresinden alındı

Çankırı Belediyesi. (tarih yok). *Butik Müzeler Şehri Çankırı*. Çankırı Belediyesi.

Çankırı Valiliği. (tarih yok). *Çankırı Sivil Mimari Örnekleri:* http://www.cankiri.gov.tr/mimari adresinden alındı

Çakmak, A. (2021). Yapı Malzemesinin Tarihsel Gelişimi ve Mimarlığa Etkileri, *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 5:1; 4154.

Çapakçur. (2022, Şubat 10). *Hükümet konağı yıkım ihalesi yapıldı*: https://www.capakcurgazetesi.com.tr/hukumet-konagi-yikim-ihalesi-yapildi/88727/ adresinden alındı

Çetin, Y. (2006). *Sakarya ve İlçelerinde Türk Dönemi Sivil Mimari Eserler* [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Çetinel, M. (tarih yok). *Niğde Hükümet Konağı*[fotoğraf]. Niğde Belediyesi Arşivi.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (tarih yok). *Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Tip Konut Projesi Trabzon Evleri*: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/destek/icerikler/trabzon_yoresel-20191127140907.pdf adresinden alındı

Çiftçi, H., & Gümüş, K. (2022). *Niğde ili rüzgâr karakteristiğinin belirlenmesi*. [Tam metin]. IV. Uluslararası Türk Dünyası Fen Bilimleri ve Mühendislik Kongresi, (s. 1050-1063). Niğde.

Çilingir, B. (2000). *Cumhuriyet Dönemi Proje Yarışmalarında Değerlendirme Kriterleri ve Gelimi Çalışma Alanı: Kamu Yönetim Binaları* [Yüksek lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Çınar, B. M. (2023). *Mimari Söylemin Video Oyunları Üzerindeki Etkisi:Las Vegas'ın Öğrettikleri (Learning From Las Vegas) Adlı Kitap Üzerinden Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Çizgen, G. (tarih yok). *İstanbul Hilton Hotel*. Salt Araştırma: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/89121?mode=full adresinden alındı

Çorbacı, K. (tarih yok). *Sedad Hakkı Eldem ve Hilton Oteli*. https://kaancorbaci.com/sedad-hakki-eldem-ve-hilton-oteli/ adresinden alındı

Çorum İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Geleneksel Çorum Evleri*: https://corum.ktb.gov.tr/TR-58759/geleneksel-corum-evleri.html adresinden alındı

Çorum Valiliği. (tarih yok). *Hükümet Konağı Tarihçesi*: http://corum.gov.tr/hukumet-konagi-tarihcesi adresinden alındı

Dağıstanlı, K. (2007). *Mimarsız Mimarlık ve Bingöl, Kiğı, Alagöz Köyleri Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Dailymotion. (2021). *Eski Çorum - Old Corum / Eski Türkiye - Old Turkey (Renkli - Colorized) 1930'larla 1980'ler arası görüntüler / fotoğraflar*: https://www.dailymotion.com/video/x810oof adresinden alındı

Davulcu, m. (2009). Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 17*(2), s. 687-706.

Demirarslan, D. (2018). Türkiye'de Kentsel Yerleşim ve Konut Gelişimi: Geçmişten Günümüze İzmit Örneği. *The Journal of Social Sciences*(20), s. 99-122.

Demirarslan, D. (2018). Sedad Hakkı Eldem Eserlerinde Bütüncül Tasarım Kapsamında İç Mekânın Tasarımı ve Etkileri. *Kesit Akademi Dergisi*(16), s. 32-56.

Demirbağ, U. (2020). Çankırı'da Günümüze Gelmiş Bir Konut Yapısı Örneği: Dilber Yeşildağ Evi. *The Journal of Academic Social Science Studies*(80), s. 377-394.

Demirbağ, U. (2021). *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Konutları Arasında Çankırı Geleneksel Konutlarının Yeri* [Doktora Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Demirgüç, U. (2006). *Mimarlıkta Eleştirel Bölgeselcilik ve Turgut Cansever* [Yüksek Lisans Tezi, İTÜ]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Demiriz, A. (2019). *Cumhuriyet Mimarlığının Uluslararası Dönemi: 1940-1970* [Yüksek Lisans Tezi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Demirören Haber Ajansı. (2024, Mart 16). *Depremde hasar gören tarihi Hatay Valiliği binasının yıkımı gerçekleşti*: https://www.dha.com.tr/gundem/depremde-hasar-goren-tarihi-hatay-valiligi-binasinin-yikimi-gerceklesti-2405608 adresinden alındı

Demirören Haber Ajansı. (2024, Ocak 10). *Tokat'ta kamu binaları yenileniyor; valilik binası için de yıkım kararı*: https://www.dha.com.tr/foto-galeri/tokatta-kamu-binalari-yenileniyor-valilik-binasi-icin-de-yikim-karari-2372442 adresinden alındı

Dicle Üniversitesi. (tarih yok). *Tarihçe*: https://www.dicle.edu.tr/tr/birimler/ziya-gokalp-egitim-fakultesi/sayfalar/tarihce-6594 adresinden alındı

Dinç, H. (tarih yok). *Mimar Şevki Vanlı - Askeri Öğrenci Yurdu, Normal Kat Planı*, *Tandoğan - Ankara – Türkiye.* Pinterest: https://tr.pinterest.com/pin/291889619576769436/ adresinden alındı

Dolu, Y. B. (2010). *Eski Gümüşhane (Süleymaniye Mahallesi) Sit Alanı İçin Kentsel ve Yapısal Koruma Önerileri* [Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Duygun, E. (2023). *Kamu Yapılarında Biçimin Yeniden Üretimi ve Özgünlük Sorunsalı: Hükümet Konakları* [Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Dündar, M. (2019). Çanakkale'de İki Levanten Evi: Vitalis Konağı ve Whittall Konağı. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, s. 303-329.

Dündar, M. (2020). Çanakkale'nin tarihi konakları. *Turkish Studies, 15*(1), s. 147-173.

Eggener, K. L. (2002, Mayıs). Placing Resistance: A Critique of Critical Regionalism. *Journal of Architectural Education (1984-) ,* May, 2002, Vol. 55, No. 4 (May,, s. 228-237.

Elazığ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Yöre Mimarisi*: https://elazig.ktb.gov.tr/TR-245760/yore-mimarisi.html adresinden alındı

Eldem, S. (1940, Mart 4). Yerli Mimariye Doğru. *Arkitekt*(111-112), s. 69-74.

Eldem, S. H. (1973). Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. *Mimarlık,* s. 5-11.

EPA Mimarlık Ofisi. (tarih yok). *Aktur Bodrum Turizm Yerleşme Projesi*. http://epamimarlik.com/tr/proje/aktur-bodrum-turizm-yerlesme-projesi/ adresinden alındı

Erçin, Ç. (2005). *Mimarlıkta İklim Faktörü ve Bu Faktöre Bağlı Olarak Konut Alanlarında Fiziksel Yerleşme Yoğunluğunun Belirlenmesi İçin İlkeler* [Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi].

Erek İnce, H. (2024). *Kaybolan Geçmişin İzini Sürmek: Adapazarı Kent Tarihi (1923-1980)* [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ergut, E. A., Akpınar, İ. Y., & Akay, Z. (2015). *Büyük İstanbul Tarihi. Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da Mimarlık*: https://istanbultarihi.ist/326-cumhuriyet-doneminde-istanbulda-mimarlik adresinden alındı

Erkal Güngören, M. A. (1969). *Artvin Hükümet Konağı: Yarışma maketi fotoğrafı ve proje alanının inşaat öncesi görünümü*. Salt Araştırma: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/205389 adresinden alındı

Erkılıç, M. (1998). Legitimization Of The Regionalist Idea In Architecture Through Mumford's Early Writings. *METU JFA*, s. 5-23.

Erkol, İ. (2017). Yerel ile Evrenselin Ara Kesitinde Mimarlık: İstanbul Manifaturacılar Çarşısı. *Mimarlık*(396).

Ertuğrul, İ. (2011). *2000'lerde İstanbul'da Gerçekleştirilen Konut Projelerinin Mimarlıkta Bölgeselcilik Bağlamında Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Erzurum Büyükşehir Belediyesi. (tarih yok). https://www.erzurum.bel.tr/sanaltur/sanaltur/belediye-hizmet-binasi/html/index.html adresinden alındı

Eski İstanbul & Türkiye Video Arşivi. (2021). *Eski Çankırı - Old Cankiri / Eski Türkiye - Old Turkey (Renkli - Colorized) 1920'lerle 1970'ler arası görüntüler / fotoğraflar - Images / photos between 1920's and 1970's.* Dailymotion. https://www.dailymotion.com/video/x80xus2 adresinden alındı

Eski İstanbul & Türkiye Video Arşivi. (2021, Mart 21). *Eski Adıyaman - Old Adıyaman / Eski Türkiye - Old Turkey (Renkli - Colorized) 1950'lerle 1990'lar arası görüntüler / fotoğraflar - Images / photos between 1950's and 1990's*. Dailymotion. https://www.dailymotion.com/video/x802wgl adresinden alındı

Eski Türkiye Arşivi/ Bahadır Arşiv. (2021, Nisan 15). *Eski Gümüşhane (Renkli) 1900'lerle 1970'ler arası renklendirilmiş görüntüler.* Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=_FjFayIGSMM&ab_channel=EskiT%C3%BCrkiyeAr%C5%9Fivi%2FBahad%C4%B1rAr%C5%9Fiv adresinden alındı

Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi. (2018, 4 1). *Tokat Kartpostalı*: https://www.eskiturkiye.net/2616/tokat-kartpostali adresinden alındı

Eskişehir valiliği. (tarih yok). http://www.eskisehir.gov.tr/foto.asp?tur=eski adresinden alındı

Facebook. (2020). *Mimarlık Tarihi*: https://www.facebook.com/photo/?fbid=637645613615496&set=pcb.637645786948812 adresinden alındı

Faiz Büyükçam, S., & Zorlu, T. (2018). Güneydoğu Anadolu Bölgesi Geleneksel Konutlarında Mahremiyet. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8(2), s. 422-436.

Fathy, H. (1990). Hasan Fethi Konuşuyor. *Arredamento Dekorasyon Dergisi*(19), s. 89-91.

Frampton, K. (1983). Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance. K. Frampton, & H. Foster (Dü.) içinde, *The Anti-Aesthetic Essays on PostModern Architecture* (s. 16-30). Washington: Bay Press.

Frampton, K. (1987). Ten Points on an Architecture of Regionalism. A Provisinal Polemic. V. B. Canizaro (Dü.) içinde, *Architectural Regionalism Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition*.

Frampton, K. (1992). *Critical Regionalism: Modern Architecture and Cultural Identity, Modern Architecture, a Critical History (World of Art)*. London: Thames and Hudson.

Frampton, K. (2007). *Modern Architecture*. Thames & Hudson.

Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). Temmuz 18, 2025 tarihinde *Tarihi Gaziantep Evleri*: https://gaziantep.ktb.gov.tr/TR-52358/tarihi-gaziantep-evleri.html adresinden alındı

Google Maps. (2017, Temmuz). *Çanakkale Valiliği | Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü*: https://www.google.com/maps/place/%C3%87anakkale+Valili%C4%9Fi+%7C+Bilgi+%C4%B0%C5%9Flem+%C5%9Eube+M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC/@40.151665,26.405789,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIC4y8y1lgE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Flh3.googleusercontent adresinden alındı

Google Maps. (2025). *Gümüşhane Valiliği*: https://www.google.com/maps/place/Karaer,+Sebahattin+Ayta%C3%A7+Cd.,+29000+G%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fhane+Merkez%2FG%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fhane/@40.4599545,39.4797476,3a,50.7y,102.11h,97.86t/data=!3m7!1e1!3m5!1saQpFfv8cNY8ogFIoDCGPKg!2e0!6shttps:%2F%2Fstreetviewpix adresinden alındı

Google Street View. (2015, Haziran). *Yüzbaşı Emrullah Sk.*: https://maps.app.goo.gl/tJ54xhMyHkfLoEh27 adresinden alındı

Görgülü, L. S., Salman, A., Polat, C. H., & Yavuz, A. Ö. (2021). Kentsel Bir Arayüz Olarak Kars'taki Rus Dönemi Kamu Yapıları Cephelerinin Göstergebilimsel Analizi. *idealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 12(34), s. 1803-1824.

Görmez Eren, B. (2019). *Adıyaman Halil Bilgiç Evi Restorasyon Ve Koruma Çalışması* [Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Güleçoğlu, H. N. (2019). *Artvin Geleneksel Evlerinde Cephe Tipolojisi Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Gülen, M. (2023). Yakın Dönem Modern Mimarlık Mirası Bağlamında Anadolu'daki Hükümet Konakları Üzerine Bir Trioloji: Kars-Bingöl-Erzurum. *Anadolu'nun İmarında Yarışmalar: 1930-1990*. içinde Ankara: idealkent.

Güler, K., & Bilge, A. C. (2016). Modern Mimarlık Mirası Bağlamında Artvin Hükümet Konağı'nın (1974) Değerlendirilmesi. *Megaron, 1*(11), s. 15-34.

Gümüş, B. (2019). *Geleneksel Konut Cephelerinin Görsel Analizi: Afyonkarahisar Örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Gümüşhane Valiliği. (tarih yok). *Tarihçe*: http://www.gumushane.gov.tr/tarihce adresinden alındı

Gündem Kocaeli. (2015, Temmuz 17). *Eski valilik binası yıkılacak*: https://www.gundemkocaeli.com.tr/haber/8998612/eski-valilik-binasi-yikilacak adresinden alındı

Gündoğdu, H. (2007). *XIX. Yüzyıl Kars Yapılarına Baltık Mimari Üslubunun Yansıması* [Tam metin]. XIII. Türk Sanatları Kongresi, (s. 79-99). Budapeşte.

Güngör, S., & Cengiz, T. (2006). Artvin İlinin İklim Konforuna Sahip Rekreasyon ve Turizm Alanları. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi,* 7, s. 69-80.

Güngören, E., Aslaner, M. A., & Gürel, S. (1974). *Artvin Hükümet Konağı Yarışma Projesi.* Salt Araştırma: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192127 adresinden alındı

Gürsel, E., Güner, N., Ertüzün, Ö., & Çubuk, M. (1979). İki Tatil Sitesi, Bodrum ve Datça. *Çevre Dergisi*, s. 11-33.

Gürsoy, E. (2016). Uşak'taki Tarihi Evlerde Çıkmalar. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), s. 349-361.

Güven, İ. (2025). *Trabzon Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

Güzel, A. (2013). Coğrafi Özellikleri Bakımından Anadolu Şehirlerindeki Geleneksel Konutlar: Şanlıurfa Örneği. *Turkish Studies, 8*(12), s. 569-590.

gzt Arkitekt. (tarih yok). *Konut kooperatifçiliğinin ilk örneklerinden biri*: *Hukukçular Sitesi*: https://www.gzt.com/arkitekt/konut-kooperatifciliginin-ilk-orneklerinden-biri-hukukcular-sitesi-3674132 adresinden alındı

H. İ., D. (2009). *İdrak ve İnşa, Turgut Cansever Mimarlığının İki Düzlemi*. İstanbul: Klasik Press.

Haberadiyaman.com.tr. (2021, Aralık 4). *Eski Hükûmet Konağı ve Adliye binası Adıyaman.* Instagram. https://www.instagram.com/p/CXC-WgnoiWX/ adresinden alındı

Haberci18. (2021, Mart 16). *Eski Valilik Binası Yıkılıyor*: https://www.haberci18.com/1986-ya-kadar-zaten-yesilliklerle-doluydu/21868/ adresinden alındı

Halaç, H. H., & Parla, C. (2012). 1 No.Lu Şeriyye Sicil Defterine Göre 17. Yüzyıl Sonu 18. Yüzyıl Başında Kütahya'da Konut Tipolojisi (1695-1703). *E-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Humanities, 7*(3), s. 205-221.

Halaçoğlu, N. K. (2018). *Osmanlı Rumeli Vilâyetleri Hükümet Konaklarında İdeoloji ve Erk'in Mimari Temsili (1839-1922)* [Doktora Tezi, Atılım Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Halis, O., & Gönençgil, B. (2022). Edirne İlinin İklim Özellikleri. A. ERTEK (Dü.) içinde, *Edirne İlinin Coğrafyası* (s. 65-82). Türk Coğrafya Kurumu.

Hasol, D. (1999). *Cumhuriyet Dönemi Mimarlığından Bir Panorama. Osmanlı Kültürel Mirası ve Mimarlıkta Süreklilik*. İstanbul: İTÜ. https://www.doganhasol.net/etiket/itu-sempozyum-kitabi-osmanli-kulturel-mirasi-ve-mimarlikta-sureklilik adresinden alındı

Hasol, D. (2002). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: YEM Yayınları.

Hatay Valiliği. (tarih yok). *Sosyal ve Coğrafi Durum*: http://www.hatay.gov.tr/sosyal-ve-cografi-durum#:~:text=%C4%B0lde%20yazlar%C4%B1%20s%C4%B1cak%20ve%20kurak,ise%20en%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCk%20de%C4%9Ferler e%20ula%C5%9F%C4%B1r. adresinden alındı

Heidegger, M. (2018). *Varlık ve Zaman*. Alfa Yayınları.

Hızlı, N., & Aysel, N. R. (2016). 1930-1936 Güzel Sanatlar Akademisi'nde Mimarlık Eğitim Reformu ve Ernst Egli. *Mimarlık*(389).

İlkha. (2022, Eylül 23). Bingöl'de yarım asırlık hükümet konağı binasının yıkım işlemleri başladı: https://ilkha.com/guncel/bingol-de-yarim-asirlik-hukumet-konagi-binasinin-yikim-islemleri-basladi-208763 adresinden alındı

İMÇ. (tarih yok). https://imc.org.tr/tarihceler/1001 adresinden alındı

Ingarden, K. (2018). Between Critical Regionalism, Neo-vernacularism and Localised Modernism. *eCAADe*, (s. 17-24).

İstanbul Belediye Binası Proje Münasabakası. (1953, Mayıs 6). *Arkitekt*, s. 71.

İstanbul İmar. (2024). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Binası*: https://www.imar.istanbul/tr/proje/istanbul-buyuksehir-belediyesi-binasi adresinden alındı

İTÜ Kampüs Planlama Kurulu. (1979). *İTÜ Ayazağa Kampüsü Planlamanın Geçirdiği Safhaların Kronolojik Tarihçesi*. İstanbul.

Janus Mezat. (2023). *Aydın Hükümet Konağı 1930'lar:* https://www.janusmezat.com/urun/8594747/aydin-hukumet-konagi-1930-lar adresinden alındı

Kaleoğlu Kanalıcı, A. (2012). *Geleneksel Gaziantep Evleri Yapı Üretimi Analizi* [Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kandemir, S. Y., Bektaş, V., & Açıkkalp, E. (2019). Dıştan yalıtım uygulamalarında farklı duvar modelleri için optimum yalıtım kalınlıklarının belirlenmesi ve ekonomik analizleri. *DÜMF Mühendislik Dergisi*, 1(10), s. 275-288.

Karaarslan, N., & Karaarslan, M. (1979). Hükümet Konağı, Antalya. *Çevre* (5), s. 41-43.

Karaarslan, N., & Karaarslan, M. (1979). Hükümet Konağı, Çankırı. *Çevre* (5), s. 52-55.

Karadeniz Kültür Envanteri. (tarih yok). *Artvin Halk Kültürü*: https://karadeniz.gov.tr/mimari-tercihler-2/ adresinden alındı

Karadeniz Kültür Envanteri. (tarih yok). *Trabzon Halk Kültürü*: https://karadeniz.gov.tr/yoresel-mimari-8/ adresinden alındı

Karadoğan, U. C. (tarih yok). *Devlet Planlama Teşkilatı*. Atatürk Ansiklopedisi: https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/devlet-planlama-teskilati/ adresinden alındı

Karakaş, S. (2008). *Elazığ Geleneksel Konut Kültürü* [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kars Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü. (2011). *Kars Kentleşme Yerleşme ve Mekansal İnceleme Raporu*.

Kars Valiliği. (2009). *Google Maps*: https://www.google.com/maps/contrib/101111405739369300965/photos/@40.600137,43.0953248,3a,88.3y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipPSnkMY6XXALXybcGbche00dkmP5YEYEzQMxFJn!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Flh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipPSnkMY6XXALXybcGbche00dkmP5Y adresinden alındı

Karsem. (tarih yok). *Sakarya Hakkında Bilinmesi Gerekenler*: https://karsem.karatay.edu.tr/sakarya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler?srsltid=AfmBOooXLOMUaf9GYXtdUeFuCQz2-A4rQ3Twmq8Et6oZC-mNdCW5inev adresinden alındı

Kaymak, A. H. (2013). *Hükümet Konağı (A Blok) (Tescilli Bina) Mevcut Durum Değerlendirme Raporu*. Tokat: Pelse İnşaat.

Kayserili, A. (2011). *Erzurum Şehri'nin Kültürel Coğrafyası (Maddi Kültür Öğelerine Göre)* [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Keser, O. (2017). *Google Maps:* https://lh3.googleusercontent.com/gps-cs-s/AC9h4nqnE6N6-NPM5zsFJNsodNkxjNIfRRrZYjSkQSCFYEr9BQYeZ8i7VdAZiiZ2bB8hkmrUgXQoO3prWrjc9_E-noc2L3F5OtT2OXf4b6LzxsAzAtnONU-NDxSIwWYcEsLlZKT-plYyLA=s680-w680-h510-rw adresinden alındı

Keskinbaş, N., & Albayrak, F. (2003). Melih Birsel'le Söyleşi. *Yapı Dergisi* (256), s. 45-51.

Khan, H.-U. (1998). *International Style, Modernist Architecture from 1925 to 1965*, . Köln: Benedikt Taschen Verlag.

Kılcı, G., & Urak, Z. G. (2021). Sivas Geleneksel Konut Mimarisinin Özellikleri ve Korunma Sorunları. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 6*(2), s. 371-392.

Kılıç, N. (2025. *Edirne Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

Kılıç Sözer, D. (2022). *Cumhuriyet Sonrasında Çorum Kent Merkezinde Mimari ve Kentsel Gelişim (1923-1968)* [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kırşehir. (2016, Şubat 19). *Facebook*: https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10153626614078171&id=45935578170&set=a.10151160343343171 adresinden alındı

Kitantik. (2024, Ekim 1). *Kütahya Kartpostal - Kütahya Eski Resimleri, Fotoğrafları 19*: https://www.kitantik.com/sozluk/Kutahya-Kartpostal-Kutahya-Eski-Resimleri-Fotograflari-19_1br9qfwm1q1hxq018lc adresinden alındı

Koca, F. (2016). Muğla'da Osmanlıdan Cumhuriyete İdari Merkezin Sembolü: Hükümet Konakları. *Mimarlık Dergisi*(389). http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=403&RecID=3921 adresinden alındı

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi. (tarih yok). *Tarihi ve Kültürel Miras*: https://www.kocaeli.bel.tr/tarihi-ve-kulturel-miras.html adresinden alındı

Kocaeli İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (tarih yok). *İklim*: https://kocaeli.tarimorman.gov.tr/Menu/24/Demografik-Yapi#:~:text=%C4%B0KL%C4%B0M,zaman%20karl%C4%B1%20ve%20so%C4%9Fuk%20ge%C3%A7er. adresinden alındı

Kocaeli Meydan Gazetesi. (2015, Temmuz 18). *Eski Valilik Binası Yıkılacak*: https://www.kocaelimeydan.com/gundem/eski-valilik-binasi-yikilacak-h27146.html adresinden alındı

Kocaeli Valiliği. (tarih yok). *Hükümet Konağı Tarihçesi*: http://www.kocaeli.gov.tr/hukumet-konagi-tarihcesi adresinden alındı

kocaeli_ansiklopedisi. (2023, Eylül 19). *İzmit terzi bayırı*. Instagram. https://www.instagram.com/p/CxXHljTNoya/ adresinden alındı

Kolsal, F. (2014). Mimarlıkta Bölgeselcilik ve Sürdürülebilirliğin İlişkisi. *Yapı dergisi* (392), s. 58-61.

Korkmaz, N., & Hanoğlu, C. (2023). *Sanat Tarihi Raporu*. Tokat.

Koyuncu, A. (2017). Türkiye'de Göç ve Kentleşme. K. Alver (Dü.) içinde, *Kent Sosyolojisi.* İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Kroll, A. (2010, Ekim 27). *Architecture Classics: Villa Savoye / Le Corbusier*. Mart 6, 2025 tarihinde ArchDaily: https://www.archdaily.com/84524/ad-classics-villa-savoye-le-corbusier adresinden alındı

Kunduracı, O., & Bahargülü, N. (2018). Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinde Cephe Düzenlemeleri. *SUTAD(*43), s. 491-522.

Kurt Ceylan, F. S. (2021). *Tanzimat Dönemi (1876-1908) Anadolu Merkez Vilayetlerdeki Hükümet Konaklarının Mimari Özelliklerinin Değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kutluay, P. (2024). An Evaluation of Regionalism in Architectural History. *International Social Sciences Studies Journal, 10*(6), s. 887-891. doi:DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12592537).

Kuyrukçu, E. Y. (2018). *Mimari Tasarımda Eleştirel Bölgeselci Yaklaşımın Gelişim Süreci: Kenneth Frampton İlkleri Bağlamında Bir Değerlendirme.* [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kuzey İç Anadolu Temiz Hava Merkez Müdürlüğü. (tarih yok). *Kırşehir İli Hava Kalitesi Analiz Raporu (2010-2016).* TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Kültür Envanteri. (2023, Ekim 15). *Trabzon Eski Vilayet Konağı*: https://kulturenvanteri.com/yer/?p=56692 adresinden alındı

Kültür Envanteri. (2024, Kasım 4). *Manisa Hükümet Konağı*: https://kulturenvanteri.com/yer/manisa-hukumet-konagi/#16/38.614128/27.434202 adresinden alındı

Kültür Envanteri. (2024). *Hatay Hükümet Konağı*: https://kulturenvanteri.com/tr/harita/#16.72/36.198544/36.160084 adresinden alındı

Kültür Envanteri. (2025, Şubat 15). *Ağalar Konağı*: https://kulturenvanteri.com/yer/agalar-konagi/#17.1/39.147961/34.150578 adresinden alındı

Kültür Envanteri. (2023). *Sosyal Sigortalar Kurumu Zeyrek Binası*: https://kulturenvanteri.com/yer/sosyal-sigortalar-kurumu-zeyrek-binasi/#17.1/41.018425/28.957369 adresinden alındı

Kültür Portalı. (tarih yok). *Erzurum Çifte Minareli Medrese*: https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/3673/erzurum-cifte-minareli-medrese adresinden alındı

Kültür Portalı. (2013, Şubat 11). *Valilik Binası- Isparta*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/isparta/kulturenvanteri/valilik-binasi adresinden alındı

Kürüm Varolgüneş, F. (2021). Yerel/Vernaküler Mimarinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi: Geleneksel Bingöl Konutları Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14*(76), S. 286-301.

Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Sivil Mimari Örnekleri-Konaklar*: https://kutahya.ktb.gov.tr/TR-69394/sivil-mimari-ornekleri---konaklar.html adresinden alındı

Mapio. (tarih yok). *Kütahya, Kütahya Merkez/Kütahya, Turkey*: https://mapio.net/pic/p-120765343/)/ adresinden alındı

Maviş, N. (2019, Eylül 4). *Sinop Meydan Projesinde İlk Adım Atılıyor*. X: https://x.com/NazimMavis/status/1169341054337847296 adresinden alındı

Melikoğlu, Y., & Bekleyen, A. (2021). Şanlıurfa'nın Geleneksel Rüzgâr Yakalayıcıları: Kaybolan Bir Geleneğin Günümüze Kadar Gelen Örnekleri. *El-Cezerî Fen ve Mühendislik Dergisi, 8*(1), s. 268-286.

Memurlar.net. (2020, Mart 29). *Bir karantina haberi de Gümüşhane'den geldi*: https://www.memurlar.net/haber/895640/bir-karantina-haberi-de-gumushane-den-geldi.html adresinden alındı

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (tarih yok). *Resmi İklim İstatistikleri*: www.mgm.gov.tr adresinden alındı

Mimarlık. (1976, Şubat). Çankırı Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması. (362), s. 87-90.

Mimarlık. (1965). Edirne Hükümet Konağı Proje Yarışması. 18(4), s. 19-25.

Mimarlık. (1969). Kars Hükümet Konağı Proje Yarışması. (72), s. 33-47.

Mimarlık. (1972). Hatay Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması. (102), s. 26-30.

Mimarlık. (1980a). Erzurum Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması. (162), s. 49-52.

Mimarlık. (1980b). Afyon Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması. (162), s. 53-58.

Mimarlık. (1980c). Trabzon Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması. (162), s. 44-48.

Mimdaporg (2022, Ekim 1). *Hasan Fethi*: https://mimdap.org/portre/hasan-fethi/ adresinden alındı

Mimdaporg. (2017). *Sedat Hakkı Eldem*: https://mimdap.org/wp-content/uploads/sd14.jpg adresinden alındı

Moda Müzayede. (2019, Aralık). *Kartpostal-1970'ler-Bingöl Şehirden*: https://www.modamuzayede.com/urun/1848087/kartpostal-1970-ler-bingol-sehirden adresinden alındı

Mumford, L. (1928). The Theory and Practice of Regionalism . *Sociological Rewiev*, s. 13-33.

Mumford, L. (1941). *The South in Architecture*. New York: Harcourt, Brace and Company.

Mumford, L. (1947). *Sky Line*. New Yorker Magazine.

Nadide Fotoğraf. (tarih yok). *Osmanlı Dönemi Beyrut Hükümet Konağı*. https://x.com/nadidefotograf/status/1848085437593669642/photo/1 adresinden alındı

Nesbitt, K. (1996). *Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965-1995*. New York: Princeton Architectural Press.

Niğde Günaydın Gazetesi . (2023, Kasım 13). *Bir Devrin Sonu*: https://www.nigdegunaydin.com/haber/bir_devrin_sonu_-14290.html adresinden alındı

Niğde Günaydın Gazetesi. (2023, Eylül 29). *59 Yıl Hizmet Verdi*: https://www.nigdegunaydin.com/haber/59_yil_hizmet_verdi_-13694.html adresinden alındı

Norberg- Shulz, C. (1983). Heidegger's Thinking on Architecture. *Perspecta*, s. 61-68.

Norberg-Schulz, C. (1980*). Genius Loci-Towards a Phenomenology of Architecture.* New York: Rizzoli.

Norberg-Shulz, C. (1971). *Existence, Space & Architecture*. New York: Praeger.

Nuran Ünsal / İlgi Karaarslan Mimarlık. (tarih yok). *Çankırı Hükümet Konağı* : https://www.unsalkaraaslanmimarlik.com/cankiri-hukumet.html adresinden alındı

ODTÜ Medya Topluluğu. (tarih yok). *ODTÜ Tarihi: Üçlü Amfi [Bölüm 11]*: https://yazhocam.com/one-cikanlar/odtu-tarihi-uclu-amfi-bolum-11/ adresinden alındı

Okumuş, G., & Ediz, Ö. (2022). Yitirilen Modern Miras: Sakarya Atatürk Anıtı - Sakarya Hükümet Meydanı. *Mimarlık*(427).

Olğun, T. N. (2022). Geleneksel Konutların Korunmasına Yönelik Bir İnceleme: Elazığ Evleri Örneği. *İdealkent, 13*(38), s. 2330-2364.

Olğun, T. N. (2023). Elazığ/Hüseynik Mahallesi'nde Geleneksel Yapıların Korunması Üzerine Bir İnceleme: 23 No'lu Konut Örneği. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9*(68), s. 3467-3485. doi:http://dx.doi.org/10.29228/JOSH AS.72142

Onerhoca. (2025, Nisan 23). *Serender.* Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Serender#/media/Dosya:Serender_Arhavi.jpg adresinden alındı

Orhan, F. (2021, Mayıs 28). *Sinop Bilim Kültür Eğitim Derneği. Geleneksel Sinop Evlerinin Özellikleri*: https://sinopbilke.com/2021/05/28/geleneksel-sinop-evlerinin-ozellikleri/ adresinden alındı

Ortaylı, İ. (1984). Söyleşi: Osmanlı'dan bugüne hükümet konakları. (G. Birkan, Röportaj Yapan) *Mimarlık Dergisi*.

Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını.

Önal, M. ve Çellek, S. (2016). *İç Anadolu'da Geleneksel Türk Evleri, Yapısal Özellikleri, Yozgat ve Kırşehir Örnekleri*.[Tam metin] Uluslararası Bozok Sempozyumu, 315-331, erişim adresi: https://bozoksempozyumu.bozok.edu.tr/tr/sayfa/1028/ci lt4

Özbay, H. (1987). Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca Yapılan, Yapılmakta Olan veya Yapılamayan Yapıların Öyküleri. *Mimarlık, 25*(3), s. 50-62.

Özbek, K. (2010). *Geleneksel Niğde Evleri Mekansal Araştırması ve Kale Bölgesi Örnek Alanında Konut Yerleşimi ve Tipoloji-Morfoloji İlişkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özden, A. (2010). Adıyaman'da Geleneksel Konutların Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 25*(2), s. 417-424.

Özkan, S. (1985). Regionalism within Modernism. *Regionalism in Architecture*,16, Ed. Powell, R., the Aga Khan Award for Architecture,. Singapore: Concept Media Ltd.

Özler, H. (2025). *Erzurum Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

Özorhon, İ. F. (2008). *Mimarlıkta Özgünlük Arayışları: 1950–60 Arası Türkiye Modernliği* [Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özovacı Kılıç, M. (2019). *1923-1960 döneminde Gaziantep'in imarı: Süreç ve aktörler* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Özovacı Kılıç, M. (2025a). *Gaziantep Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

Özovacı Kılıç, M. (2025b). *Çanakkale Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

Özovacı Kılıç, M., & Urfalıoğlu, N. (2024). *Evaluation of Gaziantep Old Government*.[Tam metin]. IV. International Architectural Sciences and Applications Symposium Proceeding Book (s. 1387-1397). Girne: IKSAD Publishing House.

Özovacı Kılıç, M., & Urfalıoğlu, N. (2025). Erk, Yer ve Kimlik: 1970–1980 Yılları Arasındaki Hükümet Konaklarında Mimari Bölgeselcilik ve Afyon Hükümet Konağı Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*. *106*(18).

Öztürk, A. (2024, Temmuz 28). *Vilayet Binası ve Cumhuriyet Meydanı, Antalya... 1970'li yıllar.* Facebook.

https://www.facebook.com/groups/170680028185110/posts/806751607911279/ adresinden alındı

Özyalvaç, A. N. (2013). Mimarlıkta Modernite Kavramı ve Türkiye. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi,* 1, s.294-306.

Pevsner, N. (1949). *Pioneers of modern design, from William Morris to Walter Gropius*. Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Books.

Ray Beton. (2015). *Edirne Valiliği Hizmet Binası Bakım ve Onarım İşi*: https://www.raybeton.com.tr/edirne-valiligi-hizmet-binasi-bakim-ve-onarim-isi.html#prettyPhoto[gallery1]/2/ adresinden alındı

Reichley, K. (2022, Temmuz 20). *Facebook*: https://www.facebook.com/photo/?fbid=2015348931981876&set=gm.5316403938435747&idorvanity=159534227456103 adresinden alındı

Ricoeur, P. (1965). *Historu and the Truth. Evanston*: Northwestern University Press.

Sabah. (2020, Kasım 28). *Yarım tonluk bronz heykel vinç yardımıyla taşındı*: https://www.sabah.com.tr/adiyaman/2020/11/28/yarim-tonluk-bronz-heykel-vinc-yardimiyla-tasindi adresinden alındı

Sabah. (2021, Ekim 11). *Gümüşhane'de muhtarlar günü kutlandı*: https://www.sabah.com.tr/gumushane/2021/10/19/gumushanede-muhtarlar-gunu-kutlandi adresinden alındı

Sabancı Vakfı. (tarih yok). *Ömer Sabancı Kız Öğrenci Yurdu*. https://www.sabancivakfi.org/tr/ogrenci-yurtlari/ankara/haci-omer-sabanci-kiz-ogrenci-yurdu adresinden alındı

Sağlam, T. (2019). *Geleneksel Erzurum Evleri, Restorasyonları ve Ev Yaşantıları* [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Salt Araştırma. (tarih yok). *Emek İş Hanı*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/101289 adresinden alındı

Salt Araştırma. (tarih yok). *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Giriş Kat Planı*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/91982 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1959). *Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/67975 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1960). *İstanbul Manifaturacılar Çarşısı*: Yarışma projesi - Istanbul Textile Traders' Market: Competition project: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/204594 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1961). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Binası - Middle East Technical University, Faculty of Arts and Science Physics Building / Zemin katı planı, 1/200 - Ground floor plan 1/200*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/92377 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1966). *Kıraç Yalısı 1965-1966, Vaniköy, İstanbul: çizimler III*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/74483 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1967). *İstanbul Manifaturacılar Çarşısı - Istanbul Textile Traders' Market*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/79246 adresinden alındı

Salt Araştırma. (2019, Aralık 27). *Adıyaman Hükümet Konağı: Fotoğraflar - Adıyaman Government Building: Photographs*: https://archives.saltresearch.org/simple-search?location=&query=ad%C4%B1yaman+h%C3%BCk%C3%BCmet+kona%C4%9F%C4%B1 adresinden alındı

Salt Araştırma. (2019). *Kırşehir Hükümet Konağı: Fotoğraflar - Kırşehir Government Building: Photographs*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/204466 adresinden alındı

Salt Araştırma. (2019). *Adıyaman ve Kırşehir Hükümet Konakları: Yayın için hazırlanan çizimler*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/204466 adresinden alındı

Salt Araştırma. (1976). *Tatsan Güllük Tatil Kenti: Şehircilik (Planlama) Raporu*: https://archives.saltresearch. org/handle/123456789/213702 adresinden alındı

Savaşır, G. (2023). Türkiye Turizm Tarihinde Öncü - Özgün - Örnek Ak-Tur Tatil Siteleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 34*(3), s. 301 - 317.

Saygı, A. S., & Sahil, S. (2017). Çanakkale-Bozcaada Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 3*(5), s. 13-22.

Scully, V. (2003). *Modern Architecture*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Sezer, Ö. (2019). Bauhaus'un Modern Mimari Kültürünün Yayılmasındaki Rolü . *Mimarist*, s. 48-55.

Sinop Valiliği. (tarih yok). *Coğrafi Konum*: http://www.sinop.gov.tr/cografya#:~:text=%C4%B0limiz%2C%20yar%C4%B1%20kurak%2C%20az%20nemli,aras%C4%B1nda%20ge%C3%A7i%C5%9F%20b%C3%B6lgesi%20iklimi%20h%C3%A2kimdir. adresinden alındı

Sivas Herfene. (2021, Ocak 16). *90 lı yıllarda Sivas Meydan.* Facebook. https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2938826306337139&id=1515660581987059&set=a.2709441039275668 adresinden alındı

Sökmen, U. D. (tarih yok). *Geçmişten Günümüze Niğde'nin Mimari Mirası.* Türkev. https://www.turkev.org.tr/gecmisten-gunumuze-nigdenin-mimari-mirasi/ adresinden alındı

Sözen, M. (1996). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi*. Ankara: T.İş Bankası yay.

Sözen, M., Eruzun, C.(1992). *Anadolu'da Ev ve İnsan*. İstanbul: Creative Yayıncılık ve Tanıtım. s. 243-245.

Stier, H. (2010, Mayıs 10). Archdaily. *AD Klasikleri: IIT Ana Planı ve Binaları / Mies van der Rohe*: https://www.archdaily.com/59816/ad-classics-iit-master-plan-and-buildings-mies-van-der-rohe adresinden alındı

Stone Wrap. (2022). *Dirençli ve Sabırlı*: *Bazalt*: https://www.stonewrap.com/blog/direncli-ve-sabirli-bazalt adresinden alındı

Sürdem, Ş. S., & Çelenk Çavdar, A. (2024). Gümüşhane Kenti Geleneksel Konutlarının Cephe Analizi: Bağlarbaşı Mahallesi Örneği. *Online Journal of Art and Design, 12*(3).

Şahin, N., & Parlak Biçer, Ö. (2021). Geleneksel Çorum Evlerinde Ahşap Yapım Sistemlerinin İncelenmesi. *Erciyes Akademi, 4*(35), s. 1554-1586.

Şehrimizde bir Hükümet Binası yapılacak. (1941, Nisan 26). *Yeni Gaziantep*, s. 3.

Şeker, S. (2001). *Kars İl Merkezinin İklim Analizi ve İklim Özelliklerinin Sosyo-Ekonomik Etkileri* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Şen, D. E., Sarı, R. M., Sağsöz, A., & Al, S. (2014). 1960-80 Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı. *Journal of Turkish Studies*.

Şen, Y. D. (2021). *Cumhuriyet Modernleşmesinin Afyon Kenti İstasyon Caddesi Üzerinden Okunması* [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

T.C. Adıyaman Valiliği. (2020). *Çevre Durum Raporu*.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (1972). *Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl, 1973-1977.* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/YeniStrateji-ve-Kalkinma-Plani_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977. pdf adresinden alındı

Tanrıver, Z. (2022). *Cumhuriyet Dönemi Çanakkale Kenti Gelişimi* [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Tanyeli, U. (1998). Haluk Baysal- Melih Birsel. *Arredamento Mimarlık*, s. 72-79.

tarihifotograflarturkiye. (2020, Ağustos 9). Instagram Elazığ, 1950-60 dönemi, Gazi ve İstasyon Caddesini kesiştiği Belediye Meydanı. https://www.instagram.com/p/CDqtoxjglH9/ adresinden alındı

TBMM Zabıt Ceridesi. (1955, Ocak 10). chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c007/tbmm10007080.pdf

Tekeli, D. (2017, Şubat 2). *XXI. Ofisin İlk Yılları*: https://xxi.com.tr/gorus/soylesi/ofisin-ilk-yillari adresinden alındı

Tekeli, D., Sisa, S., & Hepgüler, M. (tarih yok). Salt Araştırma. *Kırşehir Hükümet Konağı: Fotoğraflar*: https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/204466 adresinden alındı

Tekeli, İ. (1985). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kentsel Dönüşüm. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 3, s. 878-890). içinde İstanbul: İletişim.

Tekeli, İ. (1998). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. Y. Sey (Dü.) içinde, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Tarih Vakfı.

Tekeli, İ. (2007). Türkiye'de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı. A. E. R. Holod (Dü.) içinde, *Modern Türk Mimarlığı 1900-1980* (s. 15-36). Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

Tekeli, İ. (2009). *Akılcı Planlamadan, Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli, İ. (2009). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. İ. Tekeli içinde, *Modernizm, Modernite ve Türkiyenin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekin, Ö. F. (2021, Mayıs 16). *Ağaçların Ardından Görülmek İstenircesine Tasarlanmak: Säynätsalo Belediye Binası*. Eylül 20, 2024 tarihinde Mimari Düşünce Platformu: https://www.mimaridusunce.com/detay?yaziId=2203 adresinden alındı

The Architect's Newspaper. (2020). https://www.archpaper.com/2020/08/edith-farnsworth-reconsidered/ adresinden alındı

Tigris Haber. (2022, Ekim 7). *42 yıllık hükümet konağı yıkılıyor*: https://www.tigrishaber.com/42-yillik-hukumet-konagi-yikiliyor-81121h.htm adresinden alındı

Tokat Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2014). *Tokat İli Temiz Hava Eylem Planı THEP (2014-2019).*

Tokat Valiliği. (tarih yok). *Tokat'ta Toprak, Tarım, Su, Coğrafya,Turizm ve Dahası...*: https://www.tokat.gov.tr/tokatta-tarim-toprak-ve-turizm#:~:text=Tokat'%C4%B1n%20iklimi%3B%20Karadeniz%20iklimi,uzakl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20ve%20y%C3%BCksekli%C4%9Fin%20etkisi%20%C3%B6nemlidir. adresinden alındı

Tombul, M. (2015). *Çanakkale Kültür Envanteri*. İstanbul: Zero Prodüksiyon.

Toptaş, R. (2016). Bergama Hükûmet Konağı Örneğinde II. Abdülhamit Dönemi Hükûmet Konakları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* . 47(9), 411-428.

Trabzon. (2021). *Artvin Valiliği. Google Maps*: https://lh3.googleusercontent.com/gps-cs-s/AC9h4nqd-xmJwNRJRChgd4568vqIqlYM5N3KQEljRBODXab6-0v0N4d1rBGd4txnwDxsoqbh1tJVcmpFyoS7gJn1YOlb4znET7fMOHi9cvbGixEUsMtuOMq2Usx8Aw8tfkOMyMAkxLk=s680-w680-h510-rw adresinden alındı

Trabzon Hükümet Konağı Mimarî Proje Yarışması. (1980). *Mimarlık, 162*(1), s. 44-48.

Trabzon&İlçeleri. (2024, Kasım 20). *Trabzon Maraş caddesi yıl 1980*. Facebook: https://www.facebook.com/100064624033996/posts/trabzon-mara%C5%9F-caddesi-y%C4%B1l-1980/975215691309223/ adresinden alındı

TRT Haber. (2020, Aralık 17). *Yarım asırlık valilik binası böyle yıkıldı*: https://www.trthaber.com/haber/turkiye/ ârim-asirlik-valilik-binasi-boyle-yikildi-539099.html adresinden alındı

Tufan, S. (2025). *Sinop Hükümet Konağı*. [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.

TUİK. (tarih yok). http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39 adresinden alındı

Turkušić, E. (2011). *Neo-Vernacular Architecture—Contribution to the Research on Revival of Vernacular Heritage through Modern Architectural Design. Importance of Place,* Proceedings of the 4th International Conference on Hazards and Modern Heritage, (s. 13-16). Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (tarih yok). Eylül 9, 2024 tarihinde: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

Türk Tarih Kurumu. (tarih yok). Şubat 7, 2025 tarihinde https://ttk.gov.tr/fotograflarla-ttk/ adresinden alındı

Türk, H. (2022). *Tarihi kent dokusu ve mimari mekanların geleceğe taşınmasında bir yöntem önerisi; Sivas örneği* [Doktora Tezi, Konya Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Türker, E. A., & Tapan, A. M. (2022). 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı'nın ulusal ve uluslararası düzeydeki politik değişimler bağlamında incelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi, 2*(2), s. 95-113.

Türkiye Kültür Portalı. (tarih yok). *Tarihi Antep Evleri - Gaziantep*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/tarihi-atep-eleri adresinden alındı

Türkiye Kültür Portalı. (tarih yok). *Hacıbey Konağı - Kırşehir*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirsehir/gezilecekyer/hacibey-konagi adresinden alındı

Türkiye Kültür Portalı. (tarih yok). *Sivas Atatürk Kongre Müzesi - Sivas*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/sivas-ataturk-kongre-muzesi adresinden alındı

Türkiye Kültür Portalı. (2013, Şubat 3). *Eski Hükümet Konağı (Adliye Binası) - Sinop*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/kulturenvanteri/eski-hukumet-konagi-adliye-binasi adresinden alındı

Türkiye Kültür Portalı. (2013, Şubat 13). *Eski Hükümet Konağı - Çankırı*: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/kulturenvanteri/esk-hukumet-konagi adresinden alındı

Twinning. (tarih yok). *National Education Directorate of Erzurum Provience*: http://www.twinning.org/uploads/twinning/pictures/46__erzurum_valilik_2.jpg adresinden alındı

Tzonis, A. (2003). Introducing an Architecture of Present. Critical Regionalism and the Design of Identity. A. Tzonis, & L. Lefaivre içinde, *Critical Regionalism: Architecture and Identity in a Globalized World* (s. 10-21). Munich: Prestel.

Tzonis, A., & Lefaivre, L. (1985). the Grid and the Pathway: an Introduction to the Work of Dimitris and Suzanna Antonakakis in the Context of Greek Architectural Culture. *Atelier 66: the Architecture of Dimitris and Suzanna Antonakakis*, s. 14-25.

Tzonis, A., & Lefaivre, L. (1996). Why Critical Regionalism Today? K. Nesbitt (Dü.) içinde, *Theorizing a New Agenda for Architecture: an Anthology of Architectural Theory 1965-1995* (s. 484-492). New York: Princeton Architectural Press.

Ultav, Z. T., & Sahil, S. (2004). Hassan Fathy Mimarlığı'nda Tasarım İlkeleri Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi, 19*(4), s. 365-374.

Urfa Hükümet Konağı Proje Müsabakası. (1958). *Arkitekt, 3*(292), s. 114-121.

Urfalıoğlu, N. (2010). *Antalya, Isparta ve Burdur Evlerinde Cephe Biçimlenişi* (1. Baskı). Antalya: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Uşak Belediyesi. (tarih yok). *Fiziki Yapısı*: https://www.usak.bel.tr/icerik/fiziki-yapisi adresinden alındı

Uşak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (tarih yok). *Mimari*: https://usak.ktb.gov.tr/TR-75327/mimari.html#:~:text=U%C5%9Fak%20Evleri'nin%20genellikle%20birinci,adet%20eski%20U%C5%9Fak%20evi%20bulunmaktad%C4%B1r. adresinden alındı

Uzun, T., & Hanol, Ö. (2019). Adıyaman Geleneksel Evlerinden Günümüze Ulaşan Tek Temsilci: . *Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler* (s. 35-58). içinde Ankara: Gece Akademi.

Uzun, T., & Talu, E. G. (2019). Tokat'ta Geleneksel Konut Mimarisine Üç Örnek: Mustafa Vasfi Süsoy Konağı, Gazi Osman Paşa Konağı, Cevdet Erek Konağı Cevdet Erek Residence. *Modular, 1*(2), s. 12-45.

Uzunkaya, F. (2025, Mart 31). *Eski Kars Fotoğrafları.* Facebook. https://www.facebook.com/photo?fbid=1831497737585169&set=gm.1051472203496310 adresinden alındı

Ürük, Z. F. ve Dal, M. (2024). Geleneksel Gümüşhane ve Gaziantep evlerinin fiziksel faktörler bağlamında, malzeme ve strüktür yapısı açısından incelenmesi. *Otuzyedi Sanat ve Tasarım Dergisi, 3*(2), 129-155.

Vakko Turistik Elişi Eşarp ve Konfeksiyon Fabrikası. (1970). *Arkitekt*, s. 159-166.

Vanlı, Ş. (2006). *Mimariden Konuşmak, Bilinmek İstenmeyen 20. Yüzyıl Türk Mimarlığı, Eleştirel Bakış*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Weather Spark. (tarih yok). *Gaziantep:* https://tr.weatherspark.com/y/100231/Gaziantep-T%C3%BCrkiye-Ortalama-Hava-Durumu-Y%C4%B1l-Boyunca adresinden alındı

Wheather Spark. (tarih yok).

Uşak Bölgesinde Yıl Boyu İklim ve Hava Durumu: https://tr.weatherspark.com/y/95958/U%C5%9Fak-T%C3%BCrkiye-Ortalama-Hava-Durumu-Y%C4%B1l-Boyunca adresinden alındı

Wheather Spark. (tarih yok). *Sivas:* https://tr.weatherspark.com/y/100260/Sivas-T%C3%BCrkiye-Ortalama-Hava-Durumu-Y%C4%B1l-Boyunca adresinden alındı

Wheather Spark. (tarih yok*). Çorum Bölgesinde Yıl Boyu İklim ve Hava Durumu:* https://tr.weatherspark.com/y/98331/%C3%87orum-T%C3%BCrkiye-Ortalama-Hava-Durumu-Y%C4%B1l-Boyunca adresinden alındı

Wheather Spark. (tarih yok). *Çankırı Bölgesinde Yıl Boyu İklim ve Hava Durumu*: https://tr.weatherspark.com/y/97760/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1-T%C3%BCrkiye-Ortalama-Hava-Durumu-Y%C4%B1l-Boyunca adresinden alındı

Wikimapia. (2010'lar). *Sivas Meydan*: https://wikimapia.org/1752229/tr/Sivas-Meydan-Sivas-square#/photo/4975790 adresinden alındı

Yandex Haritalar. (2012). *Afyonkarahisar Valiliği*: https://yandex.com.tr/maps/983/turkey/?l=sat%2Cstv%2Csta&ll=30.543998%2C38.757799&panorama%5Bdirection%5D=53.611833%2C-

3.620172&panorama%5Bfull%5D=true&panorama%5Bpoint%5D=30.537828%2C38.757489&panorama%5Bspan%5D=117.022349%2C60.000000&utm_source=share&z= adresinden alındı

Yandex Panaroma. (2012). https://yandex.com.tr/harita/org/anit_park/99661227216/?ll=30.534891%2C38.756666&panorama%5Bdirection%5D=255.373228%2C12.804746&panorama%5Bfull%5D=true&panorama%5Bpoint%5D=30.539278%2C38.758288&panorama%5Bspan%5D=117.022349%2C60.000000&z=17 adresinden alındı

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü. (tarih yok). *Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Tip Konut Projesi Edirne Evleri*: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/destek/icerikler/ed-rne_yoresel-20191127140753.pdf adresinden alındı

Yarışmalar Dizini 1930-2004. (tarih yok). *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi:* http://www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/ adresinden alındı

Yarışmalar, Edirne Hükümet Konağı Proje Yarışması. (1965). *Mimarlık*, s. 19.

Yaşar, D. (2024). *Cadde ve caddeye sınır bina cephe yenileme yaklaşımının Sinop ili Sakarya caddesi üzerinden sorgulanması* [Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yazıcı Metin, N. (2019). *Devlet Kapısı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Hükümet Konaklarının İnşa Süreci ve Mimarisi.* İstanbul: Kitabevi.

Yeni Gaziantep (1941). *Şehrimizde bir Hükümet Binası yapılacak* (1941, Nisan 26), s. 3.

Yeni Ülkü (1958). *Hükümet Konağı Noksanları Yeniden mi İhale Edilecek?.* (1958, Nisan 11), s. 1.

Yeni Ülkü (1959). *Yeni Hükümet Konağı.* (1959, Şubat 24), s. 1.

Yerlikaya, E. (2013). *Geleneksel Uşak Kent Dokusunun İncelenerek Örnek Konutların Analizi Bağlamında Korunmalarına Yönelik Bir Araştırma* [Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yerlikaya, G. (2006). *Sinop Murat Koca Konağı Restorasyon Önerisi* [Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yerlikaya, M. C. (2023, Kasım 13). *Uşak.* Facebook. https://www.facebook.com/groups/648133605283895/posts/717095921966793 5/?_rdr adresinden alındı

Yıldız, D. (2019). *Mimari Tasarım ve Eleştiri*. https://mimaritasarimveelestiri.wordpress.com/2019/03/25/odakule/ adresinden alındı

Yüceer, N. S. (2011). Mimari Tasarımda İklim Çözümleme: İstanbul Üzerine Bir Deneme. *Mimarlık*(360). Mayıs 7, 2025 tarihinde http://mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=374&RecID=2861 adresinden alındı

Yücel, A. (2005). Pluralism Takes Command: The Turkish Architectural Scene Today. E. A. Holod R (Dü.) içinde, *Modern Turkish Architecture:1900-1980* (s. 125-156). Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Zeren, E. Ş. (1996). *Erzurum Çifte Minnareli ve Yakutiye Medreseleri`nin bazı çağdaş ve benzer Anadolu yapılarının ön yüz taçkapı süslemeleri ile karşılaştırılması* [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Zile Kültür. (2021). *Eski Hükümet Konağı*. Facebook https://www.facebook.com/photo/?fbid=3714176738635630&set=a.261501900569815 adresinden alındı

Zorlu, T., & Faiz, S. (2012). Ekolojik Mimarlık: Doğu Karadeniz Kırsal Konutu. *Mimarlık*(367), s.56-60.

A1

1923-1950 ARASINDA İNŞASINA BAŞLANAN HÜKÜMET KONAKLARIYLA İLGİLİ TABLOLAR

1923-1950 Arasında İnşasına Başlanan Konak Sayısı	İnşaat Alanı (Merkez/Taşra)
21	Merkez
94	Taşra İlçe

İnşaat Bölgesi	İnşaat Alanı (Merkez/Taşra)	H. Konağı Sayısı
Doğu Anadolu İlleri	Merkez	10
	Taşra İlçe	59
Orta Anadolu İlleri	Merkez	7
	Taşra İlçe	5
Batı Anadolu İlleri	Merkez	4
	Taşra İlçe	30
	TOPLAM	115

1923-1950 ARASINDA İNŞASI BAŞLAYAN HÜKÜMET KONAKLARI		
DOĞU ANADOLU İLLERİ		
	İL ADI	İLÇESİ
1	ERZURUM	MERKEZ
2	AĞRI	MERKEZ
3	BİNGÖL	MERKEZ
4	MUŞ	MERKEZ
5	SİİRT	MERKEZ
6	MALATYA	MERKEZ
7	HAKKARİ	MERKEZ
8	TRABZON	MERKEZ
9	HATAY	MERKEZ
10	ORDU	MERKEZ
11	DİYARBAKIR	EĞİL

12	MARDİN	GERCÜŞ
13	TUNCELİ	KALAN
14	ŞANLIURFA	AKÇAKALE
15	ŞANLIURFA	MÜRŞİTPINAR
16	ŞANLIURFA	RESÜLAYIN
17	VAN	GÜRPINAR
18	VAN	GEVAŞ
19	VAN	ŞİTAK
20	SİİRT	BEŞİRİ
21	TUNCELİ	NAZİMİYE
22	DİYARBAKIR	ÇINAR
23	AĞRI	TUTAK
24	AĞRI	DİYADİN
25	AĞRI	PATNOS
26	HAKKARİ	ŞEMDİNLİ
27	AĞRI	ALEŞKİRT
28	AĞRI	DOĞU BAYAZIT
29	DİYARBAKIR	BİSMİL
30	BİNGÖL	SOLHAN
31	BİNGÖL	KİĞI
32	ERZURUM	HINIS
33	ERZURUM	KARAYAZI
34	ERZURUM	İSPİR
35	ERZURUM	AŞKKALE
36	ERZURUM	TORTUM
37	ERZURUM	PASİNLER
38	ELAZIĞ	SİVRİCE
39	SİİRT	BAYKAN
40	SİİRT	KOZLUK
41	SİİRT	KURTALAN
42	MARDİN	IDIL
43	MARDİN	NUSAYBİN
44	BİTLİS	MUTKİ
45	MALATYA	BESNİ
46	MARDİN	MİDYAT
47	ÇORUH (Artvin)	BOŞKA
48	ÇORUH (Artvin)	HOPA
49	BİTLİS	KOTUM
50	GÜMÜŞHANE	BAYBURT
51	GÜMÜŞHANE	KELKİT
52	KARS	KAĞIZMAN
53	KARS	ÇILDIR
54	KARS	ARDAHAN
55	KARS	SARIKAMIŞ

56	TRABZON	MAÇKA
57	GAZİANTEP	PAZARCIK
58	İZMİR	BAYINDIR
59	TUNCELİ	OVACIK
60	TUNCELİ	HOZAT
61	TUNCELİ	PELTEK
62	VAN	BAŞKALE
63	VAN	ÖZALP
64	BİTLİS	HİZAN
65	KARS	TUZLUCA
66	TRABZON	AKÇAABAT
67	TRABZON	OF
68	KARS	GÖLE
69	KARS	IĞDIR

1923-1950 ARASINDA İNŞASI BAŞLAYAN HÜKÜMET KONAKLARI		
ORTA ANADOLU İLLERİ		
	İL ADI	İLÇESİ
1	ÇORUM	MERKEZ
2	AMASYA	MERKEZ
3	ANKARA	MERKEZ
4	KIRKLARELİ	MERKEZ
5	KAYSERİ	MERKEZ
6	YOZGAT	MERKEZ
7	ESKİŞEHİR	MERKEZ
8	ÇORUM	SUNGURLU
9	KASTAMONU	KÜRE
10	KASTAMONU	KARĞI
11	SİNOP	BOYABAT
12	KAYSERİ	İNCESU

1923-1950 ARASINDA İNŞASI BAŞLAYAN HÜKÜMET KONAKLARI		
BATI ANADOLU İLLERİ		
	İL ADI	İLÇESİ
1	ISPARTA	MERKEZ
2	MUĞLA	MERKEZ
3	BALIKESİR	MERKEZ
4	MANİSA	MERKEZ
5	ANKARA	POLATLI
6	BALIKESİR	BURHANİYE
7	BALIKESİR	BALYA
8	BİLECİK	BOZYÜK
9	BALIKESİR	MANYAS
10	BURSA	YENİŞEHİR
11	BURSA	İNEGÖL

12	BURDUR	YEŞİLOVA
13	BURDUR	TEFENNİ
14	EDİRNE	UZUNKÖPRÜ
15	ÇANAKKALE	GELİBOLU
16	ÇANAKKALE	YENİCE
17	DENİZLİ	SARAYKÖY
18	ANTALYA	ELMALI
19	ISPARTA	EĞİRDİR
20	İÇEL	ANAMUR
21	İSTANBUL	SİLİVRİ
22	İZMİR	DİKİLİ
23	TEKİRDAĞ	MALKARA
24	KOCAELİ	GÖLCÜK
25	MANİSA	KIRKAĞAÇ
26	MANİSA	ALAŞEHİR
27	MANİSA	SALİHLİ
28	MANİSA	TUGUTLU
29	ANTALYA	GÜNDOĞMUŞ
30	MUĞLA	MARMARİS
31	SAMSUN	LADİK
32	AYDIN	NAZİLLİ
33	İZMİR	BAYINDIR
34	AYDIN	BOZDOĞAN

TEZDEN ÜRETİLMİŞ YAYINLAR

Konferans Bildirileri

1. Özovacı Kılıç, M. & Urfalıoğlu, N. (2024*). Evaluation of Gaziantep Old Government House in the Context of Critical Regionalism*. 4th International Architectural Sciences & Applications Symposium. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kyrenia, İngilizce, 30.05.2024

Makaleler

1. Özovacı Kılıç, M. & Urfalıoğlu, N. (2025). Erk, Yer ve Kimlik: 1970–1980 Yılları Arasındaki Hükümet Konaklarında Mimari Bölgeselcilik ve Afyon Hükümet Konağı Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 18(106). DOI:http://dx.doi.org/10.9761/JASS82108